

Analyse af specialkostskolerne

Rapport

Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen

28. november 2013

INDHOLD

1. BAGGRUND OG FORMÅL	5
1.1 Baggrund	5
1.2 Formål og fokuspunkter	6
1.3 Skoler omfattet af analysen	7
1.4 Undersøgelsesdesign og metoder	7
1.5 Rapportstruktur og læsevejledning	9
2. OM SKOLERNE I UNDERSØGELSEN	10
2.1 Skolerne og deres mulighed for at ansøge om tilskud	10
2.2 Skolestørrelse	11
2.3 Elevfracfald	12
2.4 Skolernes økonomi	16
2.5 Kursuspris per uge	17
2.6 Skolernes undervisningstilbud	18
2.7 Sammenfatning	20
3. SKOLERNES SPS-TILSKUD	22
3.1 Tilskudsregler	22
3.2 Udviklingen i antallet og fordelingen af § 25,1-elever og § 25,2-elever	23
3.3 Tilskud efter § 25,1 og § 25,2 over tid	26
3.4 Tilskud per elev	28
3.5 Tilskudsstørrelsens sammenhæng med kursuspris per uge	32
3.6 Kommunale tilskud	34
3.7 Sammenfatning	37
4. SAMMENHÆNG MELLEM TILSKUD OG LÆRERFORBRUG OG LØNOMKOSTNINGER	38
4.1 Sammenhæng mellem tilskud per årselev og årselever per lærerårsværk	39
4.2 Sammenhænge mellem SPS-tilskud per årselev og antal elever per lærerårsværk, 2012/2013	43
4.3 Sammenhæng mellem tilskud per årselev og lærerlønomkostninger per årselev	44
4.4 Sammenhæng mellem tilskud og lønomkostninger per lærerårsværk	48
4.5 Personalesammensætning	51
4.6 Sammenfatning	55

5. ANSØGNINGSPRAKSIS, VURDERING AF STØTTEBEHOV OG ANSØGNING AF TILSKUD	56
5.1 Kilder til vurdering af støttebehov	56
5.2 Ansøgningspraksis og vurdering af støttebehov	59
5.3 Skolernes samarbejde med PPR	61
5.4 Variationer i støttebehov henover skoleåret	63
5.5 Midler til særlig støtte fra hjemkommunen	64
5.6 Sammenfatning	67
6. ELEVERNE	69
6.1 Elevernes skolebaggrund	69
6.2 Sammenhæng mellem elevernes skolebaggrund og tilskud	70
6.3 Fordeling af elever på hjemkommuner	71
6.4 Socioøkonomisk elevsammensætning	74
6.5 Aggregeringen af skolernes sociale profiler	77
6.6 Kostskoletypernes gennemsnitlige sociale profil	77
6.7 De enkelte skolars gennemsnitlige sociale profil	78
6.8 Sammenhæng mellem sociale profiler og tilskud	82
6.9 Elevtyper på skolerne	84
6.10 Sammenhæng mellem elevtyper og tilskud	89
6.11 Sammenfatning	91
7. SKOLERNES SÆRLIGE UNDERVISNINGSTILBUD	92
7.1 Differentiering af støttebehov	92
7.2 Anvendelse af SPS-tilskuddet	95
7.3 Individuel specialundervisning	96
7.4 Holdundervisning	99
7.5 Organisering og prioritering af undervisningen	100
7.6 Støtte i samværsdelen	101
7.7 Fysiske rammer og udstyr	105
7.8 Sammenfatning	107

8. DE ALMENE SKOLER DER MODTAGER ET HØJT SPS-TILSKUD	109
8.1 Om skolerne	109
8.2 Skolernes SPS-tilskud	112
8.3 Sammenhæng mellem tilskud og personaleforbrug og omkostninger	115
8.4 Skolernes ansøgningspraksis	117
8.5 Eleverne	120
8.6 Skolernes særlige undervisningstilbud	122
8.7 Sammenfatning	126
9. HOLDNINGER TIL NUVÆRENDE OG FREMTIDIG MODEL	127
9.1 Svaghederne ved den nuværende model	128
9.2 Styrkerne ved den nuværende model	130
9.3 PPRs oplevelser, vurderinger og forslag	132
9.4 Sammenfatning	133
10. SAMMENFATNING	135
11. KONKLUSION OG OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER	143
12. BILAG	149
11.1 De enkelte skolars elevsammensætning i kvartiler	149
11.2 Grundlaget for forskellige sociale profiler	153
11.3 Indikatorer for sociale profiler	154

1. Baggrund og formål

I dette afsnit gennemgås og beskrives undersøgelsens baggrund, formål, målgrupper, undersøgelsesmetoder og kilder, samt rapportstruktur og læsevejledning.

1.1 Baggrund

Dette er en afrapportering af en analyse af kostskoler¹ godkendt med et samlet særligt undervisningstilbud (herefter benævnt specialkostskoler) samt en række almene kostskoler, der modtager store tilskud til specialundervisning. Rapporten er udarbejdet af Epinion for Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen (herefter styrelsen). Analysen blev igangsat i februar 2013 som en del af styrelsens arbejde med at udvikle en ny tilskudsordning for tilskud til specialundervisning m.v. for kostskolerne.

Specialkostskolerne er sammen med de øvrige kostskoler omfattet af en statslig tilskudsordning, hvor skolerne har mulighed for at ansøge om tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Behovet for at udvikle en ny tilskudsordning skal ses i lyset af, at regeringen i 2012 lavede en lovændring, der førte til, at der i folkeskolen er indført et nyt specialundervisningsbegreb med virkning fra skoleåret 2012/2013. Overordnet set har loven til formål at øge inklusionen af elever med særlige behov i den almindelige undervisning. Konkret medfører loven, at specialundervisning fremover er forbeholdt elever med omfattende støttebehov².

Som en konsekvens af de ændrede regler på folkeskoleområdet vedtog Folketinget i 2012 en ændring af kostskoleloven. Lovændringen førte til nye tilskudsregler for de almene frie kostskoler for så vidt angår elever med støttebehov på under 9 klokke timer ugentligt. Disse nye tilskudsregler har været gældende fra og med skoleåret 2013/2014. De almene kostskoler har fortsat mulighed for at ansøge om tilskud til specialundervisning til elever med et støttebehov på mindst 9 ugentlige klokke timer. For elever med støttebe-

¹ Kostskoler er en samlebetegnelse for højskoler, efterskoler og frie fagskoler, der er samlet i lov om frie kostskoler. Højskolerne indgår ikke i denne analyse, idet de ansvarsmæssigt er placeret i Kulturministeriet. Når begrebet kostskole anvendes i rapporten, er det således en samlebetegnelse for efterskoler og frie fagskoler. De frie fagskoler benævnes i lovgivningen som husholdningsskoler og håndarbejdsskoler, men skolesektoren er selv gået over til at kalde sig frie fagskoler, og deres skoleforening har taget navneforandring og kalder sig Frie Fagskoler

² Denne nye afgrænsning medfører, at specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand alene omfatter støtte til elever i specialklasser og specialskoler samt støtte til elever, hvor undervisning i den almindelige klasse kun kan gennemføres med støtte i mindst ni klokke timer ugentligt.

højt på mindre end 9 ugentlige klokke timer har skolen mulighed for at modtage en inklusionstakst, hvis de opfylder en række betingelser fastsat i loven.

Specialkostskolerne er ikke omfattet af de nye regler, da ønsket har været at sikre, at inklusion og specialundervisning på disse skoler kan ses i sammenhæng i en ny samlet tilskudsmodel. Det er forventningen, at en ny samlet tilskudsmodel for disse skoler kan finde anvendelse fra og med skoleåret 2015/16. Baggrunden for at iværksætte nærværende undersøgelse har således været et ønske fra styrelsens side om at opnå øget indsigt i og viden om specialkostskolerne med henblik på at kvalificere arbejdet med en ny samlet tilskudsordning for inklusion og specialundervisning.

Samtidig er det værd at nævne, at den nuværende tilskudsordning har en række indbyggede svagheder, som det er hensigtsmæssigt at få nærmere belyst med henblik på arbejdet med en fremtidig tilskudsordning. For det første er det administrativt tungt at administrere både for skoler og for styrelsen. For det andet er den nuværende tilskudsordning på visse punkter uklar, hvilket kan give en uensartethed i skolernes ansøgningspraksis. Dette er interessant at få belyst, da der er en stor variation i, hvor meget den enkelte skole ansøger og modtager i SPS-tilskud³. En variation, der både kan skyldes forskel i skolernes undervisningstilbud, elevsammensætning og ansøgningspraksis.

1.2 Formål og fokuspunkter

På den baggrund er analysens formål gennem følgende fokuspunkter:

1. At beskrive skolernes undervisningstilbud og deres elever.
2. At undersøge hvordan skolerne fordeler sig med hensyn til det tilskud de modtager (tilskudsform, fordeling og størrelse).
3. At undersøge sammenhæng mellem skolernes SPS-tilskud og deres undervisningstilbud (herunder både hvordan de beskriver, at de anvender SPS-tilskuddet og tilskuddet sammenholdt med personaleforbrug og omkostninger).
4. At undersøge sammenhængen mellem skolernes SPS-tilskud og deres elevgruppe.
5. At undersøge skolernes ansøgningspraksis, herunder deres samarbejde med PPR⁴.
6. At få belyst skolernes holdning til den nuværende tilskudsordnings styrker og svagheder.

³ Begrebet SPS-tilskud anvendes i rapporten som en fællesbetegnelse for tilskud, der bevilges efter kostskolelovens § 25, stk. 1 og § 25, stk. 2 (tilskud til specialundervisning mv. af elever med særlige behov og til undervisning af svært handicappede elever). I resten af rapporten benævnes tilskudsformerne som hhv. § 25,1 og § 25,2.

⁴ Forkortelse af Pædagogisk Psykologisk Rådgivning

1.3 Skoler omfattet af analysen

I fokus for undersøgelsen er de 41 specialkostskoler, der er skoler godkendt med et samlet særligt undervisningstilbud.

- 21 ordblindееfterskoler der primært henvender sig til elever med læse- og skrivevanskeligheder (herefter benævnt OB-skoler).⁵
- 18 efterskoler der primært henvender sig til elever med særlige behov (herefter benævnt SB-skoler).
- 2 frie fagskoler. Disse 2 skoler analyseres og håndteres (af anonymitets- og statistiske hensyn) under gruppen af SB-skoler, da de primært minder om SB-skolerne.

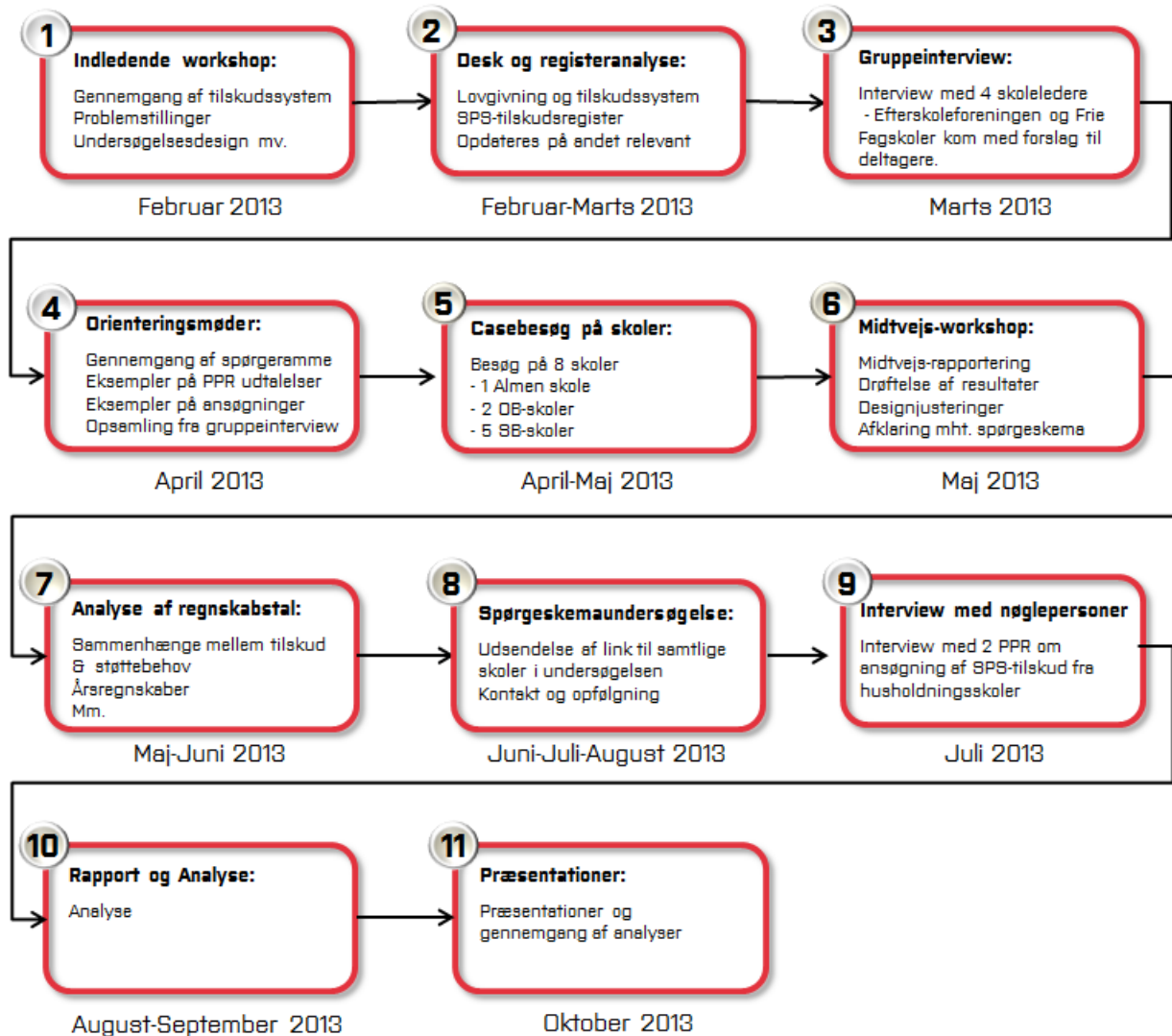
Desuden omfatter undersøgelsen 11 almene efterskoler og 6 almene frie fagskoler, der i skoleåret 2011/12 modtog over 1,5 mio. kroner i SPS-tilskud. Disse kostskoler er medtaget, da de har en relativ stor andel af elever, der modtager specialpædagogisk støtte. Der har været et ønske om at blive klogere på disse skolars elevgruppe, tilbud, ansøgningspraksis og deres anvendelse af SPS-tilskuddet. De almene kostskoler har ikke primært fokus i undersøgelsen, og afrapporteringen vedrørende disse kostskoler vil være at finde i et selvstændigt kapitel (kapitel 8).

1.4 Undersøgelsesdesign og metoder

Denne rapport bygger på følgende hovedkilder:

- Grundlæggende desk-research om lovgivning, tilskudspraksis og vilkår på området.
- Samarbejds møder og interview med repræsentanter for skolerne.
- Gruppeinterview med 4 skoleledere.
- 8 kvalitative interview og besøg på udvalgte skoler.
- 2 dybdeinterview med udvalgte repræsentanter fra PPR.
- Statistiske analyser af regnskabs- og tilskudsdata.
- Spørgeskemaundersøgelse som de 58 ovenstående skoler er blevet tilsendt i sommeren 2013. Følgende skoler har besvaret spørgeskemaet:
 - 14 OB-skoler (ud af 21 skoler).
 - 18 SB-efterskoler og 2 SB-fagskoler (ud af 20 skoler).
 - 8 almene efterskoler og 6 almene frie fagskoler har besvaret skemaet (ud af 17 skoler)

⁵ En af disse skoler lukkede ved udgangen af skoleåret 2012/13, men er medtaget i analysen, idet analyser allerede var foretaget på dette tidspunkt.

Det ses ud fra ovenstående undersøgelsesdesign, at denne undersøgelse er bygget op omkring flere forskellige metoder og indgangsvinkler, som er gennemført i perioden februar til august 2013.

Undersøgelsen har dels bestået af en kvantitativ fase med desk-research og registeranalyse lavet på beregninger af elever på skolerne samt nuværende tilskud. Desuden er der lavet statistiske beregninger om karakteristika af elevernes handicap/kendetegn og støttebehov.

Den kvantitative fase har endvidere bestået af en omfattende spørgeskemaundersøgelse sendt ud til samtlige 58 skoler, som hører ind under denne projektramme. I alt har 48 ud af 58 skoler (57 skoler hvis vi ikke medregner den ene efterskole, som er lukket undervejs i undersøgelsesperioden) besvaret spørgeskemaundersøgelsen. Det er dog ikke alle skoler, som har besvaret alle spørgsmål. Der vil derfor være steder i rapporten, hvor antallet af besvarelser er lavere end ovenstående tal. Dette er steder, hvor skoler enten ikke har svaret på spørgsmålet, eller hvor svaret er vurderet til at være en tastefejl eller misforståelse af

spørgsmålet, da det skiller sig markant skævt ud fra de resterende besvarelser. Skolerne er i deres besvarelser blevet bedt om at svare på forhold for skoleåret 2012/2013.

Der har endvidere været en kvalitativ fase med et eksplorativt fokus, hvor der har været foretaget et gruppeinterview med 4 skoleledere, været casebesøg på 8 skoler og dybdeinterview med 2 repræsentanter fra PPR. Herudover har der været løbende evalueringer og workshops med styrelsen, Efterskoleforeningen og Frie Fagskoler.

1.5 Rapportstruktur og læsevejledning

Rapporten er resultatet af belysning og undersøgelser af mange forskelligartede og komplekse problemstillinger. Der benyttes således også mange forskellige kilder til belysningerne, ligesom flere af delundersøgelserne er metodisk og datamæssigt tunge og komplekse. Efter dette indledende kapitel 1 følger i kapitel 2 en introduktion og et overblik over skolerne med hensyn til størrelse, elevtal, økonomi og kursuspriisen per uge. Herefter følger i kapitel 3 en gennemgang af skolernes SPS-tilskud herunder, hvor meget skolerne modtager både samlet set for hhv. SB- og OB-skolerne per skole og per elev, og hvordan fordelingen er mellem tilskud, de modtager i henhold til henholdsvis § 25,1 og § 25,2, og udviklingen heri over de seneste år. I kapitel 4 følger en række analyser af sammenhænge mellem tilskud og personaleforbrug for blandt andet nærmere at kortlægge i hvilket omfang og hvordan tilskuddet omsættes til undervisning mv. Kapitel 5 kommer nærmere ind på ansøgningspraksis og hvordan elevernes støttebehov vurderes og fastsættes. Kapitlet behandler også variationer i det faktiske støttebehov set i forhold til det ansøgte tilskud. I kapitel 6 analyseres eleverne nærmere med hensyn til deres skolebaggrund, deres sociale profiler og sammenhænge med SPS-tilskud. Desuden fremlægges her variationer af elevtyper på skolerne, som er generet af systematiseringer af skolernes beskrivelser af deres elever. I kapitel 7 beskrives skolernes særlige undervisningsstilbud mere indgående med hensyn til holdundervisning, individuel støtte mv. Kapitel 8 er en samlet beskrivelse af de almene skoler, der modtager et højt SPS-tilskud. Endelig følger i kapitel 9 opsummeringer og beskrivelser af skolernes forskellige holdninger til den gældende tilskudsordning og en fremtidig model. Kapitel 10 er sammenfatninger og kapitel 11 er konklusion og opmærksomhedspunkter.

Skolerne er anonymiserede såvel med hensyn til svar på spørgeskemaer og interview som med hensyn til de statistiske analyser. De numre som er knyttet til skolerne vist i figurer mv. er således også tilfældige og ikke sammenhængende fra figur til figur.

2. Om skolerne i undersøgelsen

I dette kapitel beskrives skolerne, deres mulighed for at ansøge om tilskud samt en række faktuelle oplysninger om skolernes størrelse, frafald, økonomi samt den kursuspris per uge, som eleverne skal betale for at gå på skolen.

2.1 Skolerne og deres mulighed for at ansøge om tilskud

Der er i alt 251 efterskoler og 12 frie fagskoler i Danmark. Herudaf er 41 skoler godkendt af Undervisningsministeriet med et samlet særligt undervisningstilbud. Blandt disse er 18 efterskoler og 2 frie fagskoler målrettet elever med særlige behov (SB-skoler) og 21 efterskoler er målrettet elever med læse- og skrivevaneskeligheder (OB-skoler). Skoler godkendt med et samlet særligt undervisningstilbud er specialskoler, hvor samtlige elever modtager et segregeret specialundervisningstilbud.

Skoler godkendt med et samlet særligt undervisningstilbud adskiller sig fra de øvrige skoler ved, at de kan ansøge om tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter § 25, 1⁶ til alle deres elever uden at fremsende dokumentation for elevernes støttebehov til styrelsen. Skolen skal dog opbevare dokumentation for elevens støttebehov. Tilskuddet ydes på baggrund af skolens indholdsplan, der netop beskriver skolens særlige undervisningstilbud, der retter sig mod elever i den målgruppe, der matcher skolens særlige profil. Ønsker skolen at ansøge om tilskud efter § 25, 2 til undervisning af elever med svære handicap (herunder elever med indlæringsvanskeligheder, sociale problemstillinger osv.)⁷, skal de dog indsende dokumentation for elevens støttebehov. For alle elever på efterskoler samt for elever på frie fagskoler, der ikke er fyldt 18 år ved kursets begyndelse, skal der indsendes en udtalelse fra PPR i elevens tidligere skolekommune. For elever på frie fagskoler der er fyldt 18 år ved kurset begyndelse gælder det, at der skal vedlægges en udtalelse fra skolen og en udtalelse fra en faglig sagkyndig, der er uafhængig af skolen.

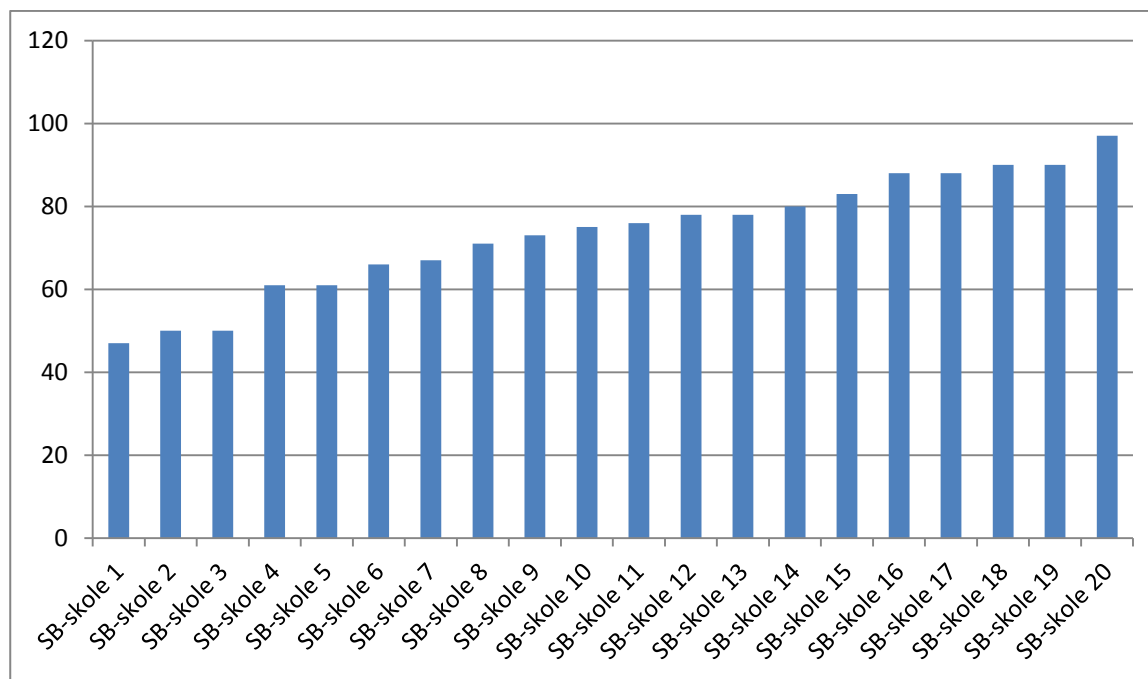
Almene kostskoler, der ikke er godkendt med et samlet særligt tilbud, har også mulighed for at ansøge om SPS-tilskud, hvilket sker i et meget varieret omfang. Nogle søger meget, andre søger slet ikke. De almene skoler, der er medtaget i analysen, har en stor andel af elever, der modtager specialpædagogisk støtte. Det vil typisk være skoler, der laver et inkluderende tilbud for en afgrænset gruppe af deres elever. Som tidligere nævnt vil disse skoler blive behandlet særskilt i kapitel 8, dog med enkelte undtagelser undervejs i rapporten hvor almenområdet inddrages til sammenligning mv..

⁶ Reglerne for at ansøge tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand vil blive nærmere gennemgået i kapitel 3

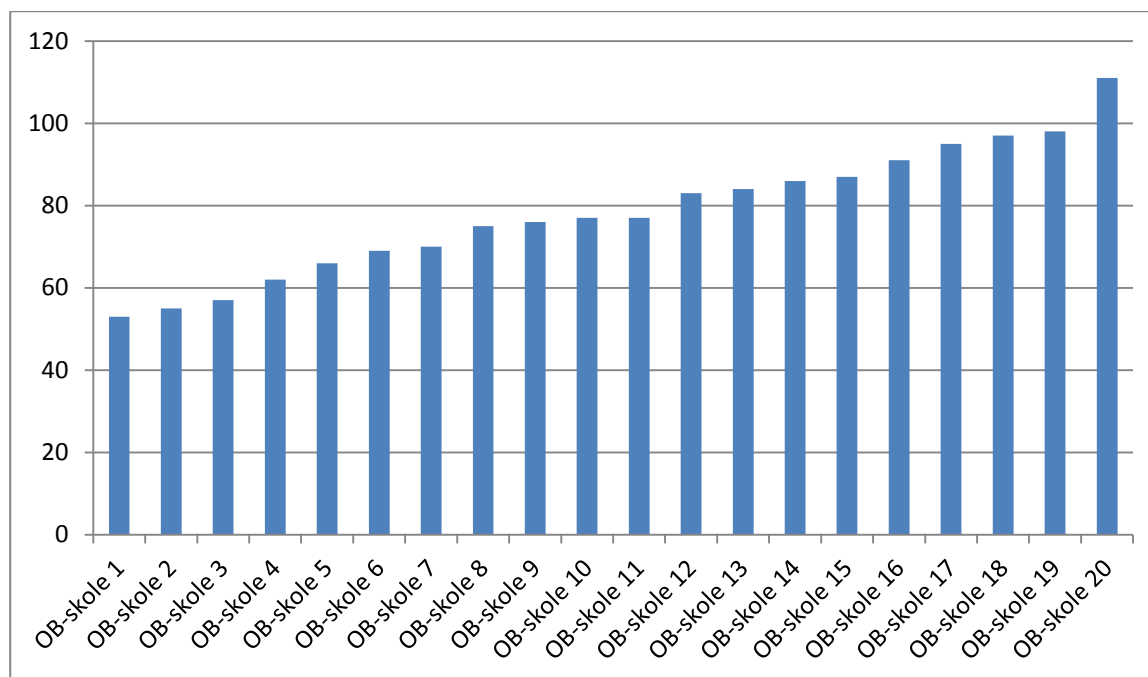
⁷ For præcisering af udtrykket "svære handicap", se nærmere i afsnit 3.1.

2.2 Skolestørrelse

Figur 1: Antal elever på SB-skolerne (Regnskabsår 2012)

Figur 1B: Antal elever på OB-skolerne (Regnskabsår 2012)

Af figur 1 og figur 1B fremgår det, at de fleste af skolerne på begge områder har et elevtal på mellem 70 og 90. Variationen er også meget ensartet. De mindste skoler har mellem 40 og 60 elever og de største ligger på elevtal omkring 100 til 110 elever.

På casebesøgene gav flere skoleledere udtryk for, at det ofte er pladsforhold, der sætter grænserne for optag af elever, men dog at der også er en øvre grænse for at kunne "overskue" eleverne som en samlet gruppe. På den anden side gav flere af de interviewede skoleledere også udtryk for, at en skole godkendt med et samlet særligt undervisningstilbud bør have en vis størrelse for, at dette samlede særlige tilbud fungerer. Størrelsen mellem 50 og 90 vurderes samlet set som passende

2.3 Elevfrafald

Overordnet set er skolerne kendetegnet ved, at relativt mange elever kommer til og/eller forlader skolerne i løbet af skoleåret. Skolerne oplever dermed løbende optag og udskiftning, hvilket kan gøre det svært for dem at vurdere, hvor stort SPS-tilskud de har at gøre med og herunder antal lærere, der skal tilknyttes. Dette behandles mere indgående senere i rapporten.

Tabel 1: Optag, frafald og tilgang i skoleåret 2012/2013

	Gennemsnitligt årselevtal per skole	Gennemsnitligt antal elever, der starter på sko- lerne	Gennemsnitlig frafaldsprocent (år)	Gennemsnitlig tilgangsprocent (år)	Gennemsnitligt ikke- genopfyldte elevpladser (år)	N
SB- skoler	73,58	75,32	19 %	10 %	9 %	19
OB- skoler	74,31	78	12 %	6 %	6 %	13

Tabel 1 bygger på skolernes egne besvarelser om antal elever, frafald og tilgang. Disse opgørelser stemmer ikke helt overens med andre opgørelser i rapporten, som er hentet i tilskudsregistreringerne og årsopgørelserne. Årsagerne til den manglende overensstemmelse kan dog netop skyldes svingninger i elevtal, at besvarelser er sket ud fra hukommelse og derfor ikke er helt nøjagtige, og at samtlige skoler ikke svarer på alle spørgsmål.

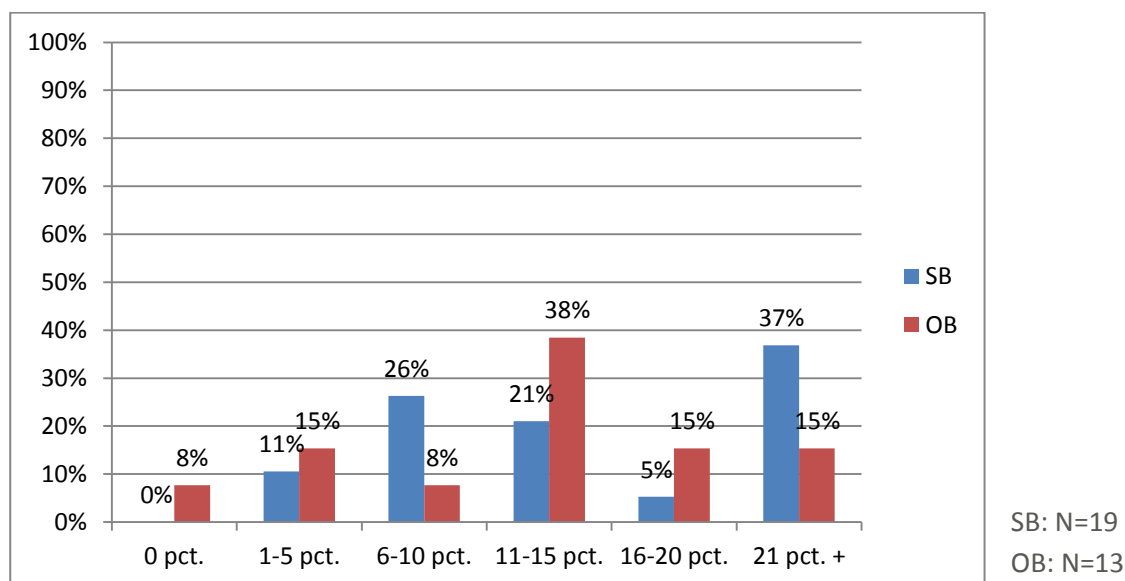
Den frafaldsprocent og tilgangsprocent, der ses i tabellen, vidner om en vis svingdørstendens på skolerne. Særligt SB-skolerne er ramt af dette. Den viser endvidere, at begge skoletyper oplever at have 6-9 procent ikke-genopfyldte elevpladser i slutningen af året.

Figur 2 ser lidt nærmere på elevfrafaldet fordelt på skolerne og viser procentfordelingen af elever, der stopper på skolerne i løbet af året. Det kan ses, at ingen af SB-skolerne har oplevet en elevgruppe, som var ens fra start til slut. Dette har 8 procent af OB-skolerne. Tabellen viser også, at mere end hver tredje SB-

skole oplever, at mindst hver femte elev falder fra i løbet af skoleåret 2012/2013. På OB-området er tendensen knap så udpræget, men hovedtendensen er, at en relativt stor andel falder fra.

En yderligere analyse af i hvilket skolehalvår SB-eleverne hyppigst afbryder deres skoleophold viser, at dette er størst i begyndelsen af skoleåret, hvilket typisk er i efteråret (dette er ikke vist i tabel).

Figur 2: Elevfrafald på SB- og OB-skolerne i skoleåret 2012/2013

Tal fra Efterskoleforeningen baseret på efterskolernes egne indberetninger vedrørende afbrudte ophold viser, at det samlede frafald i efterskolesektoren lå på godt 11 procent i skoleåret 2012/2013. Dette er på niveau med frafaldet de to foregående år⁸. Samlet tyder analysen derfor på, at særligt SB-skolerne oplever et større frafald end almensektoren, mens også OB-skolernes frafald er større, om end ikke i samme grad som SB-skolernes. Det forskellige frafald på tværs af skoletyperne må antages at hænge sammen med tilsvarende forskelle i elevgruppernes karakteristika. I kapitel 6 ses der nærmere på karakteristika for elevgrupperne på henholdsvis OB-skolerne og SB-skolerne.

Specialkostskolernes høje frafaldsprocent vanskeliggør skolernes mulighed for budgettering og generel planlægning, der har elevtallets stabilitet og forudsigelighed som forudsætning. Især budgetteringen hænger bl.a. sammen med, at også det SPS-tilskud, som er tilknyttet en elev, bortfalder fra den førstkomende uge efter en elev afbryder sit ophold. Da SPS-tilskuddet ofte er konkret tilknyttet et bestemt antal lærer-/støttetimer kan udsving i elevtallet (og dermed også SPS-støtten) i praksis reducere de ansattes jobsikker-

⁸ Notat: Tal om efterskolen, august 2013. Efterskoleforeningen.

hed. Derudover øges skolernes administrationsbelastning af på ny at skulle søge støtte til eventuelt nye elever, som kan overtage de frafaldne elevers plads på skolen. Endelig kan frafaldet vanskeliggøre skema-lægning og herunder holdinddeling.

Af figur 2 ses det, at der er 37 procent af SB-skolerne og 15 procent af OB-skolerne, som mister mere end 21 procent af deres I elever. Dette kan være et udtryk for, at eleverne på netop disse skoler i særlig grad kendetegnes ved sociale problemstillinger, og at det helt generelt er en svær udfordring at fastholde denne elevgruppe, men det kan også være udtryk for, at skolens tilbud ikke matcher den elevgruppe, der optages. Under alle omstændigheder så er det en udfordring for en skole at "miste" en så stor del af eleverne. En leder på en SB-skole udtalte i interview at:

"Det er enormt svært for en skole som os, der gør meget ud af at få eleverne ind på de rigtige sammensatte hold, pludselig at miste en stor del af vores SPS-tilskud fra den ene uge til den anden. Man har jo i ansøgningen om SPS-tilskud taget hensyn til stordriftsfordele ved, at eleven går på et hold, men det mister man fuldstændigt, når kun halvdelen af holdet er tilbage. Endvidere kan vi jo ikke bare fyre vores undervisere fra uge til uge, og der er derfor et problem i forhold til indtægter og udgifter."

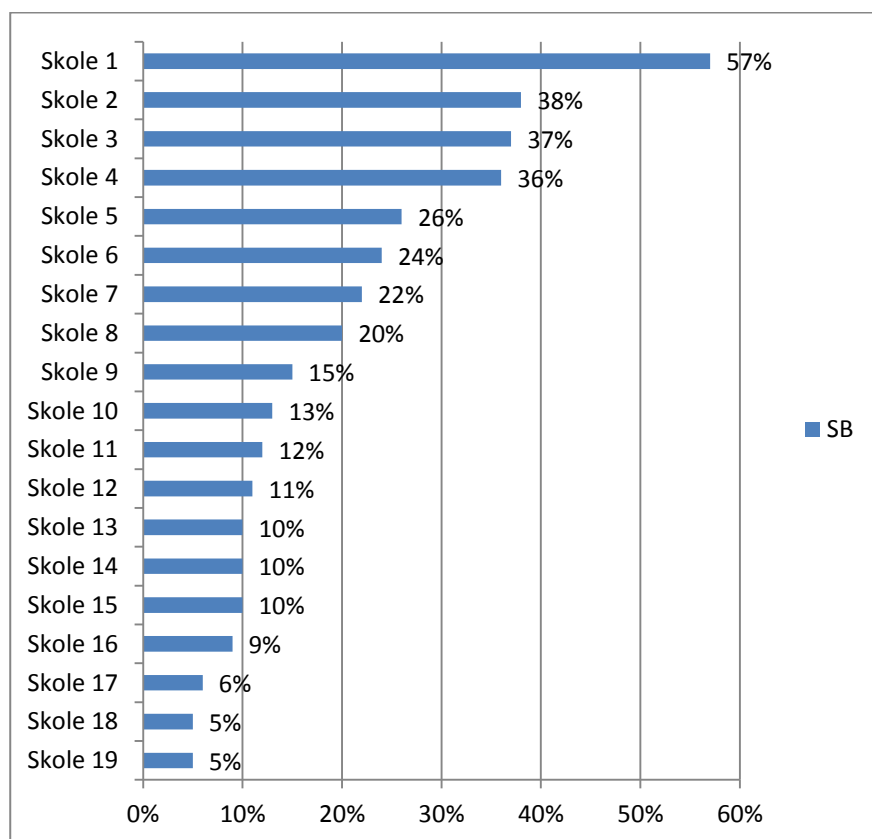
En skole, som har sammensat mindre hold for at imødekomme eleverne, kan derved også, ved et stort frafald, være nødsaget til at lave nye hold, hvilket godt kan stresse nogle af de elever, som særligt brug for struktur i hverdagen. En anden skoleleder på en SB-skole udtrykte i interview at:

"Fordi det er så svært at vurdere, hvor mange elever man mister undervejs, og hvilke elever det er, så sørger jeg altid for at have en SPS-tilskuds-elev liggende i skuffen, som jeg ikke har søgt § 25,2-tilskud til og derfor kan trække frem og hente tilskud på. Det er simpelthen nødvendigt for, at vi har penge til lærerudgifter, indtil der kommer nye elever ind."

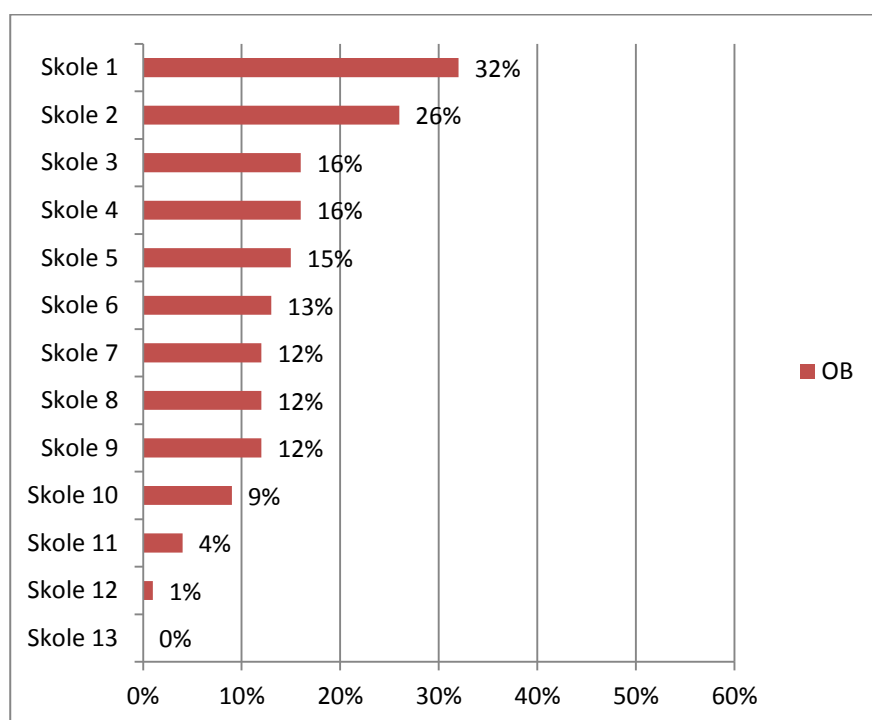
Citatet er centralt for en af de grundlæggende problemstillinger, der skal behandles i de følgende kapitler. Der henvises her til, at skolelederen nøjes med at ansøge om støtte i henhold til § 25,1 til en elev, der af PPR er vurderet til at have et mere vidtgående støttebehov. Men det tilskud, der skal til at dække denne elevs støttebehov i form af lærerlønninger mv., er hentet hjem til skolen via andre elever. Elevens PPR-udtalelse udgør således en buffer, som kan hives frem og anvendes til at dække et evt. hul ved frafald. Dermed afspejles elevens støttebehov på skolen ikke i det ansøgte. Denne case betyder ikke nødvendigvis, at der er søgt for meget på de øvrige elever, men det signalerer, at der er et mismatch mellem et tilskudssystem, der baseres på vurderinger af individuelle støttebehov, og en praksis der er baseret på gruppeundervisning i samlede tilbud.

Figur 2A og 2B viser frafaldsprocenterne som de fordeler sig på de enkelte skoler. Her viser der sig en ret kraftig variation på begge skoleområder. Fra 5 procent til 57 procent på SB-området og fra 0 procent til 32 procent på OB-området. Som beskrevet ovenfor, er der forskel på elevkarakteristika på skolerne, og dermed også på frafaldsrisiko, men størrelsen på variationerne antyder, at der også må være forskellige praksis og fastholdelses-strategier.

Figur 2A: Elevfrafald på SB-skolerne i skoleåret 2012/2013

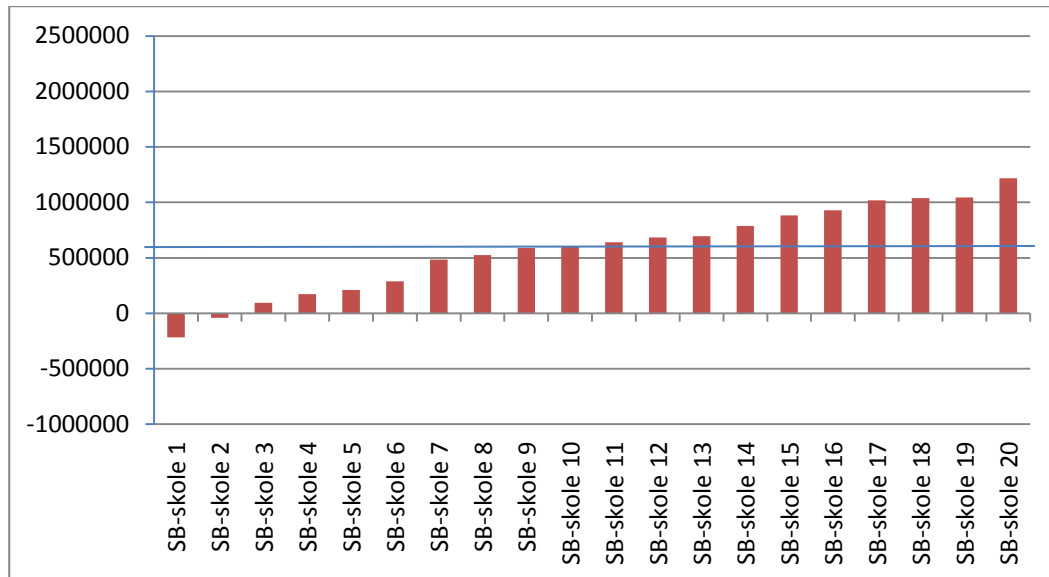

Figur 2B: Elevfrafald på OB-skolerne i skoleåret 2012/2013

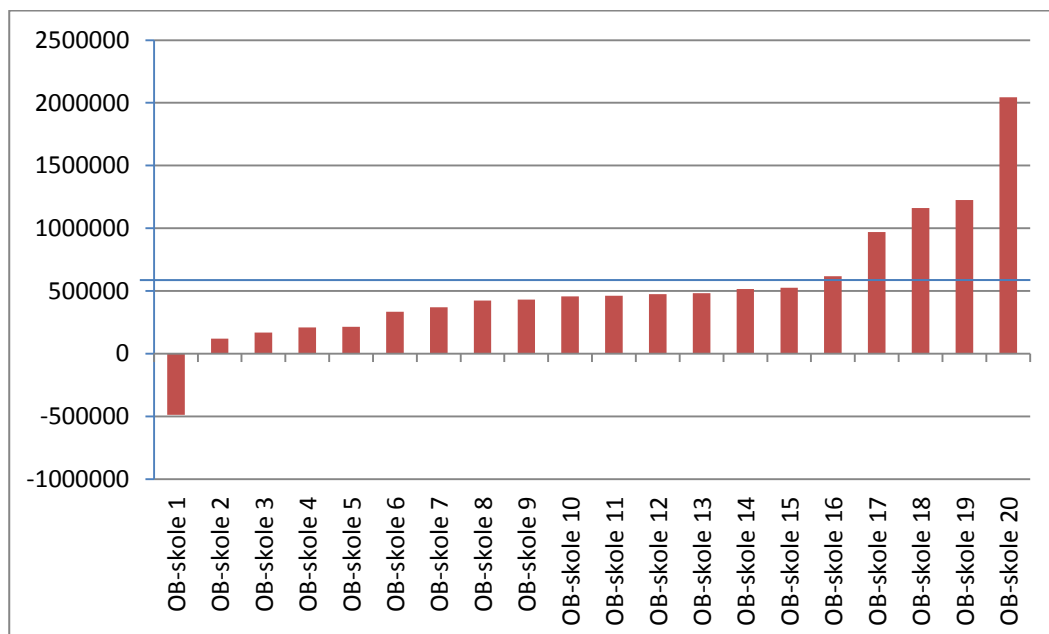
2.4 Skolernes økonomi

Figur 3: SB-skolernes årsresultater holdt op imod det gennemsnitlige årsresultat (i kr.) på de almene kostskoler, gennemsnit for regnskabsårene 2010-2012

Note: Den vandrette blå linje markerer det gennemsnitlige årsresultat på de almene kostskoler.

Figur 4: OB-skolernes årsresultater holdt op imod det gennemsnitlige årsresultat (i kr.) på de almene kostskoler, gennemsnit for regnskabsårene 2010-2012

Figur 3 og figur 4 viser, hvordan SB- og OB-skoler placerer sig i forhold til hinanden, hvad angår skolernes gennemsnitlige årsresultater i regnskabsårene 2010-2012. Årets resultat udtrykker forskellen på skolens samlede indtægter og omkostninger inden for et givet skoleår, og årets resultat kan således betragtes som

et opsummeringsmål for skolernes drift i et givent år. I hver figur vises desuden det gennemsnitlige årsresultat på tværs af de samme tre år for sektoren af almene kostskoler (markeret med den vandrette blå linje), dvs. samtlige kostskoler fratrasket SB- og OB-skolerne. 12 SB-skoler havde gennemsnitligt set større overskud i de tre undersøgte år end den gennemsnitlige almene kostskole, mens otte SB-skoler havde et dårligere resultat, hvoraf to skoler gennemsnitligt set havde underskud i den treårige periode. Det gennemsnitlige årsresultat på SB-skolerne ligger en lille smule højere end det gennemsnitlige årsresultat på de almene kostskoler (ca. 582.000 kr. over for ca. 578.000 kr.), mens det ligger højere end på OB-skolerne (ca. 535.000 kr.). Fem OB-skoler havde et højere gennemsnitligt årsresultat end almensektoren som helhed i de tre undersøgte år, mens de resterende ligger lavere, og en enkelt af skolerne havde et betydeligt gennemsnitligt underskud på næsten 490.000 kr. Som det kan ses i figurene, er der en vis variation inden for både SB- og OB-skolerne, men særligt OB-skole skiller sig ud med et relativt stort gennemsnitligt overskud (på over 2 mio. kr.). Skolernes årsresultater varierer naturligvis på tværs af årene, men alligevel var der en vis tendens til, at de skoler, som havde høje årsresultater i 2012, også havde det i 2011. Fem SB-skoler lå således lavere end det gennemsnitlige årsresultat i både 2011 og 2012, mens otte SB-skoler lå højere end gennemsnittet i begge år. Blandt OB-skolerne var tendensen til, at det var de samme skoler, som havde henholdsvis overskud og underskud i de forskellige år mindre udtalt, idet 11 skoler lå enten henholdsvis over eller under skolegruppens gennemsnit i begge år.

2.5 Kursuspris per uge

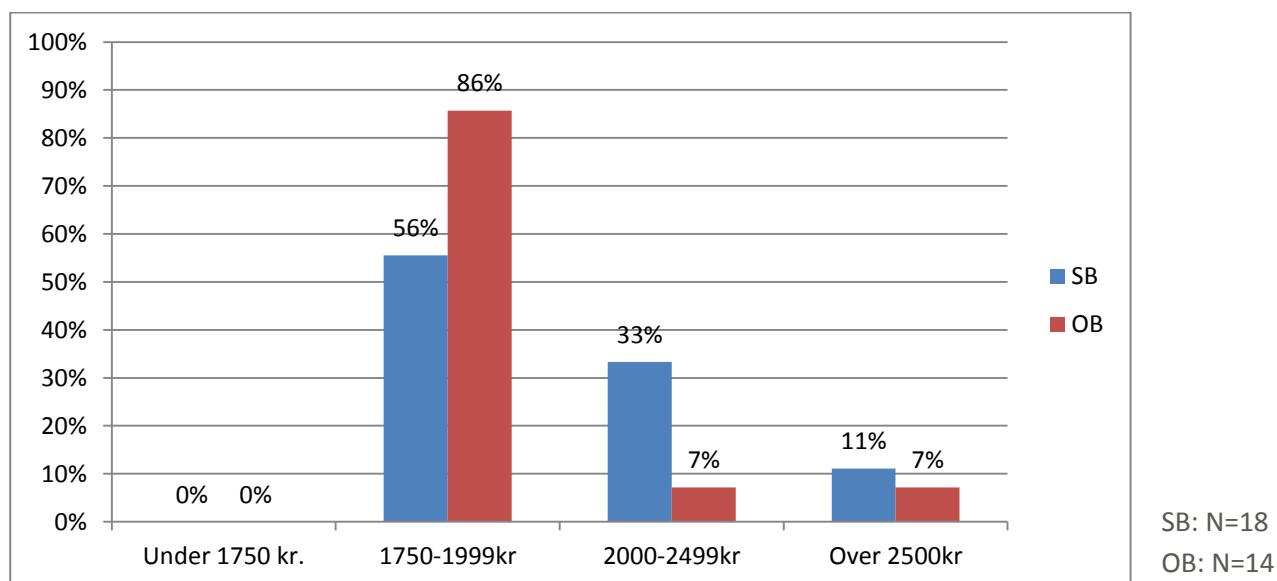
I det følgende ses nærmere på skolernes kursusprisniveau. Alle skoler har en kursuspris per uge, som er den udgift eleverne (forældrene) skal betale for at gå på skolen⁹. Nogle elever får dækket denne udgift helt eller delvis af kommunen¹⁰. Gennemsnitligt ligger kursusprisen per uge blandt SB-skolerne på 1999 kroner og på næsten samme niveau på OB-skolerne med et gennemsnit på 1940 kr. Til sammenligning viser tal fra Efter-skoleforeningen¹¹, at gennemsnittet på skolerne i almensektoren som helhed ligger på 1.966 kr. med spredningen gående mellem 1.700-2.257 kr.

⁹ Der er dog en indkomstbestemt statsligt finansieret elevstøtte, der gør, at den pris forældrene kommer til at betale afhænger af deres indkomst. Endvidere har skolerne midler afsat til individuel nedsættelse af betalingen. Endelig har skolerne mulighed for af egne midler at nedsætte betalingen for nogle af deres elever af sociale hensyn.

¹⁰ I kapitel 3 bliver det gennemgået, hvor mange af eleverne på de enkelte skoler, der får dækket denne udgift helt eller delvis.

¹¹ Notat: Elevstøtte 2012/13. Efterskoleforeningen.

Figur 5: Kursuspris per elev per uge

I ovenstående figur er variationen i SB-skolernes og OB-skolernes kursuspriser per uge anskueliggjort. 56 procent af SB-skolerne har en kursuspris på mellem 1750 og 1999 kroner per uge, mens det blandt OB-skolerne er 86 procent. Denne kursuspris per uge er den laveste blandt skolerne. Lidt færre (33 procent) af SB-skolerne har en kursuspris per uge på mellem 2000 og 2499 kroner, mens kun 11 procent har en ugentlig kursuspris på over 2500 kroner, som er den højeste blandt SB-skolerne. Hos OB-skolerne er det 14 procent, som har en kursuspris per uge på over 2000 kroner.

2.6 Skolernes undervisningstilbud

På baggrund af skriftlige kilder, hjemmesider, spørgeskemabesvarelser samt besøgsinterview på skolerne kan følgende korte generelle billede af skolernes undervisningstilbud tegnes:

Undervisningstilbuddet hænger i høj grad sammen med og varierer i relation til værdigrundlaget og menneskesynet, der karakteriserer skolerne, og skolerne henviser ofte til disse. Endvidere er der skoler, som henviser til en mere detaljeret beskrivelse i skolens indholdsplan.

Især på SB-området har skolerne på flere områder deres eget unikke tilbud, som adskiller dem fra andre, og således gør dem helt særlige i relation til målgruppens meget varierede støttebehov og interesser. Eksempler på variationerne er fokus på idræt, på landbrug, på musik og teater osv. Tilbuddene karakteriserer hele skoler eller gives eksempelvis gennem forskellige linjefag.

Der er endvidere skoler (herunder særligt SB-skoler og frie fagskoler), som har botræningslignende undervisning, hvor eleverne gøres parate til i større grad at kunne klare dagligdagen. Gennem disse botræningstilbud anvender skolerne en praktisk tilgang til boglige fag, når der f.eks. undervises i almindelige daglige gøremål. En skoleleder udtaler:

"Formålet med at være i botræning er, at de skal lære at klare dig selv. De skal blive bedre til at planlægge de praktiske opgaver, der er forbundet med at bo for sig selv. Derfor laver de for eksempel mad, handler ind, vasker tøj og gør rent i botræningshusene. De almene fag indgår som en naturlig del af botræningen, fordi man bruger matematik når man skal regne prisen ud, betale eller veje melet op."

En del af SB-skolerne er helt eller delvis prøvefri, og den praktiske indfaldsvinkel til undervisningen er generelt højt prioriteret. Dels er der en anden vægting mellem faglige/boglige fag og praktiske fag end på de skoler, som ikke er prøvefri, og dels anvender de en praktisk tilgang til de boglige fag ligesom i botræningen. En skoleleder siger blandt andet:

"Rækken af fag i årsplanen er den samme som grundskolens. Men vi forsøger blot at finde en praktisk tilgang til læringen og kan derfor afvikle noget af undervisningen som emneuger eller tidsbegrænsede temaer, som valgfagsemner eller som indslag i hverdagen."

En anden skoleleder på SB-området fortsætter:

"Vi underviser i kendte fag som dansk, matematik, naturfag, historie osv. hver formiddag. Her er hovedvægten på faglighed. Om eftermiddagen har vi værkstedsfag, hvor kreativitet og praktisk undervisning er hovedvægten, men altid på baggrund af et "fag" som f.eks. kan være kreativ, metal-fag, musik osv."

Gennemsnitligt er fordelingen mellem de boglige fag og de kreative-praktiske fag 50/50 på SB-skolerne. Nogle SB-skoler deler desuden de kreative fag og de praktiske fag op i to grupper. Således bliver fordelingen for disse SB-skoler typisk 40/40/20, hvor de boglige fag således tegner sig for de 40 procent (og søges integreret i de kreative og praktiske fag).

OB-skolerne er typisk ikke prøvefri og benytter ikke i samme grad som SB-skolerne linjefag/praktiske/kreative fag til at beskrive og fremhæve deres undervisningstilbud. OB-skolernes beskrivelser er mere ensartede og enklere, og de lægger sig i deres beskrivelser tæt op ad folkeskolens formål. OB-skolerne lægger således hovedvægten på at undervise og gå til eksamen (prøveafleggelse) i samme fag som grundskolen, og den særlige støtte til eleven forfølger samme formål. En skoleleder skriver:

"Vores efterskole er for normalt begavede unge med læse- og stavevanskeligheder. Vores mål er, at så mange som muligt vil kunne bestå folkeskolens afgangsprøve med et tilfredsstillende resultat."

Som tillæg hertil tilbyder OB-skolerne linjefag og valgfag, som kan være kreative eller praktiske. Ud over det store fokus på undervisning, bliver der også lagt vægt på samvær. En anden skoleleder skriver blandt andet:

"En efterskoles hovedsigte er udover undervisning også samvær. Derfor er alt det, vi tilbyder, ikke beskrevet i nedenstående beskrivelse af undervisningen."

OB-skolerne skelner ikke imellem de kreative og de praktiske fag. Fordelingen mellem de boglige fag og de kreative/praktiske fag er gennemsnitligt 75/25 dog med en variation. De skoler, som har den højeste pro-

cent af boglige fag, ligger på 90 procent, og den skole, som ligger på den laveste procent af boglige fag, ligger på 50 procent. For mere detaljeret gennemgang af undervisningens tilrettelæggelse se kapitel 7.

2.7 Sammenfatning

Der er i alt 251 efterskoler og 12 frie fagskoler i Danmark. Den primære målgruppe for denne undersøgelse er de heraf 41 skoler godkendt af Undervisningsministeriet med et samlet særligt undervisningstilbud. Heraf er 18 efterskoler og 2 frie fagskoler målrettet elever med særlige behov (SB-skoler) og 21 efterskoler målrettet elever med læse- og skrivevanskeligheder (OB-skoler). Der er således tale om specialskoler med et segregeret undervisningstilbud. Skolerne ansøger Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen om tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter § 25, 1 på baggrund af deres indholdsplan, og skolerne har mulighed for at ansøge om tilskud til dækning af ekstraudgifter til fx lærertimer til elever med svære handicap efter § 25,2 (herunder elever med indlæringsvanskeligheder, sociale problemstillinger osv.) hvor støttebehov er af mere vidtgående karakter.

De to skoleområder er målt på elever og skoleantal nogenlunde lige store. Det samlede antal elever har varieret mellem ca. 1750 og ca. 1600 på begge skoleområder inden for de seneste tre år. Skolernes størrelse varierer fra i alt ca. 40 årselever til 110 årselever. Langt størstedelen af skolerne har en størrelse på mellem 70 og 90 elever, som således også af aktørerne vurderes at være en passende størrelse.

Skolerne præges af et relativt stort elevfrafald i løbet af skoleåret. På SB-skolerne faldt 19 procent fra i skoleåret 2012/13, og på OB-skolerne faldt 12 procent fra. Ca. halvdelen af pladserne genbesættes. Til sammenligning lå frafaldet for hele efterskoleområdet på ca. 11 procent. Frafaldet er en udfordring for organisering af undervisningen og for skolernes økonomi. Frafald er karakteristisk for stort set alle skoler, men der er en meget stor variation i frafaldsprocent på begge skoleområderne. På SB-området er denne variation særligt stor. På en fjerdedel af SB-skolerne falder mellem hver anden og hver fjerde elev fra i løbet af skoleåret. Den gruppe af skoler hvor frafaldet er særligt stort, er også skoler, hvor eleverne er særligt præget af sociale problemer og dermed større frafaldsrisiko, men den store variation i frafaldsprocenter kunne antyde, at der også er variationer i fastholdelsesstrategier.

Kursusprisen per uge varierer fra 1750 kr. til 2500 kr. per uge per elev. Gennemsnittet ligger på 1999 kr. per uge på SB-skolerne og på 1940 kr. på OB-skolerne. Gennemsnittet på skolerne i almensektoren ligger på 1.966 kr. med en spredning mellem 1.700 kr. og 2.257 kr.

Der er relativt stor variation i de økonomiske årsresultater blandt såvel SB- som OB-skolerne. Omkring en femtedel har overskud på over 1 million kr. og omkring en femtedel har underskud ned til omkring en halv million kroner (over de seneste tre regnskabsår). De gennemsnitlige årsresultater på henholdsvis SB-, OB- og almene kostskoler ligger nogenlunde på niveau.

En del af SB-skolerne er helt eller delvis prøvefri, og den praktiske indfaldsvinkel til undervisningen er højt prioriteret typisk således, at der på små hold undervises i boglige fag om formiddagen og praktiske fag om eftermiddagen. Der er stor variation i skolernes samlede tilbud og stor forskel i skolernes tematiske tilgang (idræt, landbrug, musik, bo-træning, teater osv.) på SB-skolerne. Som det skal vise sig, afspejles dette også i

en stor variation i målgrupperne. OB-skolernes tilbud er mere ensartede og er målrettet normalt begavede elever med læse- skrivevanskeligheder, og undervisningstilbuddene prioriterer, med særlig støtte, samme formål som folkeskolen.

3. Skolernes SPS-tilskud

I dette kapitel ses nærmere på SPS-tilskuddenes udvikling over de seneste tre år og fordelinger på de to skoleområder med hensyn til, om der er tale om § 25,1-tilskud eller § 25,2-tilskud. Desuden ses på, hvordan tilskuddene fordeler sig i andele på skolerne og på tilskudsstørrelserne per elev på skolerne. Sidst i kapitlet beskrives de kommunale tilskud, som skolerne modtager.

3.1 Tilskudsregler

De frie kostskoler kan ansøge om tilskud til specialundervisning med videre af elever med særlige behov og til undervisning med videre af elever med svære handicap. Tilskud ydes med udgangspunkt i Kostskolelovens¹² § 25.

Da analysens primære fokus er skoleåret 2012/13, gennemgås her de tilskudsregler, der var gældende til og med skoleåret 2012/13 for samtlige kostskoler. Kostskoler godkendt med et samlet særligt undervisnings-tilbud ansøger, som tidligere nævnt, fortsat tilskud efter disse regler. For de almene kostskoler gælder det, at de på baggrund af den nye inklusionslovgivning med virkning fra dette skoleår (2013/2014) kun kan ansøge om tilskud til specialundervisning til elever med et støttebehov på mindst 9 ugentlige klokketimer.

Af lovens § 25 fremgår følgende om tilskud efter § 25,1 og § 25,2.

§ 25, stk. 1 Staten yder tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand for elever med særlige behov, herunder til skoler, der har et samlet særligt undervisningstilbud. Tilskuddet ydes med en takst. per årselev, der fastsættes på de årlige finanslove.

Stk. 2 Staten yder tilskud til dækning af ekstraudgifter, der er godkendt af Undervisningsministeriet, til lærertimer, praktisk medhjælp og hjælpemidler til elever med svære handicap. Tilskuddet fastsættes på de årlige finanslove og reguleres ud fra det faktisk ydede tilskud.

Tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand søges altså som en takst per kursusuge. Tilskud til specialundervisning med udgangspunkt i lovens § 25,1 ydes typisk til elever med lettere faglige vanskeligheder eller eksempelvis ADHD i mild grad med begrænset behov for støtte. Tilskuddet skal anvendes til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, men er ikke direkte bundet op på lærertimer. Eksempelvis kan dele af tilskuddet anvendes til hjælpemidler.

¹² LBK nr 689 af 22/06/2011

Tilskud til specialundervisning af elever med svære handicap ydes enten i form af tilskud til lærertimer, praktisk medhjælp¹³ og/eller hjælpemidler. Begrebet "elever med svære handicap" er forholdsvis bredt defineret og rummer typisk elever med svære faglige vanskeligheder, udviklingsforstyrrelser, hørehæmmede elever, svagsynede elever m.fl.

Da tilskud ydes *enten* med udgangspunkt i lovens § 25,1 *eller* § 25,2 vil elever, der bevilges hjælpemidler (eksempelvis it-rygsække til ordblinde), altid få bevilget eventuel faglig støtte som lærertimer under § 25,2. Taksterne for 2013 fremgår af nedenstående tabel 2.

Tabel 2: SPS-tilskud 2013 (kr.)

		Efterskoler	Frie fagskoler
§ 25,1, specialundervisning	Takst per kursusuge	607,28 (24.291 for en årselev)	559,88 (22.395 for en årselev)
§ 25,2, lærertimer svært handicap	Takst per arbejdstime à 60 minutter	214,10	214,10
§ 25,2, praktisk medhjælp, svært handicap	Takst per arbejdstime	132,82	132,82

Note: En årselev = 1 elev i 40 uger

Der kan til lærertimer søges forberedelse i forholdet 1 til 1, når den støtte, der iværksættes, udløser forberedelse til læreren. En ansøgning om 9 timers specialundervisning ugentligt (eksempelvis faglig støtte i dansk og matematik), vil derfor typisk svare til, at der søges om 18 arbejdstimer à 214, 10 kr. per uge.

3.2 Udviklingen i antallet og fordelingen af § 25,1-elever og § 25,2-elever¹⁴

Tallene for § 25,1-elever er baseret på antallet af årselever (en årselev svarer til 40 kursusuger), mens der for § 25,2-elevens vedkommende er tale om reelle elever (unikke CPR-numre). Figur 6 og figur 7 viser overordnet set, at OB-skolerne er kendetegnet ved, at langt størstedelen af deres elever modtager § 25,1-tilskud, mens fordelingen mellem § 25,1 og § 25,2 er nogenlunde ligeligt fordelt på SB-skolerne.

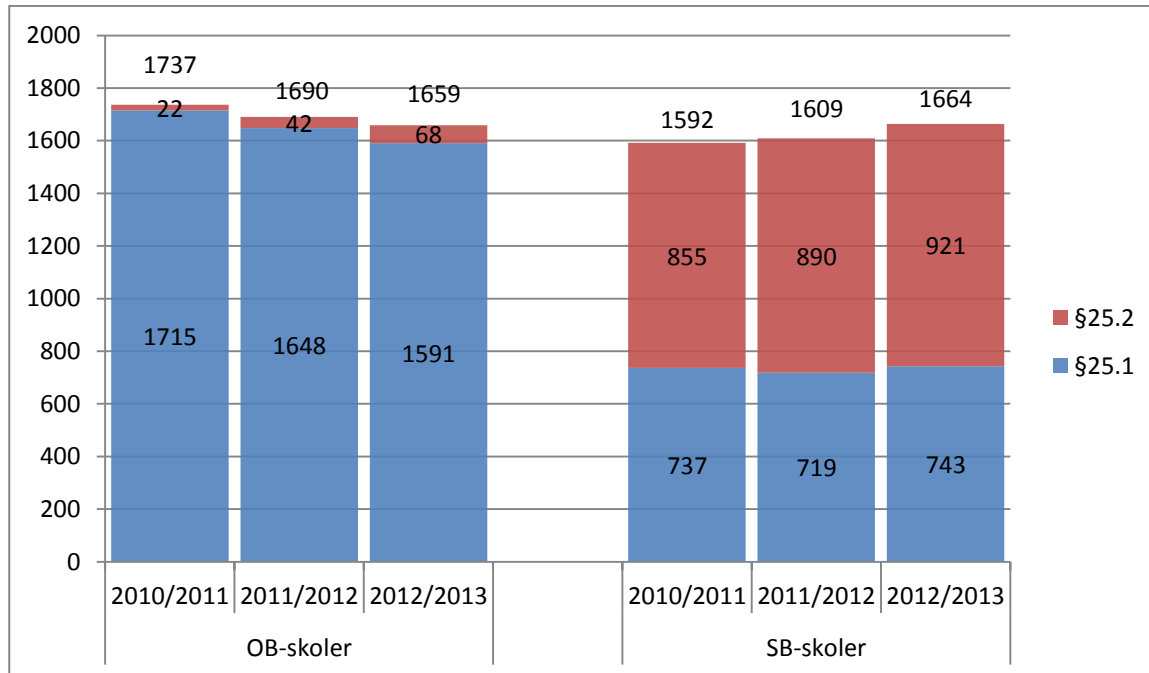
Ser man på udviklingen i elevantal over de seneste tre skoleår, ses det, at der er sket en lille forskydning over imod et lidt større antal elever på SB-skolerne og et lidt lavere antal elever på OB-skolerne. Antallet af

¹³ Praktisk medhjælp ydes til elever, der har behov for hjælp til overvindelse af praktiske vanskeligheder i forbindelse med skoledagen.

¹⁴ De tilskudsdata, der anvendes i dette kapitel er fra styrelsens fagsystem SPS2005.

§ 25,2-elever på OB-skolerne er steget, så der er i skoleåret 2012/2013 var omtrent tre gange så mange § 25,2-elever på OB-skolerne, som der var i skoleåret 2010/2011 (fra 1,3 procent til 4,1 procent). På SB-skolerne er der både kommet lidt flere § 25,1- og § 25,2-elever til, om end stigningen her også i lidt højere grad kan konstateres blandt § 25,2-eleverne.

Figur 6: Udviklingen i antallet af hhv. § 25,1- og § 25,2-elever på OB- og SB-skolerne

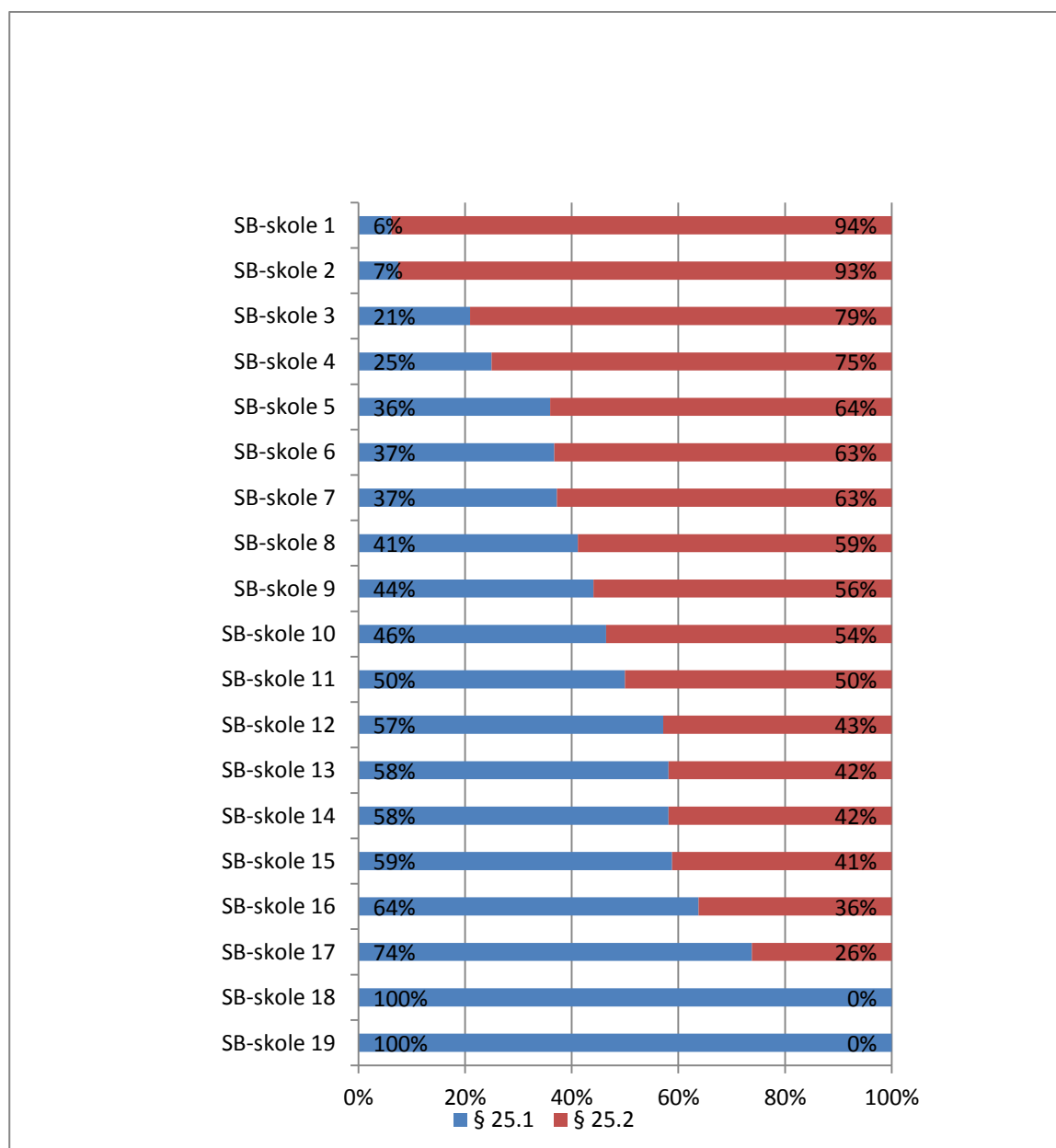

Figur 7: Udviklingen i den procentvise sammensætning af § 25,1- og § 25,2-elever på OB- og SB-skolerne

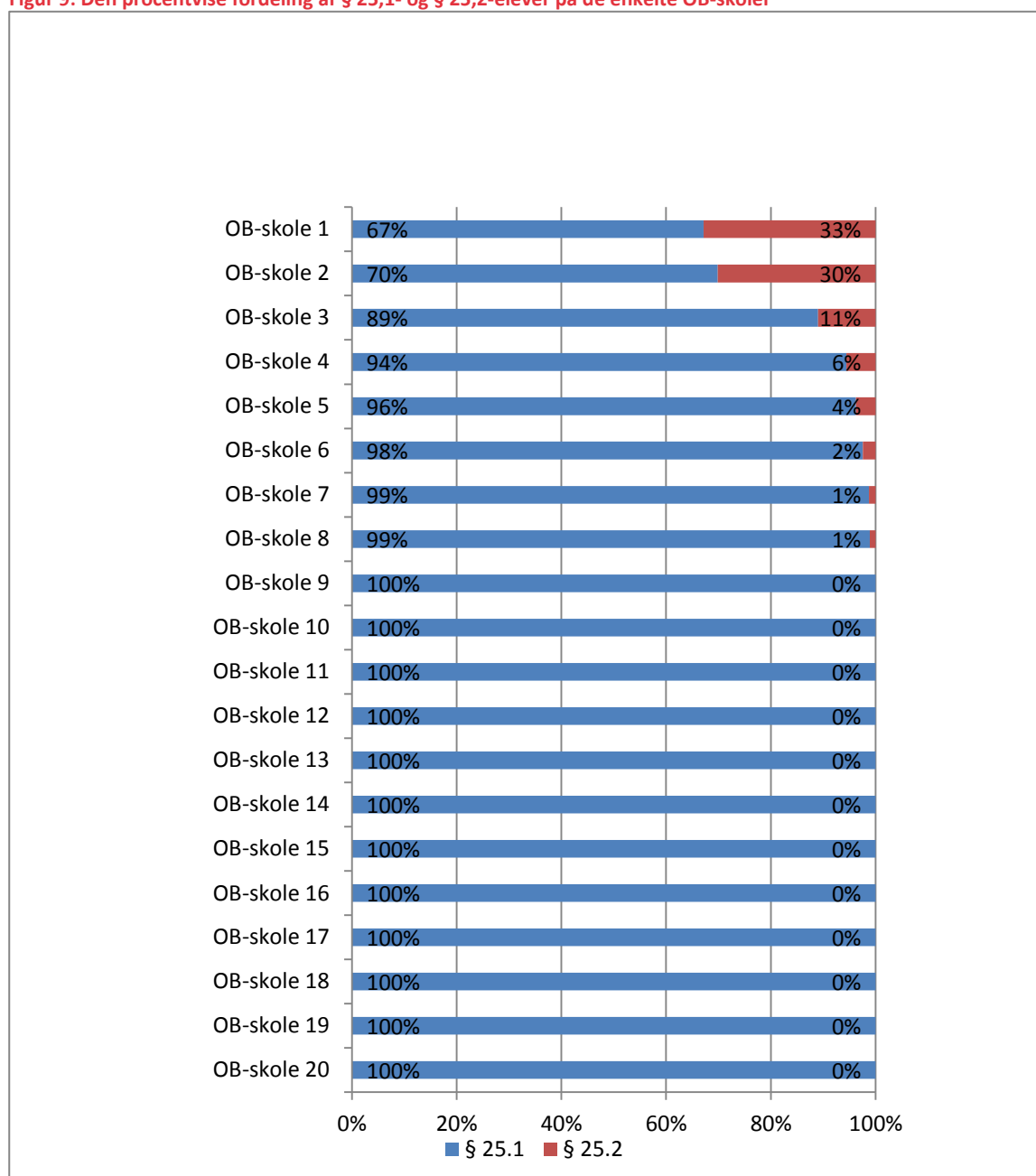

Nedenstående figur 8 og figur 9 viser fordelingen mellem § 25,1- og § 25,2-elever på de enkelte SB- og OB-skoler. SB-skolernes profil er i den sammenhæng meget forskellige. Nogle modtager § 25,2-tilskud til så godt som alle elever, mens andre modtager til ganske få eller ingen. På OB-skolerne er § 25,2-eleverne koncentreret på nogle få skoler.

Figur 8: Den procentvise fordeling af § 25,1- og § 25,2-elever på de enkelte SB-skoler

Figur 9: Den procentvise fordeling af § 25,1- og § 25,2-elever på de enkelte OB-skoler

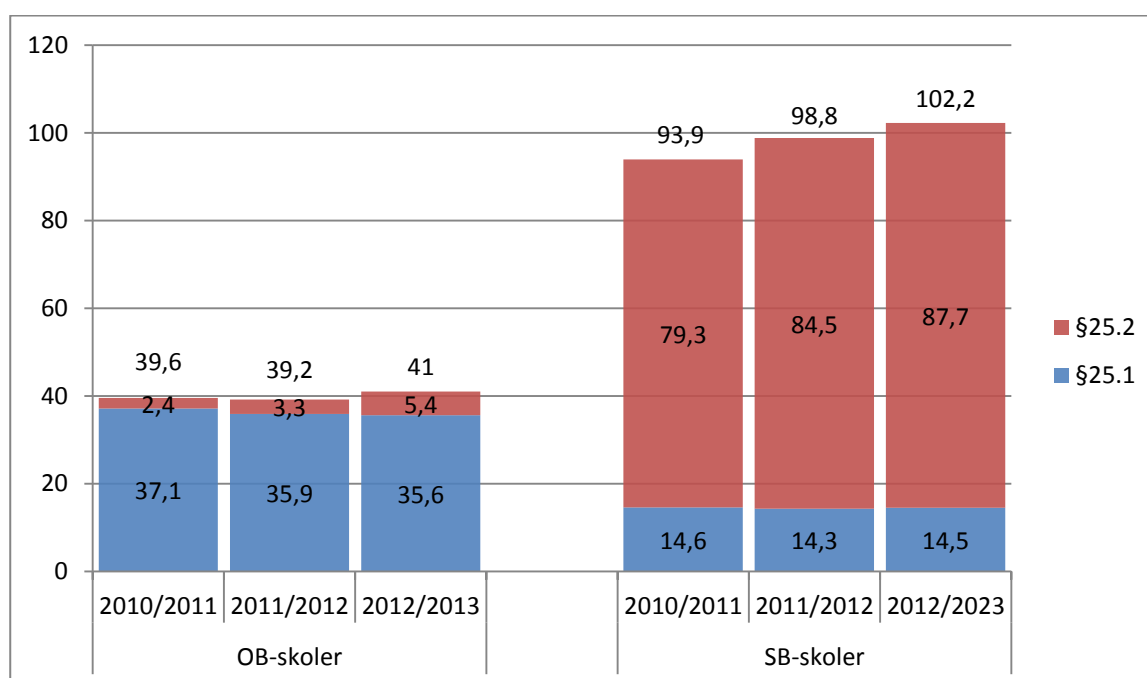

3.3 Tilskud efter § 25,1 og § 25,2 over tid

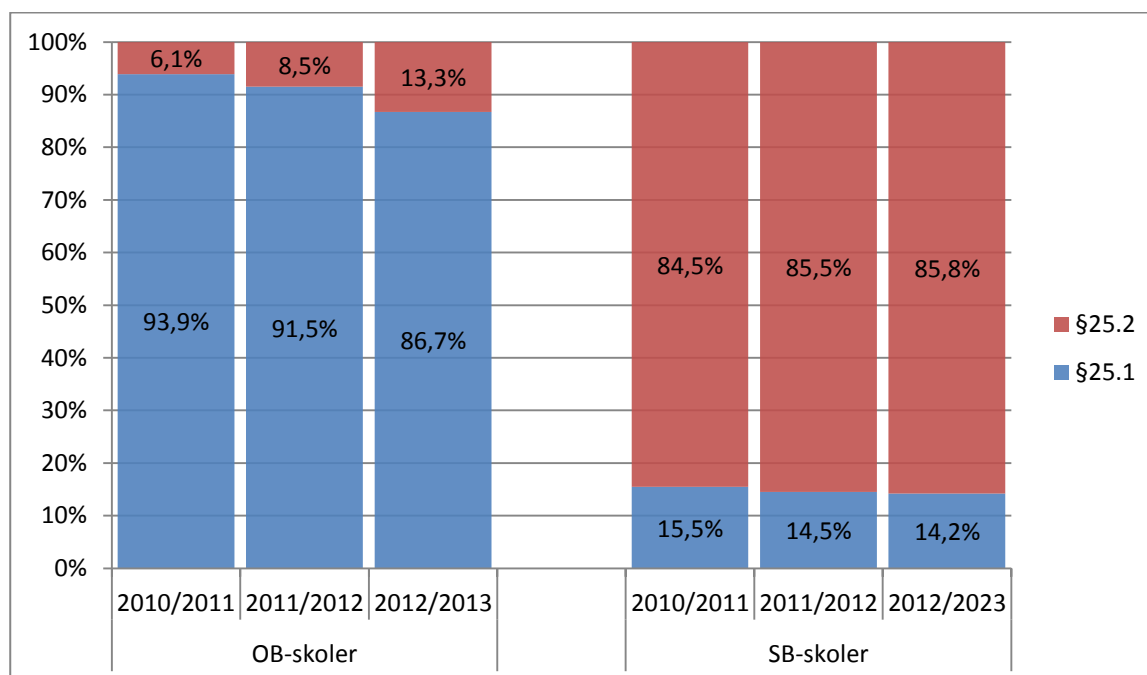
Figur 10 ser nærmere på udviklingen i tilskuddenes størrelse. Det ses, at der på både SB- og OB-skolerne har været en tendens til stigende tilskud. Det samlede tilskud til SB-området er steget fra ca. 93,9 millioner kr. i skoleåret 2010/2011 til 102,2 millioner i skoleåret 2012/2013 (en stigning på næsten 9 procent), mens det på OB-området har ligget nogenlunde konstant på 40 millioner kr.

Stigningen har således været mindst på OB-skolerne, hvilket dog også skal ses i lyset af, at stigningen her er sket til trods for et faldende elevtal, som gennemgået ovenfor. Figur 11 tydeliggør, at tilskudsstørrelsernes stigning på OB-skolerne er sket i takt med, at tilskud efter § 25,2 også udgør en større andel af det samlede tilskud, som gruppen af OB-skolerne modtager. Dette stemmer ligeledes overens med disse skolars udvikling over imod at modtage flere § 25,2-elever end tidligere. På SB-skolerne er der derimod ikke sket nogen nævneværdig forskydning imellem § 25,1- og § 25,2-tilskuddenes respektive andel af skolernes samlede SPS-tilskud.

Figur 10: Udviklingen i tilskuddet i millioner kr. til OB- og SB-skolerne efter hhv. § 25,1 og § 25,2 (løbende priser)

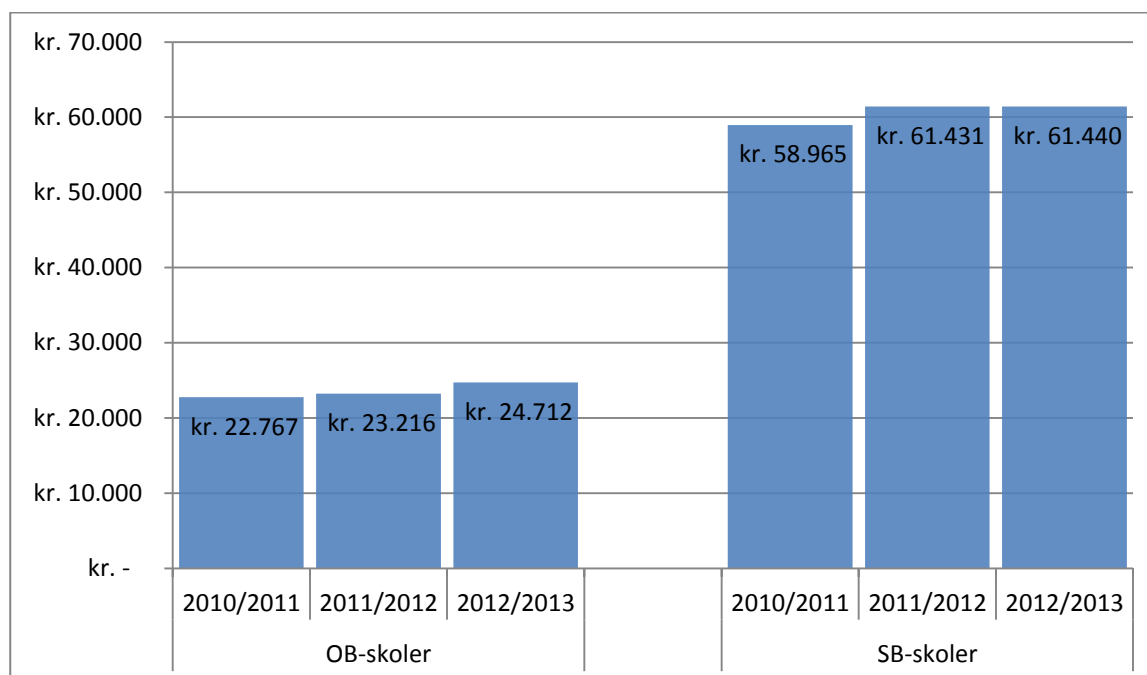

Figur 11: Udviklingen i den procentvise sammensætning af tilskuddet på OB- og SB-skolerne (ikke faste priser)

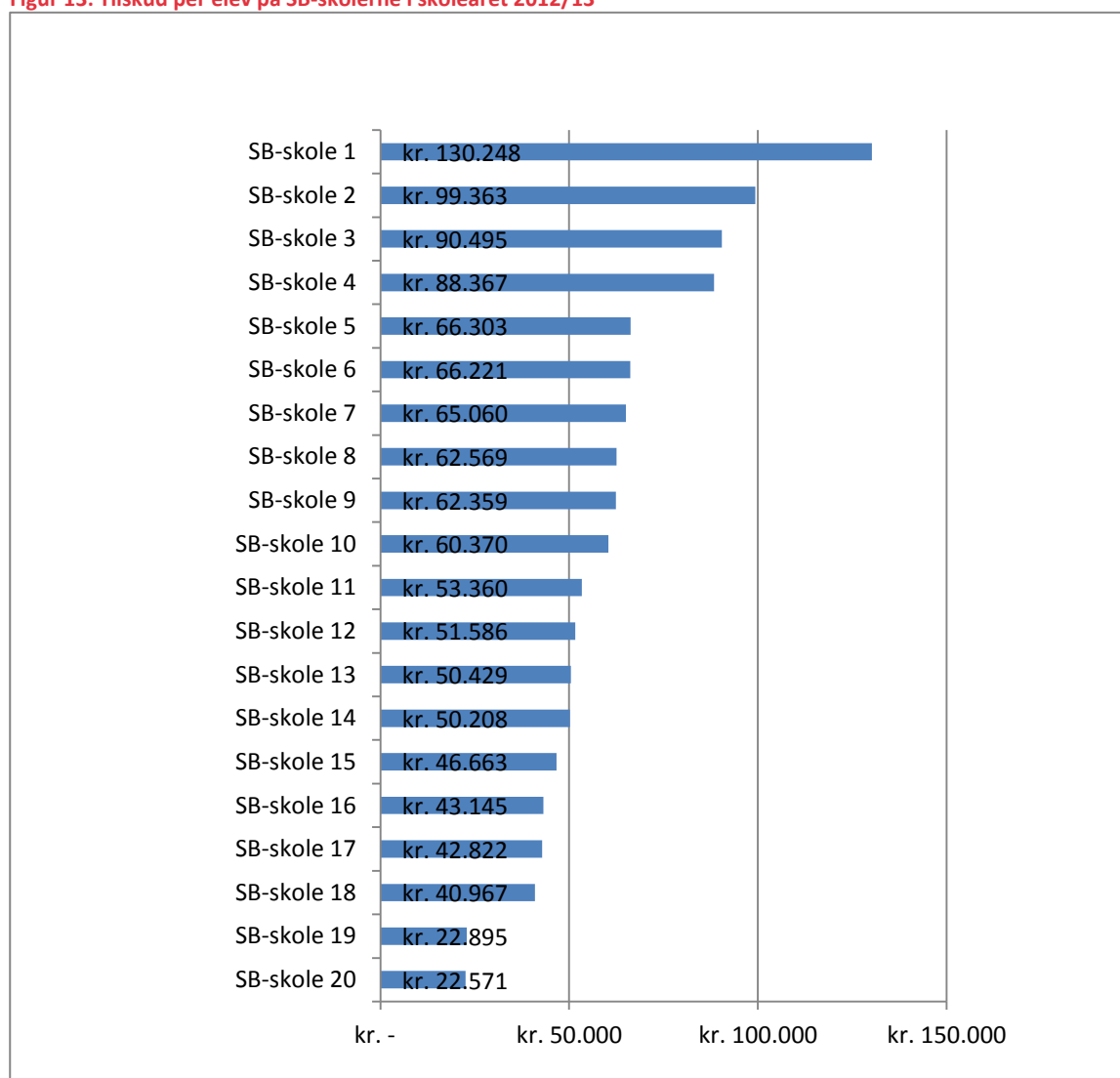
3.4 Tilskud per elev

Figur 12 viser udviklingen i SB- og OB-skolernes gennemsnitlige tilskud per elev. Det fremgår, at dette er steget for begge skolegrupper i perioden – dog mest kontinuert på OB-skolerne, hvor tilskuddet per elev voksede med ca. 500 kr. fra skoleåret 2010/2011 til skoleåret 2011/2012 og med yderligere 1.500 kr. fra skoleåret 2011/2012 til skoleåret 2012/2013. Denne stigning skyldes primært, at andel af/den gennemsnitlige udgift per § 25,2-elev er steget på et par af skolerne. På SB-skolerne har der været en større stigning i tilskuddet per elev på omkring 2.500 kr. i alt, mens stort set hele denne stigning skete fra skoleåret 2010/2011 til skoleåret 2011/2012.

Figur 12: Gennemsnitlige tilskud per elev på OB- og SB-skolerne

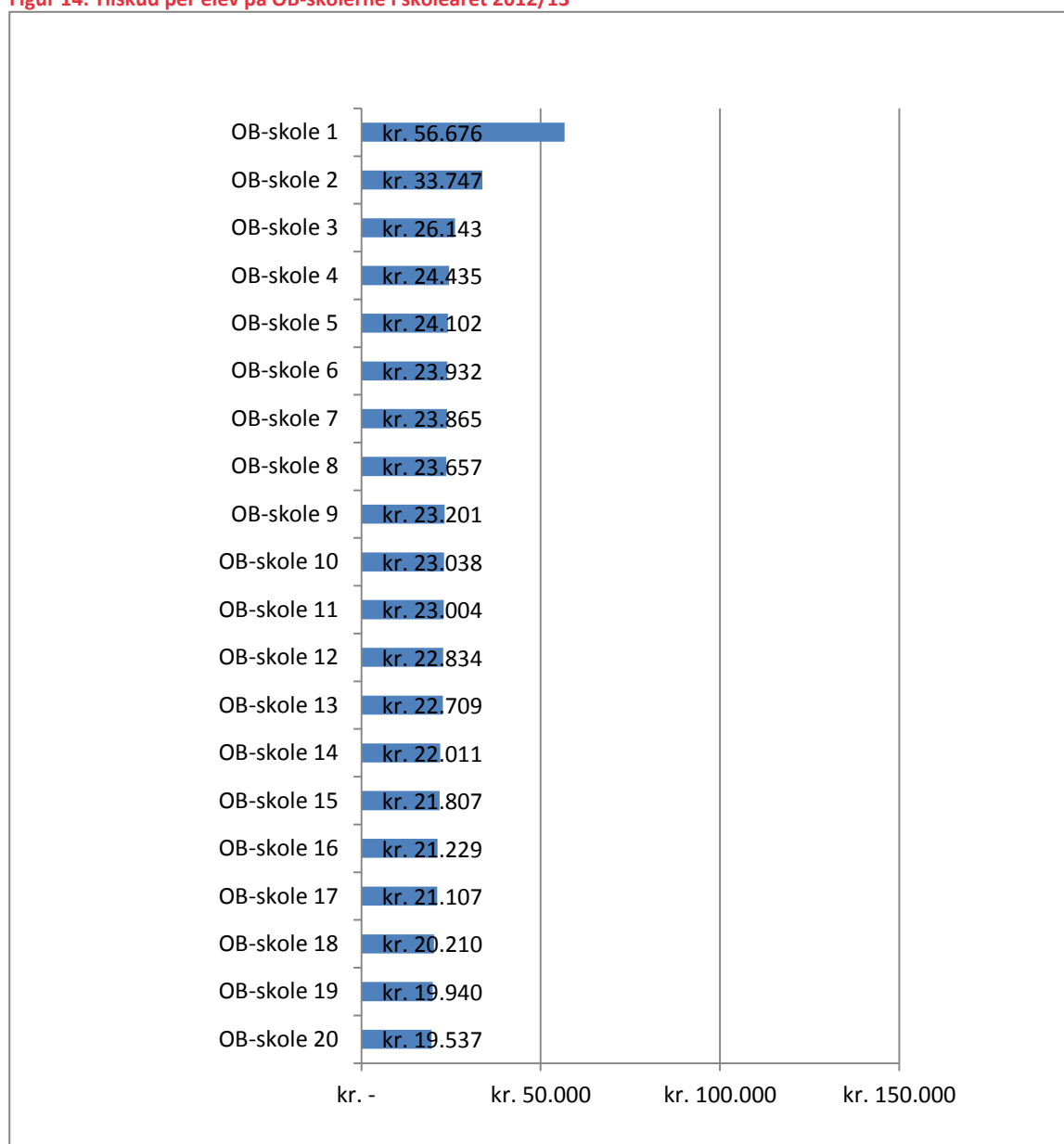
Kigger man på det generelle billede, så ses det, at en SB-elev næsten er tre gange så dyr som en OB-elev i gennemsnit. Dette skyldes i høj grad, at langt de fleste OB-elever modtager støtte efter § 25,1, hvorimod et flertal af SB-eleverne modtager støtte efter § 25,2. Dette gør endvidere, at spredningen mellem skolernes tilskud er større på SB-skolerne end på OB-skolerne.

Selvom der på sektorniveau er markant forskel på OB- og SB-skolerne, så er der skoler i begge sektorer, der minder om hinanden for så vidt angår det tilskud, de modtager.

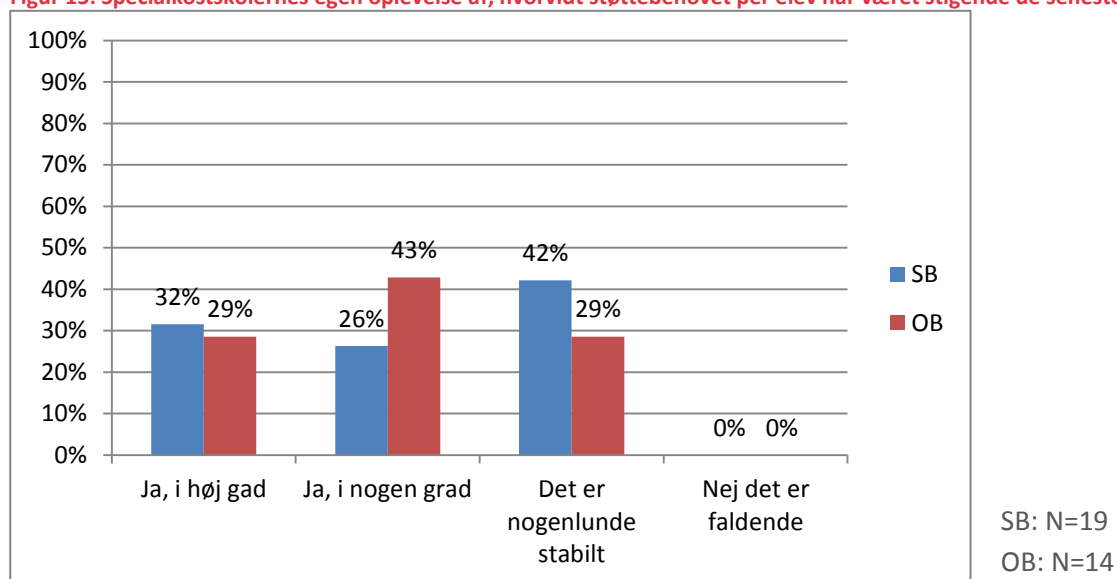
Figur 13: Tilskud per elev på SB-skolerne i skoleåret 2012/13

Figur 13 og figur 14 viser, hvordan det gennemsnitlige tilskud per elev fordeler sig på tværs af de enkelte skoler i skoleåret 2012/2013 inden for gruppen af henholdsvis SB- og OB-skoler. Spredningen i tilskuddene per elev er mindre inden for gruppen af OB-skoler end inden for gruppen af SB-skoler. Det gennemsnitlige tilskud per elev per skole varierede i 2012/13 fra 22.571 kr. til 130.248. på SB-skolerne og fra 19.537 til 56.676 kr. på OB-skolerne. Variationen på OB-området er dog stort set udelukkende drevet af to skoler, som modtager § 25,2-støtte på en anseelig andel af deres elever, mens de resterende OB-skoler søger § 25,1-tilskud på alle eller næsten alle deres elever. Disse skoler modtager altså samme tilskud per elev, når der bortses fra måleusikkerhed. De store ligheder i OB-skolernes tilskudssøgning stemmer desuden overens med ligheder i skolernes elevsammensætning (som vi vil vise i kapitel 6).

Figur 14: Tilskud per elev på OB-skolerne i skoleåret 2012/13

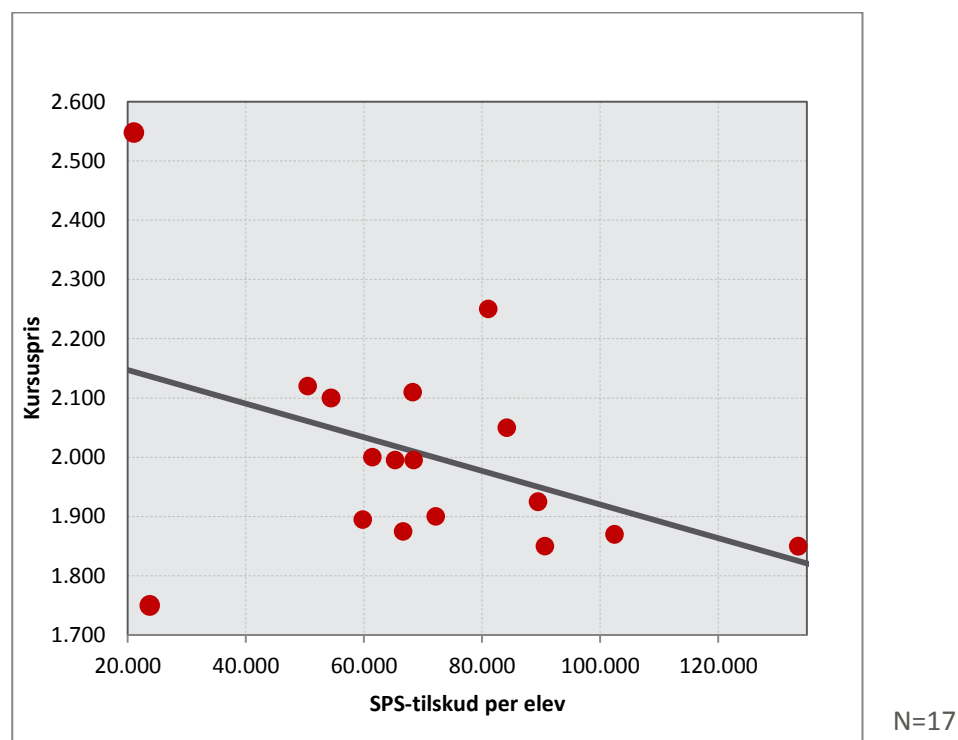
I det omfang at tilskudsstigningerne er udtryk for et tiltagende støttebehov, så stemmer det overens med skolernes egne oplevelser af udviklingen i det gennemsnitlige støttebehov. Nedenstående figur 15 illustrerer således, at mere end halvdelen af SB-skoler og syv ud af ti OB-skoler oplever, at støttebehovet per elev har været stigende enten i høj grad eller i nogen grad de seneste fem år. 42 procent af SB-skolerne oplever dog støttebehovet som nogenlunde stabilt over de seneste fem år, mens dette gør sig gældende for 28 procent af OB-skolerne. Ingen skoler oplever dog støttebehovet som havende været faldende.

Figur 15: Specialkostskolernes egen oplevelse af, hvorvidt støttebehovet per elev har været stigende de seneste fem år

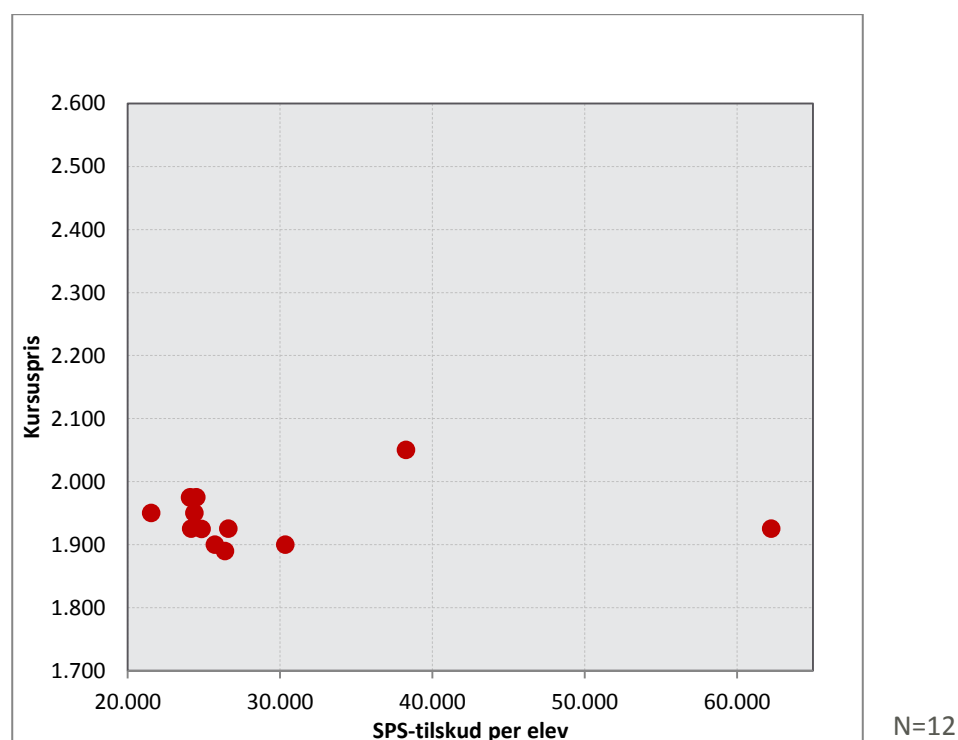
3.5 Tilskudsstørrelsens sammenhæng med kursuspris per uge

Figur 16 og figur 17 viser sammenhængen mellem SPS-tilskud per elev og kursusprisen per uge på SB- og OB-skolerne. Det fremgår, at der er en negativ sammenhæng på SB-området, hvilket betyder, at jo højere et SPS-tilskud SB-skolerne modtager, des lavere er kursusprisen per uge for eleverne (forældrene) eller de betalende kommuner. Den negative sammenhæng blandt SB-skolerne kan ikke fastslås blandt OB-skolerne, hvor de fleste skoler reelt modtager det samme tilskud per elev. Forskellene i OB-skolernes tilskud er derfor for små til meningsfuldt at kunne undersøge en evt. sammenhæng med kursuspriserne inden for denne skoletype. Det kan til gengæld bemærkes, at det samtidig med den begrænsede variation i tilskuddet kan ses, at også variationen i OB-skolernes kursuspriser er begrænset, idet stort set alle skolerne har en kursuspris per uge i intervallet 1.900-2.000 kr.

Figur 16: Sammenhæng mellem SPS-tilskud per elev og kursusrisen per uge, kr. (SB-skoler)

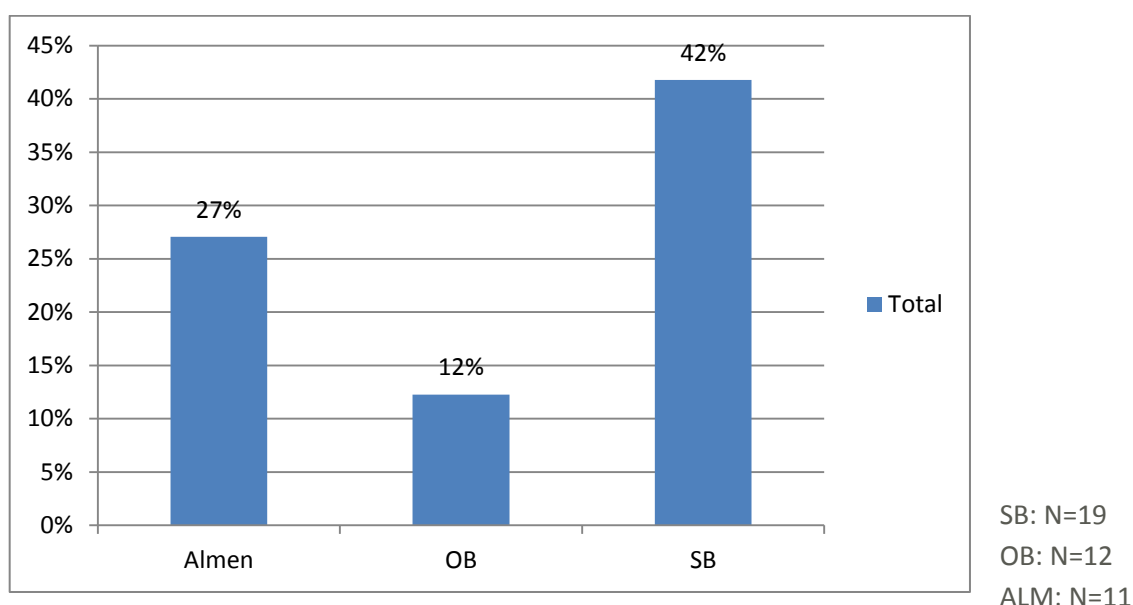
Figur 17: Sammenhæng mellem SPS-tilskud per elev og kursusrisen per uge, kr. (OB-skoler)

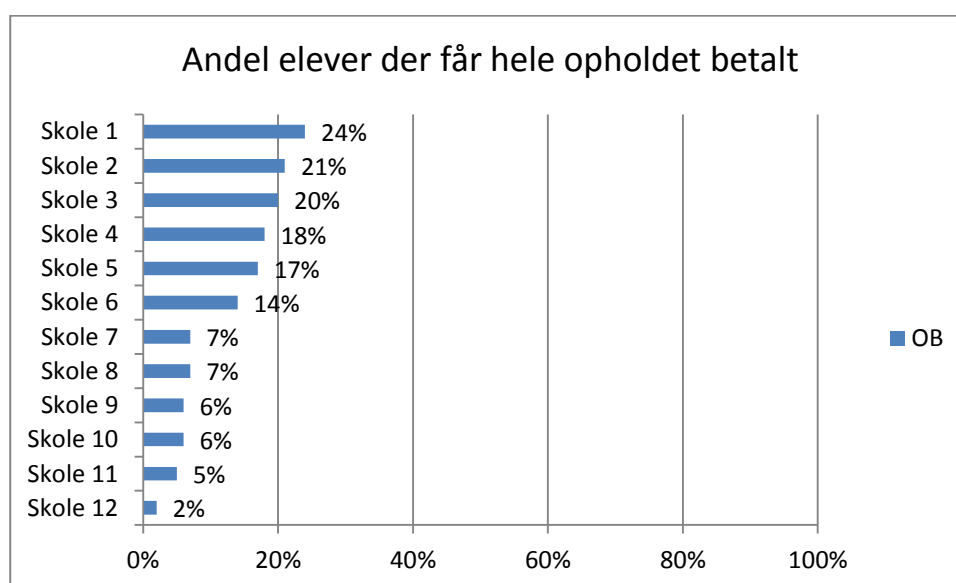
3.6 Kommunale tilskud

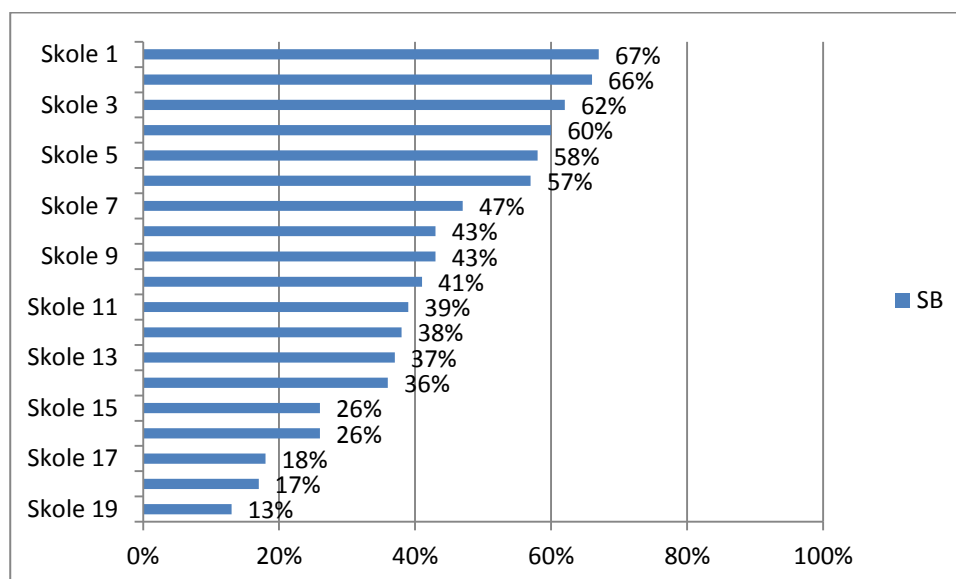
Nogle elever har mulighed for at få hel eller delvis betaling for deres ophold på efterskolen af hjemkommunen, i form af dækning af egenbetaling af kursusprisen. Af det følgende fremgår, hvor store andele af eleverne, der får betaling/tilskud til deres ophold fra kommunen. Skolerne er således blevet bedt om at opgive, hvor stor en andel af deres elever, der helt eller delvist får deres ophold betalt af kommunen. Som det fremgår af figur 18 så får 12 procent af eleverne på OB skolerne og 42 procent af eleverne på SB skolerne hele deres ophold betalt. Til sammenligning ligger andelen på almenskoler med højt tilskud på 27 procent.

Figur 18: Andele af elever der får dækket hele deres egenbetaling af hjemkommunen

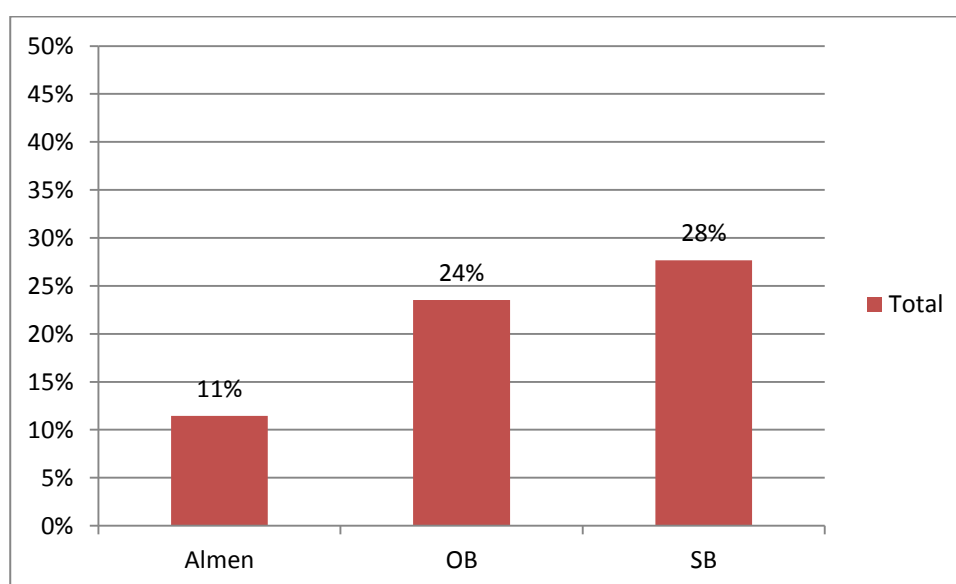
Figur 18A: Andele af elever der får dækket hele deres egenbetaling af hjemkommunen (OB)

Figur 18B: Andele af elever der får dækket hele deres egenbetaling af hjemkommunen (SB)

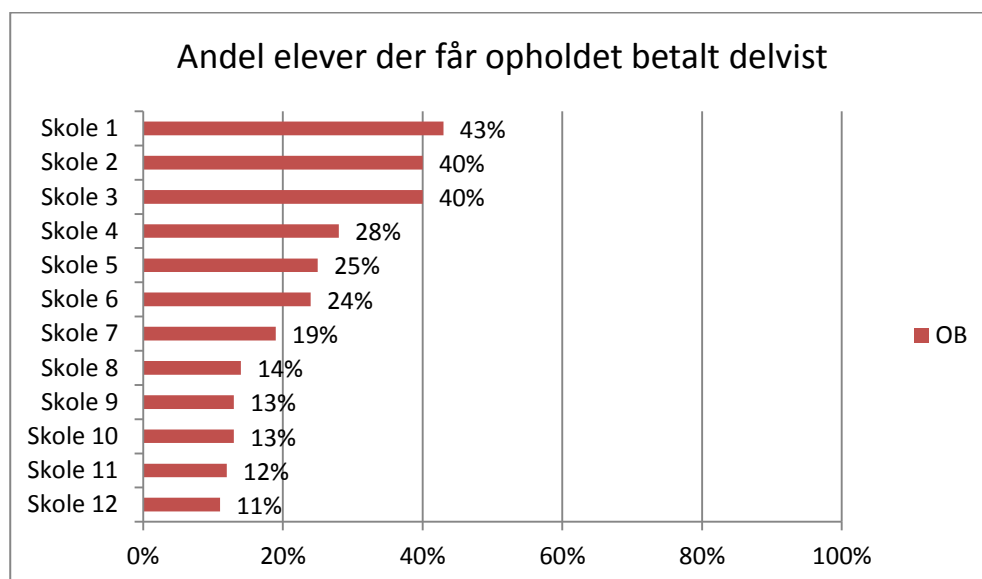
Af figurerne 18A og 18B fremgår, at der er stor variation indenfor både OB-og SB-området mht., hvor store andelen er på de enkelte skoler. På ca. hver tredje SB-skole får over halvdelen af eleverne hele opholdet betalt og på ca. hver fjerde er det under en fjerdedel.

Af figur 19 fremgår det at henholdsvis 28 procent og 24 procent af eleverne på SB og OB skolerne får opholdet delvist betalt af hjemkommunen. 11 procent af eleverne på almenskolerne med højt tilskud får delvist betalt opholdet. Som det fremgår af figur 20 og 21 er der mht. delvis betaling fra hjemkommunen også forholdsvis stor spredning.

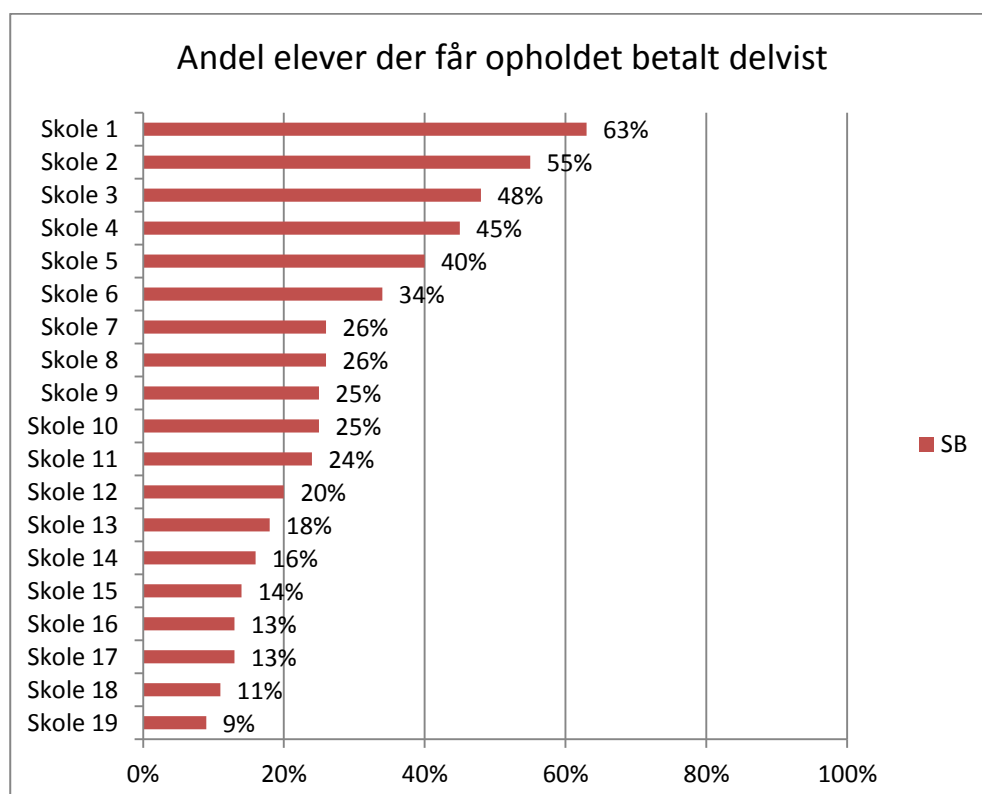
Figur 19: Andele af elever der får egenbetalingen delvist dækket af hjemkommunen (alle)

SB: N=19
OB: N=12
ALM: N=11

Figur 20: Andele af elever der får egenbetaling delvist dækket af hjemkommunen (OB)

Figur 21: Andele af elever der får egenbetalingen delvist dækket af hjemkommunen (SB)

Samlet set er det altså 70 procent af SB-eleverne, 36 procent af OB-eleverne og 38 procent af eleverne på alment skoler med højt tilskud, der får hel eller delvis betaling af opholdet.

3.7 Sammenfatning

Der har været en tendens til stigende SPS-tilskud på begge skoleområder over de seneste tre år. Største samlede stigning i tilskuddet ses på SB-området, hvor tilskuddet er steget fra i alt 93,9 millioner kroner i 2010/2011 til i alt 102,2 millioner kroner i 2012/2013 – altså næsten 9 procent. På OB-området har det samlede tilskud ligget nogenlunde stabilt på ca. 40 millioner. Disse udviklinger skal dog ses i lyset af, at elevtallet på OB-området er faldet fra 1737 til 1659 elever og steget fra 1592 til 1664 elever på SB-området. Det gennemsnitlige tilskud per elev er således steget med ca. 2000 kr. på OB-området og med ca. 2500 kr. på SB-området. I 2012/2013 lå det gennemsnitlige tilskud per elev på 24.712 kr. på OB-området og på 61.440 kr. på SB-området. En SB-elev er altså gennemsnitligt set 2,5 gange dyrere end en OB-elev.

Der er da også stor forskel på fordelingen af § 25,1-tilskud og § 25,2-tilskud på de to områder. På SB-området er fordelingen samlet set nogenlunde ligelig, mens OB-området samlet set har få (én ud af ti) elever, der modtager tilskud efter § 25,2. De relativt få § 25,2-elever på OB-området er desuden placeret på få skoler. På trods af denne relativt store forskel, så fremgår det dog af variationen i anvendelsen af henholdsvis § 25,1 og § 25,2 og af variationen mellem de gennemsnitlige elevtilskud til de enkelte skoler, at såvel SB-området som OB-området har delvist sammenfaldende elevtyper mht. støttebehov og tilskud. Variationen i gennemsnitligt tilskud per elev ligger således mellem ca. 22.500 kr./elev og 130.000 kr./elev på SB-området og mellem ca. 20.000 kr./elev og ca. 56.500 kr./elev på OB-området. Ser man på variationen i SPS-tilskud mellem de enkelte skoler, så er der stor spredning og variation på SB-området, mens OB-området med få undtagelser er mere ensartet mht. gennemsnitligt tilskud per elev, hvilket skyldes, at de fleste OB-skoler udelukkende modtager tilskud efter § 25,1.

Ser man på, for hvor stor en andel af eleverne der helt eller delvist får dækket egenbetalingen for deres ophold af kommunen, så får 42 procent af eleverne på SB-skolerne og 12 procent af eleverne på OB-skolerne hele egenbetalingen dækket af kommunen. 28 procent af eleverne på SB-skolerne og 24 procent af eleverne på OB-skolerne får delvist dækket deres egenbetaling for opholdet af hjemkommunen. Samlet set får altså ca. syv ud af ti elever på SB-skolerne og fire ud af ti elever på OB-skolerne helt eller delvist dækket egenbetalingen af hjemkommunen.

4. Sammenhæng mellem tilskud og lærerforbrug og lønomkostninger

I dette kapitel undersøges det nærmere, om der er sammenhænge mellem tilskud og lærerforbrug og lærerlønomkostninger. Det undersøges i hvilket omfang og hvordan det højere tilskud per elev anvendes på flere ressourcer per elev målt i lærere. Og det undersøges i hvilket omfang tiltagende støttebehov per elev afspejler sig i personalesammensætning og kvalifikationer målt i lærerlønomkostninger. For § 25,1-tilskuddets vedkommende, så kan skolerne anvende det fleksibelt f.eks. til hjælpemidler, men selvfølgelig også til lønkroner. Overordnet set må man dog have en forventning om at finde en sammenhæng.

De undersøgte sammenhænge i kapitlet baserer sig primært på data fra skolernes årsregnskaber i 2010, 2011 og 2012. I fremstillingen her lægges fokus på det senest afsluttede regnskabsår, 2012, men de tidligere regnskabsår (2010 og 2011) inddrages som sammenligningsgrundlag for at efterprøve sammenhængenes stabilitet over tid. For at sikre sammenligneligheden og for at undgå at tolke på overordnede sammenhænge, som kan vise sig at være drevet af forskelle i skoletype, analyseres og gennemgås nedenfor de forskellige skoletyper SB og OB hver for sig. Undervejs inddrages data fra spørgeskemaundersøgelse for at kontrollere, om sammenhængene også viser sig her.

De potentielle sammenhænge, som undersøges, er: Sammenhængen mellem skolernes samlede SPS-tilskud per årselev¹⁵ (i det følgende ofte blot omtalt som "skolens tilskud" eller "tilskuddet") på den ene side og henholdsvis antal årselever per lærerårsværk¹⁶, lærerlønomkostninger per årselev og lønomkostninger per lærerårsværk¹⁷ på den anden side.

I analyserne må der tages det forbehold, at der kan være en lille usikkerhed forbundet med regnskabstallene for så vidt angår skolernes tilskud. Det skyldes, at regnskabstallene opgøres på finansår (januar – december). Skolerne har mulighed for at ansøge SPS-tilskud hele skoleåret (august - juli) og med tilbagevirkende kraft. Derfor kan beløb, der er anvendt i ét regnskabsår, være konteret i et andet regnskabsår. Heller ikke her er der dog grund til at antage, at denne usikkerhed systematisk fører til højere eller lavere tilskuds-

¹⁵ Beregnet som divisionen mellem faktorerne benævnt "tilskud til specialundervisning m.v. af elever med særlige behov og til undervisning m.v. af svært handicappede elever" og "antal årselever i regnskabsåret (afrundes til nærmeste heltal)" i regnskabet. I tilskud indgår også tilskud til praktisk hjælp og hjælpemidler (som samlet set vurderes at have marginal betydning for analysens resultater).

¹⁶ Det bør desuden nævnes, at kategorien lærerårsværk i skolernes årsregnskaber både inkluderer lærere samt ledere (herunder forstandere, viceforstandere, afdelingsledere etc.).

¹⁷ Beregnet som divisionen mellem faktorerne benævnt "lønomkostninger i alt vedr. undervisning" og "antal lærerårsværk (afrundes til nærmeste heltal)" i årsregnskabet.

tal, hvorfor de fundne sammenhænge robusthed over for denne usikkerhed kan antages forholdsvis problemfrit.

Hvad angår lærerårsværk bør man være opmærksom på, at denne også dækker over lærere ansat på flexvilkår, lærere på barsel samt vikarer. Dette kan have betydning for forskellen i antallet af ansatte lærerårsværk på den enkelte skole, for lærerlønomkostninger per årselev samt for lønomkostninger per lærerårsværk. Disse forhold vurderes dog ikke at have stor betydning for de identificerede sammenhænge, da man må forvente at flexansættelser, barsel og vikariater ikke er skoletype-afhængige forhold.

4.1 Sammenhæng mellem tilskud per årselev og årselever per lærerårsværk

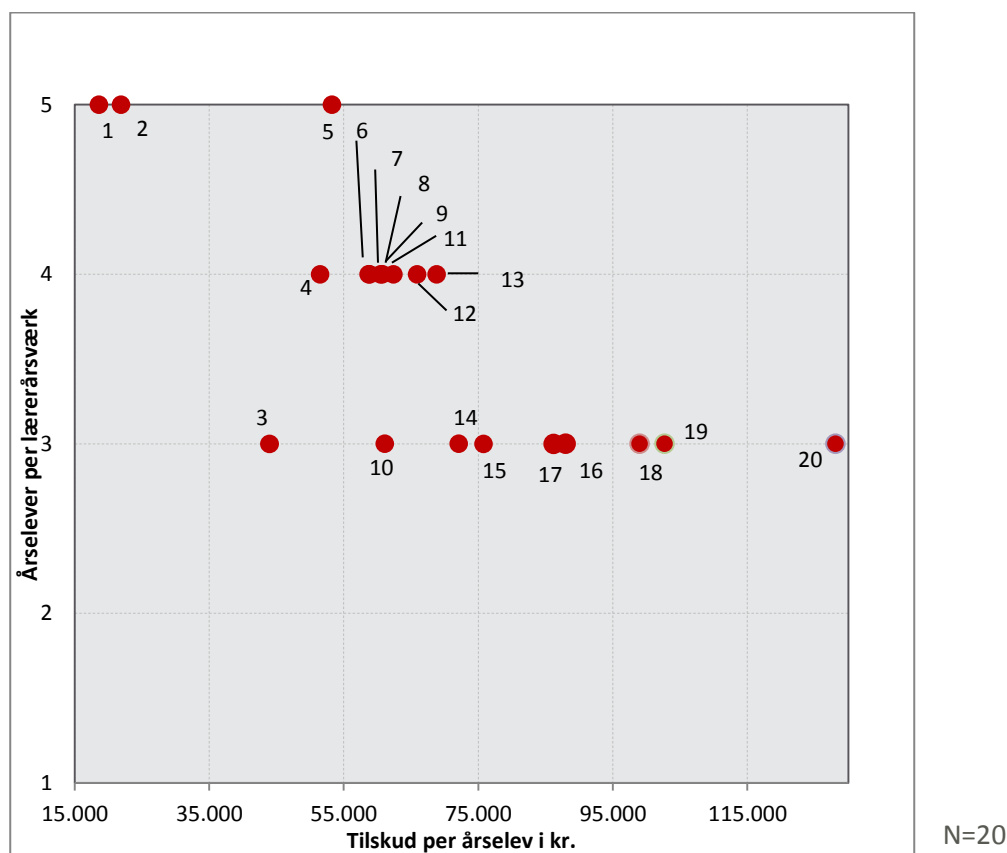
I dette afsnit undersøges sammenhængen mellem tilskud per årselev og den elev/lærer-ratio, som skolerne har opgivet i årsregnskabet som 'antal årselever per lærerårsværk'. Her bør det nævnes, at variabelen antal årselever per lærerårsværk er opgjort i afrundede hele tal frem for de mere præcise decimaltal. Dette skyldes, at skolernes indberetning i årsregnskabet er lavet med afrundede tal. For det første kan dette dog ikke antages at påvirke de undersøgte sammenhænge systematisk, og for det andet – og vigtigere – understøtter en robusthedsanalyse foretaget vha. en statistisk model, som tager højde for variabelens grovere inddeling i afrundede tal, de nedenfor dragne konklusioner.¹⁸

Når gruppen af SB-efterskoler sammenlignes isoleret, er der en tæt negativ, stærkt statistisk signifikant sammenhæng mellem den enkelte skoles tilskud og antallet af årselever per lærerårsværk¹⁹ (figur 22). De største afvigere fra dette mønster er skole 3 og 5, som har henholdsvis færre og flere årselever per lærerårsværk i forhold til, hvad der ville være forventeligt på baggrund af deres tilskud. Disse afvigelser kan dog komme til at se større ud grundet de afrundede tal, og den generelle tendens i skolegruppen er desuden fortsat klar, således at jo større tilskud skolen modtager per elev, des lavere er antallet af årselever per lærerårsværk.

¹⁸ Konkret bekræftes de nedenfor nævnte signifikante effekter af tilskud per årselev på antal årselever per lærerårsværk i en ordered logit model, som principielt tager højde for de her anvendte datas faktiske karakter.

¹⁹ Statistisk signifikant på 0,001-niveauet.

Figur 22: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og årselever per lærerårsværk på SB-skolerne (2012)

Tilsvarende analyser for regnskabsårene 2010 og 2011 indikerer, at tendensen har været den samme i de tidligere år, men at sammenhængen her har været svagere.

En potentiel udfordring i at undersøge de ovennævnte mulige sammenhænge for gruppen af OB-skoler er, at variationen i det modtagne tilskud per elev er markant mindre inden for denne skolegruppe. Kun to OB-skoler skiller sig ud fra de øvrige i regnskabsåret 2012 ved at modtage et betydeligt højere tilskud per elev end de øvrige, mens den største forskel i årligt tilskud per elev mellem de resterende 18 skoler er mindre end 6.000 kr. (de fleste af disse skoler modtager endda reelt nøjagtig det samme tilskud per elev, da samtlige elever her modtager det faste §25,1-tilskud). Dette vil også fremgå af figurerne, hvor flertallet af skoler vil ligge næsten lige over og under hinanden. Det betyder dog ikke, at de estimerede sammenhænge mellem tilskuddet og de øvrige faktorer bliver uinteressante eller invalide, om end de bør tages med de forbehold, at de som følge af den mere begrænsede variation i tilskuddet kan blive mere upræcise. Der er derfor også en vis risiko for at sammenhængen er drevet af tilfældige udsving på de to skoler, som modtager et

markant højere tilskud (hvilket i særlig grad gælder den ene af de to skoler)²⁰. Stabilitetstests af sammenhænge vha. regnskabsårene 2010 og 2011 er i endnu højere grad præget af manglende variation på tilskudsvariablen, hvorfor det særligt i disse analyser må ventes at være vanskeligt at estimere statistisk signifikante sammenhænge. På baggrund af disse overvejelser er tendenslinjen derfor også fjernet i de figurer, som illustrerer sammenhænge på OB-skolerne, men der kommenteres dog fortsat på sammenhængenes tendens.

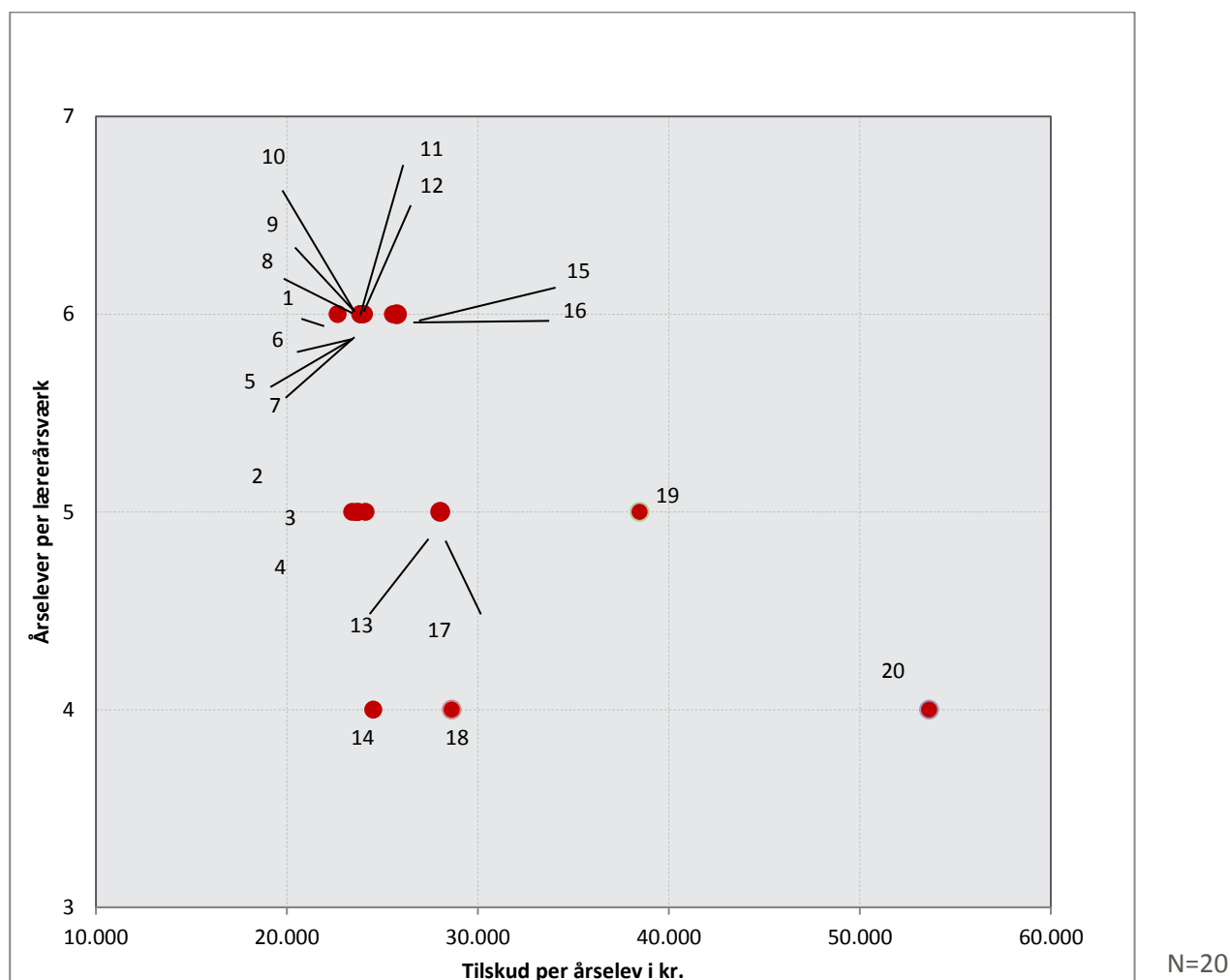
Ses der først på den mulige sammenhæng mellem tilskud per elev og antallet af årselever per lærerårsværk, viser der sig også på OB-skolerne en statistisk signifikant negativ sammenhæng (illustreret i figur 23)²¹. Dvs., at et større tilskud på OB-skolerne (ligesom på SB-skolerne) hænger sammen med, at skolerne har færre årselever per lærer. Det ses dog også i figuren, at der er betydelige forskelle i, hvor mange årselever per lærerårsværk forskellige skoler med samme tilskud har. Eksempelvis ligger skole 18 og skole 14 lavt med kun fire årselever per lærerårsværk, mens det samme tal for skole 5 og 6 er seks årselever per lærerårsværk, selvom forskellen mellem de fire skolars tilskud reelt er ikke-eksisterende. Dels bør det dog i den forbindelse bemærkes, at § 25,1-tilskuddet ikke på samme måde som § 25,2-tilskuddet skal omsættes til lærertimer, hvorfor skolerne har bedre muligheder for at disponere forskelligt over tilskuddet.

En del af forskellen i antal årselever per lærerårsværk trods den manglende forskel i skolernes tilskud kan således (legitimt) forklares af, at skolerne ikke bruger tilskudsmidlerne ens. Derudover bør det bemærkes (som også kort nævnt ovenfor), at denne analyse foretages på afrundede tal for antallet af årselever per lærerårsværk, hvorfor de nøjagtige forskelle imellem skolerne kan være mindre (men også større). Det må derfor også forventes, at estimatet kan ændre sig, hvis analysen foretages på mere findelte tal. For de tidligere år, 2010 og 2011, er den samme sammenhæng ikke statistisk signifikant, hvilket kan være mindre overraskende i lyset af ovennævnte betragtninger vedrørende den begrænsede variation skolerne imellem på tilskudsvariablen.

²⁰ Foretagne forudsætningstests tyder dog ikke på problemer med den anvendte model, ligesom der heller ikke kan detekteres signifikant heteroskedasticitet, hvilket cementerer tilliden til de rapporterede signifikanstests.

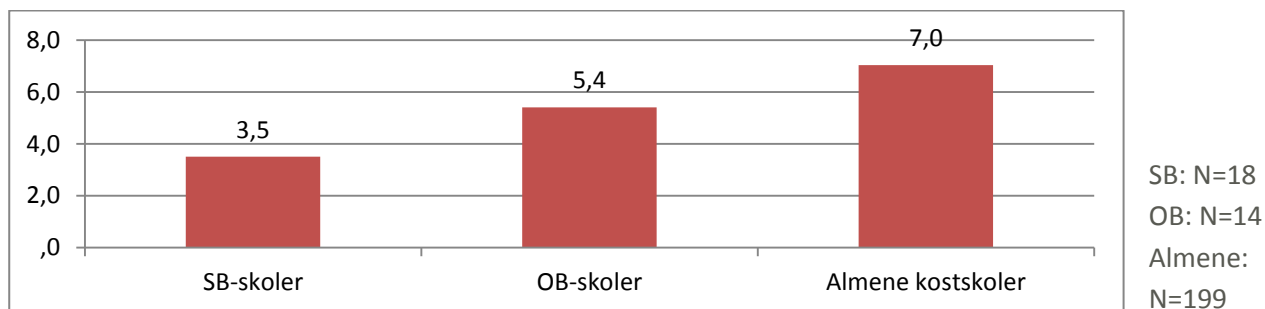
²¹ På 0,05-niveauet.

Figur 23: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og årselever per lærerårsværk på OB-skolerne (2012)

Som figur 22 og figur 23 kan antyde, er der også en generel forskel mellem elev/lærer-ratioen mellem SB- og OB-skolerne. Nedenfor illustrerer figur 24 denne forskel mellem gennemsnitlige SB- og OB-skoler samt sammenligner disse med gennemsnittet i sektoren af almene kostskoler som helhed. Der ses tydelige forskelle, idet der er færrest årselever per lærerårsværk på SB-skolerne med et gennemsnit på blot 3,5 årselever per lærerårsværk, mens der er gennemsnitligt 5,4 årselever per lærerårsværk på OB-skolerne og gennemsnitligt 7,0 årselever per lærerårsværk på de almene kostskoler.

Figur 24: Gennemsnitlig elev/lærer-ratio på tværs af skoletype (Kilde: survey og notat)

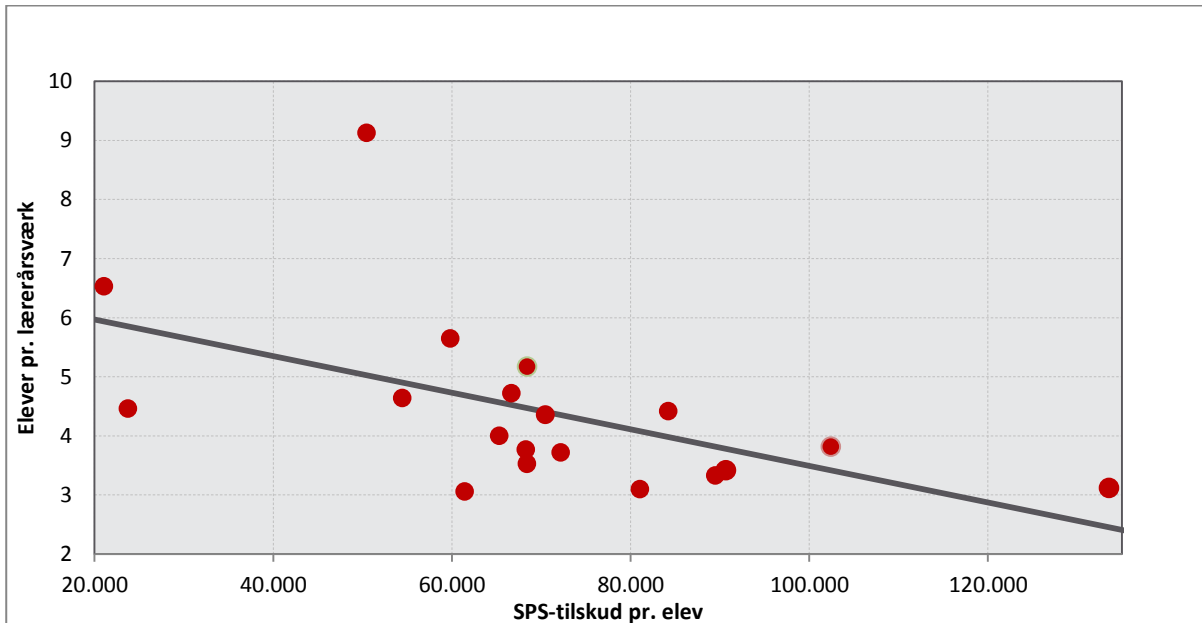

4.2 Sammenhænge mellem SPS-tilskud per årselev og antal elever per lærerårsværk for skoleåret 2012/2013

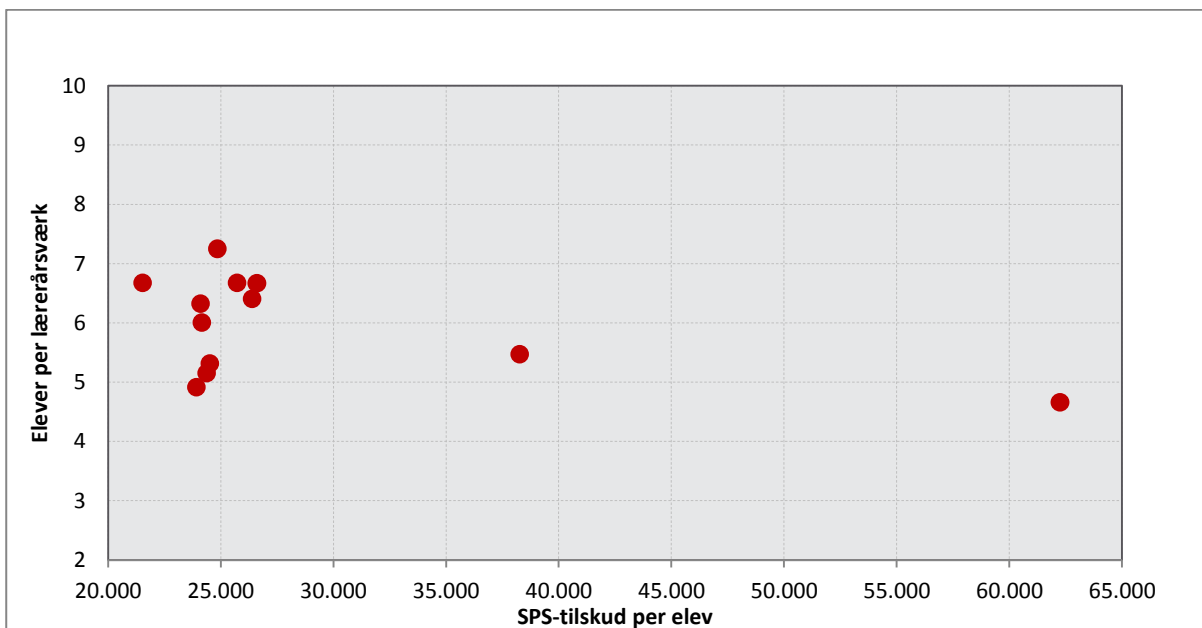
Ovenfor så vi på forskellige sammenhænge med udgangspunkt i regnskabstal. I dette afsnit vil vi undersøge, om den sammenhæng, der var, mellem SPS-tilskud og antal elever per lærerårsværk (ved kryds af regnskabstal), kan genfindes, hvis vi i stedet fokuserer på skolernes angivelse af antal elever per lærerårsværk i spørgeskemaundersøgelsen i skoleåret 2012/2013 (fundet ved at dividere de tal de har opgivet for hhv. antal lærerårsværk og antal årselever) overfor tilskudsdata fra styrelsens fagsystem SPS2005 for skoleåret 2012/2013.

Som det fremgår, er der også, for så vidt angår data fra spørgeskemaundersøgelsen for skoleåret 2012/2013, en sammenhæng mellem tilskud per elev og antal lærerårsværk per elev på SB-området. Dette understøtter altså analyser foretaget på baggrund af regnskabstal. På OB-området kan denne sammenhæng vanskeligt etableres, da elevtilskuddet som bekendt varierer i noget mere begrænset omfang. Det kan dog observeres, at den mindre variation blandt OB-skolernes tilskud per elev også hænger sammen med betydeligt mindre variation i antallet af elever per lærerårsværk, når der sammenlignes med variationen blandt SB-skolerne. Dette kan i betragtes som en vis støtte til, at antallet af elever per lærerårsværk (til dels) i høj grad bestemmes af skolernes tilskud per elev.

Figur 25: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og årselever per lærerårsværk på SB-skolerne (data fra spørgeskema)

Figur 26: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og årselever per lærerårsværk på OB-skolerne (data fra spørgeskema)

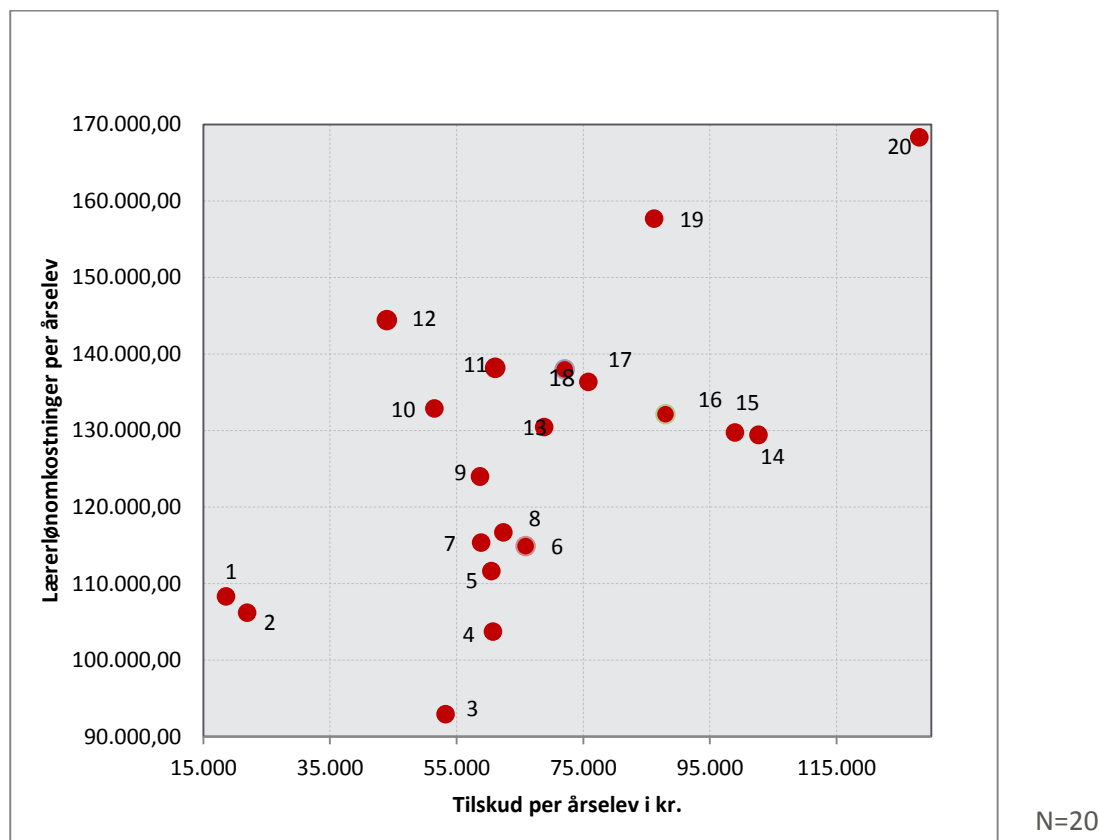

4.3 Sammenhæng mellem tilskud per årselev og lærerlønomkostninger per årselev

Vendes blikket i stedet mod lærerlønomkostninger, kan det for det første ses (figur 27), at et højere tilskud på SB-skolerne også hænger sammen med højere lærerlønomkostninger per årselev. Denne positive sammenhæng mellem tilskud per elev og lærerlønomkostninger per årselev er desuden stærkt statistisk signifi-

kant²² og således betydeligt stærkere end de tidligere undersøgte sammenhænge mellem tilskuddet og antallet af årsværk.

Figur 27: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og lærerlønomkostninger per årselev på SB-skolerne (2012)

Dernæst kan det dog ses, at enkelte skoler igen skiller sig ud fra det overordnede mønster. Dette gælder f.eks. skole 12 og 3, der har henholdsvis markant højere og lavere lærerlønomkostninger per årselev. Således ligger eksempelvis skole 3's lærerlønomkostninger på et ganske lavt niveau, sammenlignet med de øvrige, når skolens tilskud tages i betragtning. Den overordnede sammenhæng mellem tilskuddets størrelse og lærerlønomkostninger per årselev har, hvad angår både praktisk og statistisk signifikans, været stabil, når årene 2010 og 2011 også tages i betragtning²³. I disse år er det desuden skole 4, som har repræsenteret den største afvigelse fra det generelle mønster ved at have forholdsvis lave lønomkostninger sammenlignet med deres tilskud.

²² På 0,05-niveauet.

²³ Sammenhængen var i begge årene statistisk signifikant på henholdsvis 0,01- og 0,001-niveauet.

Det bemærkes også, at der er relativt mange skoler der modtager mellem 55.000 kroner og 75.000 kroner i gennemsnit per elev samtidigt med at deres gennemsnitlige lønomkostninger per årselev uafhængigt heraf svinger mellem 100.000 kr. og 140.000 kr.

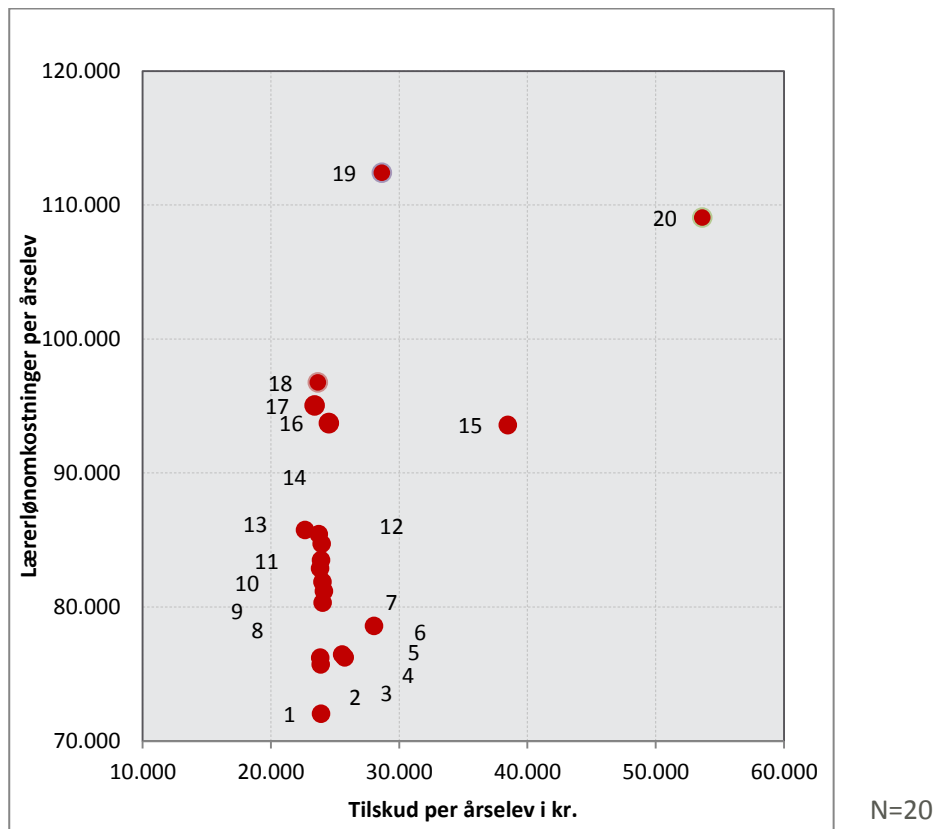
Der er her desuden en meget ensartet tendens på tværs af de tre regnskabsår til, at udgifterne til lærerlønninger estimeres til at stige med omtrent 5.000 kr. per årselev, når skolens tilskud stiger med 10.000 kr. per årselev. Denne forskel i stigningstakt er dels drevet af andelen af SPS-tilskuddets bidrag til lærerlønninger, dels elev/lærer-ratioen, dels lærerlønninger og dels af SPS-tilskuddets bidrag til driftsresultatet for skolen. Det bør understreges, at det ikke dermed kan siges, at skoler med højere SPS-tilskud bruger færre midler på lærerlønninger end det forventelige. Sammenhængen i stigningstakten er således en kompleks ligning med flere ubekendte.

Betragtes samme sammenhæng på OB-skolerne, viser den statistiske analyse også her en forholdsvis tæt positiv sammenhæng mellem tilskudsstørrelsen og skolens lærerlønomkostninger per elev (se figur 28), som desuden også er statistisk signifikant²⁴. Skole 19 udgør den største afvigelse fra dette mønster, idet skolen har særligt høje lærerlønomkostninger per elev, sammenlignet med skolens tilskud per elev. Sammenhængen påvirkes dog ikke, hvis skole 19 udtages af analysen. Analyser af de tidligere år bekræfter stabiliteten i sammenhængens styrke med det foregående år, 2011, hvor sammenhængen desuden også var statistisk signifikant²⁵. I 2010 fremstod sammenhængen svagere og mere upræcis og var heller ikke i nærheden af at opnå statistisk signifikans. Da sammenhængene inden for OB-skolerne, som nævnt ovenfor, er drevet af kun to skoler med markant større tilskud, er regressionslinjen udeladt. Igen kan det desuden bemærkes, at der er markant variation mellem OB-skolerne, hvad angår deres lærerlønomkostninger per elev selv inden for den store gruppe af skoler, som alle modtager det samme tilskud per elev (gennem § 25,1), hvilket kan skyldes, at nogle OB-skoler prioriterer at bruge tilskuddet på anden vis end til flere lærertimer.

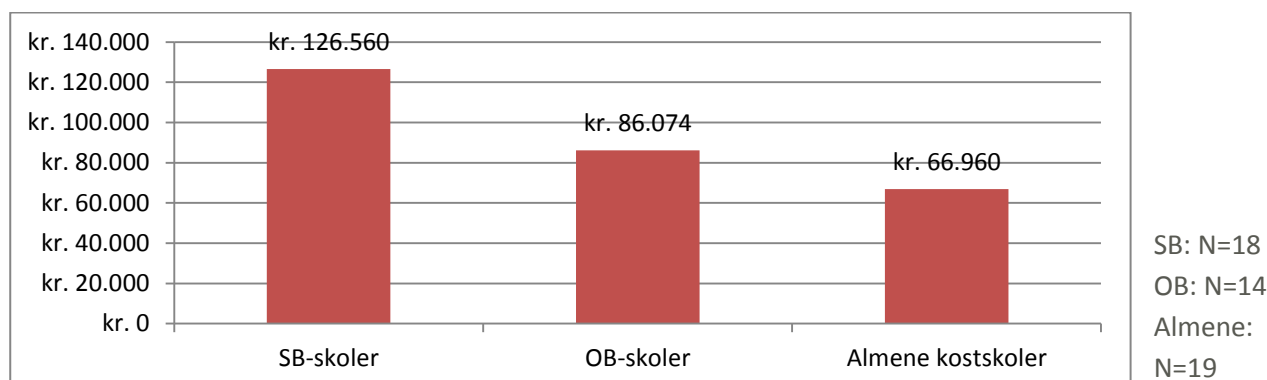
²⁴ På 0,01-niveauet

²⁵ På 0,05-niveauet.

Figur 28: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og lærerlønomkostninger per årselev på OB-skolerne (2012)

På baggrund af ovenstående figurer kan det ses, at lærerlønomkostninger per årselev ikke overraskende tenderer til at være højere på SB- end på OB-skolerne. Nedenfor fremstår denne tendens tydeligere, idet de gennemsnitlige lærerlønomkostninger per årselev vises for både SB-skoler, OB-skoler og de almene kostskoler samlet set. Det kan ses, at SB-skolernes gennemsnitlige lærerlønomkostninger per årselev ligger omkring 40.000 kr. højere end på OB-skolerne svarende til næsten 50 procent, mens de er næsten dobbelt så høje som på de almene kostskoler. OB-efterskolerne har også højere lærerlønomkostninger per årselev end de almene kostskoler, men dog kun med omkring 30 procent.

Figur 29: Gennemsnitlige lærerlønomkostninger per årselev på tværs af skoletype (2012)

4.4 Sammenhæng mellem tilskud og lønomkostninger per lærerårsværk

I dette afsnit undersøges sammenhængen mellem tilskud per årselev og lønomkostninger vedrørende undervisning per årselev. Som tidligere nævnt indbefatter variabelen lærerårsværk ifølge regnskabsbekendtgørelsen ledere (herunder forstandere, viceforstandere og afdelingsledere) og lærere. Alle der udfører lærerfunktioner skal være ansat på almindelig læreroverenskomst, uanset om deres faglige baggrund ikke er lærer (herunder f.eks. pædagogisk uddannelse, faglært uddannelse eller andet). Faglig baggrund kan dermed (alt andet lige) ingen selvstændig betydning have for gennemsnitslønningerne på skolerne.

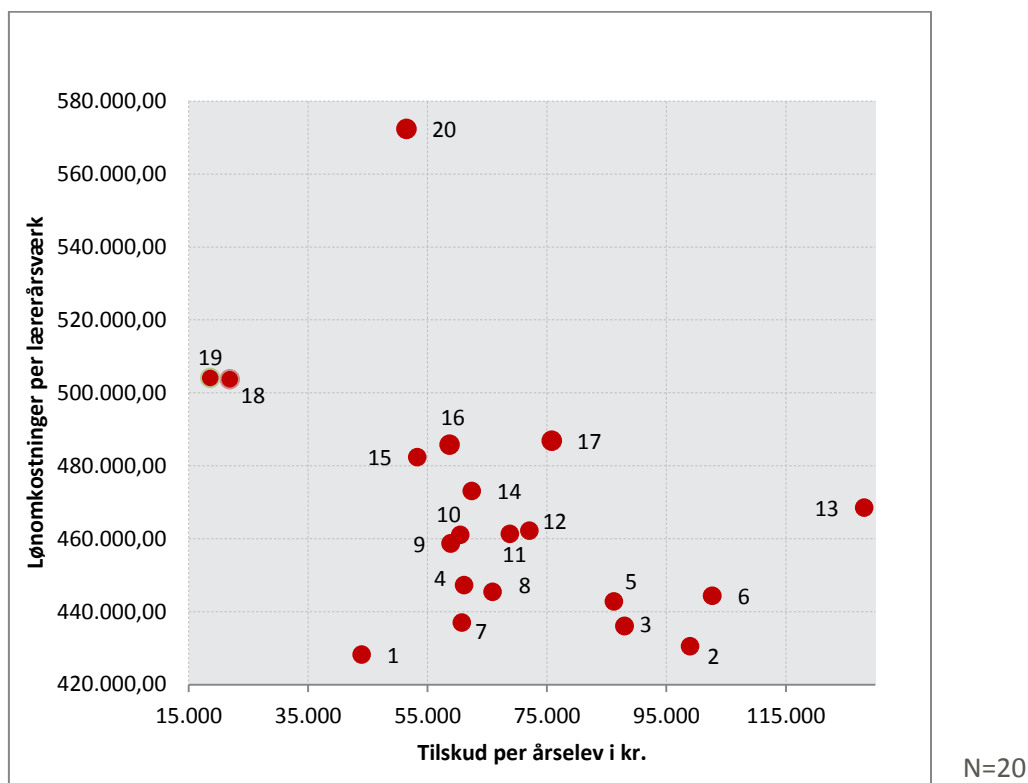
Det er oplagt, at forvente, at der særligt inden for gruppen af SB-skoler kan være en vis variation mellem de enkelte skolars behov for bestemte personaletyper alt efter, hvor støttekrævende skolens elever er, og alt efter karakteren af de særlige problemstillinger der arbejdes med. Variationen i relation hertil bør i udgangspunktet (alt andet lige) heller ikke have indflydelse på gennemsnitslønningerne.

Derimod kan f.eks. lærergruppens sammensætning i forhold til anciennitet have betydning for gennemsnitslønningerne på skolerne, ligesom f.eks. en forstanderlønning på en lille skole med få lærere ansat vil have større indflydelse på gennemsnitslønnen end på en større skole med mange lærere ansat.

På denne baggrund er det således interessant at se på, om variationen i skolernes tilskud har nogen sammenhæng med skolens omkostninger til løn vedr. undervisning per lærerårsværk.

Som figur 30 nedenfor illustrerer, viser analysen en negativ sammenhæng for netop SB-skolerne, som desuden også er statistisk signifikant²⁶. Det vil sige, at lærere på skoler, der modtager et stort tilskud, gennemsnitligt set har et lavere lønniveau end lærere på skoler, der modtager et mindre tilskud.

Figur 30: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og lønomkostninger per lærerårsværk på SB-skolerne (2012)

Det ses også, at skole 20 skiller sig betydeligt ud fra det generelle mønster. Foretages analysen uden skole 20, ændres regressionslinjens hældning dog ikke nævneværdigt, og sammenhængen bliver blot signifikant på et endnu lavere signifikansniveau²⁷. Sammenhængen er ligeledes signifikant negativ i årene 2010 og 2011²⁸, og selve estimatet er også ret stabilt, så sammenhængens styrke er omtrent den samme i alle tre år.

Det er ikke åbenlyst, hvorfor skoler, der modtager høje SPS-tilskud per elev, tenderer til at have lærerårsværk, som gennemsnitligt set er lavere lønnede. En mulig forklaring er, at SB-skoler med størst tilskud per

²⁶ På 0,1-niveauet.

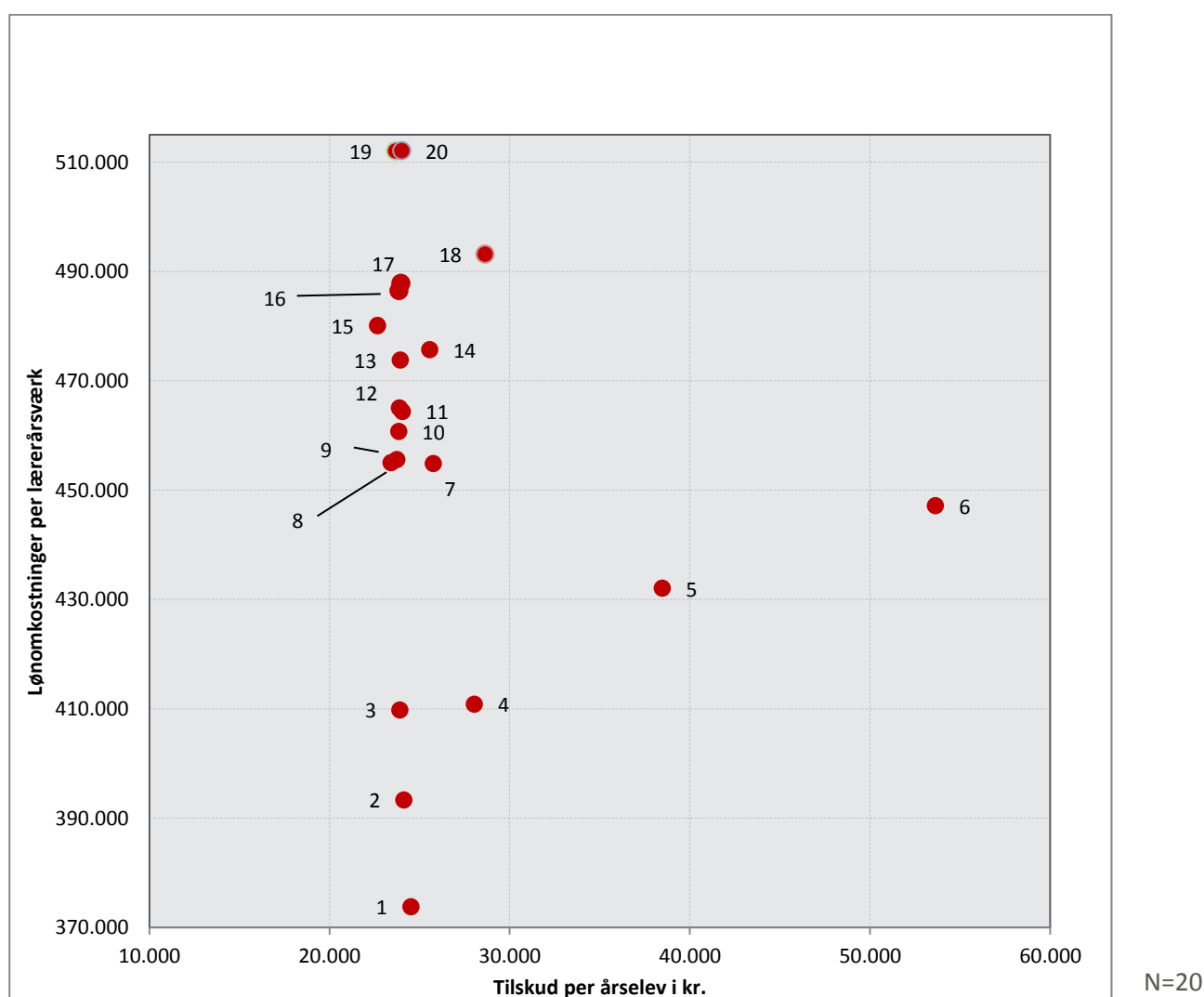
²⁷ 0,05-niveauet.

²⁸ På henholdsvis 0,05- og 0,1-niveauet.

årselev (og dermed den mest belastede elevsammensætning) typisk ansætter lærere med lavere anciennitet end gennemsnittet. Andre forklaringer har det ikke været muligt at identificere.²⁹

På OB-skolerne viser der sig ingen konsistent sammenhæng mellem skolernes tilskud og deres ansattes lønniveau, hvilket også fremgår af figur 31 nedenfor. Den afbillede svage negative sammenhæng er således stærkt insignifikant.

Figur 31: Sammenhæng mellem tilskud per årselev og lønomkostninger per lærerårsværk på OB-skolerne (2012)

²⁹ Ansættelser som "Skoleassistenter" (før 2013) og "praktisk medhjælp" til f.eks. fysisk handicappede kan figurere i lærerlønstatistikken, men vurderes samlet set ikke at kunne forklare variationen.

En kommentar, som bør knyttes til ovenstående tabeller, der viser sammenhængen mellem skolernes tilskud og deres gennemsnitlige lærerlønomkostninger, er, at det nuværende tilskudssystem, for så vidt angår § 25,2, er baseret på ansøgning om tilskud til lærertimer. Tilskudssatsen er fastsat på baggrund af lærerløn-overenskomst.

Selvom ansatte med pædagogisk baggrund således (alt andet lige) ikke har betydning for gennemsnitslønningerne, så er der en variation mht. baggrund. Af casebesøg og under gruppeinterviewet fremgår det imidlertid, at nogle elever på nogle af skolerne kan have stor gavn af, at der både er ansat pædagoger og lærere på skolerne. Desuden fremgår det, at der er opgaver på kostskoler, som det giver mening, at en lærer varetager, og andre opgaver som det giver mening, at en pædagog varetager. Der er selvsagt forskel fra skole til skole i forhold til denne opgavefordeling og i forhold til at anvende pædagoger i det hele taget. En skoleleder på en SB-skole udtaler:

"Vi bruger lærere i den normale undervisning som dansk og matematik, men til tider har vi en pædagog tilknyttet de mest urolige elever, som sørger for at læreren kan undervise. Pædagogen er også den, som sørger for, at eleven bliver undervisningsparat. Det kan eksempelvis være, at han sørger for, at eleven kommer i bad om morgenen og husker sine ting. Pædagogen og læreren er altså tæt knyttede, og vi kan ikke undvære pædagogen, hvis vi skal undervise denne gruppe af elever."

En anden skoleleder på en OB-skole forklarer også, hvordan fordelingen er mellem pædagoger og lærere:

"Vi bruger pædagogen til alt det, som ligger tæt op af undervisningen. Det kan være i de praktiske og kreative fag, men det kan også være i fritiden. Læreren bruger vi i de boglige fag. Pædagogen kan tage samtaler med eleverne og være støtteperson. Det er typisk også dem, som taler med ADHD-eleverne om medicinering."

4.5 Personalesammensætning

I dette kapitel gennemgås og beskrives skolernes personalesammensætning, kvalifikationer og deres arbejdsområder. Desuden analyseres og beskrives sammenhænge mellem tilskud og personale.

Skolerne er i spørgeskemaet blevet bedt om at lave en oversigt over hvilke personalegrupper, der er ansat på skolen. Alle skolerne har ansat lærere, ledelse, administration, pedeller og køkkenpersonale. Derudover er der også skoler, som har ansat pædagoger og psykologer. 42 procent af SB-skolerne og 31 procent af OB-skolerne har pædagoger ansat. Et absolut mindretal af SB-skolerne og OB-skolerne har psykologer ansat, mens 42 procent blandt SB-skolerne og 38 procent blandt OB-skolerne også gør brug af andre personalegrupper. Andre personalegrupper dækker blandt andet over landmænd, rengøringspersonale, skolemødre og undervisningsassistenter (tallene er ikke vist i tabel).

Tabel 3: Gennemsnitlige antal ansatte årsværk inden for diverse personalekategorier

	Lærere	Pædagoger	Ledelse	Administration	Psykologer	Pedeller	Køkkenpersonale	Andre	N
SB-skoler	18,16 (67 %)	0,85 (3 %)	1,97 (7 %)	1,47 (5 %)	0,03 (0 %)	2,17 (8 %)	1,76 (7 %)	0,66 (2 %)	18
OB-skoler	13,08 (64 %)	0,38 (2 %)	1,66 (8 %)	1,11 (5 %)	0,01 (0 %)	1,53 (8 %)	2,28 (11 %)	0,38 (2 %)	13

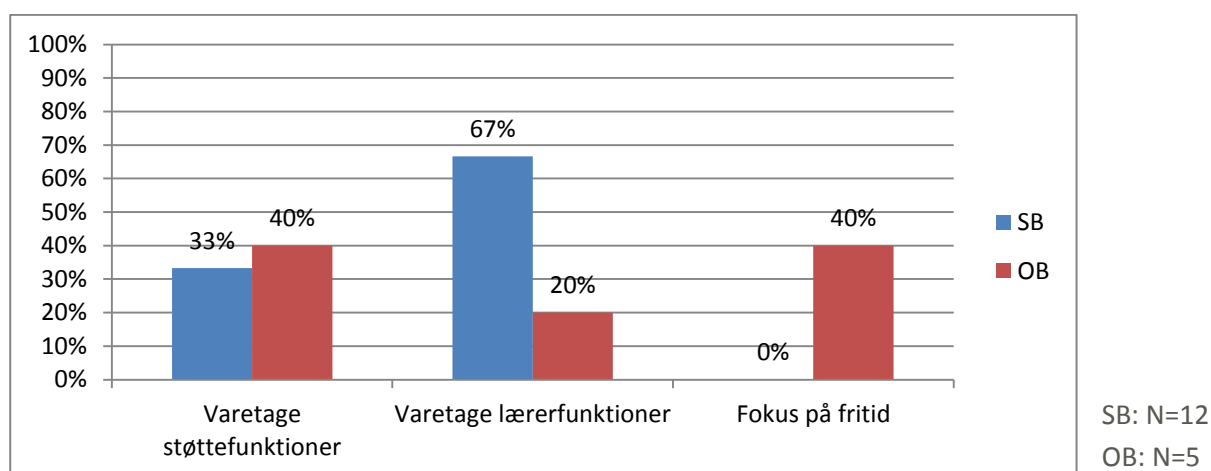
Tabel 3 viser, hvor mange årsværk inden for de forskellige personalegrupper skolerne i gennemsnit har ansat. Besvarelsen "Lærere" er ikke overraskende den personalegruppe, hvor både OB-skolerne og SB-skolerne har flest årsværk ansat. I gennemsnit har SB-skolerne ansat 18,16 årsværk lærere per skole (67 procent af den samlede personalegruppe), og OB-skolernes har gennemsnitligt ansat 13,08 årsværk lærere per skole (64 procent af den samlede personalegruppe). De øvrige personalegrupper er således andelsmæssigt langt mindre.

Selvom de øvrige personalegrupper er andelsmæssigt langt mindre end lærergruppen, bliver der ofte gjort brug af dem på skolerne. Det er ofte andre faggrupper end lærere, der tager sig af praktiske og kreative aktiviteter i undervisningen samt bidrager til valgfag og fritid. En SB-skoleleder udtaler at:

"Vores elever får utroligt meget ud af at være sammen med pedellen eller landmanden. De kan godt lide at bruge deres krop og hænder og få brændt noget energi af. Desuden er dette også ofte områder, som de oplever succes indenfor og finder en åbning for fremtidigt arbejde. Det er derfor et enormt vigtigt element i deres uddannelse."

I udgangspunktet giver det god mening, at andre faggrupper bidrager til den samlede kvalitet i skolens tilbud. Det afgørende i SPS-tilskudssammenhæng er således ikke, om der er andre faggrupper, der bidrager, men derimod er det afgørende, om det er personale ansat under læreroverenskomst, der varetager støtten. Det fremgår af såvel kvalitative studier som af spørgeskemaundersøgelsen, at der er glidende overgange og gråzoner i denne sammenhæng, om end omfanget er uklart.

Figur 32: Pædagogernes funktion på skolerne

Ovenstående figur 32 er en kategorisering af et åbent spørgsmål til skolerne om, hvad de ansatte pædagogers rolle er på skolen. Figuren viser, at pædagogerne, udover at varetage støttefunktioner - for eleverne - og have fokus på fritid, også varetager lærerfunktioner. Dette er særligt udbredt på SB-skolerne, hvor 67 procent af skolerne angiver, at pædagoger varetager lærerfunktioner, mens det på OB-skolerne drejer sig om 20 procent³⁰. Omfanget heraf kan der ikke på foreliggende grundlag siges noget præcist om, og desuden er det desværre heller ikke tydeliggjort, hvorvidt og i hvilket omfang de pædagoger, der refereres til, er ansatte som pædagoger eller som lærere jf. ovenstående problemstilling om ansættelsesforhold. Det er derimod tydeliggjort fra skolernes side, at de finder det hensigtsmæssigt, at flere personalegrupper bidrager til undervisningen.

Skolerne er endvidere, i et åbent spørgsmål, blevet spurgt til, hvad psykologernes rolle er på skolen. Her pointerer både SB- og OB-skolerne, at psykologernes funktion på skolerne er at stå for kursusforløb eller give lærerne sparring samt stå for supervision af og samtaler med eleverne og i enkelte tilfælde også pårørende.

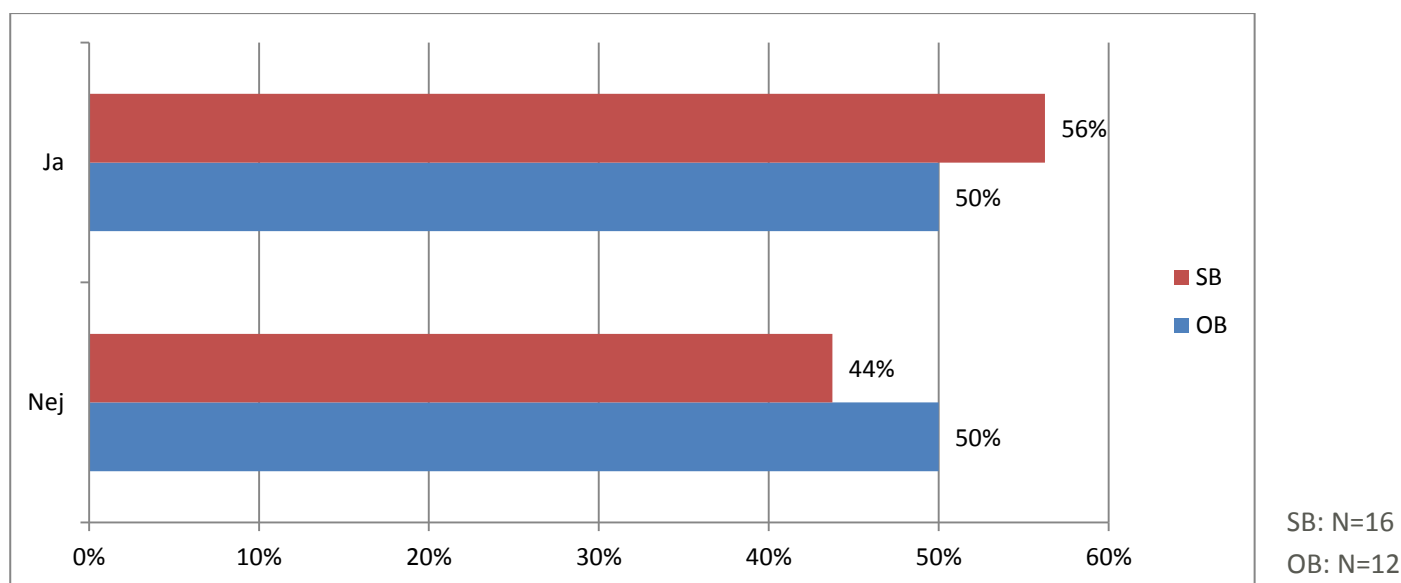
Ansatte i skolernes lærerteams har ofte en særlig specialpædagogisk baggrund eller specialpædagogisk efteruddannelse. Dette gælder for langt størstedelen af skolerne. Skolerne er desuden i et åbent spørgsmål blevet bedt om at uddybe, hvilke former for særlig baggrund og/eller efteruddannelse disse lærere har. Inden for SB-skolerne dækker specialpædagogiske uddannelser over uddannelse eller kurser i f.eks. autisme og ADHD, kurser i dansk som andetsprog eller f.eks. læringsstile. Desuden tages diverse specialpædagogiske og speciallæreruddannelser.

³⁰ Pædagogerne kan være ansat på læreroverenskomst og det er således muligt, at det er uddannelsesbaggrunden og ikke en særlig pædagogisk funktion, som er udgangspunktet for skolernes besvarelser.

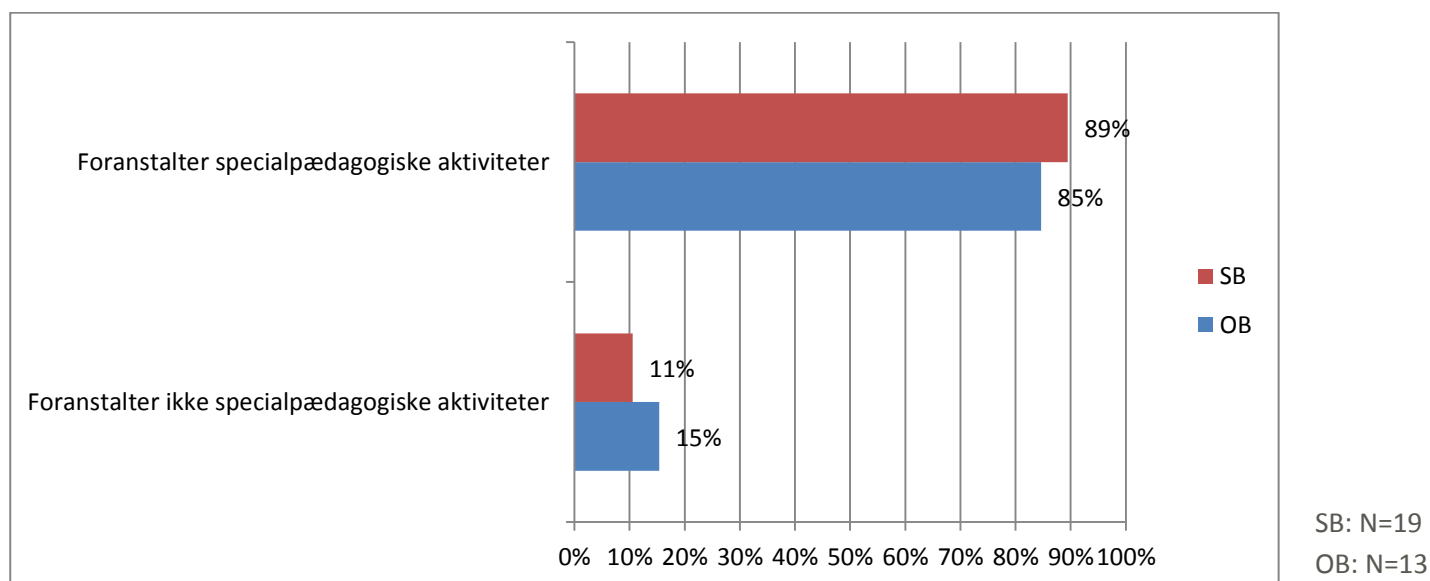
Inden for OB-skolerne dækker speciallærer-uddannelser typisk over specialuddannelse inden for ordblinde-undervisning herunder, hvordan man arbejder med IT-hjælpe midler.

Der er dog ingen entydig tendens til, at skolerne oplever, at lærere med en særlig baggrund eller en specialpædagogisk efteruddannelse har særlig betydning for skolernes lønomkostninger. Både SB- og OB-skolerne fordeler sig således splittet i to halvdele med hensyn til spørgsmålet om dette, jf. figur 33.

Figur 33: Skolernes vurdering af hvorvidt lærere med en særlig baggrund eller specialpædagogiske efteruddannelse påvirker lønomkostninger

Figur 34: Andel skoler, som foranstalter specialpædagogiske efteruddannelsesaktiviteter for personalegruppen skoleåret 2012/2013

Prioriteringen af efteruddannelse i personalegruppen understøttes af tallene i figur 34, hvor henholdsvis 89 og 85 procent af SB- og OB-skolerne angiver at have foranstaltet specialpædagogiske efteruddannelsesaktiviteter for hele eller dele af personalegruppen i skoleåret 2012/2013.

4.6 Sammenfatning

Statistiske analyser har afdækket en række klare sammenhænge mellem skolernes modtagne tilskud per årselev og forskellige kernetal i skolernes regnskab: Overordnet betragtet så hænger tilskud per elev både på SB- og OB-skolerne sammen med færre elever per ansat.

Dette nuanceres, når der ses på tilskuddets sammenhæng med lærerlønomkostningerne, hvor den mest stabile og præcise sammenhæng findes inden for gruppen af SB-skolerne. Der er her en meget ensartet tendens på tværs af de tre regnskabsår til, at udgifterne til lærerlønninger estimeres til at stige med omtrent 5.000 kr. per årselev, når skolens tilskud stiger med 10.000 kr. per årselev. Denne forskel i stignings-takt er dels drevet af andelen af SPS-tilskuddets bidrag til lærerlønninger, dels elev/lærer-ratioen, dels lærerlønninger og dels af SPS-tilskuddets bidrag til driftsresultatet for skolen. Det bør understreges, at det ikke dermed kan siges, at skoler med højere SPS-tilskud bruger færre midler på lærerlønninger end det forventelige. Sammenhængen i stigningstakten er således en kompleks ligning med flere ubekendte.

En del af sammenhængen kan dog drives af, at skoler med høje gennemsnitlige SPS-tilskud per elev har lavere gennemsnitlige lærerlønomkostninger per elev. Om dette lavere lønniveau skyldes lavere læreranciennitet eller andre forhold kan undersøgelsen ikke sige noget om.

Ifølge undersøgelsen er langt den største personalegruppe lærere – 67 procent (SB-skoler) og 64 procent (OB-skoler) - og kun henholdsvis 2 og 3 procent er angivet at være andet pædagogisk personale end lærere. I det omfang skolerne har ansat andre faggrupper som lærere, skal disse faggrupper være ansat på samme overenskomstmæssige vilkår, og den faglige baggrund kan således ikke have indflydelse på de identificerede sammenhænge mellem løn og SPS-tilskud.

De gennemsnitlige lærerlønomkostninger per årselev er på 126.560 kr. for SB-skolerne, 86.074 kr. for OB-skolerne og 66.960 kr. for de almene kostskoler. Forskellen forklares langt overvejende af elev/lærer-ratioen.

5. Ansøgningspraksis, vurdering af støttebehov og ansøgning af tilskud

Dette kapitel vedrører processen frem til skolernes ansøgning om SPS-tilskud, herunder skolernes vurdering af samlet støttebehov i relation til elevernes individuelle støttebehov. I særlig grad vedrører kapitlet derfor samarbejdet med PPR.

I det følgende ses nærmere på den proces, der fører frem til vurdering af støttebehov og ansøgning af støtte. I forbindelse med fastlæggelse af støttebehov kan skolerne benytte sig af en række forskellige oplysningskilder: Optagelsessamtaler, praktik, udtalelser eller anden overlevering fra tidligere skoler samt selvfølgelig udtalelse og dokumentation fra PPR i elevens bopælskommune.

Med hensyn til frie fagskoler gælder særlige vilkår for de skoler, som har elever, der ved kursets begyndelse er fyldt 18 år. For disse elever skal der skaffes dokumentation andetsteds end hos PPR. Her skal således vedlægges en udtalelse fra en faglig sagkyndig person, der er uafhængig af skolen. Disse særlige forhold behandles ikke specifikt i dette afsnit, men af interview fremgår det, at samarbejdet med de fagligt sagkyndige indebærer problematikker, der minder om problematikker knyttet til samarbejde med PPR. Endvidere så er der enkelte, som nævner, at det kan være vanskeligt at finde ud af, hvem disse faglige sagkyndige skal være. En skoleleder udtaler:

”Der er som sådan ikke længere knyttet en PPR fra hjemkommunen på eleven, når de er over 18 år. Så her skal vi finde en anden, som kan vurdere elevens SPS-tilskudsbehov. Det er ikke altid let. Jeg plejer at spørge en lokal PPR, om han vil hjælpe. Kan han ikke det, ender det tit med, at jeg bare søger efter § 25,1.”

5.1 Kilder til vurdering af støttebehov

For at blive klogere på, hvad skolerne anvender af informanter/informationskilder for at opnå tilstrækkelig viden til at vurdere elevens støttebehov, er de blevet bedt om at svare på en række fast strukturerede spørgsmål. Herunder er de blandt andet blevet bedt om at vurdere brug af udtalelser fra elevens tidligere skole, UU-vejlederen, PPR og andre kilder fra hjemkommunen.

Udover samtaler samt eventuelt praktik mv. og andre personlige møder, så indhenter skolerne også andre informationer. Langt de fleste skoler indhenter således informationer fra tidligere skoler for at danne sig et indtryk af eleven, før denne kommer til samtale eller er i praktik. Dette gøres enten ved direkte kontakt til skolen eller ved fremskaffelse af en skoleudtalelse.

Både SB-skolerne og OB-skolerne indhenter i langt overvejende grad oplysninger fra tidligere skole. De fleste skoler svarer, at de altid / stort set altid indhenter oplysninger ved direkte kontakt med skolen eller ved

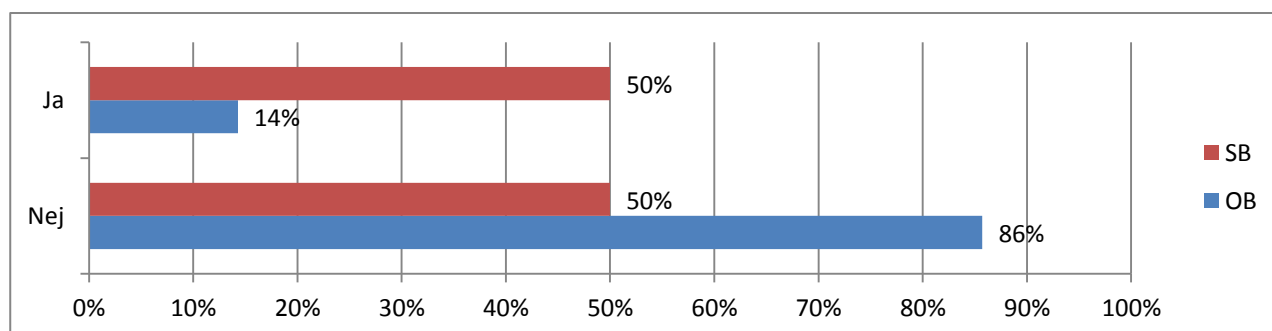
fremskaffelse af en skoleudtalelse. Endelig er der jo selvsagt PPRs / den faglige sagkyndiges vurderinger som kilde i den endelige vurdering af støttebehov.

Samarbejde mellem skolerne og PPR/de faglige sagkyndige behandles nedenfor. Resultatet af forløbet består af en ansøgning om tilskud, hvor skolerne som bekendt kan modtage tilskud efter lovens § 25,1 (enkeltintegreret specialundervisning) og lovens § 25,2 (svært handicap).

Analysen viser, at skolerne ikke altid søger tilskud efter lovens § 25,2, selvom PPR vurderer, at eleven er en § 25,2-elev. Tendensen fremgår af figur 35. Dette kan i udgangspunktet skyldes forskellige vurderinger af støttebehov, eller det kan skyldes, at skolen ud fra en helhedsbetragtning ikke vurderer, at en § 25,2-ansøgning er nødvendig, når det samlede tilbud vurderes. Herunder kan der ligge strategiske overvejelser bag. Et eksempel fra en SB-skole, som også er blevet nævnt tidligere i rapporten, er, at nogle skoler har hentet de nødvendige tilskud hjem på et udsnit af deres elever, og at de så har PPR-udtalelse liggende i skuffen, som de kan fremsende og ansøge på baggrund af, hvis de får behov for at hente mere tilskud hjem eksempelvis, hvis en eller flere af deres elever afbryder opholdet.

Alle skolerne er blevet bedt om at vurdere, hvorvidt de har elever som PPR har vurderet til at være § 25,-elever, men som de ansøger § 25,1-tilskud til. Svarene ses i figur 35. Skolerne er ikke blevet bedt om at angive, hvor ofte de oplever det/hvor mange elever, det drejer sig om, så figuren siger udelukkende noget om, hvor mange skoler, der har oplevet at have elever, som PPR har vurderet til at være § 25,2-elever, men som de ansøger § 25,1-tilskud til.

Figur 35: Hvorvidt skolerne har elever, som PPR har vurderet til at være § 25,2-elever, men som skolerne har ansøgt tilskud til i henhold til § 25,1.

Som det ses af ovenstående figur, giver 50 procent af SB-skolerne udtryk for, at de har elever, som de har ansøgt om tilskud i henhold til § 25,1, selvom PPR har vurderet, at eleven falder ind under § 25,2. For OB-skolerne er det 14 procent. Det skal dog her tages i mente, at langt størstedelen af OB-skolerne kun ansøger tilskud efter § 25,1. Disse vil derfor i høj grad placere sig under svarmuligheden "Nej". Figur 35 viser altså, at en del skoler har søgt et tilskud, der er "mindre" end det, PPR anbefaler i skoleåret 2012/2013, hvilket betyder, at PPRs vurdering blandt en del af skolerne ikke nødvendigvis er det udslagsgivende, og at skolerne tænker skolen og de resterende elever ind i vurderingen og ansøgningen af tilskud. Det kan også være udtryk for PPRs manglende kendskab til skolen som en specialskole, der giver sig til udslag i en vurdering af, at en elev er en § 25,2-elev, hvor skolen mener at kunne imødekomme elevens behov for støtte i

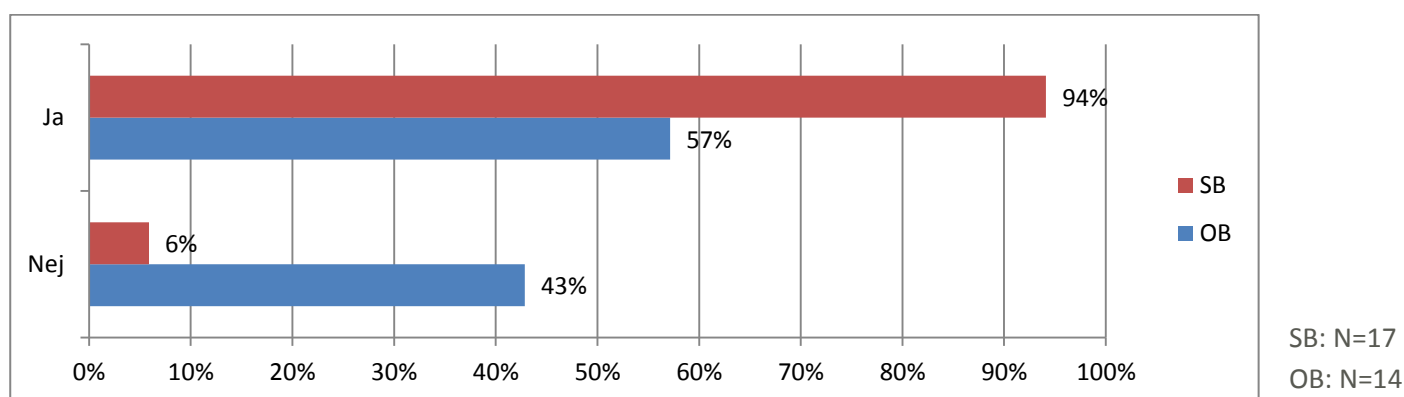
henhold til § 25,1. Der kan være forskel på en elevs behov som enkeltintegreret på en almindelig kostskole og som en del af et segregeret tilbud.

Spørger vi til, om skolerne har elever, som de mener, har et større støttebehov end det, som PPR har vurderet, viser dette sig også. Både i caseinterviewene og også i spørgeskemaet giver flere skoler udtryk for, at det vurderede støttebehov ikke svarer til elevens reelle støttebehov. En skoleleder på en SB-skole udtaler blandt andet at:

”Jeg har en fornemmelse af, at det nogle gange er rigtig lang tid siden, at PPR har mødt eleven, og at elevens støttebehov siden sidste samtale med PPR har udviklet sig negativt.”

Alle SB- og OB-skoler er i spørgeskemaundersøgelsen blevet spurgt om, hvorvidt de har elever som, de mener, har et større støttebehov end det, der anbefales af PPR. Skolerne er ikke blevet bedt om at angive, hvor ofte de oplever det/hvor mange elever, det drejer sig om, så figuren siger udelukkende noget om, hvor mange skoler, der har oplevet at have elever, som har et større støttebehov end det, der anbefales af PPR.

Figur 36: Hvorvidt skolerne har elever som, man mener, har et større støttebehov end det, der anbefales af PPR

Figur 36 viser, at 94 procent af SB-skolerne og 57 procent af OB-skolerne angiver, at de har elever med et større støttebehov end det, som PPR har anbefalet. Dette er især en meget tydelig tendens blandt SB-skolerne, hvilket støtter op om, at PPR og SB-skolernes vurdering af elevers støttebehov kan variere. I dette felt af forskelle og variationer mellem skolens og PPRs vurderinger af støttebehov, er der således muligheder for variationer i de resulterende ansøgninger.

Inden eleverne bliver optaget på skolerne, afholder både SB-skolerne og OB-skolerne optagelsessamtaler med alle eleverne. Disse optagelsessamtaler bliver både blandt SB-skolerne og OB-skolerne alle foretaget med eleven og en eller begge elevens forældre eller en værgе. Langt de fleste af SB-skolerne har også en socialrådgiver fra kommunen eller en UU-vejleder med til samtalen. Dette gør sig ikke gældende for OB-skolerne.

Af caseinterviewene fremgik det, at disse optagelsessamtaler særligt bliver brugt til at vurdere, hvorvidt forventningerne mellem skolen og eleven stemmer overens. Optagelsessamtalerne bliver også brugt til at

vurdere, om eleven vil passe ind i skolens samlede særlige tilbud, og om eleven vil få noget ud af at gå på skolen. Endelig bruges samtalen til at foretage en samlet vurdering af støttebehovet (se mere om de samlede kilder til denne vurdering i følgende afsnit). Vurderingen af støttebehovet er en faglig vurdering fra skolelederen, men bygges angiveligt, ifølge interview, også på en "mavefornemmelse" og en særlig erfaring med skolen og elevernes behov.

En skoleleder på en OB-skole sagde blandt andet:

"Når en elev er til optagelsessamtale, så prøver jeg at få en snak i gang med vedkommende, og her vurderer jeg eleven ud fra, hvad vedkommende siger, hvor meget de spørger og elevens historik, om de passer til vores skole."

Der er ved disse optagelsessamtaler især to perspektiver, som spiller ind. Det ene er elevens behov og ønsker, og det andet er eleven som en del af skolen. Matchet er angiveligt væsentligt for skolerne.

Eleverne på både SB-skolerne og OB-skolerne er generelt ikke i praktik, før de starter på skolerne. Hele 42 og 43 procent af skolerne svarer, at det kun er få elever, der har deltaget i praktik forud for deres optagelse på skolen. Enkelte SB-skoler benytter sig dog af praktik, selvom det afviger en del fra det generelle billede. 50 procent af OB-skolerne svarer, at ingen eller stort set ingen af eleverne har deltaget i praktik, hvilket er et noget højere tal end på SB-skolerne.

5.2 Ansøgningspraksis og vurdering af støttebehov

I spørgeskemaet blev respondenterne fra skolerne givet muligheden for at vælge mellem to udsagn vedrørende deres vurdering af støttebehov og ansøgning om tilskud til de elever, der modtager støtte efter § 25,2. Dette spørgsmål er derved primært rettet imod SB-skolerne, da det for OB-skolerne kun drejer sig om ganske få skoler. Resultaterne for OB-skolerne skal derfor tages med forbehold.

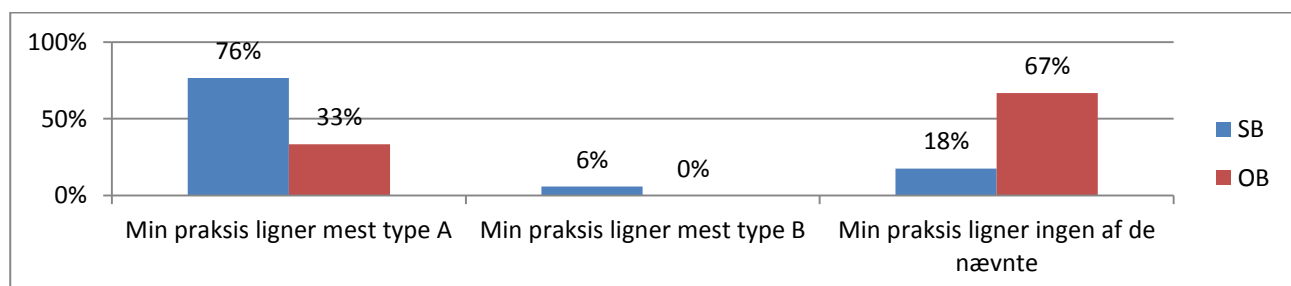
Valgmulighed A:

"Jeg afklarer så præcist som overhovedet muligt den enkelte elevs støttebehov, og jeg ansøger så vidt muligt om tilskud til det antal timer, som jeg vurderer, den enkelte elev har brug for."

Valgmulighed B:

"Jeg går eleverne igennem, og jeg vurderer derefter det samlede behov for timer (skolens). Herefter tilpasser jeg enkeltansøgningerne, så det samlede timetal svarer til behovet."

Figur 37: Ansøgningspraksis på skolerne

Figur 37 ovenfor illustrerer, hvilken type ansøgningspraksis (A eller B) de enkelte skoler synes mest ligner deres. Overordnet set så indikerer svarene, at skolerne vurderer elevernes støttebehov isoleret.

76 procent af SB-skolerne angiver, at deres ansøgningspraksis mest ligner forslag A. Det vil sige, at størstedelen af SB-skolerne foretager en individuel vurdering af den enkelte elevs støttebehov og søger tilskud på baggrund af det. Kun 6 procent af SB-skolerne angiver, at deres ansøgningspraksis ligner forslag B mest. 18 procent af SB-skolerne angiver, at ingen af forslagene ligner deres ansøgningspraksis.

I forbindelse med caseinterviewene kom det til udtryk, at særligt SB-skolerne gerne ville tænke mere i skolens samlede særlige tilbud og søge tilskud på baggrund af den samlede elevgruppe. Det er ikke med det nuværende tilskudssystem muligt at ansøge til grupper/hold, da ansøgning om § 25,2 er individbaseret, men skolerne kan i deres individuelle ansøgninger tage højde for stordriftsfordele. Det fremgår da også af interview, at man på skolerne søger at vurdere det samlede behov og så herefter justerer de enkelte elevers støttebehov i relation hertil. En skoleleder på en SB-skole sagde blandt andet:

"Jeg ved, at en bestemt type af elever bedst fungerer på små hold, hvor der er mellem 4 og 6 elever per lærer. Her kan jeg regne ud, hvad en lærerlønning koster og det skal tilskuddet fra eleverne så dække."

Citatet er et typisk eksempel på, hvordan der på (nogle af) skolerne foretages en samlet vurdering af tilskudsbehovet for eleven afhængigt af den sammenhæng, som eleven vurderes at skulle indgå i. Der tænkes altså fra skolernes side også i stordriftsfordele og ikke kun i den enkelte elevs specifikke behov. Dette kan blandt andet komme til udtryk ved, at skolerne søger et lavere antal støttetimer end det behov, som PPR vurderer eleven til at have brug for. Som det skal fremgå senere, er der forskellige forestillinger om kontekster og muligheder på skolerne.

Selvom et flertal af skolerne giver udtryk for, at deres ansøgningspraksis mest ligner forslag A, hvor der foretages en individuel vurdering af den enkelte elevs støttebehov, så har der været flere indikationer af, at skolen som samlet tilbud og organiseringen af undervisningen ofte tænkes ind i vurderingen. Som en skoleleder på en SB-skole påpeger, så kan det være svært at bevise, at tilskuddet netop er blevet brugt på den enkelte elev og ikke på eleverne som samlet gruppe:

”Det her er gynger og karruseller, vi kan ikke altid dokumentere, at hun får 18 timer, og de er lagt sådan og sådan. De indgår i en gruppe, hvor man på holdet kan tilrettelægge, hvordan man bruger det bedst muligt.”

Af de åbne besvarelser, hvor skolerne havde mulighed for at kommentere det ovenstående spørgsmål om, hvorvidt deres ansøgningspraksis mest lignede udsagn A eller B, fremgår det, at skolerne finder de beskrevne forslag for afgrænsede. Svarene kredser derfor i høj grad om, at skolerne rådfører sig med afgivende skole, PPR, UU-vejledere og forældre som en del af vurderingen.

5.3 Skolernes samarbejde med PPR

Igennem interviews med repræsentanter for PPR er det da også blevet tydeliggjort, at skolerne og PPR ikke altid har den samme mening om, hvilke støttebehov eleverne har og især, hvilket antal støttetimer dette støttebehov skal udløse. Desuden vurderer en af de interviewede PPR-repræsentanter da også, at uenighederne ofte er lidt paradiske, fordi skolerne angiveligt, uanset uenighederne, finder deres egne veje ud:

En PPR-repræsentant sagde blandt andet:

”Senest har en skole søgt 16 timer til et barn, som vi kender særdeles godt. Det kunne vi ikke understøtte i vores udtalelser, og det har vi så skrevet. Det ender med, at skolen tildeles 10 timer til det her barn. Det er alligevel en stor forskel, og så tænker jeg, at så kan man ligeså godt lade være. Med mindre man fjerner sig helt fra denne her tænkning og siger, vi har en samlet bunke opgaver liggende her, og det har vi så nogle ressourcer til, og så må man løse det under hensyntagen til, at man som skole skal kunne redegøre for, hvordan man har tilgodeset alle elevers behov.”

Det, som PPR her referer til, er, at skolen angiveligt har løst sit støttebehov for den elev, der var uenighed om, ved at hente disse timer igennem andre ansøgninger (en samlet vurdering), og at disse ”individuelle konflikter” i bedste fald er spild af tid.

Omvendt bliver det sagt på skolerne, at de oplever, at PPR ikke kender eleverne godt nok og derfor vurderer eleverne forkert og ofte på en ældre vurdering, som ikke længere er gældende. Dette hænger dels sammen med, at PPR er placeret i hjemkommunen og derfor har svært ved at have indsigt i over 200 forskellige kostskolers tilbud. Kostskoler som vel og mærket er placeret over hele landet. Det kunne også hænge sammen med, at PPR ikke nødvendigvis har et forudgående kendskab til eleven, hvilket gør det enormt svært og omstændeligt at skulle vurdere elevens støttebehov.

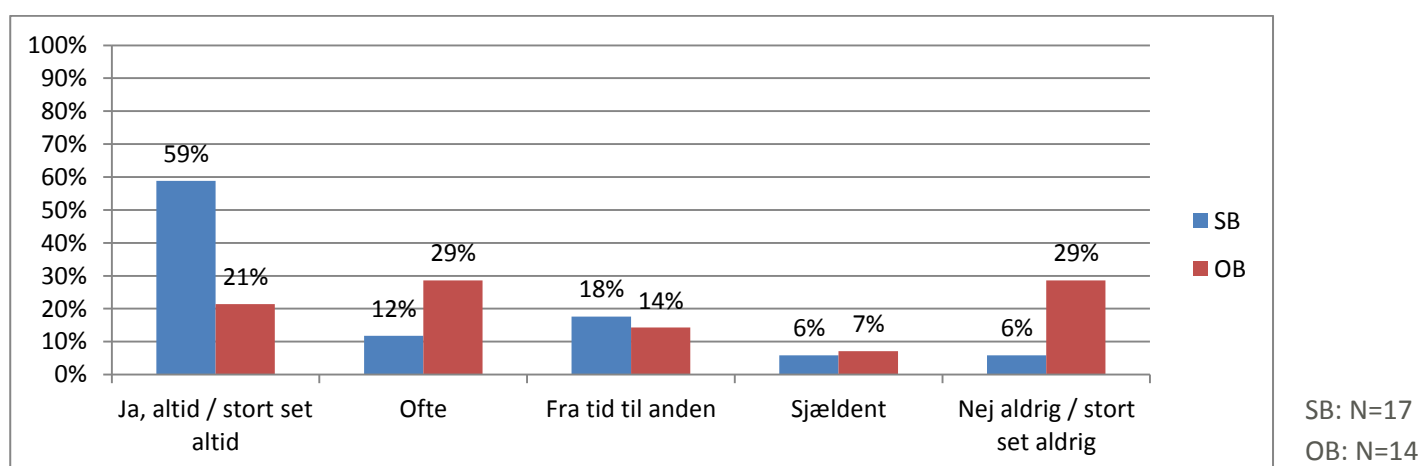
Det er endvidere en pointe, at PPR heller ikke kender den øvrige elevgruppe, som eleven skal indgå i, eller størrelsen på det hold, som eleven skal undervises på. Dette gør det endvidere svært at vurdere om eleven kan få gavn af den fælles støtte eller ej. En skoleleder udtaler:

”PPR vurderer ofte eleven ud fra det skoletilbud, de kommer fra. Men hvis eleven kommer fra en klasse på 4 elever, som alle har brug for meget støtte og nu skal fungere på et hold på 10 personer med forskelligt støttebehov, så er det ikke det samme.”

Både skolerne og PPR bekræfter i interviewene, at der ofte gives en anbefaling fra skolen til PPR vedrørende elevens støttebehov i forbindelse med PPRs udarbejdelse af en udtalelse på eleven.

Alle skoler i undersøgelsen er blevet bedt om at svare på, hvorvidt de kommer med anbefalinger vedrørende elevens støttebehov. Det skal igen her nævnes, at flertallet af OB-skolerne ikke søger tilskud efter § 25,2 til deres elever og derfor ikke er kommenteret på i nedenstående.

Figur 38: Hyppigheden hvormed skolerne angiver at de kommer med anbefalinger til PPR vedrørende elevens støttebehov

Som det ses af figur 38, kommer et flertal af SB-skolerne hyppigt med anbefalinger til PPR vedrørende elevens støttebehov i forbindelse med PPRs udarbejdelse af en udtalelse på eleven. 71 procent svarer, at de altid/stort altid eller ofte kommer med anbefalinger, mens kun 12 procent svarer, at de sjældent eller aldrig/stort set aldrig kommer med anbefalinger. SB-skolerne bistår således ofte PPR i udarbejdelsen af udtalelser om støttebehov, hvilket kan være udtryk for, at SB-skolerne (som tidligere påpeget) oplever, at udtalelserne ikke altid er dækkende.

På casebesøgene kom dette samarbejde mellem PPR og skolerne da også ofte op til diskussion. En skoleleder på en SB-skole udtaler:

"Systemet, som det er nu med PPR, er ikke velfungerende. Jeg skriver 18 timer, og psykologen skriver bare under. Han er fuldstændig ligeglad, om jeg så skrev 100 timer, tror jeg - der ville ikke komme en ekstra regning til kommunen af den grund. Derfor ligger der en meget høj etisk fordring i, at det skal være afstemt. Og som PPR'erne er nu, er de ikke i stand til at vurdere, om det er rimeligt, fordi de meget ofte ikke kender de unge mennesker, og det bliver endnu værre, når inklusionen bliver lagt ud i folkeskolen."

Vurderingerne af, hvem der kender eleverne, varierer tydeligt efter, hvem man spørger. I praksis er det antageligt tilfældet, at graden af de to aktørers nærkendskab til eleverne er meget varierende.

Også PPR giver udtryk for, at skolerne anbefaler timer til eleverne. En af PPR-repræsentant udtaler:

"Der er mange skoler, som skriver til os med et helt specifikt støttetimetotal på en elev. Og her går vi så ind og vurderer, om det ligner det antal støttetimer, som vi også har tænkt os at give. Gør det det så giver vi dem det, de har skrevet."

PPR vil altså ikke anbefale et antal støttetimer, som de ikke kan stå inde for. At det netop kan være svært at vurdere det præcise støttebehov til en elev beskrives af en anden PPR konsulent: Her kommer han ind på, at det ofte er elevens behov i forhold til den konkrete skoles undervisningstilbud, som gør det svært:

"Det, jeg grundlæggende tager afsæt i, er, at der på den ene side ligger nogle krav til de udtalelser, som vi skal lave: Vi skal for det første vurdere elevens behov for specialundervisning (jf. § 25,1 eller § 25,2), så skal vi vurdere elevens problemer og behov, og vi skal udarbejde et forslag til foranstaltning og anbefaling af ugentligt timetal, og så skal vi derudover skrive en rapport. I forhold til efterskole delen – nu kommer der en interessant del – skal vi vurdere elevens behov i forhold til den konkrete skoles undervisningstilbud, og det er det, som gør det svært, hvis vi ikke er inde i dette undervisningstilbud."

Et citat fra en skoleleder på en SB-skole understøtter problematikken:

"Vi har været udsat for at tale med en PPR, som overhovedet ikke tager det at gå på en efterskole med i deres betragtning og bare giver det samme, som eleven fik i grundskolen. Det er simpelthen ikke i orden, at de ikke kommer og besøger os og får en fornemmelse af de rammer, som eleven skal indgå i."

5.4 Variationer i støttebehov henover skoleåret

Støttebehovet er ikke nødvendigvis det samme over hele året, og det kan være svært at forudsige udviklingen i en elevs støttebehov. Oftest er behovet for støtte anderledes i starten af året i forhold til sidst på skoleåret. Endvidere siger flere skoleledere, at der kan ske ting i løbet af året, som gør, at støttebehovet pludseligt kan ryge i vejret. Dog siger de samtidigt, at den gennemsnitlige vurdering alt i alt kommer til at passe, når det vurderes i forhold til hele skoleåret.

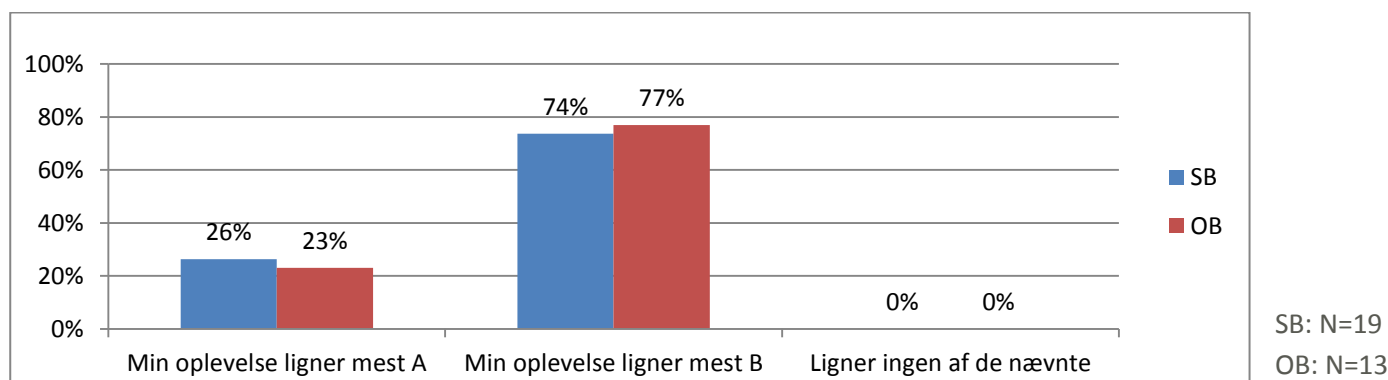
Skolerne er i spørgeskemaundersøgelsen blevet bedt om at vælge, hvilke af de to udsagn, som de bedst kan tilslutte sig i forbindelse med udvikling i eleverne støttebehov i løbet af skoleåret.

Udsagn A som lyder:

"Det støttebehov en elev ved skoleårets begyndelse vurderes at have, ændrer sig ofte i enten opadgående eller nedadgående retning",

og udsagn B som lyder:

"Det støttebehov en elev ved skoleårets begyndelse vurderes at have, viser sig i langt overvejende grad at passe på det reelle støttebehov."

Figur 39: To typer af erfaringer som en skole kan have i forbindelse med udvikling i elevernes støttebehov i løbet af skoleåret

Figur 39 viser, at 74 procent af SB-skolerne og 77 procent af OB-skolerne angiver, at deres oplevelse ligner B mest. Dette betyder, at deres erfaring er, at det støttebehov, som eleven vurderes at have ved skoleårets start, i overvejende grad viser sig at være i overensstemmelse med elevens reelle støttebehov.

26 procent af SB-skolerne og 23 procent af OB-skolerne svarer dog, at deres oplevelse mest ligner A. Dette betyder, at de oplever at elevens støttebehov udvikler sig opadgående eller nedadgående i forhold til det støttebehov, som skolen vurderede fra skoleårets start.

En skoleleder på en SB-skole sagde således:

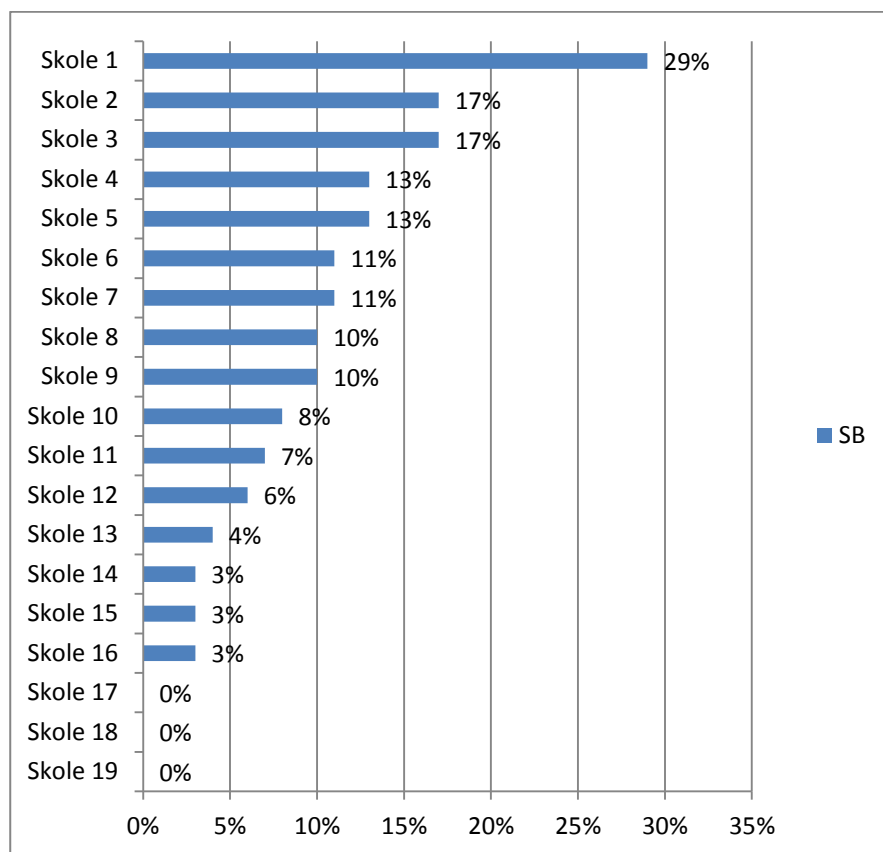
"Når eleverne starter her på skolen, så er det hele meget nyt, og der er ofte flere konflikter. Dette ændrer sig dog i løbet af året, og sidst på året er der faktisk brug for færre støttetimer. Derfor kan man godt sige, at vurderingen er i underkanten i starten af året, men i overkanten i slutningen."

5.5 Midler til særlig støtte fra hjemkommunen

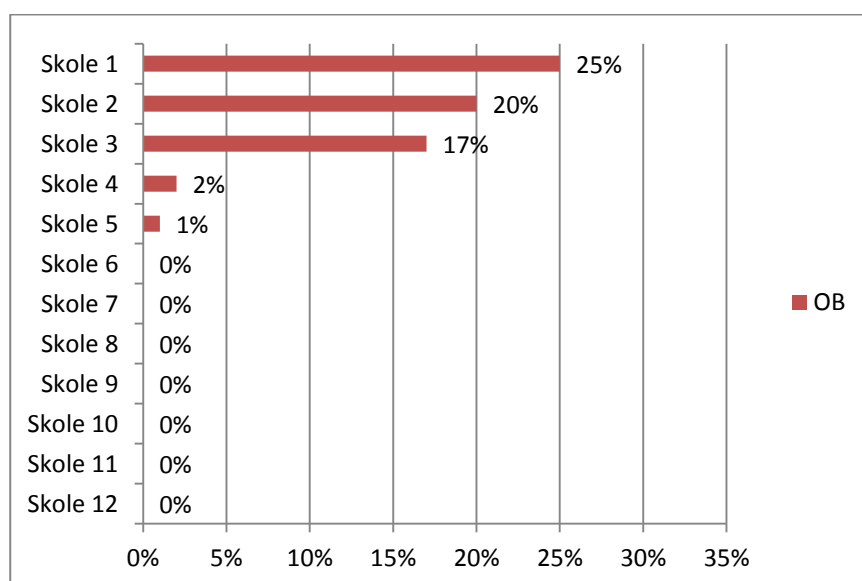
Som det fremgår af nedenstående figurer så er det samlet set et mindretal af eleverne der modtager ekstra midler fra hjemkommunen med henblik på at iværksætte social støtte i samværsdelen. Andelen er ikke overraskende størst på SB-området hvor gennemsnittet er ca. 8,5 procent/skole men variationen i andele er stor. På den skole hvor andelen er størst modtager næsten hver tredje elev støtte, mens hovedreglen er, at det er relativt få eller ingen elever der modtager denne form for støtte.

På OB-skolerne er gennemsnittet på 5,5 procent af eleverne - placeret på et mindretal af skolerne - der modtager ekstra midler til social støtte fra hjemkommunen. På de tre skoler der modtager mest er det mellem hver fjerde og hver sjette der modtager støtte fra hjemkommunen.

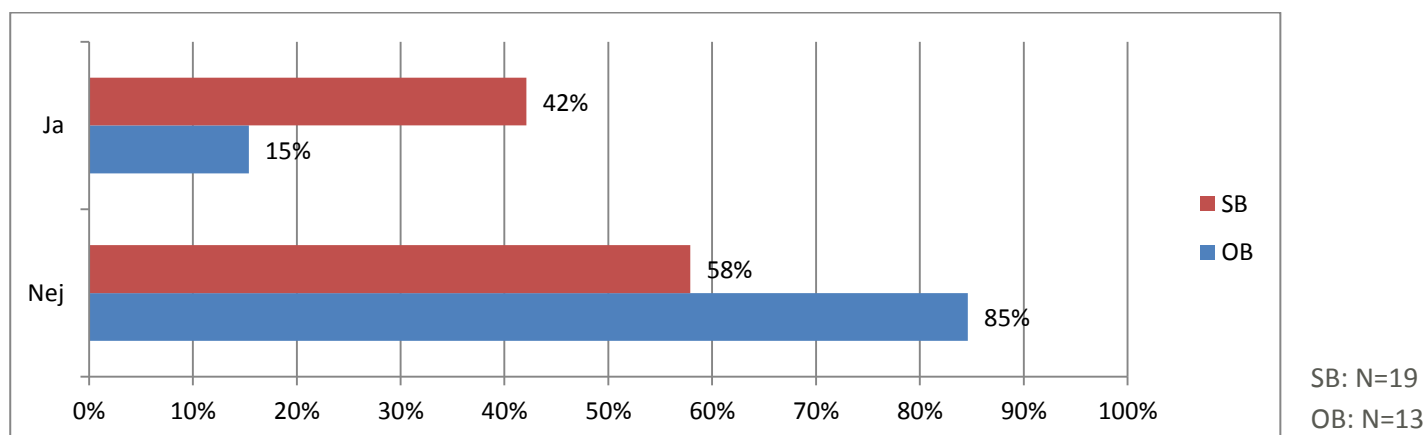
Figur 40: Andel af skolernes elever, der modtager ekstra midler fra hjemkommunen med henblik på at iværksætte social støtte i samværsdelen (SB)

Figur 40A: Andel af skolernes elever, der modtager ekstra midler fra hjemkommunen med henblik på at iværksætte social støtte i samværsdelen (OB)

Figur 41: Anden støtte fra elevens hjemkommune

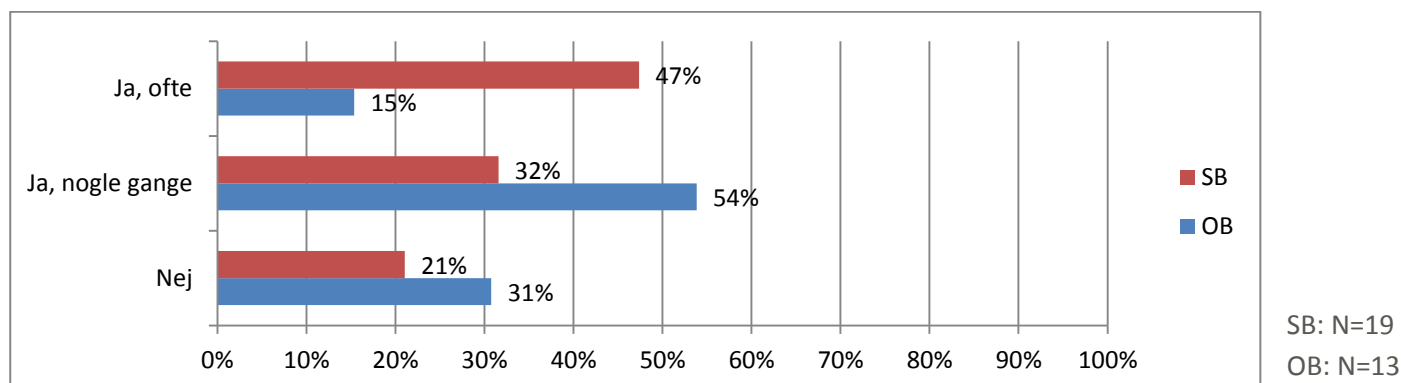

Vi har endvidere spurgt til, om eleverne har modtaget anden støtte hos hjemkommunen. Her viser det sig, at der er flere SB-skoler, som har elever, som modtager ekstra støtte fra hjemkommunen end OB-skoler. Næsten halvdelen af SB-skolerne (42 procent) modtager ekstra støtte fra kommunen, mens det blandt OB-skolerne er 15 procent. Det viser sig, at for langt de fleste skoler er det et meget begrænset antal elever, som modtager ekstra støtte fra hjemkommunen, da 75 procent angiver, at de har mellem 1 og 5 elever, hvor dette er tilfældet.

SB-skolerne påpeger i de åbne besvarelser fra spørgeskemaet omhandlende, hvilken form for støtte de modtager, at det specielt er hjælp til praktiske funktioner, som eleverne får støtte til. Følgende citater fra SB-skoler illustrerer dette: *"(Støtten går til) Morgenvækning og guidning omkring morgenhygiejne, hjælp til vådliggere, hjælp til motion/bevægelse og hjælp til ekstra vask i forbindelse med inkontinens"* og *"hjælp til at administrere lommepenge, tøjpenge og/eller transportpenge"*. Nogle skoler i casebesøgene kalder det at vække eleverne om morgenen, få dem i bad og sørge for at de har deres skolebøger med at gøre dem undervisningsparate. Med dette begreb mener de, at eleverne ikke vil kunne gennemføre en undervisning uden problemer, hvis dette ikke blev gjort.

De få OB-skoler, der har uddybet støtten i de åbne besvarelser, påpeger, at deres elever hovedsageligt får støtte til sociale funktioner, da støtten går til: *"Ekstra støtte til hjælp i sociale funktioner"* og *"ekstra timer til kontaktlæreren til samtaler vedrørende et specifikt problem/udfordring."*

Figur 42: Hvorvidt skolerne oplever eksempler på, at elever der efter deres vurdering har behov for støtte i samværsdelen, ikke modtager tilskud fra kommunen

På tværs af skoletyperne opleves dog, at der er et støttebehov i samværsdelen, som de ikke modtager støtte for fra hjemkommunen (figur 42). 47 procent af SB-skolerne svarer, at det ofte er et problem, hvor 32 procent svarer, at det nogle gange kan være et problem. Modsat svarer 21 procent, at de ikke har oplevet dette. Blandt OB-skolerne er der også et overvejende flertal af skolerne, som har behov for mere støtte til samværsdelen, end den de modtager (eller ikke modtager) fra kommunen. 15 procent svarer, at det ofte er et problem, hvor 54 procent svarer, at det nogle gange kan være et problem. Modsat svarer 31 procent, at de ikke har oplevet dette.

5.6 Sammenfatning

Udgangspunktet for ansøgning om SPS-tilskud er selvsagt elevens handicap, læringsmæssige forudsætninger, sociale forhold og heraf resulterende støttebehov. Et grundlæggende dilemma er dog i forlængelse heraf, at skolerne har et samlet tilbud til grupper af elever – og at eleverne har et støttebehov som i udgangspunktet afklares individuelt.

Forud for fastsættelse af støttebehov og ansøgning om SPS-tilskud, rådfører skolerne sig i høj grad med afgivende skole, PPR og UU-vejledere som en del af den samlede støttevurdering. Med meget få praktiske undtagelser afholder alle skoler desuden optagelsessamtaler med alle elever. Disse optagelsessamtaler bliver alle foretaget med eleven og en eller begge elevens forældre eller en værge. Langt de fleste af SB-skolerne har også en socialrådgiver fra kommunen eller en UU-vejleder med til samtalen. Det sidste er meget sjældent på OB-skolerne. På dette grundlag vurderer skolerne elevens støttebehov.

I kombination med den individuelle vurdering af elevens støttebehov foretages imidlertid også en vurdering af støttebehovet i relation til skolens samlede tilbud, og hvordan eleven kan indgå her i. Her foretages en justering i forhold til, hvilke hold og holdstørrelser eleven indgår i, og hvilke andre særlige støtteforhold eleven vurderes at skulle tilbydes. I lyset heraf justeres det af skolen vurderede støttebehov (timetallet) eventuelt.

I vurderingsprocessen er skolerne ofte i dialog med PPR, og det er tydeligt i såvel kvalitative som kvantitative studier, at der er uensartethed i disse to parter vurderinger af støttebehov og timetallet. Halvdelen af

SB-skolerne og en syvendedel af OB-skolerne giver udtryk for, at de har ansøgt om tilskud i henhold til § 25,1, selvom PPR har vurderet, at eleven falder ind under § 25,2. Omvendt så angiver næsten alle af SB-skolerne og halvdelen af OB-skolerne, at de har elever med et større støttebehov end det, som PPR har anbefalet. Et flertal af SB-skolerne kommer hyppigt med anbefalinger til PPR vedrørende elevens støttebehov i forbindelse med PPRs udarbejdelse af en udtalelse på eleven. Ifølge interview forekommer det, at nogle skoler skriver og fremsender den udtalelse, som PPR skal underskrive. OB-skoleområdet er anderledes. Her kommer en femtedel med anbefalinger, mens en fjerdedel stort set aldrig kommer med anbefalinger til PPR. Årsagerne til forskellen mellem områderne skal hovedsageligt findes i, at der på OB-området er meget færre elever, der modtager tilskud efter § 25,2.

Uensartetheden i vurderingerne skyldes ikke nødvendigvis forskellige vurderinger af elevernes støttebehov. Dele af uensartetheden kan således skyldes, at PPR alene tager udgangspunkt i elevens behov isoleret set, og at skolen tager udgangspunkt i det samlede særlige tilbud, de er godkendt til at drive.

Men i det hele taget forekommer der dog ofte, at være en generel konflikt mellem PPRs vurderinger og skolernes vurderinger af støttebehovet. Parterne har i mange tilfælde begrænset tillid til modpartens vurderingsmuligheder, forudsætninger eller motiver herfor. I løbet af undersøgelsen er en række uensigtsmæssige dilemmaer omkring ansøgning af tilskud således også blevet tydeliggjort. Det er tydeligt, at skolen balancerer mellem på den ene side, at skulle vurdere elevens støttebehov og søge den støtte, som er passende i relation hertil, og på den anden side at skulle vurdere skolens samlede økonomi i relation til personaleforhold osv. I den balancegang forekommer det, ifølge interview, jævnligt, at hensynet til skolens økonomiske situation (løn til lærere der skal varetage undervisningsopgaven) får indflydelse på det i ansøgningen vurderede støttebehov (målt i ansøgte timer). Disse tilpasninger foretages såvel i opadgående som nedadgående retning.

I nogle tilfælde sker det således også, at skolerne helt lader § 25,2-ansøgninger ligge i skuffen (for en elev som går på skolen), selvom eleven med stor sikkerhed kunne bevilges støtten. Dette forhold, at skolerne så at sige kan have en check liggende i skuffen til trange tider, er, for det første et klart udtryk for, at vurderingerne af støttebehovene er udpræget elastiske, og for det andet et udtryk for, at skolerne opgør deres samlede behov for tilskud og tilpasser deres ansøgninger herefter. Det skal i denne sammenhæng understreges, at der ikke er fundet grundlag for, at disse tilpasninger til skolens overordnede økonomiske forhold sker på bekostning af en passende støtte til eleven. Forholdene understreger imidlertid nogle uensigtsmæssigheder i gældende ansøgningspraksis.

Den endelige vurdering af støttebehov og den endelig ansøgning af tilskud er således resultatet af et komplekst forløb og uklare procedurer og vurderingskriterier, med uklare kompetencefordelinger mellem aktørerne.

I gennemsnit modtager 8,5 procent af eleverne på SB-skolerne og 5,5 procent af eleverne på OB-skolerne ekstra midler fra hjemkommunen med henblik på, at der iværksættes social støtte i samværsdelen. Der er dog stor variation mellem skolerne (på begge områder) mht. andelen af elever der modtager denne sociale støtte.

6. Eleverne

I dette kapitel beskrives eleverne og elevsammensætningen på skolerne. Først ses nærmere på elevernes skolebaggrund, dernæst på variationen med hensyn til hvilke kommuner skolerne får eleverne fra. I afsnittene derefter følger en række socioøkonomiske registeranalyser, som tegner sociale profiler af elevernes baggrund og dermed de enkelte skolars og skoleområders belastningsgrad sammenlignet med gennemsnitlige forhold. Disse profiler analyseres i sammenhæng med tilskudstørrelserne. Endelig fremlægges på baggrund af systematiseringer af skolernes egne beskrivelser og vurderinger af deres elever en række typer/grupperinger af elever sat i sammenhæng med deres vurderede støttebehov.

6.1 Elevernes skolebaggrund

Skolebaggrunden for eleverne fra begge skoletyper varierer. Begge skoletyper får elever fra specialklasser, specialskoler og kostskoler godkendt med et særligt samlet undervisningstilbud, men begge skoletyper får også elever fra almindelige grundskoler og almindelige kostskoler.

Tabel 4: Herkomstskoler

	Almindelig grundskole eller fri grundskole	Special-klasse i grundskolen	Specialskole	Almindelige kostskoler	Kostskoler godkendt med et særligt samlet undervisningstilbud	2. eller 3. års elever	Andre	N
SB-skoler	12 %	27 %	20 %	1 %	4 %	34 %	2 %	18
OB-skoler	45 %	15 %	2 %	2 %	7 %	29 %	0 %	14

I tabel 4 vises, hvilke skoletilbud eleverne på henholdsvis SB-skolerne og OB-skolerne samlet set kom fra, før de startede på skoleåret 2012/2013.

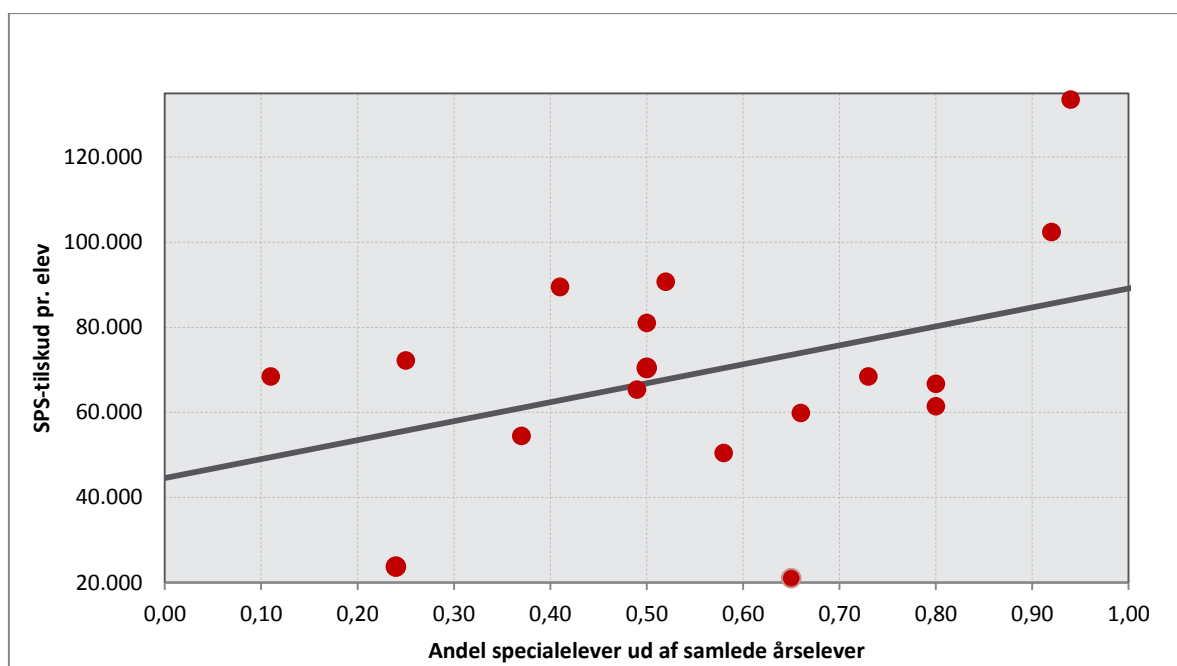
Her fremgår det, at en stor andel af SB-skolernes elever kommer fra specialklasser i grundskolen (27 procent) eller fra (kommunale)specialskoler (20 procent). Sammenlagt er det 47 procent af det samlede antal elever, der kommer fra disse skoletilbud. Til sammenligning kommer 12 procent fra en almindelig grundskole. For OB-skolerne er billedet nærmest modsat. Her kommer 45 procent fra en almindelig grundskole, mens 17 procent kommer fra en specialklasse (15 procent) eller en specialskole (2 procent).

Værd at bemærke er også de store andele af 2. og 3. årselever på henholdsvis 34 procent og 29 procent. Et konservativt estimat vil være, at eleverne i denne kategori afspejler fordelingen på de øvrige kategorier. Gennemføres denne omregning vil fordelingen være, at SB-skolerne modtager 79 procent af deres elever fra specialklasser og specialskoler mod 15 procent fra almenområdet, derudover kommer 4 procent fra kostskoler med et særligt samlet undervisningstilbud. Foretages samme omregning med inddragelse af 2. og 3. årseleverne for OB-skolerne, så tegner der sig et billede af, at OB-skolerne modtager 20 procent af deres elever fra specialklasser og specialskoler mod 76 procent fra almenområdet. 7 procent³¹ af eleverne på OB-området kommer fra kostskoler med et særligt samlet undervisningstilbud. Eleverne er altså markant forskelligt på de to skoletyper.

Endvidere er det værd at bemærke, at OB-skolernes specialelever, defineret som elever fra specialklasser eller specialskoler, i langt overvejende grad kommer fra specialklasser, mens specialeleverne på SB-skolerne fordeler sig mere ligeligt på hhv. specialklasser og specialskoler. Dog med en overvægt af elever fra specialklasser.

6.2 Sammenhæng mellem elevernes skolebaggrund og tilskud

Figur 43: Sammenhæng mellem andele af specialelever ud af samlede antal årselever og SPS-tilskud per elev (SB-skoler)

SB: N=17

³¹ Summerer ikke 100 procent pga. afrunding (103 procent)

Ovenstående figur 43 viser en positiv sammenhæng mellem SPS-tilskud per elev og andel specialelever. Specialelever er defineret som de elever, der tidligere enten har gået i specialskole eller specialklasse, ud af det samlede antal årselever på SB-skolerne. Det betyder, at jo større en andel af en skoles elever, der har en baggrund som specialelever³², des større SPS-tilskud modtager skolen.

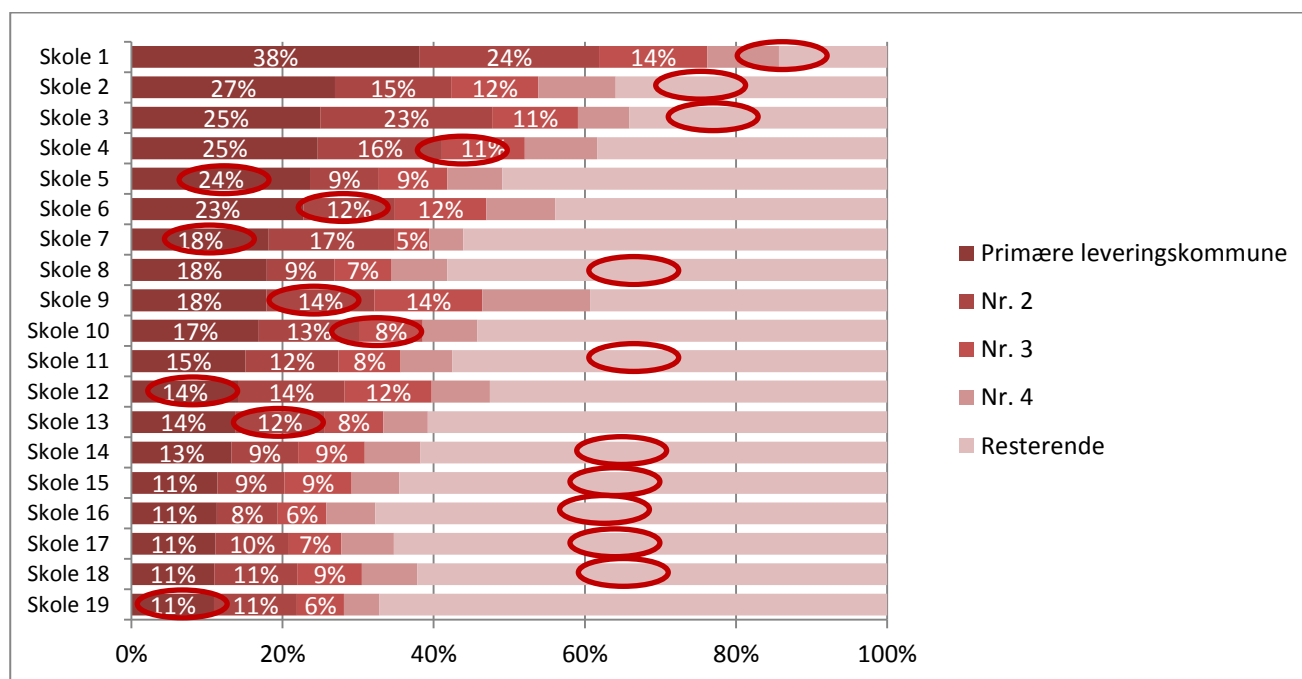
En tilsvarende analyse af sammenhængen mellem SPS-tilskud per elev og andele specialelever er også gennemført for OB-området. Denne sammenhæng er dog ikke illustreret, da et stort flertal af skolerne modtager samme tilskud efter § 25,1, og en statistisk sammenhæng derfor ikke kan konstateres. En "manuel" gennemgang har dog konstateret en sammenhæng her også.

6.3 Fordeling af elever på hjemkommuner

Dette afsnit gennemgår SB- og OB-skolernes elevers sammensætning i forhold til deres kommunale baggrund. Af forskellige årsager ville det kunne forventes, at de enkelte skoler tenderer til at modtage deres elever fra de samme få kommuner. F.eks. fordi de geografisk er beliggende i skolens nærhed. Gennemgangen bør dog betragtes med det forbehold, at den kun er baseret på skoleåret 2012/2013, mens der naturligvis må forventes at være en vis variation på tværs af skoleår.

På tværs af skolerne er der variation i skolernes tilbøjelighed til at optage elever fra få eller mange kommuner, hvilket illustreres i figurene nedenfor for de to grupper af skoler, SB-skolerne og OB-skolerne.

³² Andele kan også forstås som procent, hvilket vil sige, at 0,1 svarer til 10 procent af det samlede elevantal, mens eksempelvis værdien 1 svarer til 100 procent.

Figur 44: SB-skolernes optag fra forskellige kommuner³³

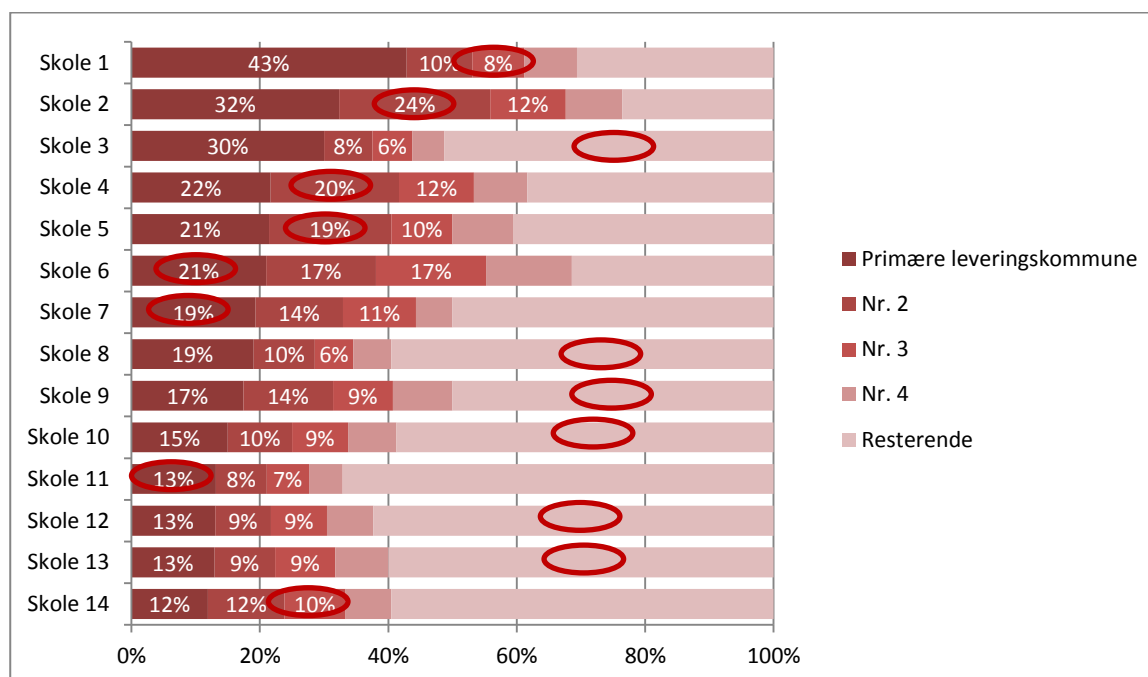
Figur 44 viser, hvor stor en andel af de enkelte SB-skolers elever, som kommer fra hver af de fire kommuner, hvorfra skolen optager den største andel af dens elever samt hvor stor en andel, der er spredt ud på andre end skolens fire største 'leveringskommuner'³⁴. Derudover angiver de røde ringe til hvilken søjle, skolens hjemkommune kan henregnes. Dvs. optager en skole størstedelen af sine elever fra den kommune, som skolen også selv ligger i, vil den røde ring kunne findes i den første søjle, mens den vil være i den sidste søjle, hvis skolens hjemkommune ikke er blandt de fire kommuner, der leverer flest elever til skolen.

En enkelt skole i SB-gruppen optager mere end tre fjerdele af dens elever fra kun tre forskellige kommuner, mens der omvendt findes flere skoler, som optager deres elever fra en lang række forskellige kommuner og ikke har over 10 procent elever fra den samme kommune.

³³ Ringene i figuren viser hvilken kommune som skolen befinder sig i. Disse ringe er dermed med til at illustrere om skolerne har et stort optag fra egen kommune eller ej.

³⁴ Af praktiske årsager kan alle kommuner ikke medtages i illustrationen, men procentdelene herfor er som det fremgår små.

Figur 45: OB-skolernes optag i fra forskellige kommuner

Figur 45 viser, hvorfra OB-skolerne optager deres elever. Blandt disse er der ligesom på SB-skolerne flere skoler, som får deres elever fra en lang række forskellige kommuner. Dog er der alligevel fem skoler, som har over halvdelen af deres elevoptag fra tre kommuner, om end der ikke er nogen skoler i denne gruppe, som har helt samme tilbøjelighed til at foretage næsten hele sin optag i så få kommuner, som det kan observeres blandt SB-skolerne.

Den generelle tendens er således en betydelig kommunal spredning, hvad angår elevernes baggrund, men der findes samtidig også enkelte skoler i både SB- og OB-gruppen, hvor antallet af elever er koncentreret på ganske få kommuner. Det kan ikke udelukkes, at en sådan kommunal koncentration kan hænge sammen med, at der mellem enkelte skoler og PPR har udviklet sig et tæt samarbejde, som kan influere på, hvilken skole eleverne kommer på. En del af forklaringen kan dog også være almindelige forskelle i kommunestørrelse, idet det vil være naturligt for en skole at modtage en stor andel af dens elever fra en stor og nært beliggende kommune sammenlignet med en lille og fjernere beliggende kommune.

6.4 Socioøkonomisk elevsammensætning

I dette afsnit analyseres SB- og OB-skolernes elevsammensætning i et socioøkonomisk perspektiv. Udgangspunktet for analysen er en antagelse om, at de faktorer, der har betydning for elevernes præstationer i grundskolen (afgangskarakterer og afgangsprøvedeltagelse) *også* har indflydelse på elevernes støttebehov, herunder behovet for specialundervisning. Der antages således en omvendt sammenhæng mellem faglige præstationer og støttebehov, hvor støttebehovet alt andet lige forudsiges at være større blandt elever, der er socialt disponerede for at levere mindre gode faglige præstationer³⁵.

Skolernes socioøkonomiske elevsammensætning beskrives primært ved hjælp af en aggregeret social profilscore, der udtrykker den enkelte skoles sociale "belastningsgrad" ud fra elevernes gennemsnitlige socioøkonomiske baggrund. Jo højere gennemsnit/social belastningsgrad, jo mere ressourcesvag er en gennemsnitselev således på den givne institution i et socioøkonomisk perspektiv.

Gennemsnit kan dog dække over forskellige typer af fordelinger omkring skolens gennemsnit, hvor variationer på elevniveau kan være større end den ensartede vægtning, som en gennemsnitsbetragtning afspejler. Derfor undersøges sekundært også elevernes socioøkonomiske fordeling i kvartiler for de efterskoler, der indgår i undersøgelsen. Denne undersøgelse indikerer, at gennemsnitsscorene på tværs af skolerne ikke lader til at være baseret på nævneværdigt forskellige elevfordelinger omkring gennemsnittet, hvilket understøtter anvendeligheden af de overordnede gennemsnit som samlet mål for skolernes belastningsgrad. Denne undersøgelse af elevernes fordelinger på de enkelte skoler gengives i rapportens bilag.

I det følgende redegøres for den metode, der ligger til grund for udregningen af den sociale profilscore. Det vil sige, hvordan den sociale profilscore udregnes for hver enkelt elev på efterskolerne samt, hvordan resultaterne af udregningerne aggregeres på skoleniveau.

Datagrundlaget for rapporten udgøres af en population bestående af alle danske skoleelever født i årene 1993, 1994 eller 1995. Til hver af disse elever er knyttet et omfattende sæt af baggrundsoplysninger fra Danmarks Statistik vedrørende eleven samt elevens forældre.

Konkret beskrives skolernes sociale profil ved hjælp af en lang række af indikatorer, der alle enten vedrører forældrenes baggrund og socioøkonomiske status eller biologiske forhold omkring barnet. Udvælgelsen af indikatorerne er baseret på den relevante forskningslitteratur og en tidligere analyse foretaget af Epinion, mens sidstnævnte analyse også ligger til grund for vægtningen af de forskellige indikatorer. Vægtningen af de forskellige indikatorer er således baseret på den faktiske betydning, som de hver især har vist sig at have for elevernes præstationer i grundskolen.

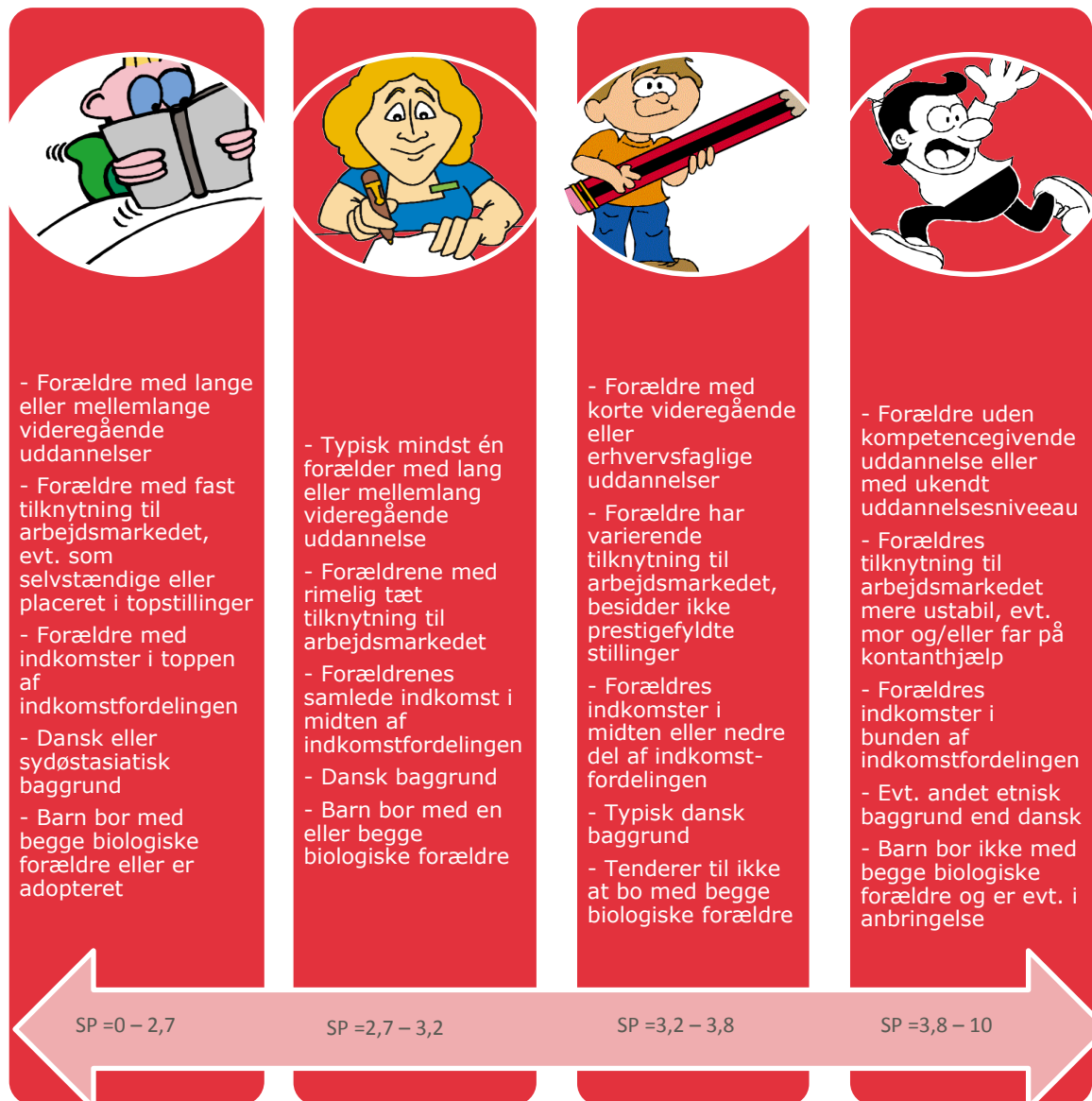
³⁵ De sociale profiler anvendes således i mange kommuner til at fordele specialundervisningsmidler med.

I alt anvendes 17 forskellige indikatorer, der i en multivariat analyse med endnu flere variable har vist sig at være de forhold, der har statistisk signifikante effekter på elevernes præstationer. De anvendte indikatorer spænder vidt fra biologiske forhold såsom elevens køn og fødselsvægt til socioøkonomiske forhold såsom forældrenes oprindelsesland, uddannelsesniveau, beskæftigelsesstatus og lønindkomst. Indikatorerne tildeles som nævnt en vægt svarende til den betydning, som de har vist sig at have for de danske elevers afgangsprøvepræstationer, hvorefter sociale profilscorer udregnes for hver enkelt elev. Skalaen trækkes, så den går fra 0 til 10 og vendes således, at høje værdier indikerer en høj social belastningsgrad, mens lave værdier udtrykker en lav social belastningsgrad (med andre ord et fordelagtigt socioøkonomisk udgangspunkt i forhold til at klare sig godt i skolen og – alt andet lige – undgå behov for støtte). Figur 46 nedenfor skitserer, hvilke kombinationer af baggrundskarakteristika, som elever placeret i de forskellige kvartiler på belastningsskalaen typisk vil have. Figuren inddeler belastningsskalaen i kvartiler, og en beskrivelse er knyttet til hver kvartil således, at der f.eks. kan ses et udvalg af de betydende karakteristika, som de stærkeste 25 procent af eleverne typisk vil have. Nederst i figuren er de intervaller af sociale profilscorer, som falder inden for den enkelte kvartil. Eksempelvis har de 25 procent mest ressourcerstærke elever en social profilscore mellem 0 og 2,7.

I fortolkningen af henholdsvis skalaen for sociale profilscorer og figuren nedenfor skal nævnes ét forbehold hver. I forhold til skalaen er det vigtigt at huske på, at elevers sociale belastningsgrad naturligvis ikke deterministisk afgør hver enkelt elevs faglige og sociale succes i grundskolen. Derfor vil eksempler på elever, som er socialt disponerede for at have behov for støtte, men som alligevel ikke har noget støttebehov, være nemme at finde. Ikke desto mindre har skalaens konstituerende variable samlet set betydelig forklarende kraft, og som en gennemsnitsbetragtning er der således også markante forskelle på præstationer mellem elever placeret med væsentlig afstand imellem sig på skalaen – og dermed også på det forventede støttebehov. Dvs., at grundskoleelevers støttebehov almindeligvis vil være stærkt præget af den sociale bagage, som deres forældre har videregivet.

I forhold til fortolkningen er det herudover væsentligt at understrege, at kombinationerne af baggrundskarakteristika under hver kvartil på belastningsindekset naturligvis ikke er udtømmende for de forskellige kombinationer af baggrundskarakteristika, som en elev teoretisk (og praktisk) set kan have inden for den enkelte kvartil. Det kan således ikke udelukkes, at en elev kan være placeret blandt de mest ressourcerstærke, selvom elevens ene forælder har en videregående uddannelse, hvis blot elevens øvrige karakteristika statistisk set er belastende nok i sig selv til at gøre den samlede belastningsscore tilstrækkelig høj. Sådanne "skæve" kombinationer er dog relativt sjældne, idet de forskellige baggrundskarakteristika tenderer til at være tæt korrelerede (f.eks. højt uddannelsesniveau, med høj beskæftigelsesstatus, høj indkomst osv.). Elevbeskrivelserne i de forskellige kvartiler kan derfor opfattes som plausible bud på arketyper af elever inden for den givne kvartil.

Figur 46: Baggrundskarakteristika for elevtyper i de fire kvartiler på den sociale belastningsskala

Kun udvalgte socioøkonomiske forhold med statistisk set stærk betydning er medtaget i elevbeskrivelserne i figur 46 ovenfor. Andre forhold, der som en gennemsnitsbetragtning påvirker støttebehovet og derfor også er medregnet i det samlede belastningsindeks, er bl.a. elevens køn, forældrenes alder ved barnets fødsel og barnets fødselsvægt. En samlet liste over de anvendte indikatorer samt deres vægtning kan ses i bilaget til rapporten.

6.5 Aggregeringen af skolernes sociale profiler

Aggregeringen af de enkelte skolers sociale profilscorer foretages på to måder. Først udregnes en score for hver skole baseret på skolens elevgennemsnit – både for de enkelte skoleår 2009/2010, 2010/2011 og 2011/2012 samt et samlet gennemsnit for alle elever indskrevet på den enkelte skole i mindst et af de tre skoleår. Dernæst vises de enkelte skolers elevsammensætning i kvartiler inddelt på baggrund af den samlede elevpopulations fordeling på skalaen. Begge disse udregninger af sociale profilscorer vises for samtlige 21 ordblindedefterskoler (OB-efterskoler), 18 efterskoler for elever med særlige behov (SB-efterskoler)³⁶ samt 16 af de 17 skoler i gruppen af almene efterskoler³⁷, som modtog tilskud efter § 25,1 og § 25,2 på samlet over 1,5 mio. kr. i skoleåret 2011/2012³⁸.

Gennemsnitsbetragtninger over alle elever på en skole kan være mindre brugbare, når den relevante population er meget heterogen og har en stor eller skæv spredning omkring gennemsnittet, da dette kan sløre en skoles andel af de facto behovskrævende højrisikoelever f.eks., hvis skolen samtidig har en vis andel af meget stærke elevprofiler. For at understøtte det indtryk, som gennemsnitsbetragtningerne skal give af de enkelte institutioners sociale profil, suppleres disse tal derfor som tidligere nævnt med en oversigt over elevernes fordeling på den anvendte skala inden for hver skole i de ovennævnte afgrænsede kvartiler i rapportens bilag. Resultaterne af analyserne præsenteres i næste afsnit.

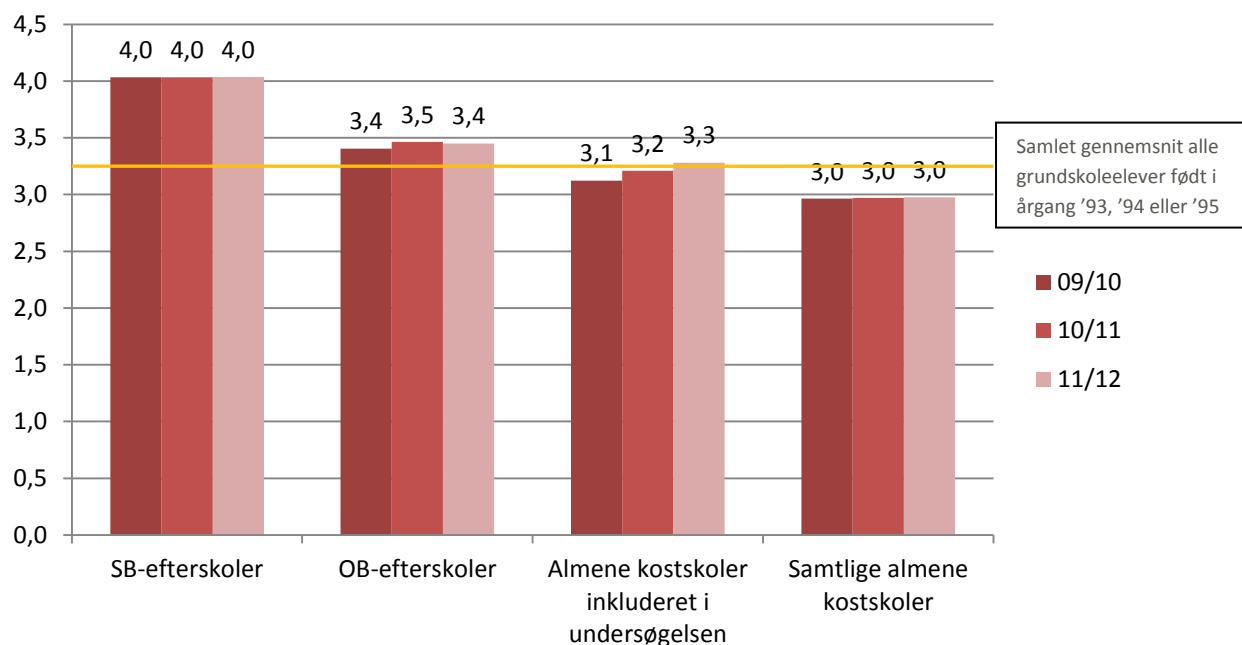
6.6 Kostskoletypernes gennemsnitlige sociale profil

I dette afsnit præsenteres resultatet af analysen af efterskolernes sociale profil med fokus på gruppen af specialefterskoler og øvrige tilskudstunge kostskoler. Figur 47 sammenligner elevsammensætningen i de undersøgte tre grupperinger af kostskoletyper (SB- og OB-efterskolerne samt de almene kostskoler) vha. skoletypernes gennemsnitlige sociale profilscorer for hvert af skoleårene 2009/2010, 2010/2011 og 2011/2012. For de almene kostskoler vises i tillæg til gennemsnit for de undersøgte 16 "tilskudstunge" almene kostskoler også gennemsnit for gruppen af samtlige almene kostskoler uanset deres tilskud.

³⁶ De to frie fagskoler godkendt til samlet særligt undervisningstilbud indgår ikke i analysen grundet mangel på registrerede elever i Danmarks Statistik.

³⁷ En frie fagskole indgår ikke i analysen grundet mangel på registrerede elever i Danmarks Statistik.

³⁸ I modsætning til den øvrige rapportstruktur er denne gruppe for sammenlignelighedens skyld medtaget her

Figur 47: Elevernes gennemsnitlige sociale profilscore i de fire kostskoletyper

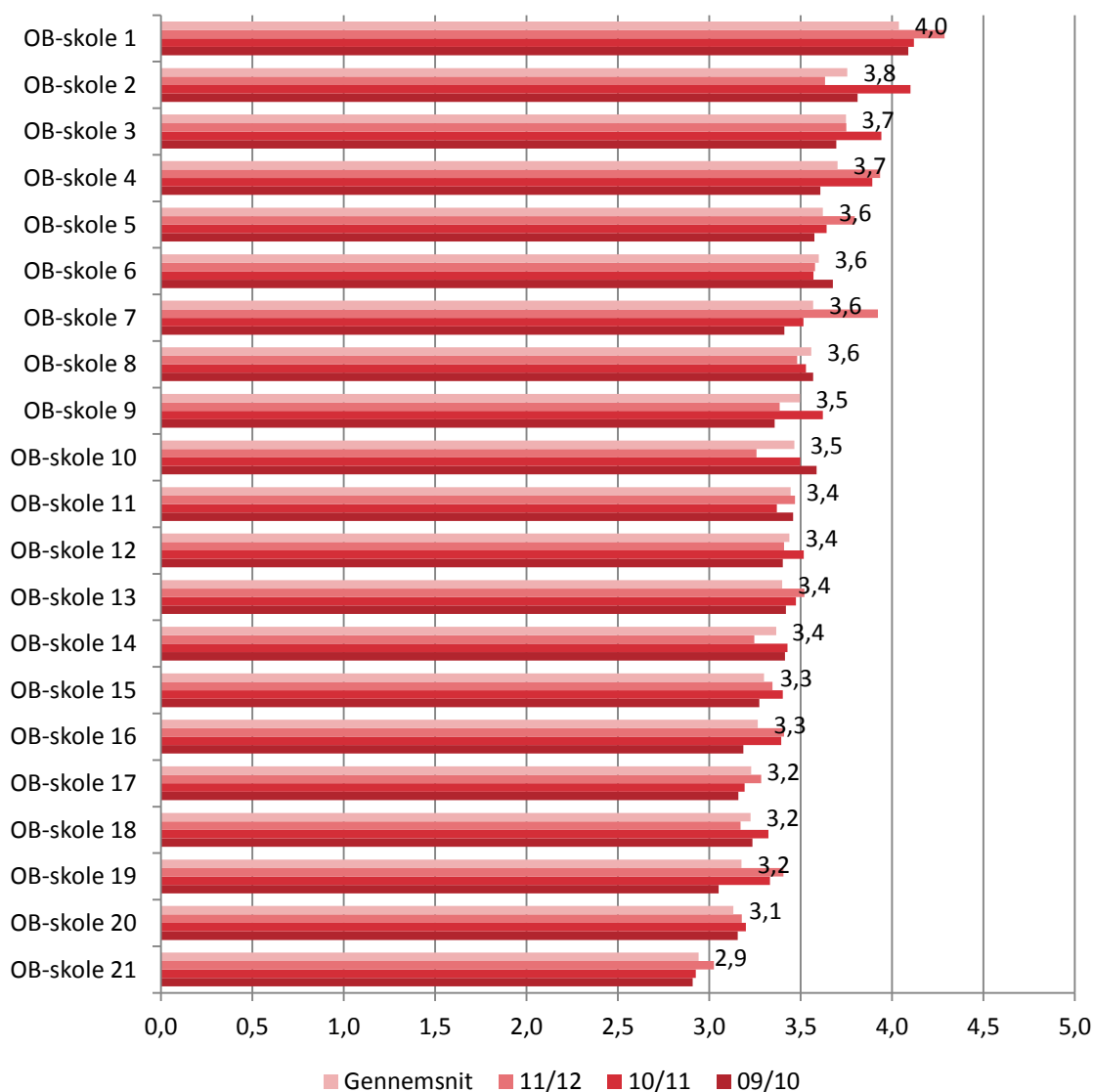
Som figur 47 viser, er der markante forskelle mellem kostskoletyperne. De gennemsnitligt set mest ressourcervage elever findes på SB-skolerne, som ligger markant højere end alle de øvrige skoletypegrupper. Eleverne på OB-skolerne er dog også mere ressourcervage end den gennemsnitlige danske skoleelev, som er markeret med den tværgående orange linje i figuren. Når der ses på gruppen af samtlige almene kostskoler (som inkluderer almene kostskoler med lave eller intet tilskud), kan det ses, at eleverne her derimod som en gennemsnitsbetragtning er mere ressourcestærke end både den gennemsnitlige danske elev og også end eleverne på de almene kostskoler, som modtager tilskud på over 1,5 mio. Det ses samtidig, at både sammensætningen (på det aggregerede niveau) inden for den enkelte skoletype og forskellene mellem skoletyperne er meget stabile på tværs af de tre skoleår. En mulig undtagelse til dette kan være gruppen af tilskudstunge almene kostskoler, hvis elevsammensætning tenderer til at være blevet en anelse mere ressourcervag henover de seneste år med en stigning fra 3,1 skalapoint i 2010 til 3,3 i 2012.

6.7 De enkelte skolars gennemsnitlige sociale profil

I figur 48, figur 49 og figur 50 ses der nærmere på henholdsvis OB-efterskolerne, SB-efterskolerne og de almene kostskoler. Figurene viser hver skoles samlede gennemsnitlige sociale profilscore for elever indskrevet på skolen i mindst et af de tre skoleår samt skolens gennemsnitlige score i skoleårene enkeltvist. For det første kan det ses af figurene, at også de enkelte skolars sociale profiler generelt er meget stabile på tværs af skoleår. Derudover tegner figurene et forskelligartet billede af skolerne, hvad angår deres elevsammensætning betragtet i et socioøkonomisk belastningsperspektiv – også inden for hver skoletype. Dette indikerer, at skolerne tenderer til (i hvert fald på et aggregeret niveau) at tiltrække elever med samme socioøkonomiske baggrund på tværs af skoleår. Det tyder således på, at der over tid er en tendens til møn-

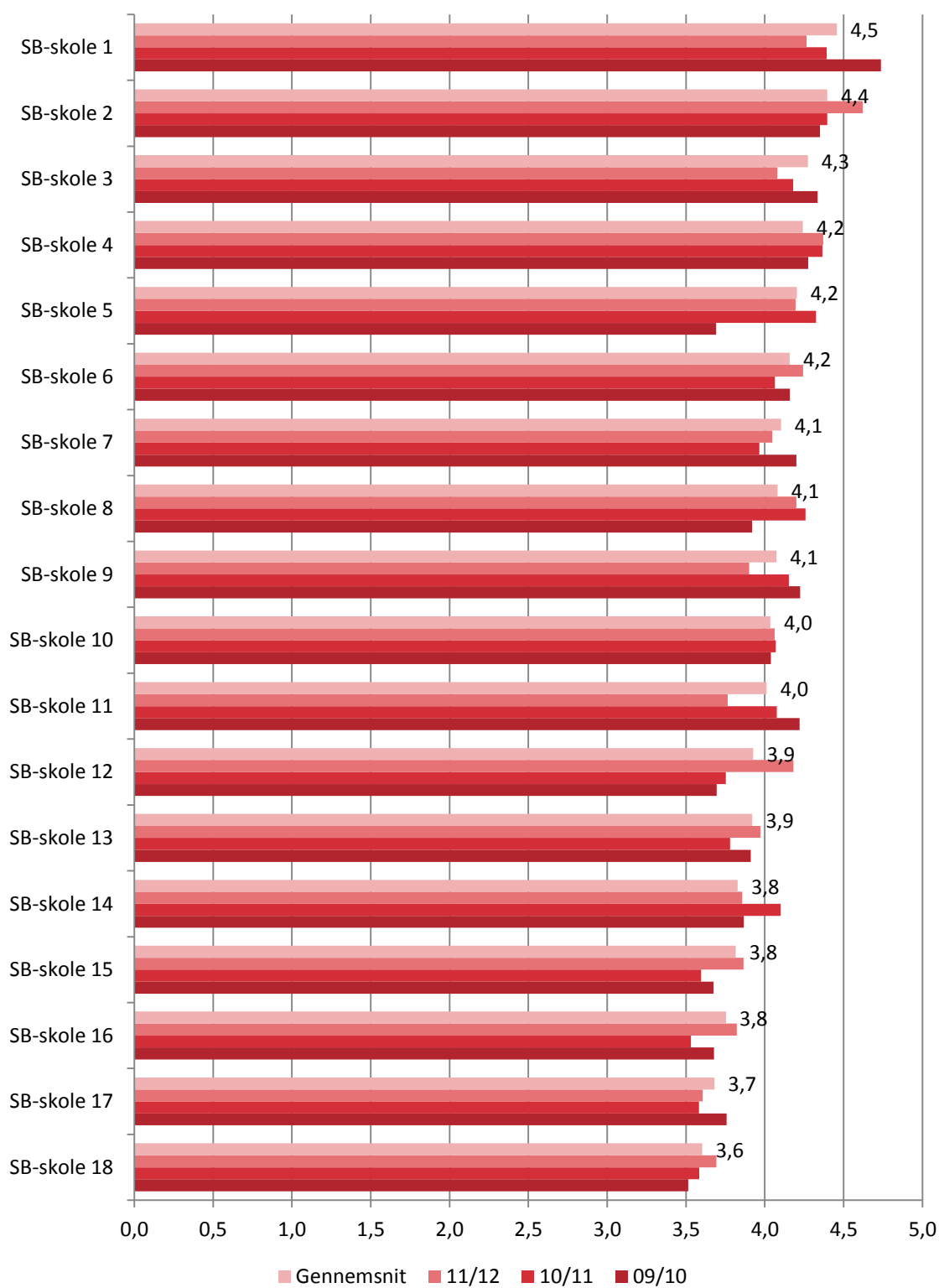
stre i, hvilke skoler, der optager særligt udsatte elever og hvilke skoler, der optager lidt mindre udsatte elever, også inden for hver af de undersøgte skoletyper.³⁹

Figur 48: OB-efterskolernes sociale profil som samlet gennemsnit og for de enkelte skoleår

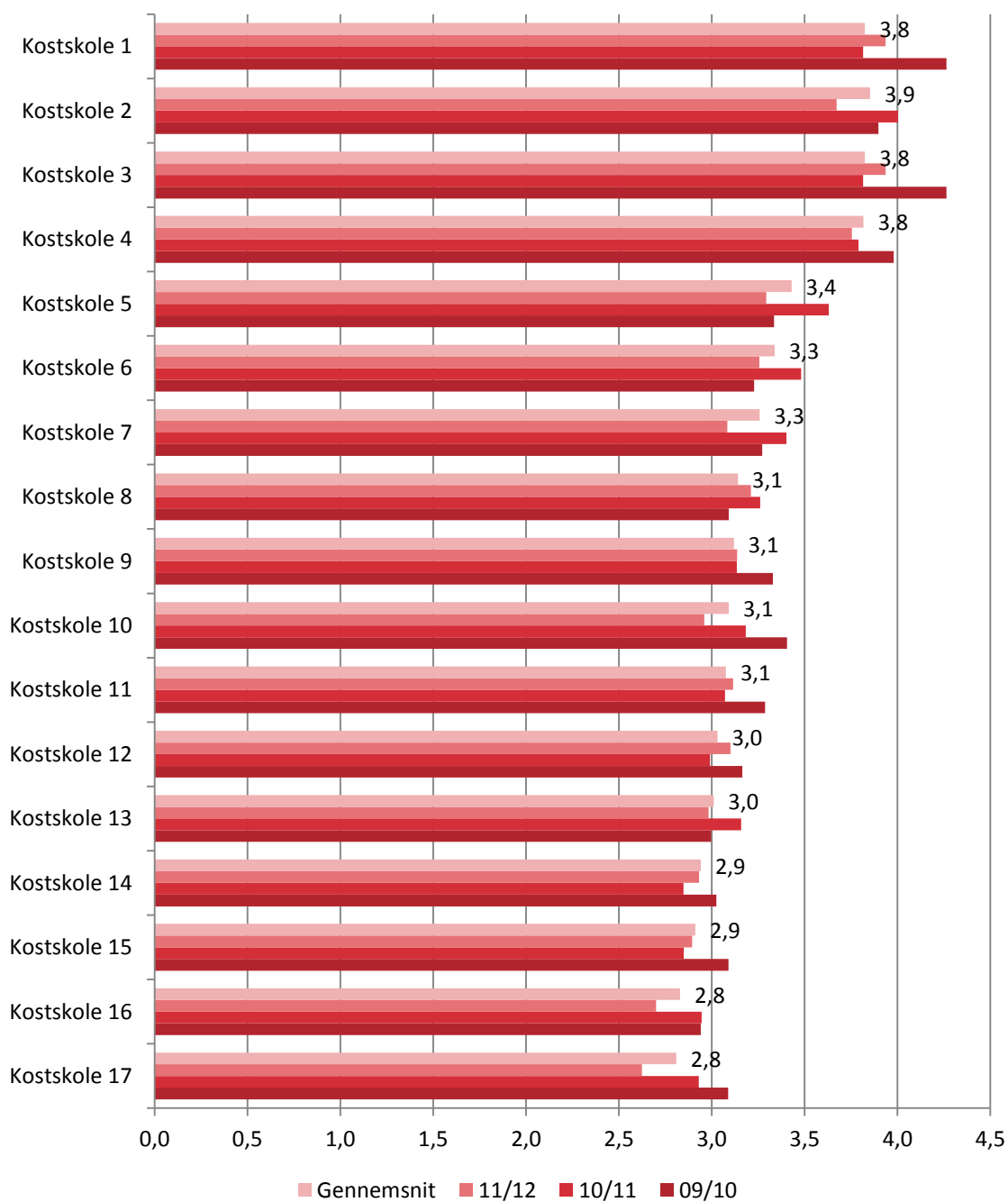

³⁹ Elevgangere, der bliver på skolen på mere end et klassetrin, bidrager naturligvis også til denne stabilitet på tværs af skoleår.

Figur 49: SB-efterskolernes sociale profil som samlet gennemsnit og for de enkelte skoleår

Figur 50: Den sociale profil som samlet gennemsnit og for de enkelte skoleår på de almene kostskoler

6.8 Sammenhæng mellem sociale profiler og tilskud

Tilskuddet til specialefterskolerne har generelt været stigende de seneste år. Det er i den sammenhæng interessant at belyse, om forskellene mellem skolerne kan forklares af forskelle i social profilscore, og om udviklingen i tilskudsbeløbene over tid modsvarer af en tilsvarende udvikling i skolernes sociale profil. Dette er derfor undersøgt nedenfor.

Da de konstituerende socioøkonomiske variable i social profilindekset har vist sig at have stor betydning for danske elevers faglige præstationer og dermed kan betragtes som en proxy for elevers støttebehov, er det nærliggende at forestille sig, at en skoles sociale profilscore også har en vis sammenhæng med skolens modtagelse af tilskud (og tilskudsbehov). Hvis OB- og SB-efterskolerne betragtes som en samlet gruppe, ses det da også, at der er en stærkt signifikant sammenhæng mellem disse to variable: Specialefterskoler med højere social profilscore tenderer til også at modtage et større gennemsnitligt tilskud per elev.⁴⁰ Denne sammenhæng drives dog *udelukkende* af, at SB-efterskolerne både generelt har højere sociale profilscorer og modtager højere tilskud per elev. Inden for hver gruppe af henholdsvis OB- og SB-efterskoler er der derimod ingen sammenhæng mellem skolernes sociale profilscore og deres tilskud per elev. Med andre ord, hvis disse to skoletyper betragtes isoleret – altså hver for sig, hænger en højere social profilscore ikke sammen med et højere tilskud per elev. Det er således andre forhold, som samtidig ikke er korrelerede med den sociale profil, der fører til variation i tilskud mellem skoler inden for hver skoletype.

Heller ikke hvis der foretages sammenligninger over tid inden for hver skole, ser udviklinger i de sociale profiler ud til at følges logisk af udviklinger i skolens tilskud per elev. Det skal understreges, at målepunkterne her er ganske få i form af data for kun tre skoleår. Som eksempler kan dog nævnes, at det største observerede fald i den sociale profilscore fra et år til et andet på en skole (på 11 procent) blev fulgt af en stigning i det gennemsnitlige tilskud per elev på 1 procent, mens det næststørste fald på 8 procent blev fulgt af en stigning i det gennemsnitlige tilskud på ligeledes 8 procent. Den største observerede stigning i den sociale profilscore (som var på 12 procent) blev samtidig ledsaget af et fald i tilskuddet på 5 procent. En fuld oversigt over relative ændringer i OB- og SB-efterskolernes tilskud per elev og sociale profiler er vist i tabel 5 og tabel 6. Samlet set kan der følgelig ikke observeres tegn på sammenhæng mellem specialefterskolernes sociale belastningsgrad og deres tildelte tilskud per elev udover det faktum, at SB-efterskoler generelt både modtager højere tilskud per elev end OB-efterskoler og samtidig også tenderer til at være betydeligt mere socialt belastede.

⁴⁰ OLS regression giver som estimat, at en stigning på ét skalapoint i social profil forudsiges at følges af en stigning på ca. 35.000 kr. i tilskud per elev (signifikant på 0,001-niveauet)

Tabel 5: Udvikling i tilskud og sociale profilscorer på SB-skolerne

	Relative ændringer i tilskud per elev		Relative ændringer i social profilscore	
	Ændring fra 2010 til 2011, procent	Ændring fra 2009 til 2010, procent	Ændring fra 2010 til 2011, procent	Ændring fra 2009 til 2010, procent
SB-skole 1	16 %	1 %	11 %	2 %
SB-skole 2	4 %	28 %	1 %	-5 %
SB-skole 3	17 %	7 %	5 %	-3 %
SB-skole 4	7 %	-4 %	-6 %	6 %
SB-skole 5	-3 %	12 %	-3 %	17 %
SB-skole 6	-6 %	-13 %	0 %	1 %
SB-skole 7	0 %	2 %	7 %	-2 %
SB-skole 8	4 %	-3 %	2 %	-6 %
SB-skole 9	10 %	-15 %	0 %	2 %
SB-skole 10	10 %	30 %	3 %	2 %
SB-skole 11	-29 %	4 %	5 %	1 %
SB-skole 12	8 %	-1 %	-2 %	-4 %
SB-skole 13	2 %	13 %	-6 %	-2 %
SB-skole 14	8 %	4 %	-8 %	-3 %
SB-skole 15	-5 %	4 %	4 %	-2 %
SB-skole 16	-9 %	5 %	-1 %	9 %
SB-skole 17	10 %	-6 %	-3 %	-7 %
SB-skole 18	-3 %	38 %	8 %	-4 %

Note: Stigninger i tilskud per elev og social profilscore større end hhv. 15 procent og 5 procent er farvet grønne, mens fald i tilskud per elev og social profilscore større end hhv. 15 procent og 5 procent er farvet røde.

Tabel 6: Udvikling i tilskud og sociale profilscorer på OB-skolerne

Institutionsnavn	Relative ændringer i tilskud per elev		Relative ændringer i social profilscore	
	Ændring fra 2010 til 2011, procent	Ændring fra 2009 til 2010, procent	Ændring fra 2010 til 2011, procent	Ændring fra 2009 til 2010, procent
OB-skole 1	1 %	1 %	2 %	9 %
OB-skole 2	2 %	1 %	-7 %	-2 %
OB-skole 3	9 %	1 %	-3 %	3 %
OB-skole 4	2 %	1 %	0 %	6 %
OB-skole 5	3 %	1 %	3 %	1 %
OB-skole 6	1 %	2 %	-11 %	8 %
OB-skole 7	1 %	1 %	1 %	8 %
OB-skole 8	2 %	1 %	1 %	2 %
OB-skole 9	1 %	1 %	-2 %	4 %
OB-skole 10	2 %	2 %	-5 %	3 %
OB-skole 11	5 %	1 %	-5 %	0 %
OB-skole 12	1 %	1 %	3 %	-3 %
OB-skole 13	23 %	1 %	4 %	2 %
OB-skole 14	1 %	1 %	3 %	1 %
OB-skole 15	2 %	2 %	-6 %	8 %
OB-skole 16	-5 %	49 %	12 %	3 %
OB-skole 17	21 %	1 %	-5 %	7 %
OB-skole 18	1 %	1 %	-1 %	1 %
OB-skole 19	2 %	1 %	-1 %	-1 %
OB-skole 20	1 %	1 %	0 %	-3 %
OB-skole 21	2 %	-1 %	4 %	1 %

Note: Stigninger i tilskud per elev og social profilscore større end hhv. 15 procent og 5 procent er farvet grønne, mens fald i tilskud per elev og social profilscore større end hhv. 15 procent og 5 procent er farvet røde.

6.9 Elevtyper på skolerne

Alle skolerne blev i spørgeundersøgelsen bedt om at lave en overordnet beskrivelse og gruppering af de forskellige elevtyper, der har været på skolen i skoleåret 2012/2013. De blev bedt om at opdele den samlede elevgruppe i et passende antal undergrupper i forhold til elevernes vanskeligheder og de dertil knyttede støttebehov. Dette er de blevet bedt om at udfylde gennem en model, som ser således ud:

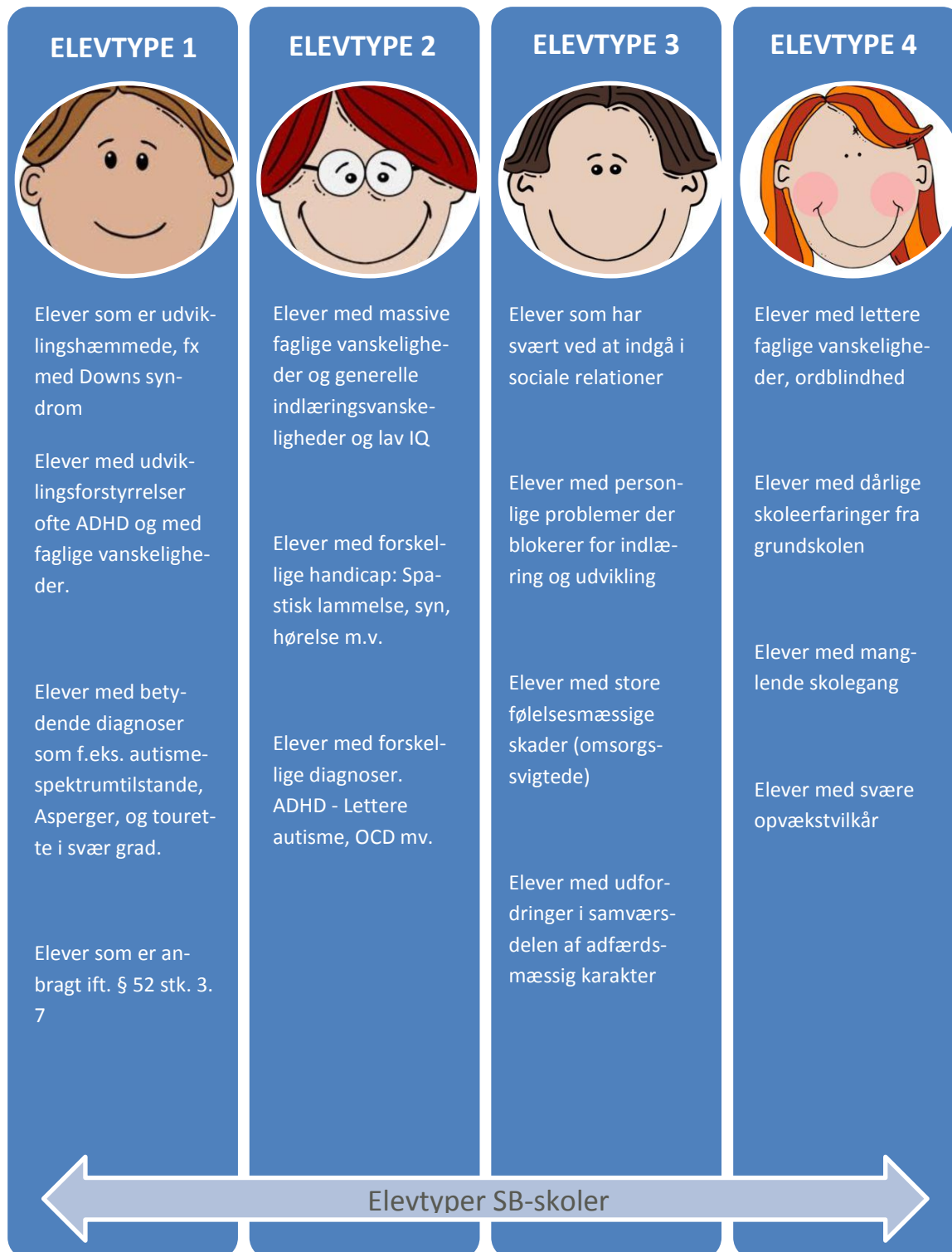
	Hvilke typiske vanskeligheder har denne gruppe?	Hvilke støtteforanstaltninger er der typisk iværksat til denne gruppe?	Hvilken form for støtte søger I typisk til denne elevgruppe?	Hvor mange elever er der i denne gruppe (cirka)?
Gruppe 1				
Gruppe 2				
Gruppe 3,4,5 osv.				

Denne øvelse er konstrueret for at "tvinge" skolerne til at inddele deres elever i forskellige elevtyper. Nedenstående afsnit viser den forsimplede sammenfatning af denne mere komplicerede inddeling. Her er besvarelsene og beskrivelser gennemgået og grupperet efter, hvilke beskrivelser som ligner hinanden. Det er skolernes egne udtryk og formuleringer, der er brugt for at beskrive de kategoriserede elevtyper. Vi er i denne sammenhæng klar over, at der er mange forskellige elevtyper med mange forskellige sammensatte vanskeligheder, og at der findes undtagelser til sammenfatningen i elevtyper.

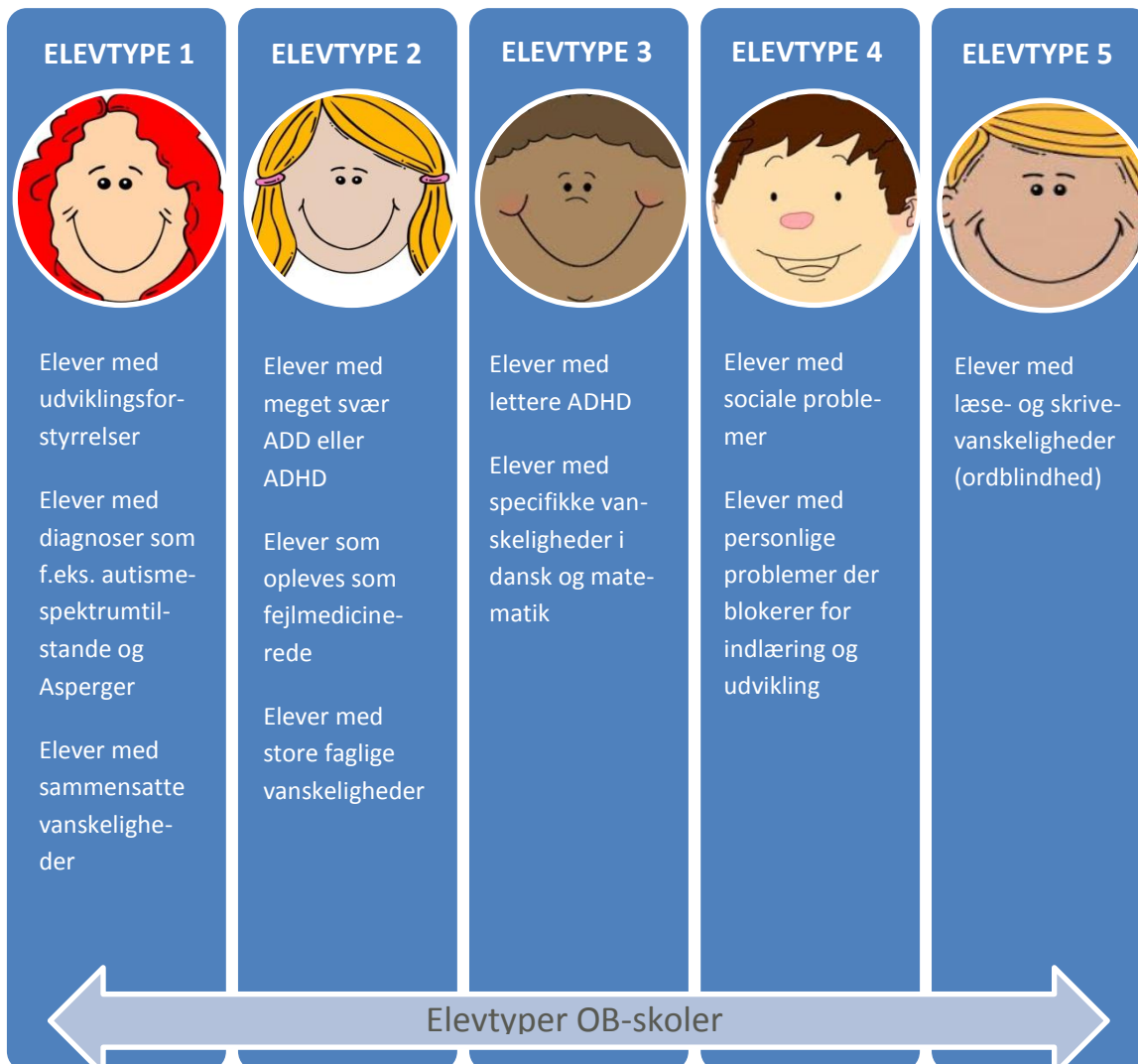
Dog vil opstilling af nedenstående elevtyper på henholdsvis SB-skolerne og OB-skolerne give et sammenfattende billede af skolernes kategorisering og vurdering af deres elevers vanskeligheder og støttebehov. Om end det kan forekomme forsimplet at decimere skolernes beskrivelser til henholdsvis 4 og 5 elevtyper.

I nedenstående oversigt er det udelukkende elevgruppens karakteristika i form af elevernes handicap/vanskeligheder, der er vist. I opdelingen i elevtyper er endvidere taget højde for det støttebehov skolerne beskriver og de støtteforanstaltninger, som skolerne iværksætter med henblik på at imødekomme elevernes behov. Dette vil blive gennemgået mere uddybende i kapitel 7. Her skal det nævnes, at figuren skal læses således at elevtype 1 alt andet lige har et større støttebehov end elevtype 2 osv.

Figur 51: Elevtyper på SB-skolerne

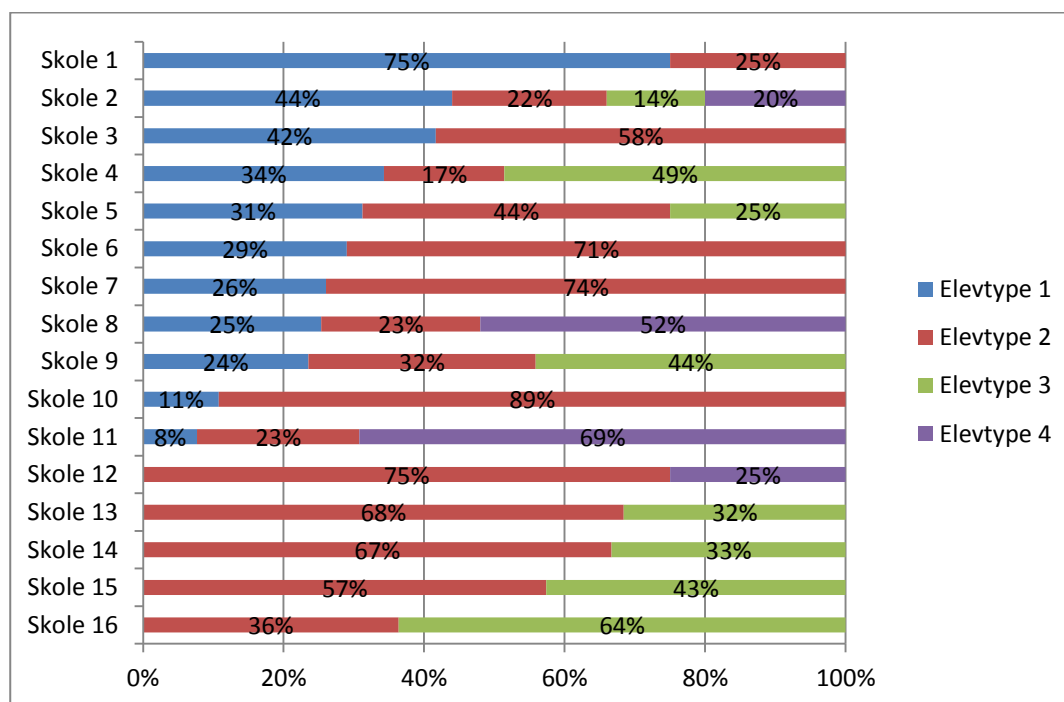
Figur 52: Elevtyper på OB-skolerne

Alle eleverne på OB-skolerne har læse- og skrivevanskeligheder. Det, som nævnes i ovenstående figur, er de elevkarakteristika som foruden ordblindheden/læse- og skrivevanskeligheder, karakteriserer eleverne.

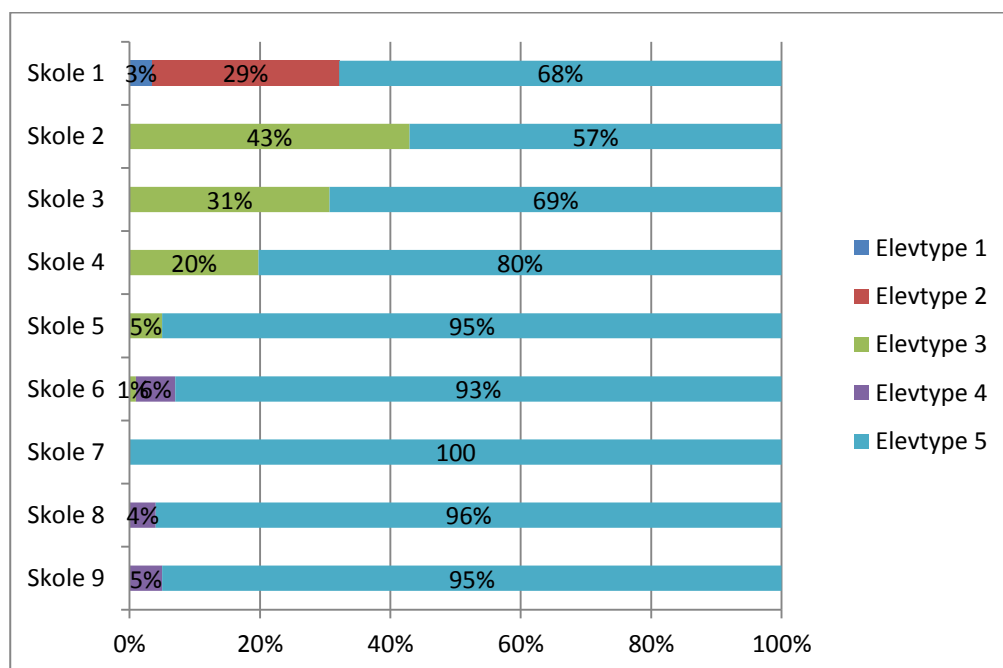
Kigger man overordnet på figur 51 og figur 52, hvor skolerne har inddelt deres elever efter elevtype, så ses det, at de fem elevtyper på OB-skolerne ligner hinanden meget mere end de fire elevtyper på SB-skolerne gør. På SB-skolerne har eleverne også i højere grad sammensatte problemer, der gør dem utroligt svære at sætte "i bås" med andre elever.

I nedenstående figurer, figur 53 og figur 54, vises det, hvor store andele de forskellige elevgrupper udgør af henholdsvis OB- og SB-skolernes samlede elevgrupper.

Figur 53: Fordeling af elevtyper på den enkelte SB-skole

I ovenstående figur ses det, at der er nogle skoler hvor alle fire elevtyper er at finde, mens andre skoler har en stor andel af én elevtype. Dette understøttes i casebesøgene, hvor flere af de skoler, vi talte med, gav udtryk for, at de som en del af skolens tilbud specialiserede sig i en bestemt type elever.

Det ses endvidere, at halvdelen af SB-skolerne har 25 procent eller flere elever, som er vurderet til at være elevtype 1 og dermed den tungeste af de 4 elevtyper. Over halvdelen af skolerne (12) har 25 procent eller flere elever som er vurderet til at være elevtype 2 og dermed den næsttungeste af de 4 elevtyper. Det er også denne gruppe som på tværs af skolerne er den største. Syv skoler har 25 procent eller flere elever, som er vurderet til at være elevtype 3, mens kun to skoler har 25 procent eller flere elever, som er vurderet til at være elevtype 4 og dermed den mindst tunge af de 4 elevtyper.

Figur 54: Fordeling af elevtyper på den enkelte OB-skole

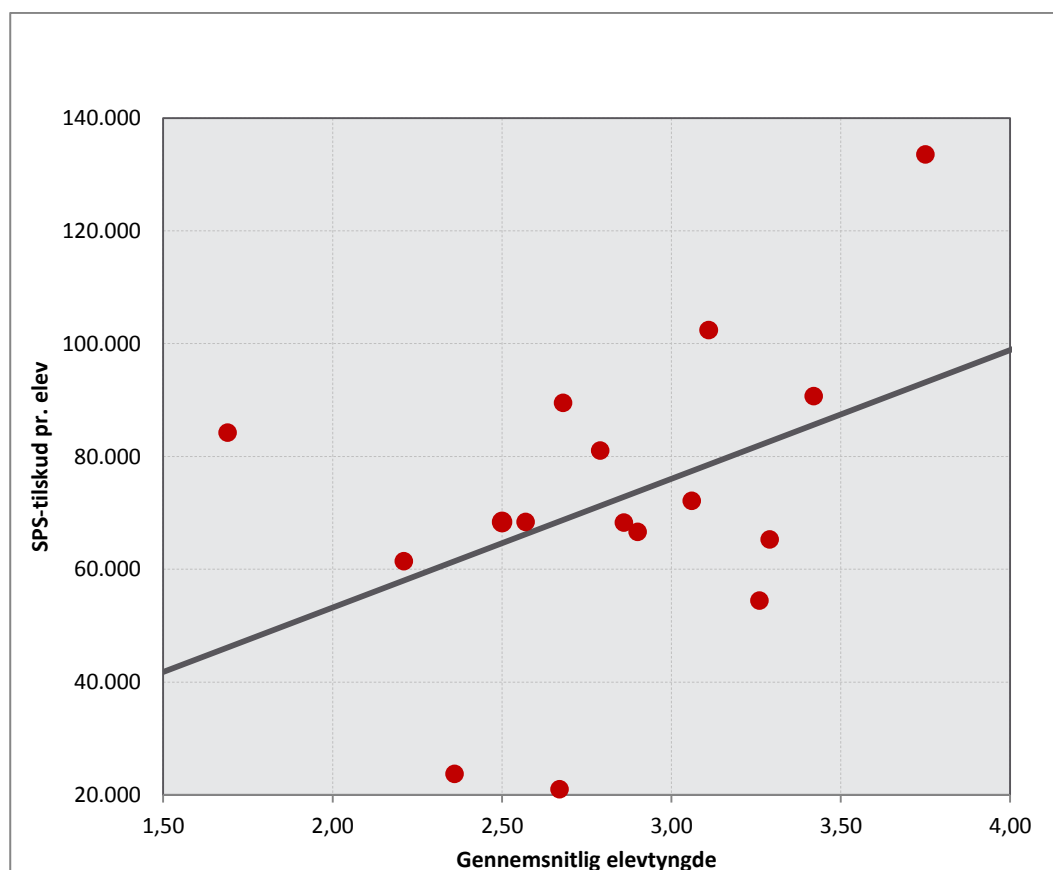
På OB-skolerne ser vi også, at der er nogle skoler, som har flere typer af elever, mens der på andre kun er én elevtype. Langt størstedelen af OB-skolernes elever er kategoriseret som elevtype 5 og dermed den elevtype, som er mindst støttekrævende. Denne elevtype er kendetegnet ved udelukkende at have læseskrivevanskeligheder. Kun én skole har elever, som er vurderet til at være elevtype 1 eller elevtype 2 og dermed de tungeste af de 5 elevtyper på OB-området. Tre skoler har 20 procent eller flere elever, som er vurderet til at være elevtype 3.

6.10 SAMMENHÆNG MELLEM ELEVTYPER OG TILSKUD

Eftersom SB-skoleelever af elevtype 1 forventes at have et større støttebehov end elever af elevtype 4, må en skole, hvor en stor andel af eleverne er af elevtype 1, også aggregeret set have et større støttebehov end en skole, som i højere grad har elever af elevtypen 4. Under antagelse af, at tilskudsmidlerne følger det faktiske støttebehov, bør der således også kunne findes en vis sammenhæng mellem skolernes elevtyngde beregnet ud fra deres andel af de fire elevtyper og skolernes tilskud per elev. Resultatet af en sådan undersøgelse er gengivet i figur 55, hvor elevtyngden er udregnet som den gennemsnitlige elevtype og tilskuddet udgøres af det samlede § 25,1- og § 25,2-tilskud (fratrasket støtte til praktisk medhjælp og hjælpemidler).

Som det kan ses, er der ganske rigtigt en vis tendens til, at skoler, hvis gennemsnitselever er af en højere elevtype, også modtager et højere tilskud per elev. Der er ikke tale om nogen en-til-en-sammenhæng, og der er en vis variation omkring linjen. Dette er forventeligt analysegrundlaget taget i betragtning, hvorfor det snarere er overraskende, at der trods dette kan spores et så klart mønster, som det er tilfældet⁴¹.

Figur 55. Sammenhæng mellem gennemsnitlig elevtyngde og SPS-tilskud per elev (SB-skolerne)

Denne analyse foretages ikke for gruppen af OB-skoler, da der her kun er meget begrænsede forskelle i både skolernes tilskud samt deres elevtyngde (i overensstemmelse med disse skolars generelle tendens til udelukkende eller primært at søge tilskud efter § 25,1).

⁴¹ Sammenhængens signifikansniveau er 0,11, hvilket ikke er signifikant på de lave, konventionelle signifikansniveauer, men omvendt er meget lavt set i lyset af den megen tilfældige "støj", som må forventes at forekomme på variable, der på denne måde er sammenkodet kvalitativt og efterfølgende aggregeret under antagelsen af, at støttebehovet hos en elevtype 4 er lige så meget større end elevtype 3's, som elevtype 3's støttebehov er større end elevtype 2's osv

6.11 Sammenfatning

SB-skolerne modtager ca. 80 procent af deres elever fra specialklasse/specialskeleområdet og 20 procent fra almenområdet. OB-skolerne modtager ca. 20 procent fra specialområdet og således flertallet fra almenområdet. Der er en positiv statistisk sammenhæng mellem antal elever fra specialområdet og modtaget tilskud per elev. Mht. hvilke kommuner de enkelte skolars elever kommer fra, så er der relativ bred variation.

Vurderet på socioøkonomiske kriterier og data findes de gennemsnitligt mest ressourcetsvage elever på SB-skolerne, som ligger markant højere i risikoprofil mht. støttebehov, end alle øvrige skoletypegrupper. Eleverne på OB-skolerne er dog også mere ressourcetsvage end den gennemsnitlige elev på almene kostskoler og den danske skoleelev i samme alder.

Da de konstituerende socioøkonomiske variable i social profilindekset har vist sig at have stor betydning for prædiktation af danske elevers faglige præstationer, og dermed kan betragtes som en proxy for elevers støttebehov, er det nærliggende at forestille sig, at en skoles sociale profilscore også har en sammenhæng med skolens modtagelse af SPS-tilskud (og tilskudsbehov).

Vurderet på socioøkonomiske kriterier og data findes de gennemsnitligt mest ressourcetsvage elever på SB-skolerne, som ligger markant højere i risikoprofil mht. støttebehov, end OB-skolernes elevgruppe, almene kostskolers elevgruppe og den gennemsnitlige danske skoleelev i samme alder. Eleverne på OB-skolerne er dog også mere ressourcetsvage end den gennemsnitlige elev på almene kostskoler og den gennemsnitlige danske skoleelev i samme alder.

Forskellen på social profil mellem SB-området og OB-området afspejler sig også i modtaget SPS-tilskud, hvor SB-området samlet set modtager større SPS-tilskud end OB-området (se mere herom nedenfor). Hvis de to skoleområder derimod analyseres hver for sig, og der ses nærmere på forskellene mellem de enkelte skolars social profil, hænger social profilscore ikke sammen med modtaget SPS-tilskud. Det er således andre forhold, som samtidig ikke er korrelerede med den sociale profil, der fører til variation i tilskuddet. Med andre ord: De individuelle støttebehov på baggrund af handicap, indlæringsvanskeligheder og kontekst-specifikke sociale problematikker, samt vurderingerne heraf, har større indflydelse på variationen i tilskudstildelingen.

Igennem kvalitative undersøgelser og systematiseringer af svar, er der kondenseret 4 elevtyper på SB-området og 5 elevtyper på OB-området, som søger at forklare dele af variationen i støttebehov og tilskud. Elevtyperne giver et sammenfattende billede og grupperinger af omfanget af elevernes handicap, vanskeligheder og støttebehov. Opdelingen i elevtyper viser, at der er stor forskel og variation i karakteristika, handicap og vanskeligheder mellem SB-området og OB-området. Indenfor de enkelte skoleområder, ses den største variation på SB-området. På OB-området bekræftes billedet af en stor gruppe skoler med et meget ensartet tilbud og en relativt ensartet elevgruppe med få skoler som undtagelsen (med lidt mere støttekrævende elevtyper). Der er desuden identificeret en – analysegrundlaget taget i betragtning – klar sammenhæng mellem gennemsnitlig elevtype/tyngde og SPS-tilskud.

7. Skolernes særlige undervisningstilbud

I dette kapitel gennemgås helt konkret hvordan skolerne anvender SPS-tilskuddet i forhold til at give eleverne den bedst mulige undervisning og ophold. Kapitlet vil altså danne et overblik over, hvordan skolernes tilskudsansøgninger fordeler sig i forhold til elevernes handicap- og indlæringsvanskeligheder, sociale problemstillinger osv. og de hertil relaterede støttebehov/nødvendige støttetiltag.

7.1 Differentiering af støttebehov

I spørgeskemaundersøgelsen blev skolerne efter tilrettelagt spørgsmål som beskrevet ovenfor adspurgt, hvordan de kan inddele deres elever i grupper baseret på elevernes handicap, andre problemstillinger og individuelle støttebehov - jævnfør gennemgangen af elevtyper i foregående kapitel. I den forbindelse angav de, hvilke støttetiltag de gør brug af i de respektive elevgrupper, samt med hvilken § de søger støttemidler til eleverne.

På baggrund af skolernes kommentarer er der gennem efterfølgende analyse blevet dannet en række kategorier, som gør det muligt at danne et overblik over, hvordan skolernes tilskudsansøgninger fordeler sig i forhold til elevernes handicap/vanskeligheder (elevtyper) og deres støttebehov/nødvendige støttetiltag.

I nedenstående tabel 7 ses det, hvordan disse forhold fordeler sig for SB-skolerne. Senere præsenteres de samme forhold for OB-skolerne, hvor der også fremhæves forskelle og ligheder mellem de to skoletyper.

Kategorien elevtype dækker over elevernes handicap, generelle eller faglige vanskeligheder, social problemstillinger osv. Støttekategorien dækker over, hvilke konkrete tiltag skolerne tager i anvendelse for at skabe optimale rammer omkring elevernes behov og læring. Nederst i tabellen fremgår det, efter hvilken § skolerne søger støttemidler til eleverne.

Tabel 7: Elevkategorisering (SB-skoler)

Elevtype 1 (22,6 procent = 253 elever)	Elevtype 2 (51,6 procent = 534 elever)	Elevtype 3 (11,3 procent = 115 elever)	Elevtype 4 (14,5 procent = 187 elever)
→ Elever som er udviklingshæmmede, har Downs syndrom eller Silver Russelsyndrom. → Elever med udviklingsforstyrrelser ofte ADHD og med faglige vanskeligheder. → Elever med betydende diagnoser som f.eks. autismespektrumtilstande, Asperger, og tourette i svær grad. → Elever som er anbragt i forhold til § 52 stk3. 7	→ Elever med massive faglige vanskeligheder og generelle indlæringsvanskeligheder og lav IQ → Elever med forskellige fysiske handicap: Kørestolsbruger, spastisk lammelse, syn, hørelse mv. → Elever med forskellige diagnoser. ADHD - Lettere autisme, OCD mv.	→ Elever som har svært ved at indgå i sociale relationer → Elever med personlige problemer der blokerer for indlæring og udvikling → Elever med store følelsesmæssige skader (omsorgssvigtede) → Elever med udfordringer i samværsdelen af adfærdsmæssig karakter	→ Elever med lettere faglige vanskeligheder, ordblindhed → Elever med dårlige skoleerfaringer fra grundskolen → Elever med manglende skolegang → Elever med svære opvækstvilkår
EKSEMPLER PÅ STØTTETILTAG			
→ Små hold på 4-8 elever i alle skolens fag → Individuelt tilrettelagt undervisning → Individuel støtte i boglige fag → individuelle samtaler med alle eleverne → To-lærer ordning og tæt forældresamarbejde → Skolemor tilknyttet som opbakning til familie	→ Mindre hold på 4-6 elever i dansk og matematik → Ekstraundervisning i et eller flere boglige fag → Individuelle samtaler med eleverne om læringsplaner → Løbende opfølgende samtaler af lærerne → Fokus på at skabe struktur og overblik	→ To lærere til 8 elever om formiddagen men kun en lærer om eftermiddagen → Meget struktureret hverdag, mulighed for hurtig indgriben → Fleksibel undervisning både om formiddagen, eftermiddagen og aftenen → Relationssamtaler med eleverne fra støtteperson	→ Små holddannelser og individuel støtte i boglige fag. → Individuelle samtaler med eleverne særligt i slutningen af året → Ekstraundervisning i et eller flere boglige fag
§ 25,1 eller § 25,2			
→ Eleverne i denne gruppe får kun støtte efter § 25,2	→ Flertallet af elever i denne gruppe får støtte efter § 25,2, mens få får støtte efter § 25,1	→ Eleverne i denne gruppe får både støtte efter § 25,2 og efter § 25,1	→ Et fåtal af eleverne i denne gruppe får støtte efter § 25,2 mens flertallet får støtte efter § 25,1

Tabel 8: Elevkategorisering (OB-skoler)

Elevtype 1 (7,7 procent = 58 elever)	Elevtype 2 (3,8 procent = 29 elever)	Elevtype 3 (19,2 procent = 145 elever)	Elevtype 4 (15,4 procent = 116 elever)	Elevtype 5 (53,8 procent = 407 elever)
→ Elever med udviklingsforstyrrelser → Elever med diagnoser som f.eks. autisme-spektrumtilstande og Asperger → Elever med sammensatte vanskeligheder	→ Elever med meget svær ADD eller ADHD → Elever som opleves som fejlmedicinerede → Elever med store faglige vanskeligheder	→ Elever med lettere ADHD → Elever med specifikke vanskeligheder i dansk og matematik	→ Elever med sociale problemer → Elever med personlige problemer der blokerer for indlæring og udvikling	→ Elever med lettere faglige vanskeligheder såsom ordblindhed → Elever med læse- og skrivningsvanskeligheder
EKSEMPLER PÅ STØTTETILTAG (Herudover anvendes it-hjælpemidler til alle elevtyper)				
→ Små hold på 4-6 elever eller lidt større hold med to-lærer system → 1-5 timers enkeltundervisning om ugen	→ Ekstra lærer ordninger → Dannelse af meget små hold med max 4 elever → Støtte i forhold til medicinering osv. → Støtte til struktur i hverdagen	→ Små niveaudelte hold med 6-8 elever på hver → Brug af særlig læse- og skrive teknologi som en del af undervisningen	→ Små hold på mellem 6 og 10 elever → Ugentlige vejledningssamtaler med eleverne → Mulighed for at dele op på meget små hold, ca. 4 elever → Støtte til struktur	→ Mindre holdstørrelser så man er 8-12 elever per klasse
§ 25,1 eller § 25,2				
→ Eleverne i denne gruppe får kun støtte efter § 25,2	→ Eleverne i denne gruppe får kun støtte efter § 25,2	→ Eleverne i denne gruppe får både støtte efter § 25,2 og efter § 25,1	→ Et fåtal af eleverne i denne gruppe får støtte efter § 25,2 mens flertallet får støtte efter § 25,1	→ Eleverne i denne gruppe får kun støtte efter § 25,1

Måden ovenstående tabeller er lavet på, er ud fra samme princip som forklaringen for elevtyperne under afsnit 6.9. Se derfor denne for uddybning. Her er skolerne blevet tvunget til at vurdere de enkelte elevgruppers samlede støttebehov. Vi er opmærksomme på, at dette er en kompleks og svær øvelse, og at ovenstående tabeller derfor kun giver et lille indblik i, hvilke forskellige former for støtte skolerne iværk-

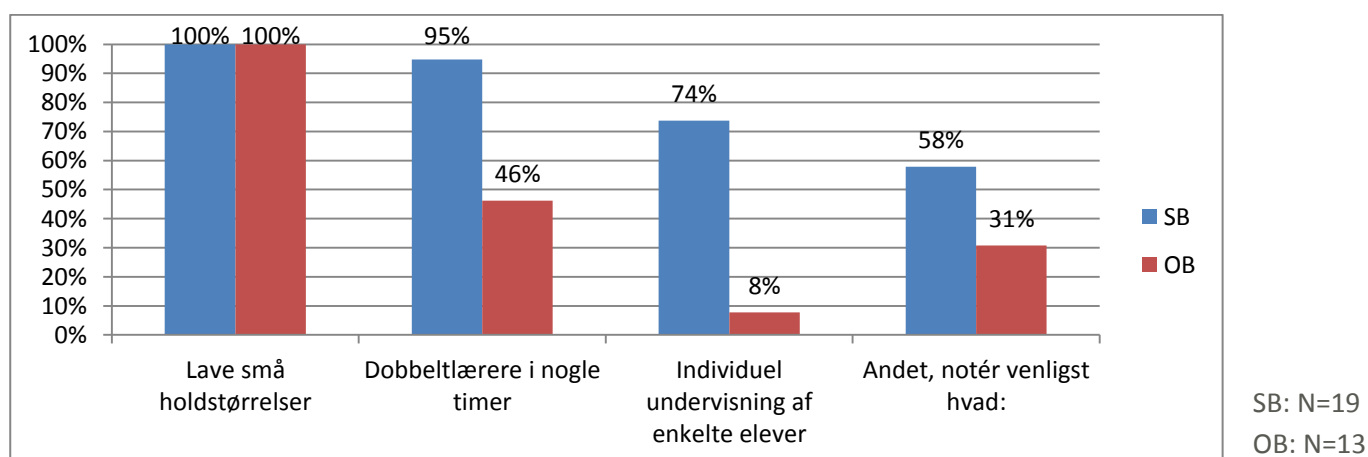
sætter for at imødekomme de enkelte elevtypers behov. Tabellerne er som sagt et forsimplet eller forenklet billede, som skal skabe overblik over støttebehovet og støtteforanstaltninger.

Eksemplerne på støttetiltag på de forskellige skoler er meget differentieret. Dog kan det ses, at både SB-skolerne og OB-skolerne gør udpræget brug af mindre hold og derfor ikke har klasser i traditionel forstand. Endvidere bliver der på begge skoletyper lagt vægt på individuelle samtaler med eleverne og skabelsen af en struktureret hverdag.

7.2 Anvendelse af SPS-tilskuddet

I figur 56 opgøres, hvad SB-skolerne angiver, at de anvender SPS-tilskuddet til. Skolerne har ikke angivet hvor stor en andel af tilskuddet, de anvender til de forskellige formål. Samtlige skoler laver mindre holdstørrelser for tilskuddet. 95 procent anvender tilskuddet til at have tolærdækning i nogle af undervisningstimerne, mens 74 procent angiver, at de anvender tilskuddet til individuel undervisning af elever. 58 procent svarer, at de anvender SPS-tilskuddet til noget andet. Her varierer svarene, men generelt handler de om at gøre eleverne parate til undervisning (forberedelse, ekstra støtte, samtaler, hjælpemidler osv.), hvilket også kan handle om rent sociale problemstillinger. Det følgende er eksempler på uddybninger af "andet" fra skoler på SB-området: "Støtte til anderledes uger, som temauger", "forberedelse af elever til undervisning i alle 'vågne' timer" og "individuelle relationssamtaler". På OB-området nævner skolerne: "Vejledningssamtaler", "samtaler" og "IT-rygsæk og hjælpemidler."

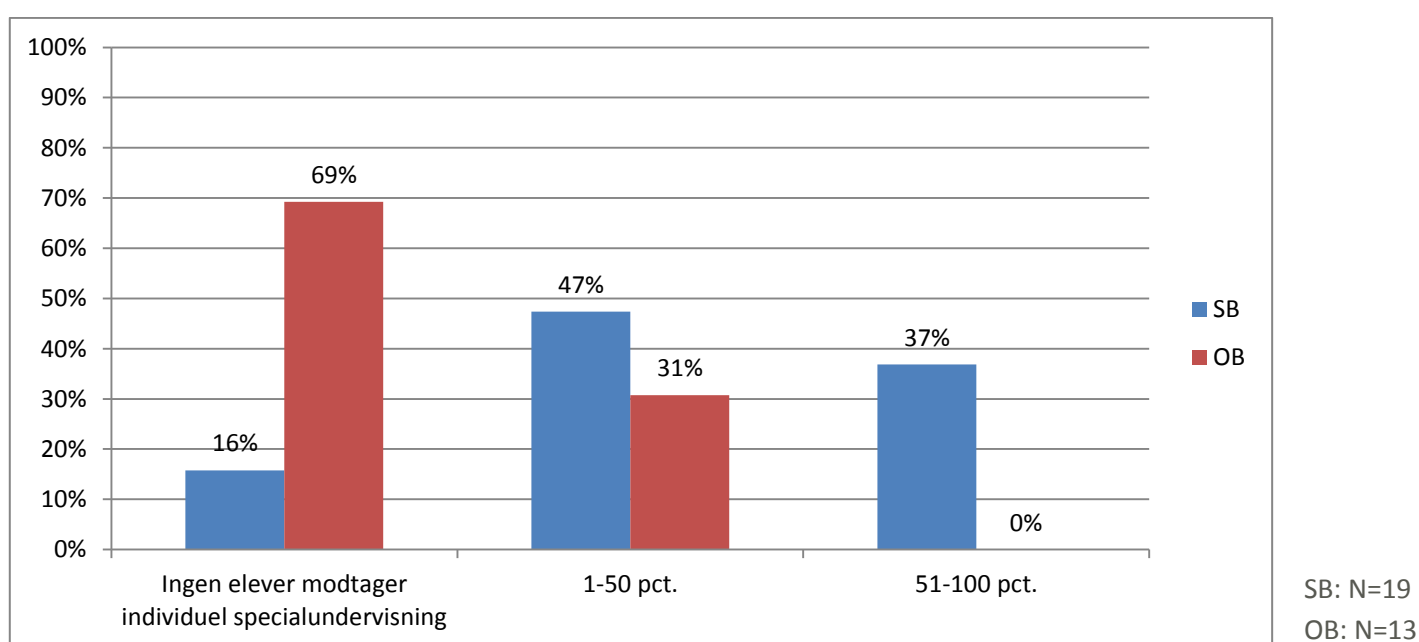
Figur 56: Skolernes anvendelse af SPS-tilskuddet

7.3 Individuel specialundervisning

Ser man på, hvor meget tilskud der gennemsnitligt gives per elev i forhold til gennemsnitlig individuel specialundervisning på skolerne, så er der ikke nogen signifikant sammenhæng⁴². Nogle enkelte SB-skoler synes at foretrække det mere end de øvrige, men analyser viser at dette ikke afspejles i SPS-tilskud. På OB-området er det på samme måde et mindretal af skoler, hvor dette er mere udbredt. Her er der en sammenhæng mellem tilskud og brug af individuel undervisning.

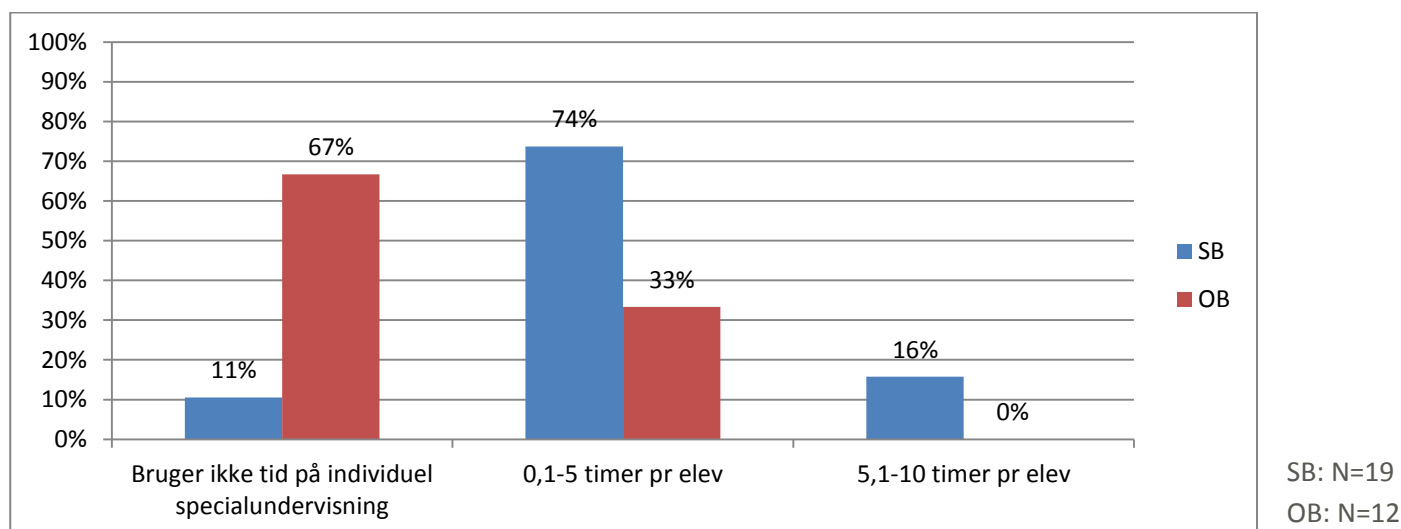
Figur 57: Andel elever som modtager individuel specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand forstået som skema-lagt støtte

Som det ses af figur 57, adskiller SB-skolerne sig i forhold til hvor mange af deres elever, der modtager individuel specialundervisning. På SB området er der således en ret stor variation mellem skolerne i brugen af individuel specialundervisning. Ca. to ud af ti skoler har ingen elever, der modtager individuel specialundervisning, på godt halvdelen af skolerne er det op til hver anden elev, og på godt og vel hver tredje skole er det over halvdelen eller alle elever, der modtager specialundervisning.

Langt de fleste OB-skoler har ikke nogen elever, som modtager individuel specialundervisning. De resterende skoler svarer, at de giver individuel specialundervisning til mellem 1 og 50 procent af deres elever.

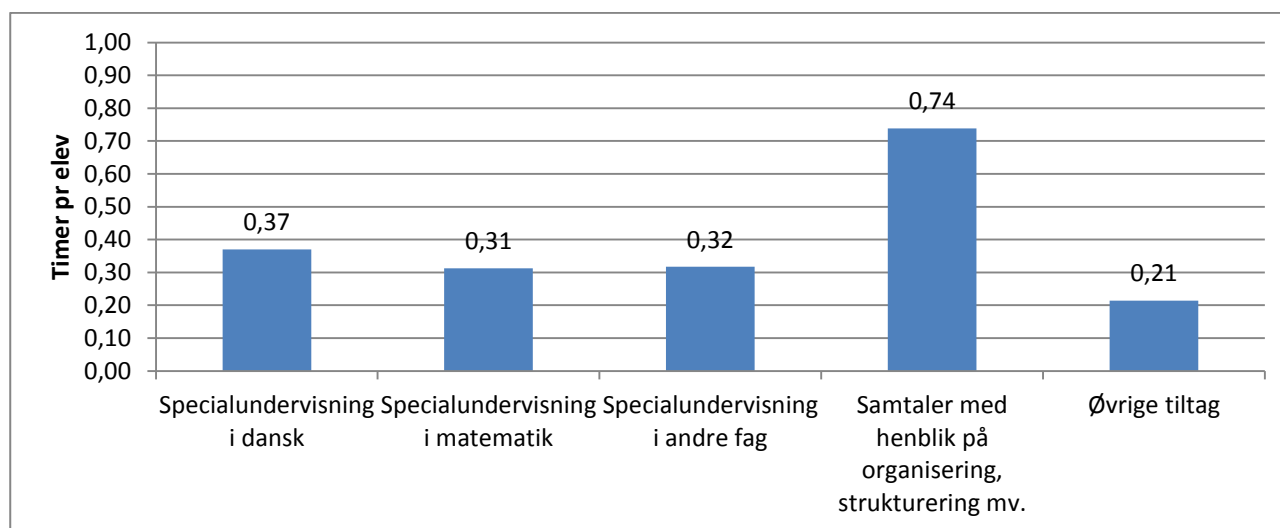
⁴² Analysen er gennemført, men figuren vises ikke.

Figur 58: Hvor mange timer (a 60 minutter) skolen anvender set per elev i løbet af en uge på individuel specialundervisning

Ovenstående mønster viser sig igen i figur 58 i forhold til, hvor mange timer skolerne i løbet af en uge anvender på individuel specialundervisning. Flertallet af OB-skolerne bruger ikke tid på individuel specialundervisning, mens en tredjedel af OB-skolerne bruger mellem 0,1 og 5 timer på individuel specialundervisning af deres elever om ugen. I gennemsnit bruger OB skolerne 0,2 time per elev om ugen på individuel specialundervisning (ikke vist i tabel).

SB-skolerne har generelt et lidt højere ugentligt forbrug af individuel specialundervisning. Langt de fleste skoler har mellem 0,1 og 5 timers individuel specialundervisning om ugen per elev. 16 procent af skolerne har mellem 5,1 og 10 timers individuel specialundervisning om ugen per elev. I gennemsnit bruger SB-skolerne 2,1 time per elev om ugen på individuel specialundervisning (ikke vist i tabel).

Figur 59: Gennemsnitligt ugentligt timeforbrug på individuel specialundervisning per elev (SB-skoler)

N=15

Figur 59 overskueliggør SB-skolernes forbrug af individuel specialundervisning fordelt på de forskellige fag og øvrige undervisningsforberedende tiltag. Her er så få besvarelser fra OB-skolerne, så der ikke kan laves en sammenligning, der giver mening.

Figuren viser den gennemsnitlige individuelle specialundervisning o.a. indenfor de forskellige områder per elev. Det fremgår f.eks. at SB-skolerne har et gennemsnitligt forbrug på 0,74 timer per elev om ugen, som bl.a. bruges på samtaler med henblik på organisering og strukturering. Der bruges endvidere timer på specialundervisning i dansk, matematik og andre fag.

Øvrige tiltag dækker hovedsageligt over undervisningsforberedende tiltag samt sociale problemstillinger, som løsning af konflikter. Følgende citat underbygger dette, hvor øvrige tiltag beskrives at dække over:

"Sociale, personlige problemstillinger samt adfærd og familiemæssige problemstillinger. Almindelig klargøring til undervisning."

7.4 Holdundervisning

I de følgende afsnit beskrives, hvad SPS-tilskuddet anvendes til, og hvordan skolernes faktisk givne undervisning og støtte kan beskrives, og hvordan undervisningen differentieres i forhold til eleverne. Udgangspunktet er stadig de kvantitative data, som belyses og perspektiveres af de kvalitative studier.

Tabel 9: Overblik over antal hold og lærer / elev fordelingen herpå. (SB: N=19, OB: N=13)

	Hold (gennemsnit/skole)	Elever per hold	Lærere per hold	Ugentlige undervisningstimer per hold	Andele hold med mulighed for afgangsprøve ⁴³
Dansk (SB-skoler)	5,47	11,12	2,73	8,81	7 %
Matematik (SB-skoler)	5,42	10,19	2,74	3,22	8 %
Dansk (OB-skoler)	7,17	11,07	1,25	6,08	61 %
Matematik (OB-skoler)	6,46	12,07	1,16	3,69	51 %

I tabel 9 illustreres gennemsnit på forskellige parametre for fagene dansk og matematik. Her er der ikke markante forskelle mellem fagene udover, at der generelt er betydeligt flere undervisningstimer per danskhold (8,8 timer på SB-skolerne og 6,1 timer på OB-skolerne) end undervisningstimer per matematikhold (3,2 timer på SB-skolerne og 3,7 timer på OB-skolerne).

Hver SB-skole har i gennemsnit mellem 5 og 6 dansk- og matematikhold. Elevtallet per hold er lidt højere for dansk, hvor der i gennemsnit er ca. 11 elever, mens der er 10 elever på matematikholdene. Der er i gennemsnit 2,7 lærere på hold i såvel dansk som matematik. 7 procent af samtlige danskhold på SB-skolerne har afgangsprøver, mens 8 procent af samtlige matematikhold til sammenligning har.

På OB-skolerne er der lidt flere danskhold end matematikhold. Der er i gennemsnit lidt over syv danskhold, hvor der er 6,5 matematikhold i gennemsnit. Elevtallet er lidt højere for matematik, hvor der i gennemsnit er ca. 12 elever, mens der er 11 elever på danskholdene. Der er i gennemsnit ca. 1,2 lærere per hold, hvilket er en lærer færre end på SB-skolerne.

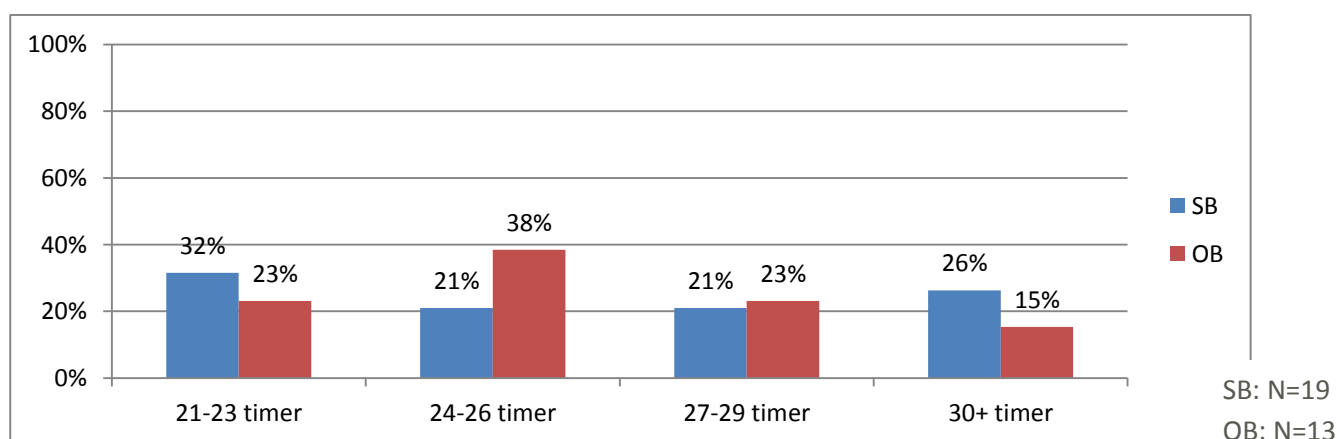
⁴³ Vær opmærksom på at andelen, der er opgjort her ikke siger noget om antallet af elever, der går til afgangsprøve. Desuden dækker gennemsnittet over en stor spredning skolerne imellem. .

På SB-skolerne er der gennemsnitligt set langt færre hold, der sigter mod at aflægge afgangseksamen end på OB-skolerne.

7.5 Organisering og prioritering af undervisningen

I det følgende vil organiseringen af undervisning på skolerne blive beskrevet.

Figur 60: Hvor mange timers undervisning (a 60 minutter) en elev gennemsnitligt har på skolen per uge

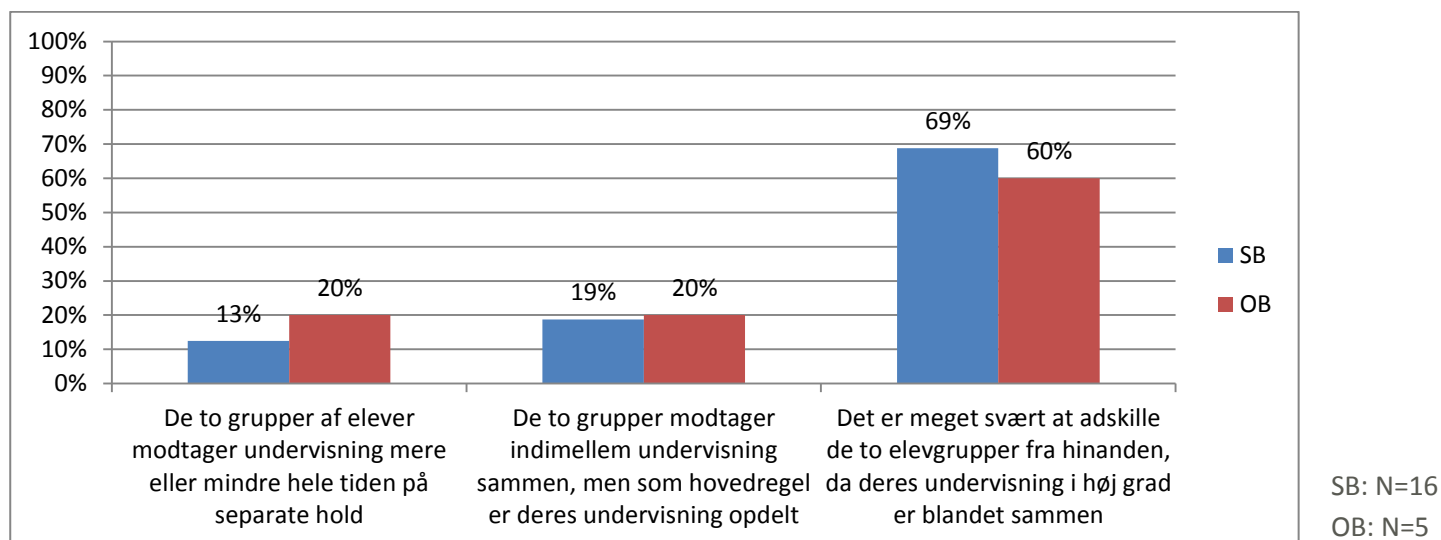

Som det ses af ovenstående figur 60, har SB-skolerne et meget forskelligt ugentligt undervisningstimeantal. Et flertal på 32 procent angiver, at en gennemsnitlig elev undervises mellem 21 og 23 timer per uge. 26 procent af SB-skolerne svarer, at elever undervises mere end 30 timer, 21 procent svarer 24-26 timer, mens ligeledes 21 procent svarer 27-29 timer. Der er således ikke en generel tendens blandt SB-skolerne.

Mønstret på OB-skolerne ligner SB-mønstret lidt. Her har skolerne også et meget forskelligt ugentligt undervisningstimeantal. Et flertal på 38 procent angiver, at en gennemsnitlig elev undervises mellem 24-26 timer per uge. 23 procent angiver, at det er mellem 21-23 timer, og andre 23 procent angiver, at det er mellem 27-29 timer. 15 procent af OB-skolerne svarer, at elever undervises mere end 30 timer.

Nedenstående figur 61 viser en oversigt over, hvorvidt elever som modtager SPS-støtte efter § 25,1 og § 25,2 modtager undervisning sammen i de boglige fag. Det skal her gøres opmærksom på, at besvarelser fra OB-skoler er meget få, da de fleste OB-skoler kun modtager støtte efter § 25,1. Der vil derfor ikke blive kommenteret på disse tal.

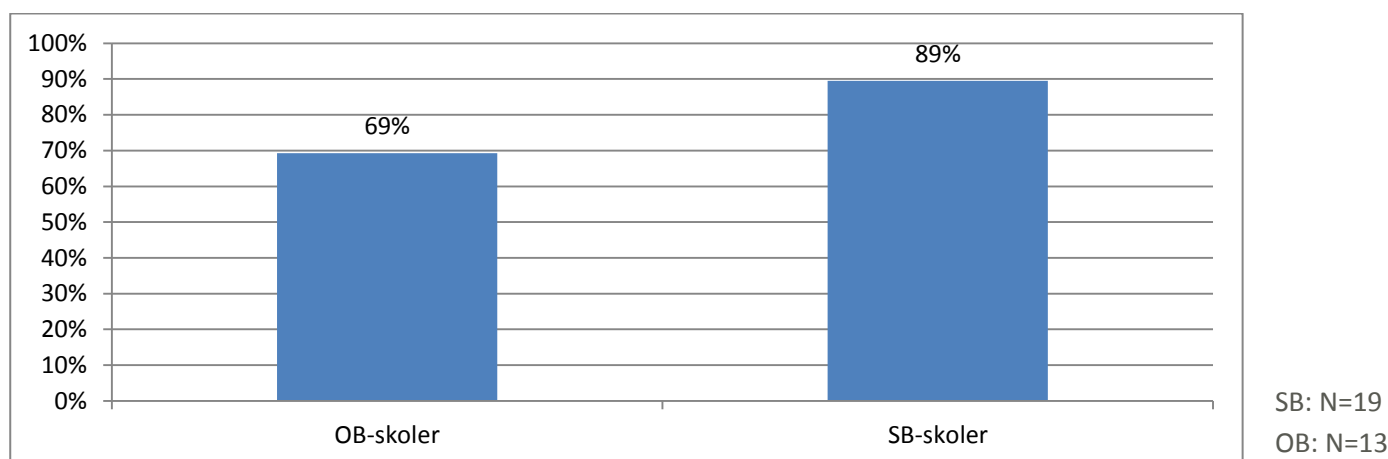
Figur 61: I hvor høj grad elever, der får tilskud efter § 25,1 og elever, der modtager tilskud efter § 25,2, modtager undervisning sammen i de boglige fag

I figur 61 illustreres, hvordan SB-skolerne organiserer undervisning i forhold til elever under § 25,1 og § 25,2. Et stort flertal på 69 procent angiver, at de to elevgrupper er så svære at skille fra hinanden, hvorfor undervisningen i høj grad blandes. Dette betyder, at elevernes støttebehov i undervisningstimer for et flertal af skolerne ikke varierer så markant, at elever under forskellige tilskudsparagraffer skal deles op i separate hold.

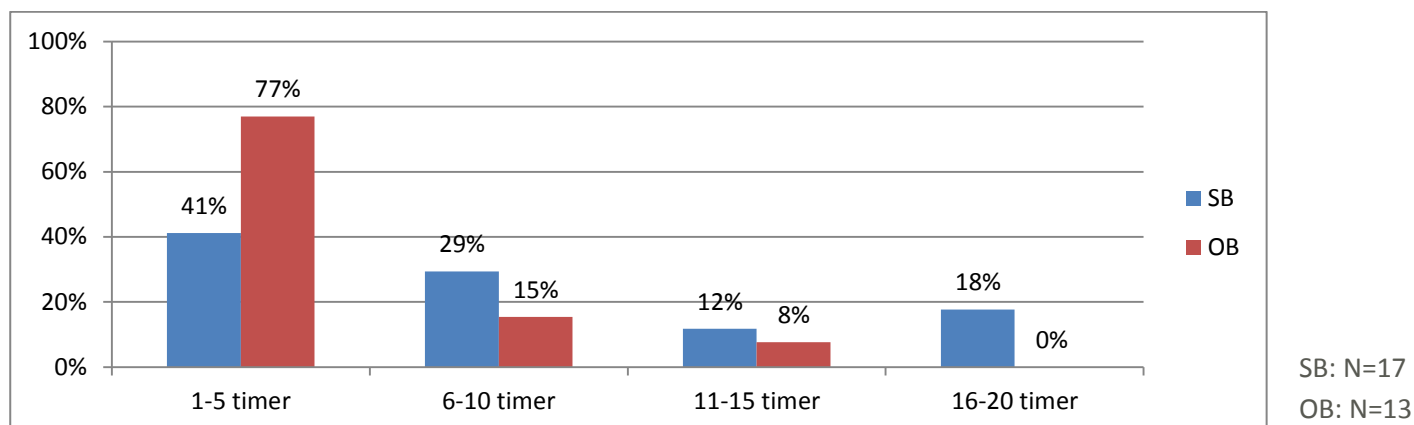
7.6 Støtte i samværsdelen

Figur 62: Andel skoler, der anvendes ressourcer på ekstra støtte i det pædagogisk tilrettelagte samvær

Som det ses af ovenstående figur 62, anvendes der på 89 procent af SB-skolerne ressourcer på ekstra støtte i det pædagogisk tilrettelagte samvær. Det prioriteres også på OB-skolerne, hvor 69 procent af skolerne anvender ressourcer på ekstra støtte i det pædagogisk tilrettelagte samvær.

Figur 63: Hvor mange timer (a 60 minutter) per uge der ud over den egentlige undervisning er skemalagt for en gennemsnitlig elev til pædagogisk tilrettelagt samvær

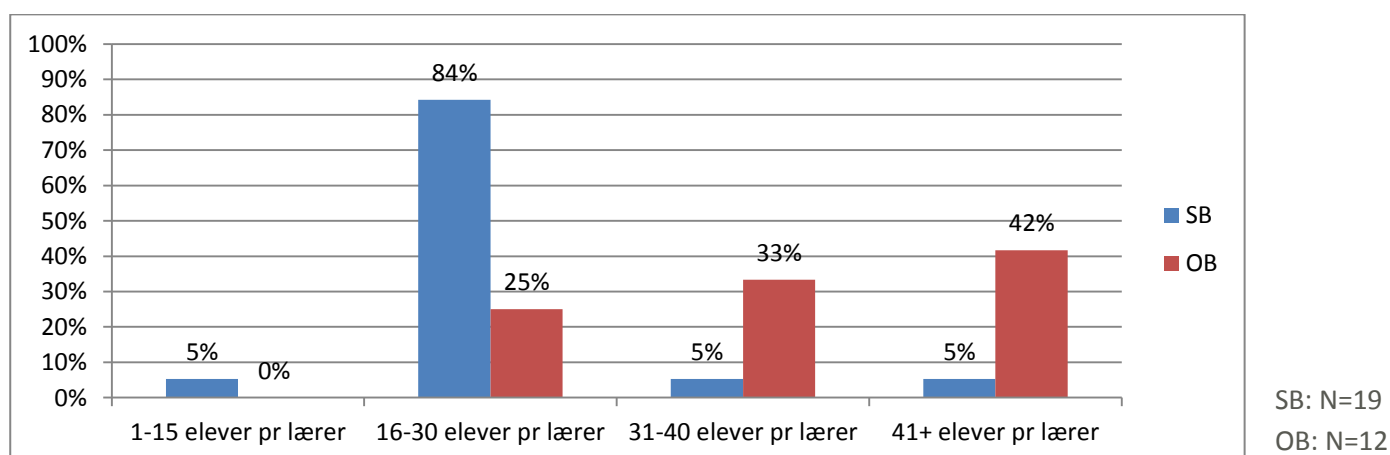

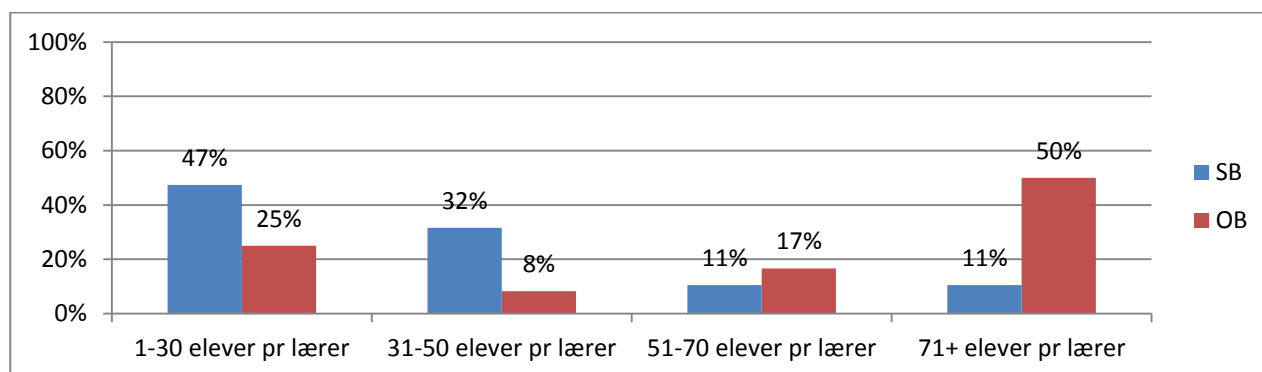
I figur 63 ses det, at 41 procent af SB-skolerne angiver, at 1-5 timer per uge anvendes på pædagogisk tilrettelagt samvær for en gennemsnitlig elev, mens 29 procent af skolerne angiver 6-10 timer. 18 procent af skolerne angiver, at de anvender 16-20 timer per uge på en gennemsnitlig elev. Det vil sig, at en femtedel af skolerne ca. anvender fire gange så meget tid som flertallet af SB-skoler. Det forekommer højt, men således er der svaret.

Ser man på OB-skolerne, så angiver tre fjerdedele af skolerne, at de anvender mellem 1-5 timer per uge på pædagogisk tilrettelagt samvær per elev. De resterende skoler bruger mellem 6 og 15 timer på pædagogisk tilrettelagt samvær med eleverne.

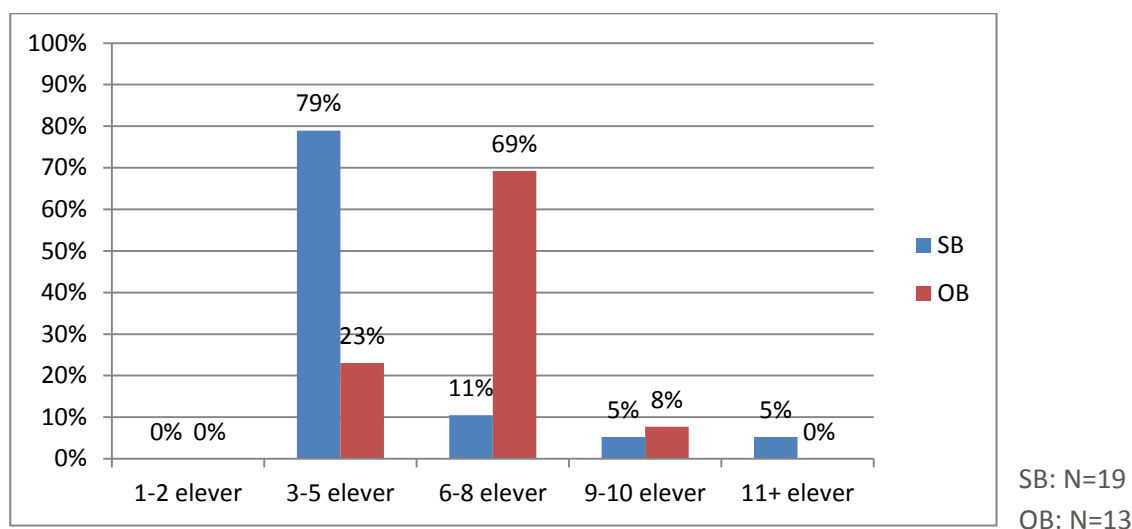
Som det ses af nedenstående figur 64, har den enkelte lærer med vagtlærerfunktion på OB-skolerne ansvaret for flere elever på en almindelig hverdag sammenlignet med SB-skolerne. I gennemsnit er der 36,1 elever per vagtlærer på OB-skolerne og 24,4 elever per vagtlærer på SB-skolerne. Flertallet af OB-skolerne placerer sig på 41+ elever. Flertallet af SB-skolerne placerer sig på mellem 16-30 elever per lærer.

Figur 64: Antal elever, som den enkelte lærer med vagtlærerfunktion har ansvaret for på en almindelig hverdag

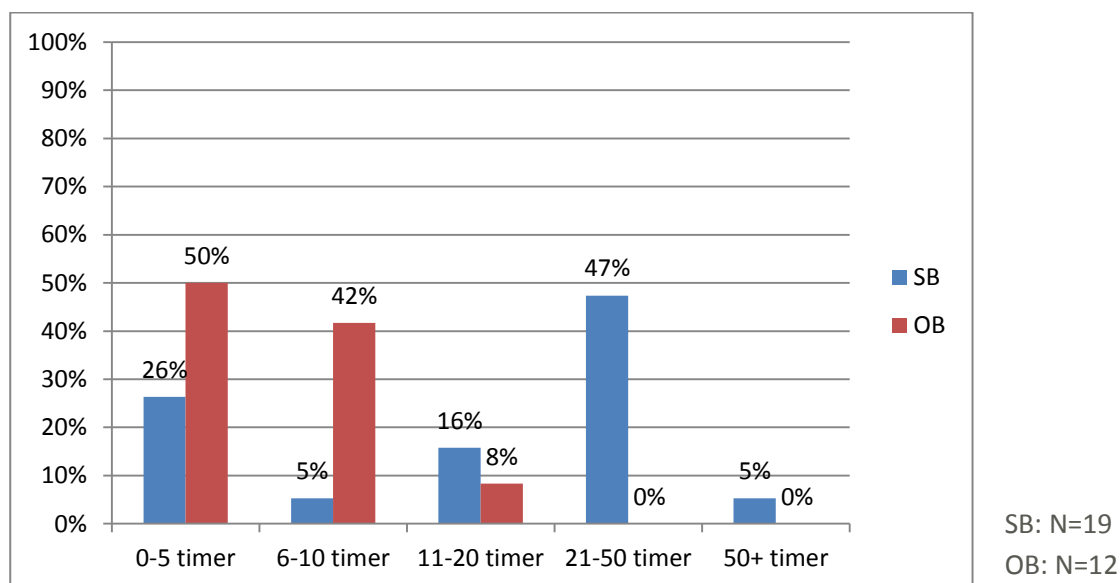
Figur 65: Antal elever, som den enkelte lærer med vagtlærersfunktion har ansvaret for på en almindelig weekend

Kigger man på, hvor mange elever den enkelte lærer har ansvaret for i en normal weekend (figur 65), så er dette tal igen også højere blandt OB-skoler sammenlignet med SB-skoler. Flertallet af OB-skolerne angiver, at den enkelte lærer har ansvaret for 71+ elever. På SB-skolerne ser det lidt anderledes ud. Her angiver flertallet, at den enkelte lærer har ansvaret for 1-30 elever i weekenden. På tværs af skolerne er der et gennemsnit på 37,9 per lærer på SB-skolerne og 60,3 på OB-skolerne.

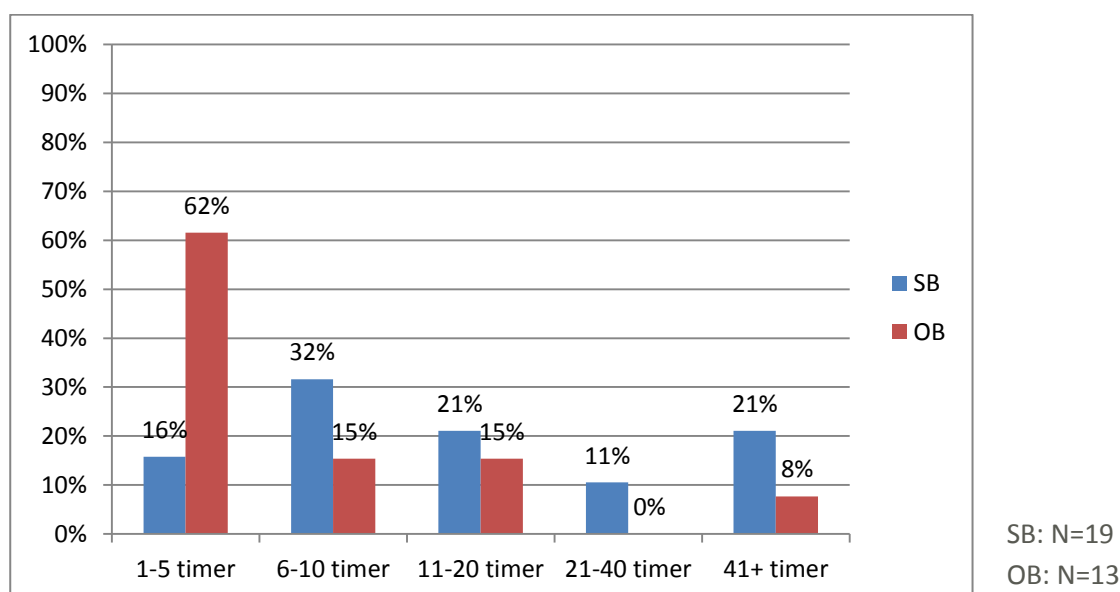
Figur 66: Antal elever per kontaktlærer

Af figur 66 ses det, at man på 79 procent af SB-skolerne angiver, at kontaktlærerne har mellem 3 og 5 elever tilknyttet. På OB-skolerne er tallet lidt højere. Her angiver 69 procent at de har mellem 6 og 8 elever tilknyttet. Gennemsnitligt har SB-skolernes kontaktlærere tilknyttet 5,6 elever, hvor det på OB-skolerne er 6,5 elever.

Overordnet set har elevgruppen på SB-skolerne et større støttebehov end elevgruppen på OB-skolerne jævnfør tidligere afsnit. Det giver derfor god mening, at der her er færre elever tilknyttet den enkelte kontaktlærer.

Figur 67: Skolernes tidsforbrug på kontaktlærerfunktioner per elev i løbet af dette skoleår

Som det ses af figur 67, har SB-skolerne et meget varierende skøn af forbrug af timer på kontaktlærerfunktionen i løbet af et skoleår. 47 procent og flertallet angiver, at de bruger mellem 21 og 50 timer på kontaktlærerfunktionen i løbet af et skoleår. På SB-skolerne angiver halvdelen af skolerne, at de bruger mellem 0-5 timer på kontaktlærerfunktionen i løbet af et skoleår. Blandt SB-skolerne bruger de i gennemsnit 19,1 timer, hvor de på OB-skolerne i gennemsnit bruger 5,5 timer per elev.

Figur 68: Skolernes tidsforbrug på skole/hjem-samarbejde (eksklusiv introduktionssamtaler, forældrearrangementer osv.) (per elev)

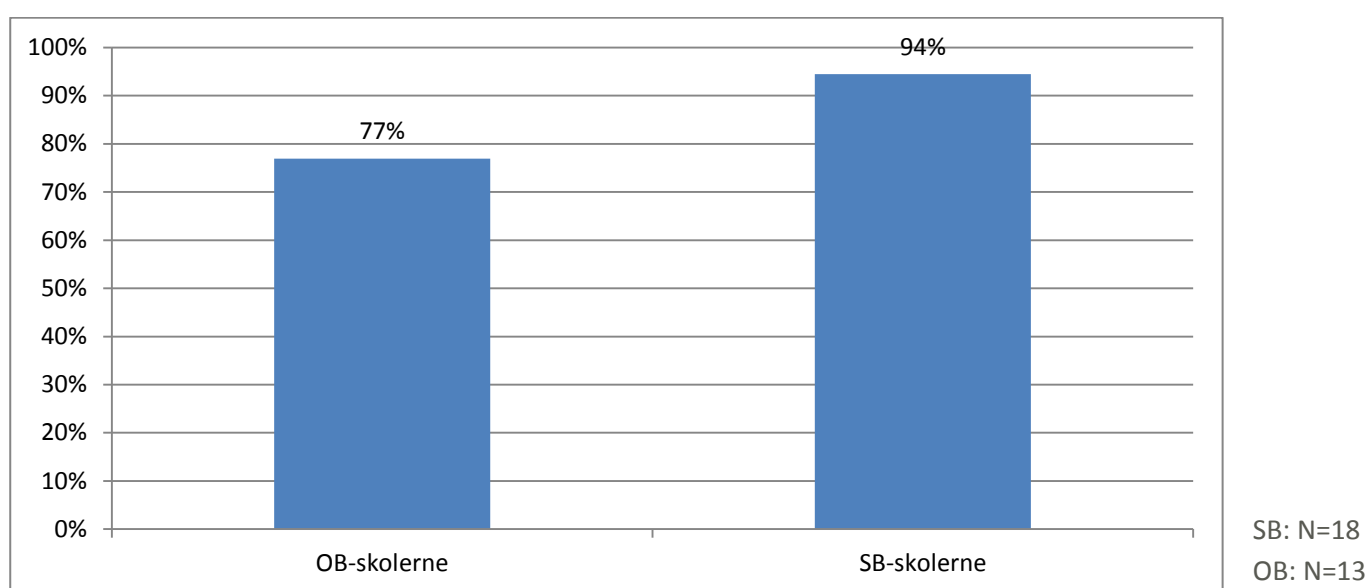
I figur 68 vises antallet af timer, som skolerne vurderer, de samlet set bruger på skole/hjem-samarbejde. Generelt varierer både OB-skolernes og SB-skolernes timeforbrug meget. Et flertal på 62 procent af OB-

skolerne angiver, at timeforbruget ligger mellem 1-5 timer, hvor et flertal på SB-skolerne på 32 procent angiver, at timeforbruget ligger på mellem 6 og 10 timer.

Det fremgår imidlertid tydeligt, at SB-skolerne har et noget højere timeforbrug på skole/hjem-samarbejdet end OB-skolerne.

7.7 Fysiske rammer og udstyr

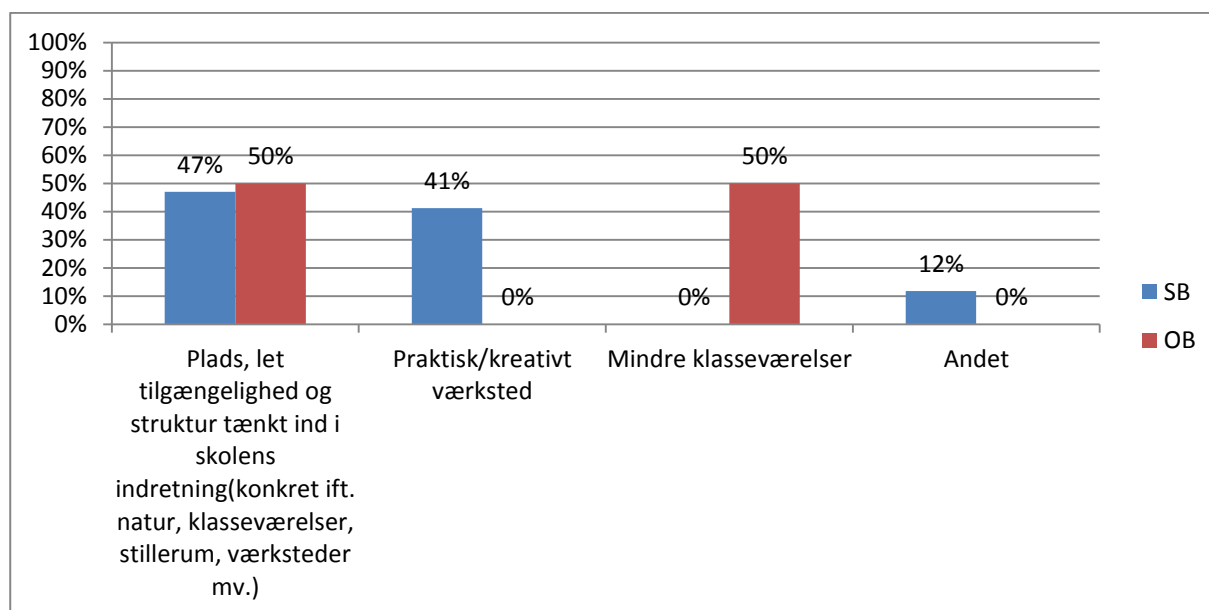
Figur 69: Andel skoler med særlige fysiske rammer, faciliteter og lignende, der vurderes at være nødvendige for at imødekomme de særlige pædagogiske behov, som deres målgruppe har

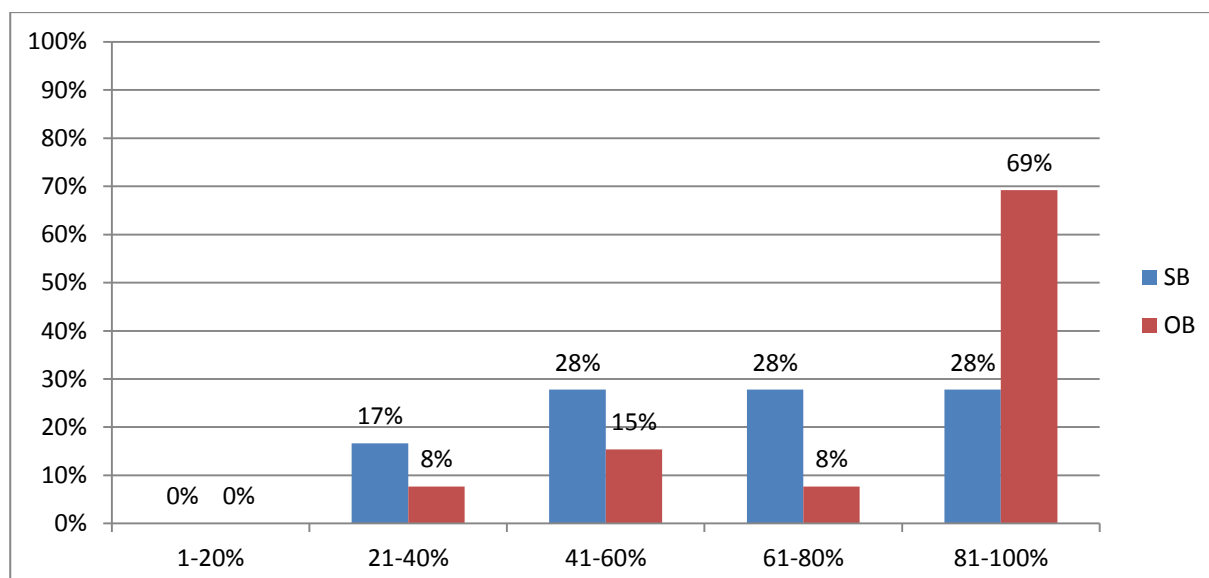
Af figur 69 ses det, at et stort flertal på 94 procent af SB-skolerne og 77 procent af OB-skolerne angiver, at de har nogle særlige fysiske rammer, faciliteter og lignende, som vurderes at være nødvendige for at imødekomme de særlige pædagogiske behov, som elevmålgruppen har.

Nedenstående figur 70 viser mere præcist, hvilke rammer eller faciliteter skolerne nævner i åbne besvarelse. Her ses det, at det særligt er mindre klasseværelser, kreative værksteder samt anden plads såsom stille-rum, der udgør de nødvendige faciliteter.

Figur 70: Skolernes angivelser af forskellige former for særlige rammer og faciliteter

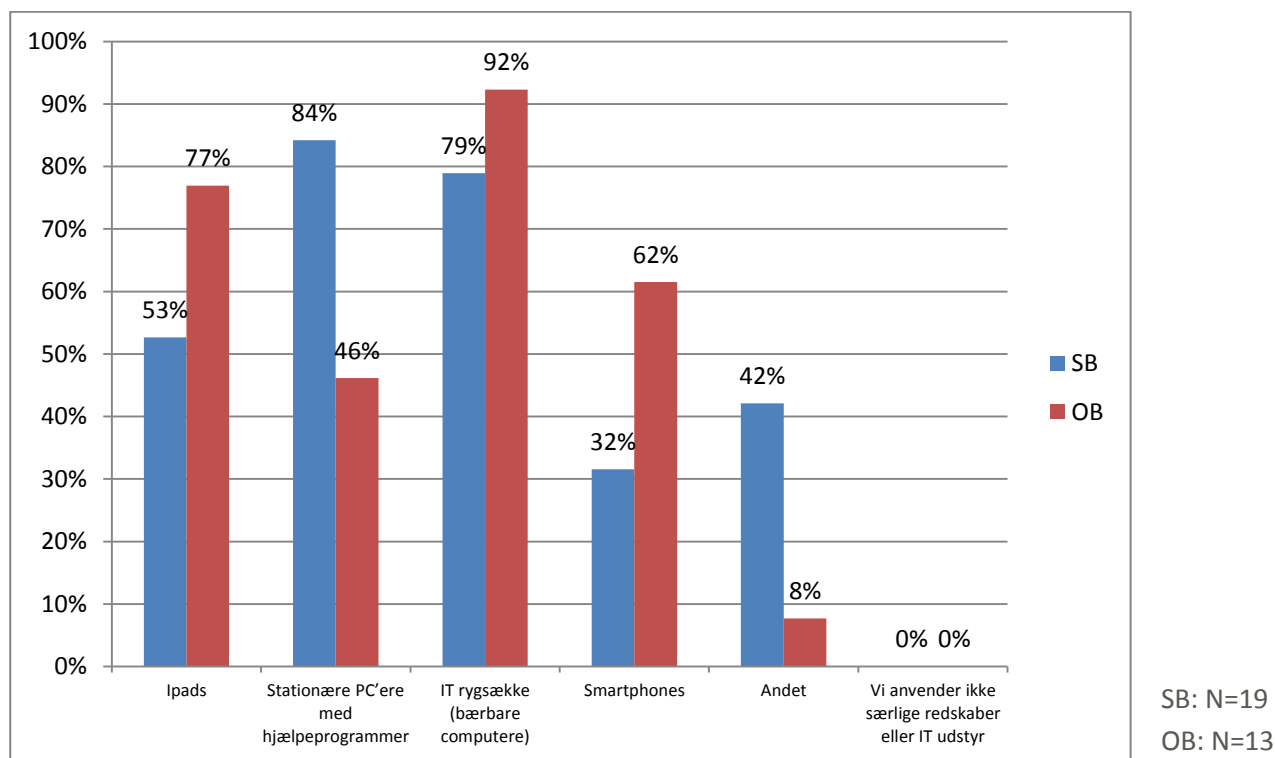
Figur 71: Skolernes eget skøn over, hvor stor en del af deres nuværende elever, som selv medbringer bærbar computer

SB-skolerne varierer meget med hensyn til hvor stor en andel af deres elever, der selv medbringer bærbar computer til opholdet på skolen. Som det ses af ovenstående figur 71, varierer besvarelsene fra 21-40 procent og op til 81-100 procent, hvor de fleste skoler dog angiver, at 41 procent af elever og opefter medbringer egen bærbar computer. Det fremgår, at eleverne på OB-skolerne oftere medbringer IT-udstyr.

En skoleleder på en OB-skole nævner i caseinterview, at skolens elever ved skolestart bliver bedt om at medbringe deres egen computer, og at det faktisk er en forudsætning for at begynde på skolen, at man har en sådan startpakke.

Figur 72: Skolernes anvendelse af særlige hjælpemidler eller særligt IT-udstyr for at tilgodese elever med særlige pædagogiske behov i deres undervisning

Generelt benytter SB-skolerne sig af en række forskellige IT-hjælpemidler i undervisningen (figur 72). Stationære PC'ere med hjælpeprogrammer er mest anvendte, hvor 84 procent af SB-skolerne svarer dette, mens IT-rygsække følger med 79 procent. Ipads anvendes også af flertallet af skolerne, men dog kun af 53 procent. Generelt tegner der sig et billede af, at OB-skolerne er mere moderniserede og tendentielt i højere grad end SB-skolerne er gået fra stationær til bærbar/iPads/smartphones osv.

7.8 Sammenfatning

De kondenserede og "forsimplede" elevtyper og kategorier herfor gør det for det første muligt overordnet set at gruppere støttebehov og for det andet at danne et overblik over, hvordan skolernes tilskudsansøgninger fordeler sig i forhold til elevernes handicap- og indlæringsvanskeligheder, sociale problemstillinger osv. og de hertil relaterede støttebehov/nødvendige støttetiltag.

Det vurderes samlet set, at elevtyper hvis handicap og problemstillinger er omfattende, også får mere omfattende støtte og også typisk modtager tilskud efter § 25,2. Modsætningsvist får de elever som beskrives som værende mindre tunge, ikke samme mængde støtte og primært også tilskud efter § 25,1. Der er konstateret en god sammenhæng mellem de genererede elevtyper/kategorier og modtaget elevtilskud.

SPS-tilskuddet bliver af både SB-skolerne og OB-skolerne brugt til at danne mindre holdstørrelser. Eleverne undervises typisk på mindre hold af varierende størrelse, men typisk med mellem 10 og 12 elever per hold.

Derudover har især SB-skolerne, men også halvdelen af OB-skolerne, dobbeltlærere i mange timer. Såvel OB-skolerne som SB-skolerne benytter individuel specialundervisning i varierende men mindre omfang (gennemsnitligt 0,2 timer per elev om ugen på OB-skolerne og 2,1 timer per elev om ugen på SB-skolerne).

SB-skolerne har et meget forskelligt ugentligt undervisningstimeantal. Et flertal af skolerne angiver, at en gennemsnitlig elev undervises mellem 21 og 23 timer per uge. Mønstret på OB-skolerne ligner SB-mønstret lidt. Her har skolerne også et meget forskelligt ugentligt undervisningstimeantal. Et flertal angiver, at en gennemsnitlig elev undervises mellem 24-26 timer per uge.

Både SB-skolerne og OB-skolerne anvender – sammenlignet med almenområdet – ekstra ressourcer på pædagogisk tilrettelagte samvær uden for undervisningen. Desuden anvendes også flere personaleressourcer i elevernes fritid, hvor vagtlærer- og kontaktlærerfunktionen angiveligt, ifølge interview, er højere prioriteret end på almenområdet.

Et stort flertal af både SB-skolerne og OB-skolerne angiver, at de to elevgrupper, der modtager tilskud efter henholdsvis § 25,1 og § 25,2 er svære at skille fra hinanden, eller at det er pædagogisk uhensigtsmæssigt at gøre det, hvorfor de i undervisningssammenhæng i høj grad blandes. Samlet set kan det konstateres, at det individuelt baserede og ansøgte tilskud til et antal timer efter § 25,2, er svært at identificere/genfinde i praksis "én til én". Det hænger bl.a. sammen med, at store dele af tilskuddet anvendes til små holddannelser, hvorved dele af det ansøgte timeantal er et udtryk for et gennemsnit af det timetal, der anvendes på de små hold. Et stort flertal af både SB-skolerne og OB-skolerne har nogle særlige fysiske rammer, faciliteter og lignende, som vurderes at være nødvendige for at imødekomme de særlige pædagogiske behov som elevmålgruppen har.

8. De almene skoler der modtager et højt SPS-tilskud

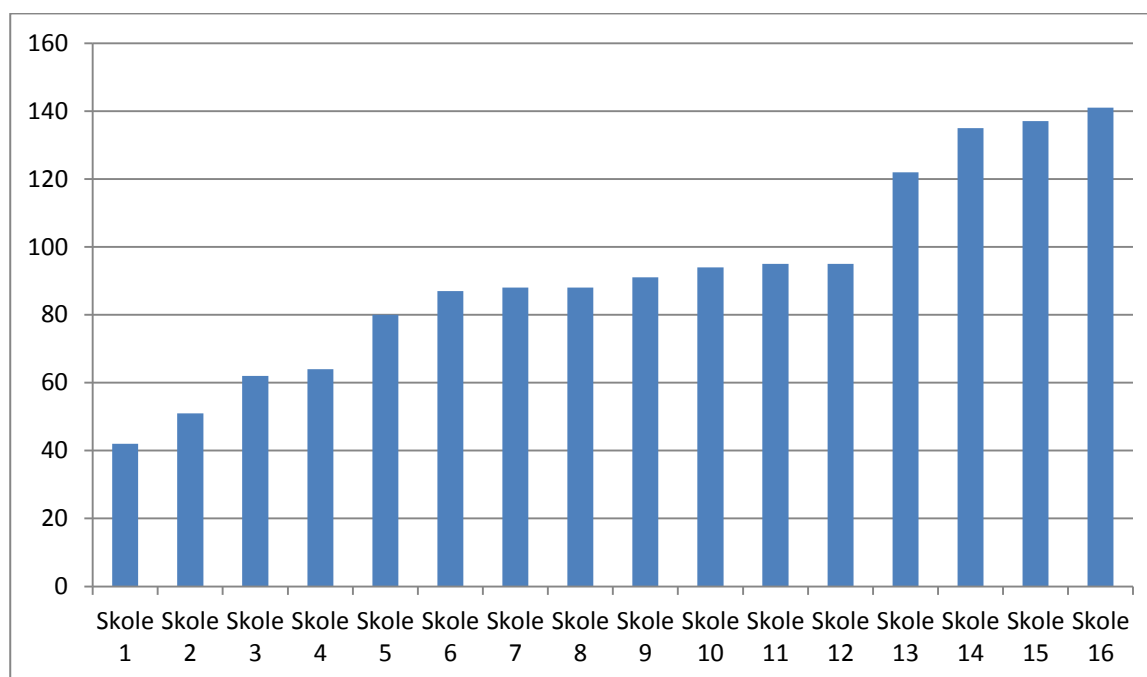
Almene kostskoler, der ikke er godkendt med et samlet særligt tilbud, har mulighed for at ansøge om SPS-tilskud, hvilket sker i meget varieret omfang. Nogle søger meget, andre søger slet ikke. De almene skoler som er medtaget i denne analyse, har en stor andel af elever, der modtager specialpædagogisk støtte. Det vil typisk være skoler, der laver et inkluderende tilbud for en afgrænset gruppe af deres elever.

Dette selvstændige kapitel vil inkludere besvarelser fra 11 almene efterskoler og seks almene frie fagskoler. Alle disse skoler har modtaget et SPS-tilskud på minimum halvanden mio. kr. i skoleåret 2011/2012. Ikke alle analyser og beskrivelser vil kunne findes i dette afsnit, men der vil vises udvalgte analyser, som gør det muligt at sammenligne med SB-skolerne og OB-skolerne, der er gennemgået i de foregående kapitler.

Med betegnelsen "almene kostskoler" refereres specifikt til denne gruppe på 17 skoler, som sideløbende med undersøgelsen af SB- og OB-skolerne også har været genstand for en række af de samme undersøgelser og analyser. I det følgende nævnes det derfor eksplicit, når der i stedet tænkes på den bredere gruppe af alle almene kostskoler, som inkluderer almene kostskoler, der ikke modtager (et stort) SPS-tilskud. Hvor forhold i kontekst og andre afvigelser tilsiger det, er det i parenteser beskrevet, hvordan besvarelserne fordeler sig på efterskoler og frie fagskoler.

8.1 Om skolerne

Figur 73: Antal elever på skolerne (elevtal mangler for én skole)

Af figur 73 fremgår det, at de fleste almene skoler i 2012 har et elevtal på mellem 80 og 100 elever. Den mindste skole har ca. 40 elever og de fire største skoler har et elevtal mellem 120 og 140 elever. Alt i alt er der tale om nogenlunde samme skolestørrelser som på SB- og OB-området, om end de største her er lidt større.

Overordnet set er SB-skolerne og OB-skolerne kendetegnet ved, at relativt mange af eleverne kommer til og/eller forlader skolerne i løbet af skoleåret. Blandt de almene skoler er der ikke i samme grad et løbende optag og udskiftning grundet frafald som på SB-skolerne og OB-skolerne.

Tabel 10: Optag, frafald og tilgang i skoleåret 2012/2013

	Gennemsnitligt årselevtal pr. skole	Gennemsnitligt antal elever, der starter på skolerne	Gennemsnitlig frafaldsprocent (år)	Gennemsnitlig tilgangsprocent	Ikke genopfyldte elevpladser	N
Almene skoler	77,08	69,00	8 %	7 %	1 %	13

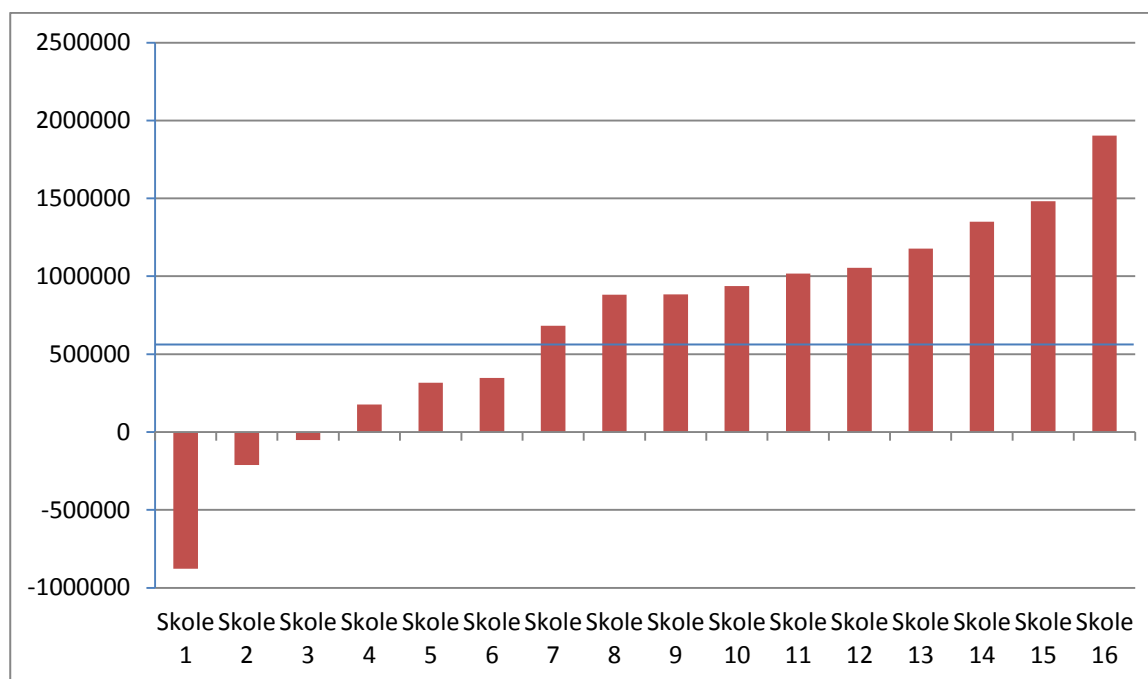
Tabel 10 viser, at de almene skoler oplever et årligt elevfrafald på 8 procent, hvilket ligger noget lavere end SB-skolernes 19 procent og OB-skolernes 12 procent. Også hvad angår elevtilgang i løbet af skoleåret ligger de almene skoler lavere end SB- og OB-skolerne. De almene skoler har ca. 1 procent ikke- genopfyldte elevpladser i slutningen af året, hvilket er et markant lavere tal end de 6 procent og 9 procent på henholdsvis OB- og SB-skolerne. Det er dermed ikke i ligeså høj grad svært for de almene skoler at vurdere, hvor stort et SPS-tilskud de har at gøre med og herunder antallet af lærere, der skal tilknyttes. De almene skoler har altså samlet set generelt en bedre belægning end OB- og SB-skolerne⁴⁴.

Kigger man nærmere på de almene skolars økonomi, så ses det i nedenstående figur 74, hvordan de enkelte almene skoler placerer sig i forhold til hinanden, hvad angår skolernes gennemsnitlige årsresultat for regnskabsårene 2010-2012. Årets resultat udtrykker forskellen på skolens samlede indtægter og omkostninger inden for et givent skoleår, og resultaterne kan derfor betragtes som et opsummeringsmål for skolernes drift i den givne periode. Figuren viser desuden det gennemsnitlige årsresultat for sektoren af almene kostskoler (markeret med den vandrette blå linje). Det ses, at spredningen omkring dette generelle almenegennemsnit er betydeligt, idet en enkelt skole nærmer sig et gennemsnitligt overskud på 2 mio. kr., mens en anden skole til gengæld har nærmet sig et gennemsnitligt underskud af tilsvarende størrelse vel at mærke som et årligt gennemsnit på tværs af de tre undersøgte regnskabsår. Om end den betydelige variation inden for gruppen bør have in mente, kan det desuden bemærkes, at gruppens samlede gennemsnit

⁴⁴ Dog skal det bemærkes at den lavere frafaldsprocent kan skyldes at andelen af elever med SPS-støtte samlet set er lavere på dette skoleområde. Hvis SPS-eleverne i lige så høj grad falder fra på dette område som på SB-området, så er den økonomiske udfordring i forbindelse med frafald mere lig SB-området.

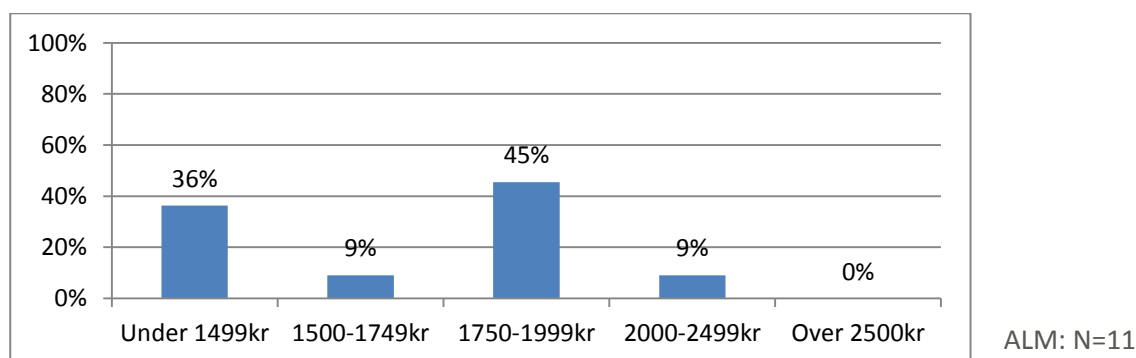
ligger markant højere end gennemsnittet for almensektoren som helhed (et gennemsnitligt overskud på ca. 692.000 imod den samlede almensektors gennemsnit på ca. 578.000).

Figur 74. Årsresultaterne for almene kostskoler med højt tilskud holdt op imod det gennemsnitlige årsresultat (i kr.) på den samlede sektor af almene kostskoler, gennemsnit for regnskabsårene 2010-2012

Note: Den vandrette blå linje markerer det gennemsnitlige årsresultat på de almene kostskoler.

Figur 75: Kursuspris per elev per uge

Af figur 75 ovenfor fremgår kursusprisen per uge på de almene kostskoler. På 36 procent af skolerne er kursusprisen per uge under 1.499 kr.. De resterende skoler angiver, at kursusprisen per uge for deres elever fordeler sig i prisintervallet fra 1.500 kr. til 2.499 kr. med en klar hovedvægt på prisintervallet 1.750-1.999 kroner. Dette giver en gennemsnitlig kursuspris per uge på 1680 kroner.

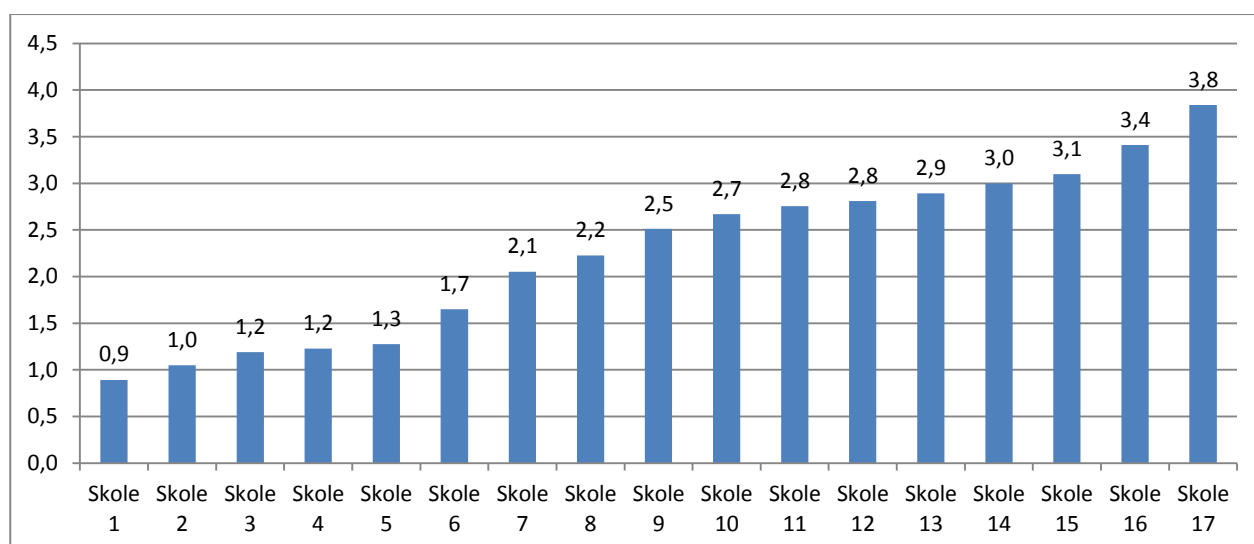
Altså er den gennemsnitslige kursuspris per uge væsentlig mindre på de almene skoler sammenlignet med kursusprisen per uge på både OB- og SB-skolerne. Kursusprisen per uge blandt SB-skolerne er på 1999 kroner, og på OB-skolerne er det næsten det samme, nemlig 1940 kroner.

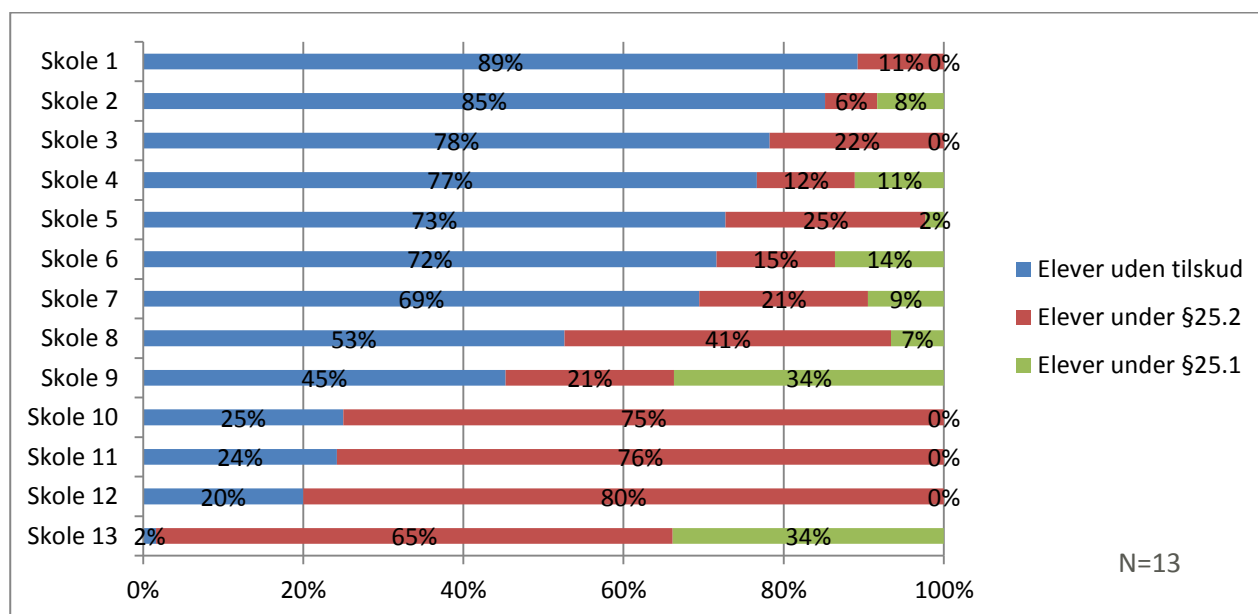
8.2 Skolernes SPS-tilskud

I dette kapitel ses nærmere på SPS-tilskuddenes udvikling over de seneste tre år samt på hvordan fordelingen er mellem § 25,1-tilskuddet og § 25,2-tilskuddet. Desuden ses på, hvordan tilskuddene fordeler sig i andele på skolerne og på tilskudsstørrelserne per elev på skolerne.

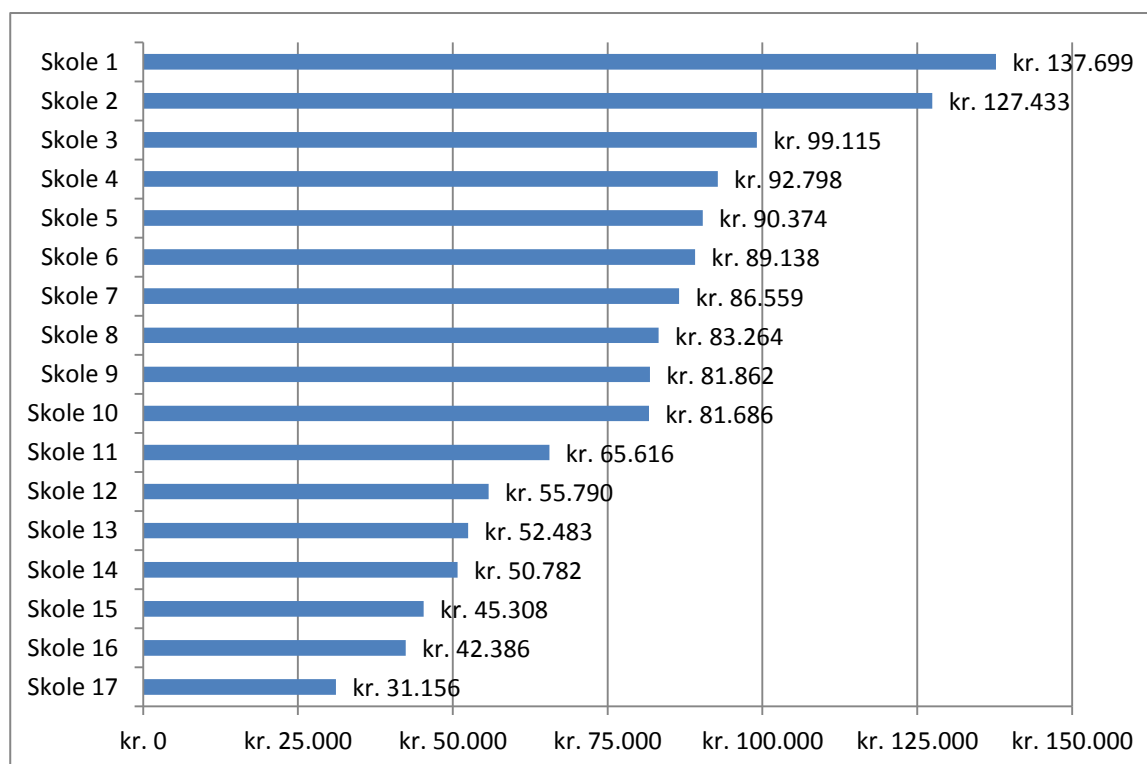
De 17 almene kostskoler medtaget i denne undersøgelse modtog sammenlagt ca. 42 mio. kr. i skoleåret 2012/2013 svarende til et gennemsnit på næsten 2,5 mio. kr. per skole. Figur 76 viser fordelingen af tilskud på de 17 almene kostskoler.

Figur 76: Tilskud til de 17 undersøgte almene kostskoler, mio. kr.

Figur 77: Den procentvise fordeling af § 25,1- og § 25,2-elever på de enkelte almene skoler (2012/2013)

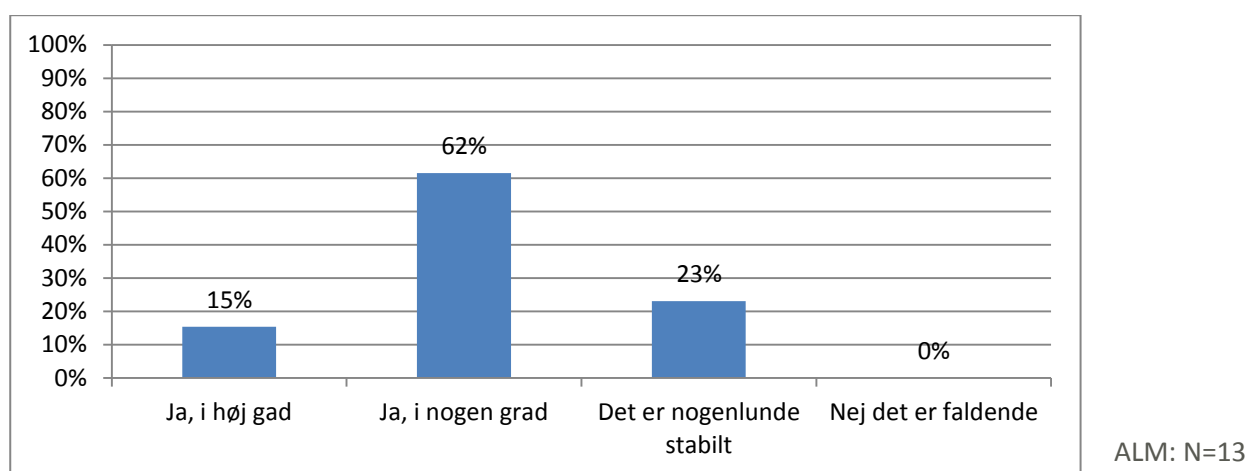
Ovenstående figur 77 viser, at der er stor forskel på, hvilken elevsammensætning de forskellige almene skoler har. Mens nogle skoler hverken søger § 25,1-tilskud eller § 25,2-tilskud til flertallet af deres elever, søger andre § 25,2-tilskud til flertallet af deres elever.

Figur 78: Gennemsnitligt tilskud per elev på de almene skoler (SPS-støtte-elever)

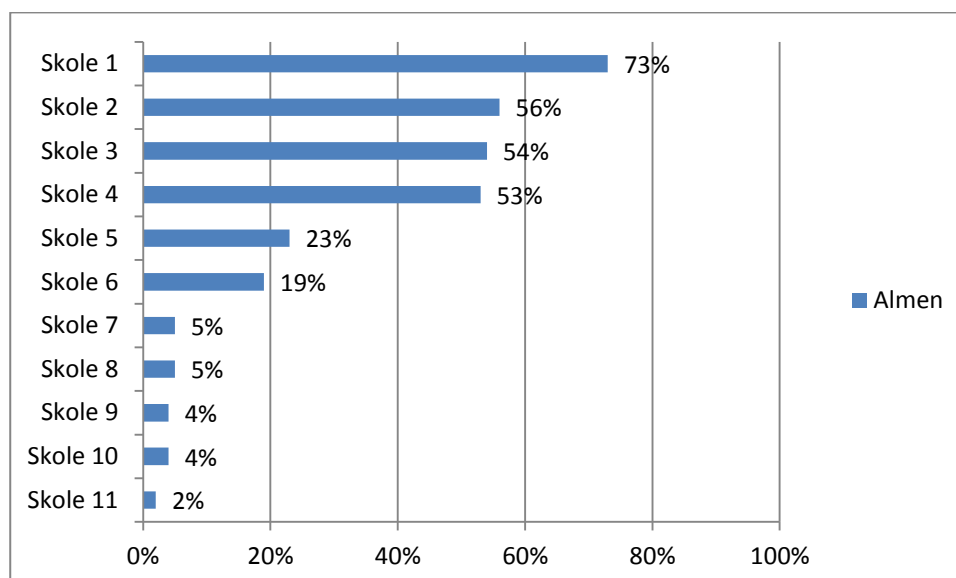
Af figur 78 fremgår det at det gennemsnitlige tilskud per elev på de almene kostskoler også varierer meget. Således er der en variation fra gennemsnitligt 31.156 kr. til gennemsnitligt 137.699 kr. per elev. Variationen ligner således SB-området meget. Også på dette område er den gennemsnitlige støtte steget i løbet af de seneste år.

Skolerne har også selv en oplevelse af et tiltagende støttebehov. Nedenstående figur 79 illustrerer således, at tre fjerdele af de almene skoler oplever, at støttebehovet per elev har været stigende, enten i høj grad eller i nogen grad, de seneste fem år.

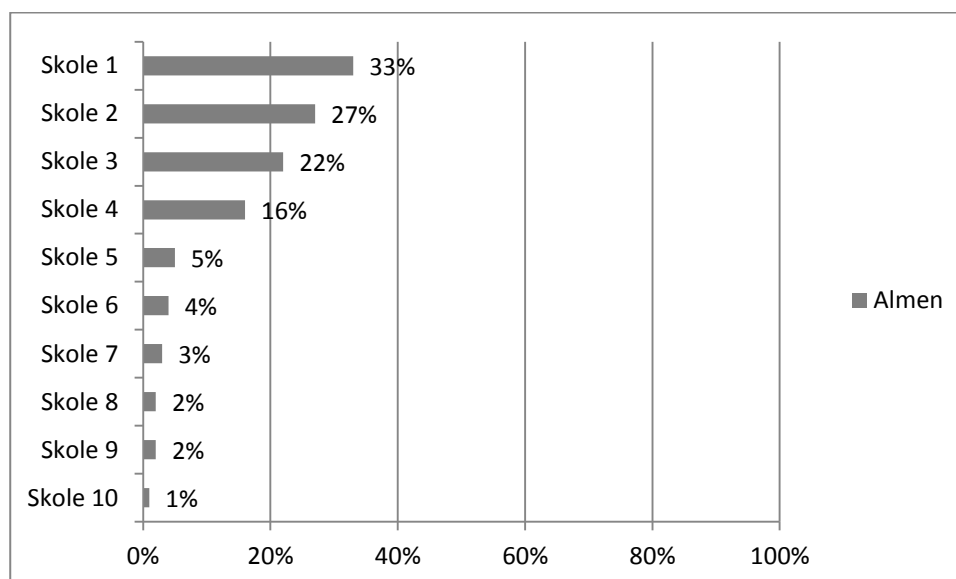
Figur 79: De almene skolars egen opfattelse af, hvorvidt støttebehovet per elev har været stigende de seneste fem år

Figur 80: Andel elever der får hele egenbetalingen dækket af af hjemkommunen

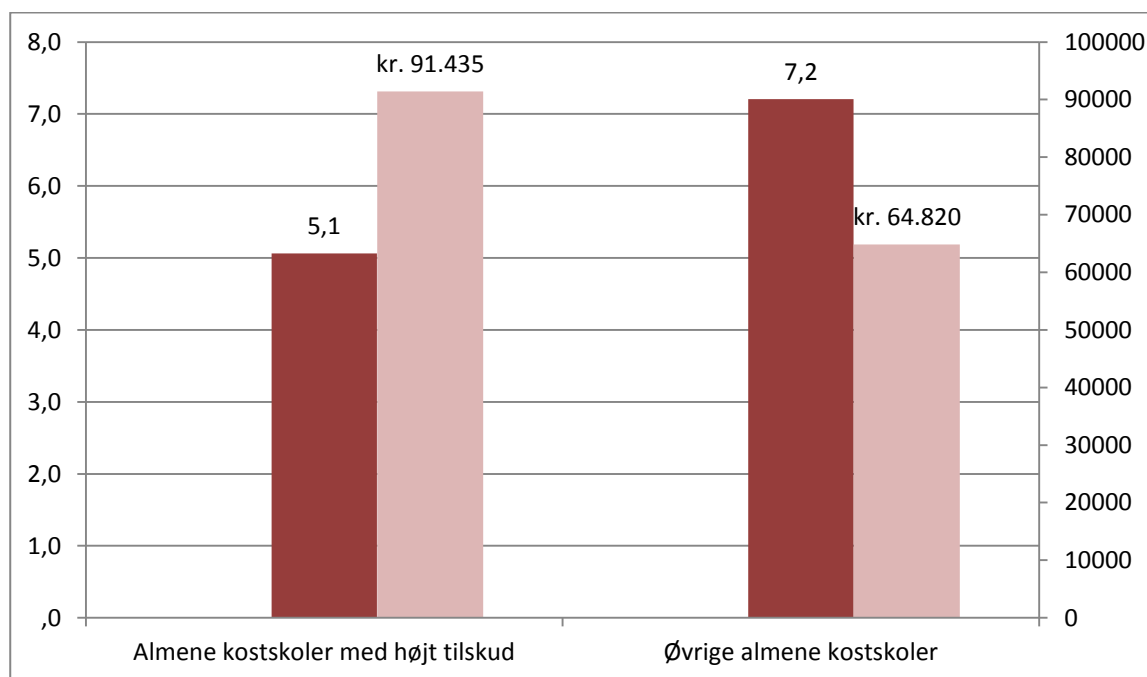
Som det fremgik af afsnit 3.6 så får 27 procent af eleverne på dette område dækket hele deres egenbetaling af hjemkommunen og 11 procent får den delvist dækket. Af figur 80 og figur 81 fremgår det, at der er stor variation mht. andele af elever på skolerne der får hel eller delvis dækning.

Figur 81: Andel elever der får egenbetalingen delvist dækket af hjemkommunen

8.3 Sammenhæng mellem tilskud og personaleforbrug og omkostninger

I dette afsnit undersøges det nærmere, om der er sammenhænge mellem tilskud og lønomkostninger. Skolerne kan anvende § 25,1-tilskuddet fleksibelt. Dvs., at dette tilskud eksempelvis kan bruges til hjælpemidler, men selvfølgelig også til løn.

Når der sammenlignes mellem almene kostskoler med og uden højt SPS-tilskud, på parametre som elev/lærer-ratioen eller lærerlønomkostninger per årselev, så er der ikke overraskende forskel. Forskellene vises i figur 82 nedenfor. Figuren viser, at almene kostskoler, som modtager et højt tilskud, i gennemsnit er mere end to elever færre per lærer (de mørkerøde søjler), end det er tilfældet på de øvrige almene kostskoler, mens de samtidig også har markant højere lærerlønomkostninger per årselev (de lyslilla søjler).

Figur 82: Elev/lærer-ratioen og lærerlønomkostninger per elev for almene kostskoler med og uden højt SPS-tilskud

ALM med højt tilskud
 Øvrige ALM: N=183

Skolernes personalesammensætning, kvalifikationer og deres arbejdsområder vil nu blive beskrevet. Desuden analyseres og beskrives sammenhænge mellem tilskud og personale.

Skolerne er, som også beskrevet i kapitel 4, blevet bedt om at lave en oversigt over hvilke personalegrupper, der er ansat på skolen. Alle de adspurgte skoler har ansat lærere, ledelse, administration, pedeller og køkkenpersonale. Derudover er der også skoler, som har ansat pædagoger og psykologer. Dette billede er det samme på SB-skolerne og OB-skolerne.

Tabel 11: Gennemsnitligt antal ansatte årsværk inden for diverse personalekategorier

	Lærere	Pædagoger	Ledelse	Administration	Psykologer	Pedeller	Køkkenpersonale	Andre	N
ALM	12,46	1,78	2,07	2,06	0,55	2,09	3,05	2,71	13

Ovenstående tabel 11 viser, hvor mange årsværk inden for de forskellige personalegrupper de almene skoler i gennemsnit har ansat. Lærerne er ikke overraskende den personalegruppe, hvor der er flest årsværk ansat med 12,46 årsværk. De almene skoler har lidt flere pædagoger ansat sammenlignet med SB-skolerne og OB-skolerne. Her angiver de almene skoler, at de har 1,78 årsværk pædagoger per skole, hvor det på SB-skolerne er 0,85 og på OB-skolerne er 0,38.

Kigger man nærmere på, hvad pædagogernes funktion er på de almene skoler, ses det ud fra en kategorisering af de åbne besvarelser fra spørgeskemaet, at de primært bruges til at varetage støttefunktioner. Når der skrives støttefunktioner henvises til hjælp og støtte til personlig hygiejne, oprydning på værelset, orden i papirer, hjælp til kostplan eller rygestop mm. Dette er dermed primært støttefunktioner, som ligger ud over undervisningen, men som ifølge flere skoler, gør eleven undervisningsparat.

85 procent af de almene skoler giver udtryk for, at de i deres personalegruppe har lærere, der har en særlig baggrund eller specialpædagogisk efteruddannelse. Dette giver sig dog nødvendigvis ikke til udslag i lønomkostningerne. 45 procent af de skoler, som har lærere med en særlig baggrund, svarer, at de har højere udgifter til løn grundet dette.

8.4 Skolernes ansøgningspraksis

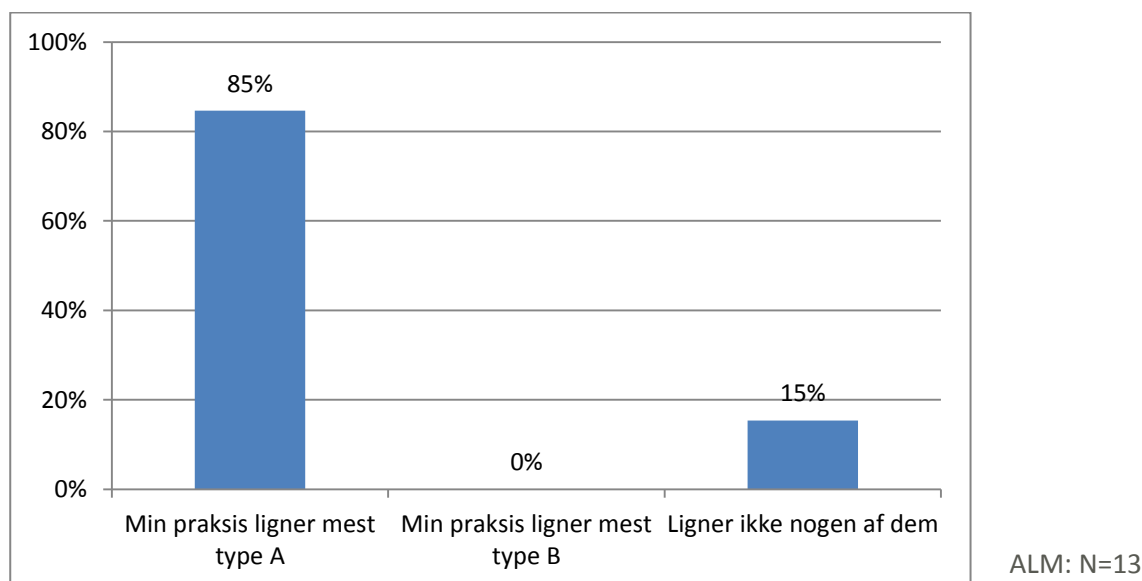
Skolerne har forskellige praksisser, når de søger støtte til deres elever. I spørgeskemaundersøgelsen er skolerne blevet bedt om at angive, hvilken af følgende to praksisser, som minder mest om deres:

A: "Jeg afklarer så præcist som overhovedet muligt den enkelte elevs støttebehov, og jeg ansøger så vidt muligt om tilskud til det antal timer, som jeg vurderer, den enkelte elev har brug for."

B: "Jeg går eleverne igennem, og jeg vurderer derefter det samlede behov for timer (skolens). Herefter tilpasser jeg enkeltansøgningerne, så det samlede timetal svarer til behovet."

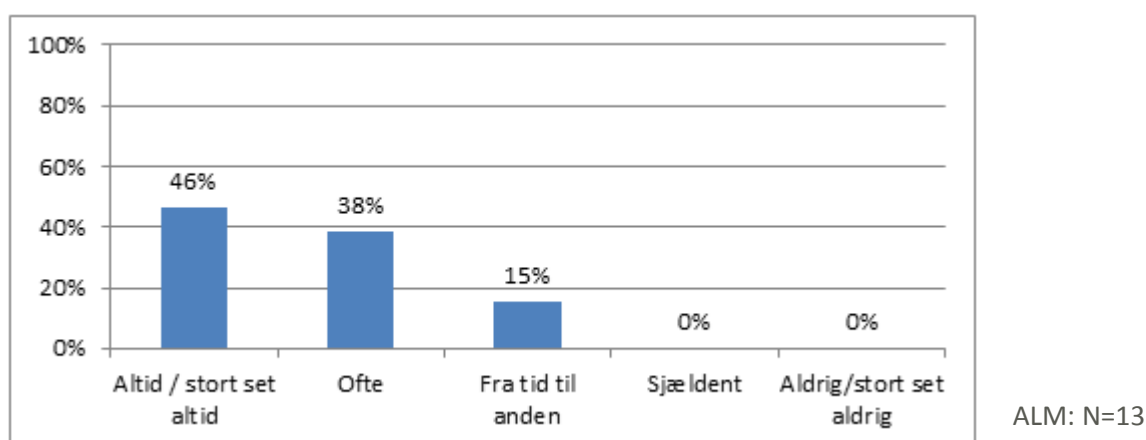
Som det ses af figur 83, angiver 85 procent af skolerne, at deres ansøgningspraksis mest ligner type A, hvilket vil sige, at de søger støtte til det antal timer, som de vurderer, er den enkelte elevs behov. Der er ingen skoler, hvis ansøgningspraksis mest ligner type B, mens 15 procent af skolerne angiver, at deres ansøgningspraksis hverken ligner type A eller type B.

De almene kostskolers ansøgningspraksisser er nærmest identiske med SB-skolernes ansøgningspraksisser, mens de afviger fra OB-skolernes ansøgningspraksisser. Hos OB-skolerne angav kun 33 procent af skolerne, at deres ansøgningspraksisser ligner type A, og 67 procent af skolernes ansøgningspraksisser ligner hverken type A eller type B, hvilket jo udmærket afspejler det lave antal § 25,2-ansøgninger på OB-området.

Figur 83: Ansøgningspraksis på skolerne

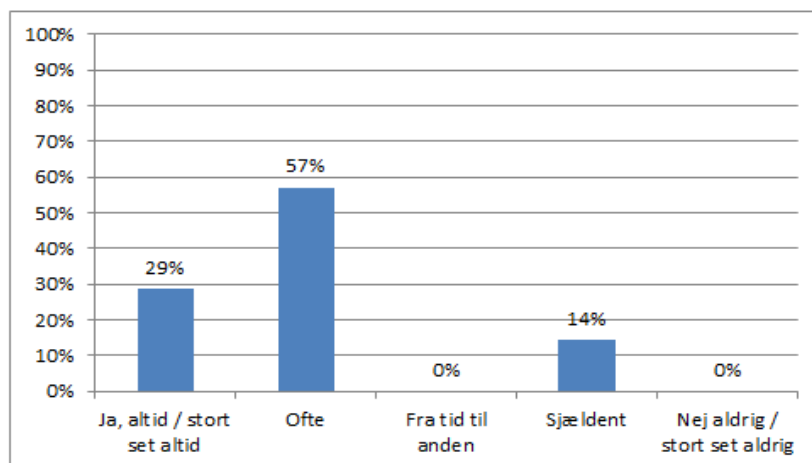
De følgende figurer viser fordelingerne på en række spørgsmål, som på forskellig vis giver et indtryk af de almene kostskolers ansøgningspraksis i forbindelse med ansøgning om støtte.

Det ses af figur 84, at lidt under halvdelen af de almene skoler svarer, at de i forbindelse med fastlæggelse af elevernes støttebehov altid eller stort set altid indhenter oplysninger fra elevernes tidligere skoler. Lidt færre, 38 procent, indhenter ofte disse oplysninger, mens 15 procent af skolerne indhenter oplysninger fra tid til anden. Til sammenligning indhenter langt størstedelen (henholdsvis 84 procent og 86 procent) af SB- og OB-skolerne altid eller stort set altid oplysninger fra tidligere skoler.

Figur 84: Hvor ofte de almene kostskoler indhenter oplysninger fra tidligere skole enten ved direkte kontakt med skolen eller ved fremskaffelse af en skoleudtalelse

86 procent (29 procent + 57 procent) af de almene kostskoler svarer, at de altid eller ofte kommer med en anbefaling til PPR⁴⁵ vedrørende elevens støttebehov på skolen i forbindelse med PPRs udarbejdelse af en udtalelse på eleven. Dialogen og forhandlingen om støttebehov og timer ligner således problematikken på specialområdet, om end samarbejdet vedrører færre elever.

Figur 85: Hvor ofte de almene kostskoler kommer med en anbefaling til PPR vedrørende elevens støttebehov på skolen, i forbindelse med deres (PPRs eller faglig sagkyndig person) udarbejdelse af en udtalelse på eleven

ALM: N=13

For de frie fagskoler vedkommende, hvor der skal anvendes dokumentation fra en faglig sagkyndig, som er uafhængig af skolen, opleves problematikker som ligner det generelle billede af samarbejdet med PPR. Vi ser dermed ingen forskel i besvarelsene.

En leder på en fri fagskole udtrykte således i interview, at nogle af disse problemer er, at ventetiden på en udtalelse er lang, at den sagkyndige ikke kender eleven og skolens undervisningstilbud samt at de timer, der anbefales, ikke altid matcher det støttebehov, som skolen vurderer eleven til at have.

Almenskolerne blev også bedt om at vælge, hvilke af de to udsagn, som de bedst kan tilslutte sig i forbindelse med udviklingen i elevernes støttebehov i løbet af skoleåret.

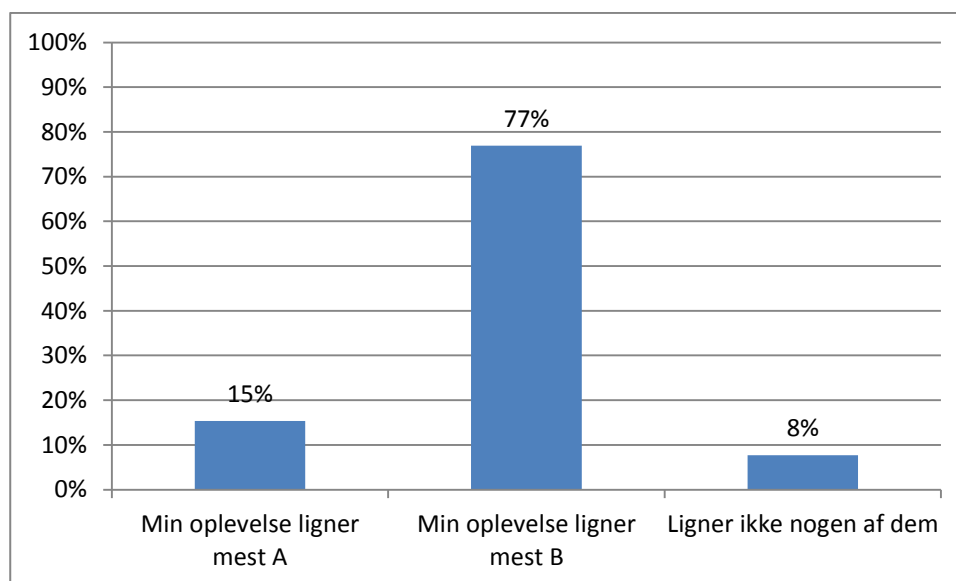
A: "Det støttebehov en elev ved skoleårets begyndelse vurderes at have, ændrer sig ofte i enten opadgående eller nedadgående retning",

B: "Det støttebehov en elev ved skoleårets begyndelse vurderes at have, viser sig i langt overvejende grad at passe på det reelle støttebehov."

⁴⁵ Blandt de almene kostskoler, befinder sig 6 frie fagskoler, for hvem der gælder særskilte regler for søgning af SPS-tilskud. Disse skoler skal ved ansøgning om SPS-tilskud anvende dokumentation i form af en udtalelse fra en faglig sagkyndig person, uafhængig af skolen for de af deres elever, der er fyldt 18 år ved kurssets begyndelse.

77 procent af skolerne tilkendegiver, at det støttebehov, som en elev vurderes at have ved skoleårets start, i langt overvejende grad viser sig at passe på det reelle støttebehov. Dette er positivt i den forstand, at det giver skolerne mulighed for at give den nødvendige støtte inden for rammerne af deres budgetterede ressourcer. 15 procent af skolerne oplever dog, at støttebehovet ofte ændrer sig.

Figur 86: Udviklingen i elevers støttebehov henover skoleåret

ALM: N=13

8.5 Eleverne

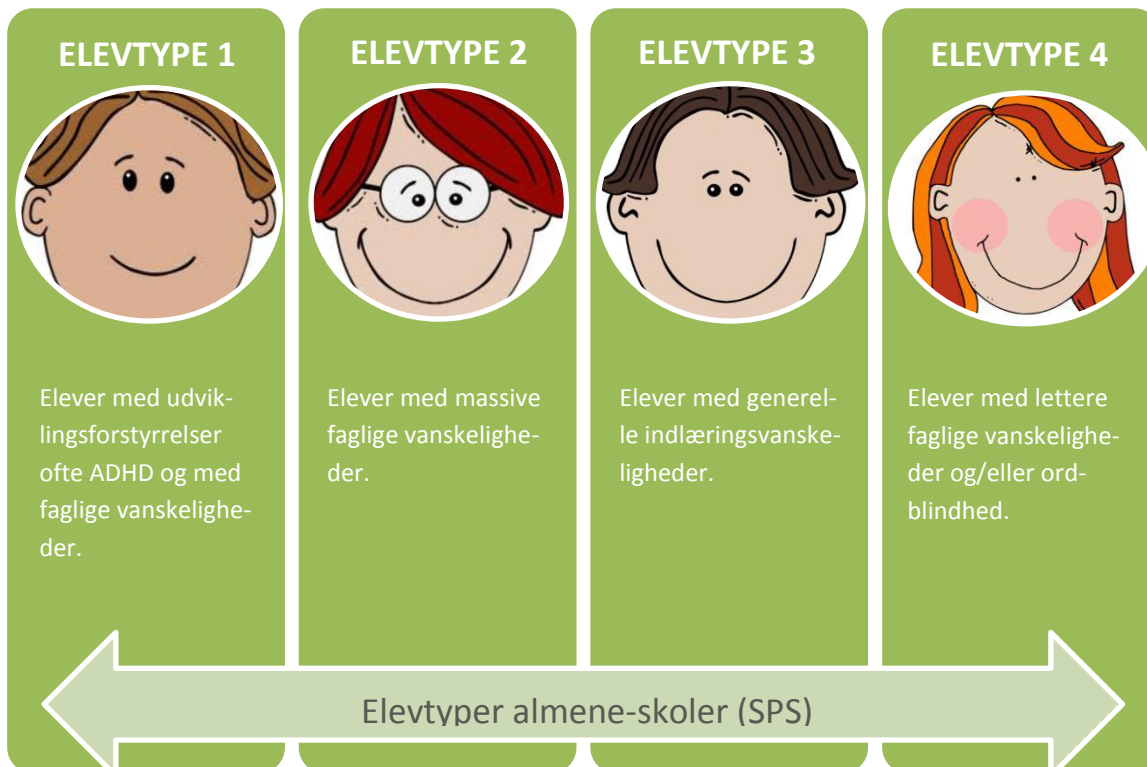
I tabel 12 vises, hvilke skoletilbud, de elever, som de almene kostskoler modtager SPS-tilskud til, kommer fra, før de starter (for skoleåret 2012/2013). Det fremgår her, at ca. halvdelen af eleverne kommer fra almenområdet, mens omtrent hver femte kommer fra specialområdet og lidt under hver tredje er gengangere som anden- eller tredjeårselev.

Tabel 12: Skolebaggrunden for almenkostskolernes elever med SPS-tilskud (N=13)

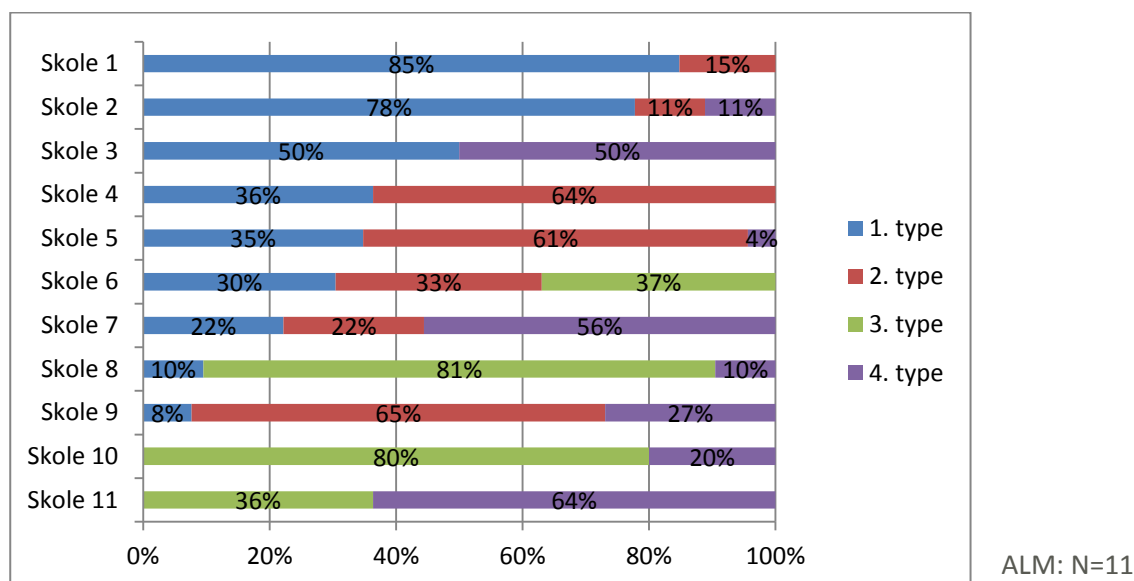
Almen- området	Special- klasse i grund- skolen	Special- skole	Efter- skole	Efterskole godkendt med et sær- ligt samlet undervis- ningstilbud	Fri Fag- skole	Fri Fagskole godkendt med et sær- ligt samlet undervis- ningstilbud	2. eller 3. års elever	Andre	Ved ikke
46 %	9 %	5 %	4 %	4 %	1 %	0 %	29 %	1 %	1 %

Nedenstående elevtyper på almen-skolerne viser et skitseret billede af skolernes kategorisering af elevtyper, som de søger SPS-tilskud til. Elevtype 1 har alt andet lige et større støttebehov end elevtype 2 etc. For nærmere uddybning af hvordan elevtyperne er dannet, henvises til tidligere kapitler 6 og 7.

Figur 87: Elevtyper på almenskolerne (kun de elever, der søges SPS-tilskud til)

Ovenstående kategorisering af elevtyperne på almen-skolerne i figur 87 er ligesom på SB- og OB-området forsimplet. Dog giver de forskellige elevtyper et overblik over problemstillingerne og tilgang til de forskellige støttebehov.

Figur 88: Fordeling af elevtyper på almen-skolerne, som der søges SPS-tilskud til

I ovenstående figur 88 illustreres, at skolernes elevtyper varierer meget, og at nogle skoler således i højere grad end andre optager elever med større støttebehov. Enkelte skoler har en ensartet fordeling af hovedsagligt en eller to elevtyper, mens andre skoler varierer mere. Det bemærkes også, at samtlige fire elevtyper ikke forekommer på samme skole. Der er som på de andre skoleområder også fundet statistisk sammenhæng mellem elevtypers karakteristika og støttebehov og SPS-tilskud.

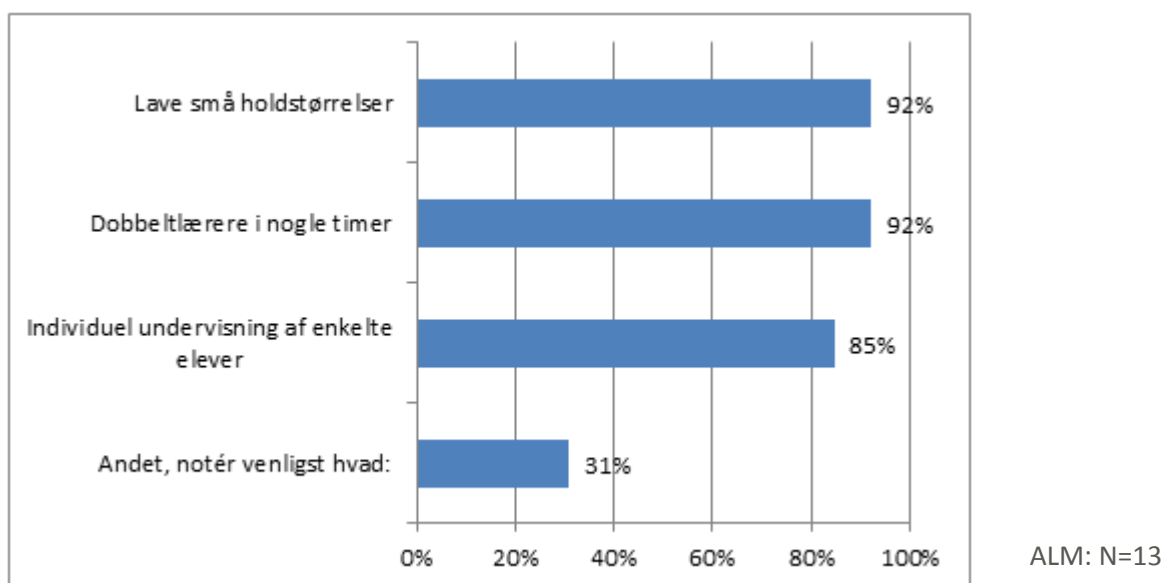
8.6 Skolernes særlige undervisningstilbud

De følgende svarfordelinger er baseret på en række spørgsmål, som søger at afdække, hvordan de almene kostskoler anvender SPS-tilskuddet på særlige tilbud til eleverne i undervisningen.

I figur 89 opgøres, hvad de almene skoler angiver, at de anvender SPS-tilskuddet til. Skolerne har ikke angivet hvor stor en andel af tilskuddet, de anvender til de forskellige formål. Nærmest samtlige skoler laver mindre holdstørrelser for tilskuddet. 92 procent anvender tilskuddet til at have tolærerdækning i nogle af undervisningstimerne, mens 85 procent angiver, at de anvender tilskuddet til individuel undervisning af elever.

31 procent af skolerne svarer, at de anvender SPS-tilskuddet til "andet". Dette dækker blandt andet udsagn som: "Forberedelse af elever til undervisning", "relationssamtaler", og "vejledningssamtaler".

Figur 89: Skolernes anvendelse af SPS-tilskuddet

Til sammenligning anvender 100 procent af både SB-skolerne og OB-skolerne SPS-tilskuddet til at lave små holdstørrelser. 95 procent af SB-skolerne og 46 procent af OB-skolerne anvender tilskuddet til dobbeltlærere. I forhold til individuel undervisning af enkelte elever så anvender 74 procent af SB-skolerne og 8 procent af OB-skolerne tilskuddet til dette. Overordnet ligner de almene skoler altså mest SB-skolerne i deres anvendelse af SPS-tilskuddet. I gennemsnit anvender de almene kostskoler 0,8 timer om ugen per elev til individuel specialundervisning.

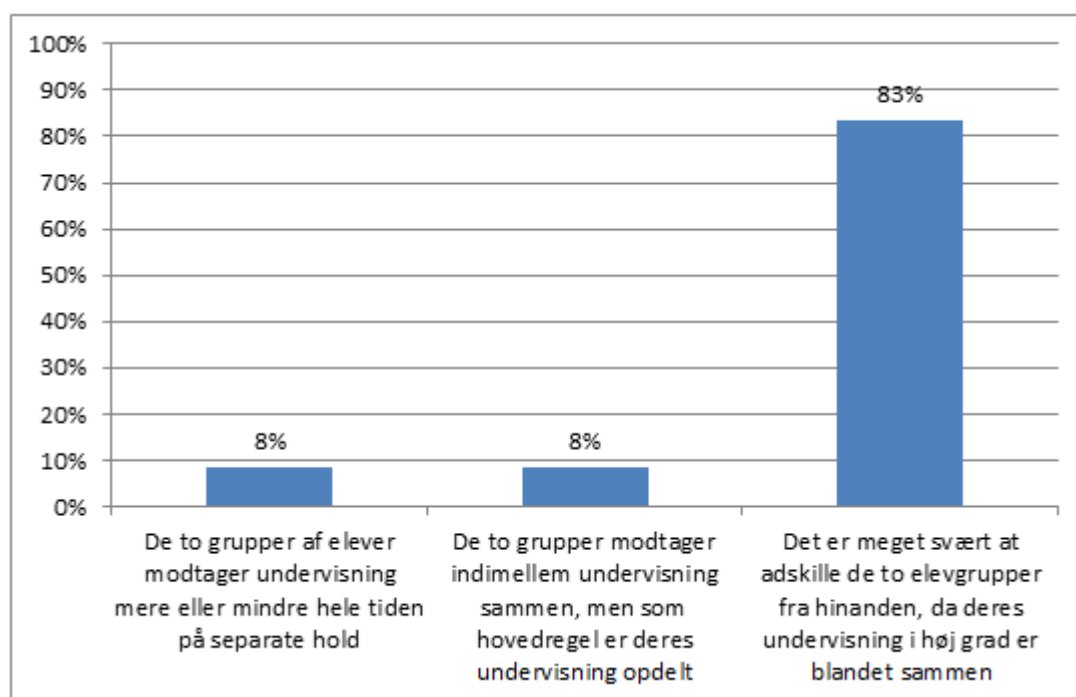
Figur 90 viser de almene kostskolars svarfordeling på spørgsmålet om, i hvor høj grad elever, der får tilskud efter § 25,1 (almindelig specialundervisning) og elever, der modtager tilskud efter § 25,2 (svært handicap), modtager undervisning sammen i de boglige fag.

Det ses, at langt størstedelen af skolerne finder det svært at adskille de to grupper i den daglige undervisning og derfor svarer, at undervisningen for de to grupper ikke er opdelt. Spørgeskemaundersøgelsen har til gengæld også vist, at 85 procent af de undersøgte almene kostskoler har elever, som modtager individuel specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand (i halvdelen af tilfældene gælder dette dog maksimalt for 20 procent af eleverne). Næsten alle skolerne (92 procent) anvender også ressourcer på ekstra støtte i det pædagogisk tilrettelagte samvær⁴⁶.

⁴⁶ Resultaterne er ikke illustreret i figur

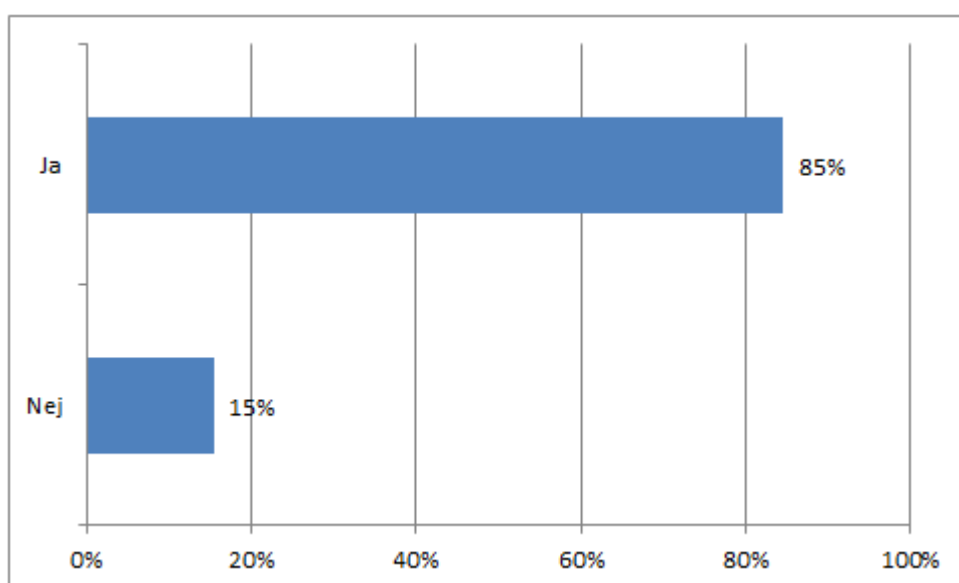
Figur 91 viser desuden, at langt de fleste (85 procent) af de almene kostskoler, som modtager et stort SPS-tilskud, har lærere i medarbejdergruppen, som har en særlig baggrund eller en specialpædagogisk efteruddannelse.

Figur 90: Omfanget af undervisning af § 25,1 og § 25,2 elever på separate hold på almene kostskoler

ALM: N=12

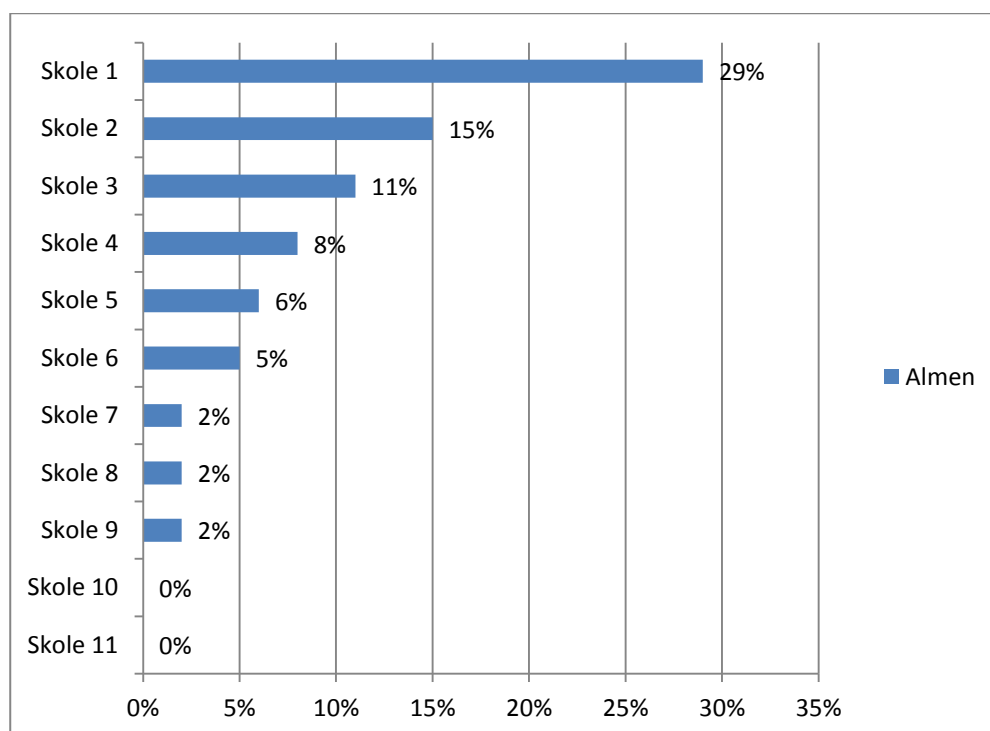
Figur 91: Andel skoler med lærere, som har særlig baggrund eller specialpædagogisk efteruddannelse på almene kostskoler

ALM: N=13

Opfølgende spørgsmål på dette⁴⁷ viser desuden, at lidt under halvdelen (45 procent) angiver, at dette har betydning for skolens lønomkostninger. Lidt over halvdelen (54 procent) af skolerne har desuden angivet, at de selv har foranstaltet specialpædagogiske efteruddannelsesaktiviteter for hele eller dele af personalegruppen i indeværende skoleår.

Figur 92: Andel af skolernes elever, der modtager ekstra midler fra hjemkommunen med henblik på at iværksætte social støtte i samværsdelen (Almen)

Figuren ovenfor viser, at der er stor variation i andelen af elever der modtager ekstra midler fra elevens hjemkommune t med henblik på at iværksætte social støtte i samværsdelen. Hver anden skole modtager desuden anden støtte til nogle af skolens elever fra elevernes hjemkommune (figur ikke vist). Mere end hver tredje skole oplever "ofte" eksempler på, at elever som de selv vurderer, har behov for ekstra støtte, ikke modtager støtte fra hjemkommunen⁴⁸.

⁴⁷ Spørgsmålene lyder: "Giver dette sig til udslag i jeres lønomkostninger?" og "Har I foranstaltet specialpædagogiske efteruddannelsesaktiviteter for hele eller dele af personalegruppen i indeværende skoleår – fx efteruddannelsesaktiviteter på skolen eller ved at sende lærere på efteruddannelse eksternt, eller andet?"

⁴⁸ Spørgsmålene lyder: "Modtages ellers noget ekstra støtte til nogle af jeres elever hos hjemkommunen?" og "Oplever I eksempler på, at elever, der efter jeres vurdering har behov for støtte i samværsdelen, ikke modtager tilskud til dette fra hjemkommunen?"

8.7 Sammenfatning

Undersøgelser og analyser gennemført for de 17 almene skoler (11 almene efterskoler og seks frie fagskoler), som har modtaget et SPS-tilskud på minimum halvanden mio. kr. i skoleåret 2011/2012, viser, at nogle af dem på visse områder minder om SB-skolerne. De almene efterskoler har nogenlunde samme størrelser, men oplever ikke i samme grad som SB-skolerne og OB-skolerne elevfrafald og en udskiftning i elevgruppen. Skolerne er i forhold til deres elever (dem med SPS-tilskud) relativt varierede mht. elevtyper og karakteristika.

Dette afspejles også i deres ansøgningspraksis, hvor der er stor variation i hvor mange af deres elever, der søges tilskud til, og variation i andelen af elever med § 25,1-tilskud og § 25,2-tilskud. Mens nogle skoler i meget begrænset omfang søger SPS-tilskud til deres elever, søger andre skoler § 25,1- eller 25,2-tilskud til langt flertallet af deres elever. Andelen af elever med SPS-tilskud varierer således fra 11 procent til 98 procent.

Disse forhold og variationer afspejles også i de sociale profiler (analyseret i kapitel 5), hvor den gennemsnitlige elevprofil ligger på niveau med den gennemsnitlige danske grundskoleelev fra samme årgang. Dvs. bedre stillet end SB- og OB- området.

Der er på dette område identificeret 4 "forsimplede" elevtyper der også karakteriserer tilskudstildeling og støttebehov. Her er der også sammenhæng mellem elevtype og tildelt tilskud.

Det gennemsnitlige SPS-tilskud per elev varierer fra 31.156 kr. per elev til 137.699 kr. per elev.

27 procent af eleverne på de almene skoler, der modtager højt SPS-tilskud får dækket hele egenbetalingen af hjemkommunen og 11 procent får delvist dækket egenbetalingen. Der er stor variation mht. andele af elever på skolerne, der får hel eller delvis dækning.

Den gennemsnitlige elev/lærer-ratio på skolerne er 5,1 og de gennemsnitlige lærerlønomkostninger per elev ligger på 91.435 kr. hvor den på øvrige almene kostskoler ligger på 64.820 kr. Variationen i lærerløn per elev er stor og der er sammenhæng mellem denne variation og tilskud per elev.

Det ses også (ligesom blandt SB-skolerne) at flertallet af eleverne med SPS-tilskud kommer fra specialområdet, inden de starter på skolen. SPS-tilskuddet bruges også på dette område til at lave små hold, til at have tolærerordninger og i mindre omfang til individuel undervisning. Individuel specialundervisning benyttes på langt de fleste skoler men i omfang er det gennemsnitligt 0,8 timer per elev per uge. På samme måde som på specialskoleområdet adskiller dette område heller ikke nødvendigvis undervisningen af elever afhængigt af om de modtager § 25,1-tilskud, § 25,2-tilskud eller ingen tilskud modtager.

Når der skal ansøges om SPS-tilskud, oplever flertallet af skolerne, at det støttebehov, som tildeles, ikke er svarende til deres egen opfattelse og vurdering af elevernes støttebehov. På samme måde som på SB- og delvist OB-området resulterer disse uoverensstemmelser i dialoger og anbefalinger til PPR eller faglig sagkyndig om indhold i indstillinger mht. støttebehov.

9. Holdninger til nuværende og fremtidig model

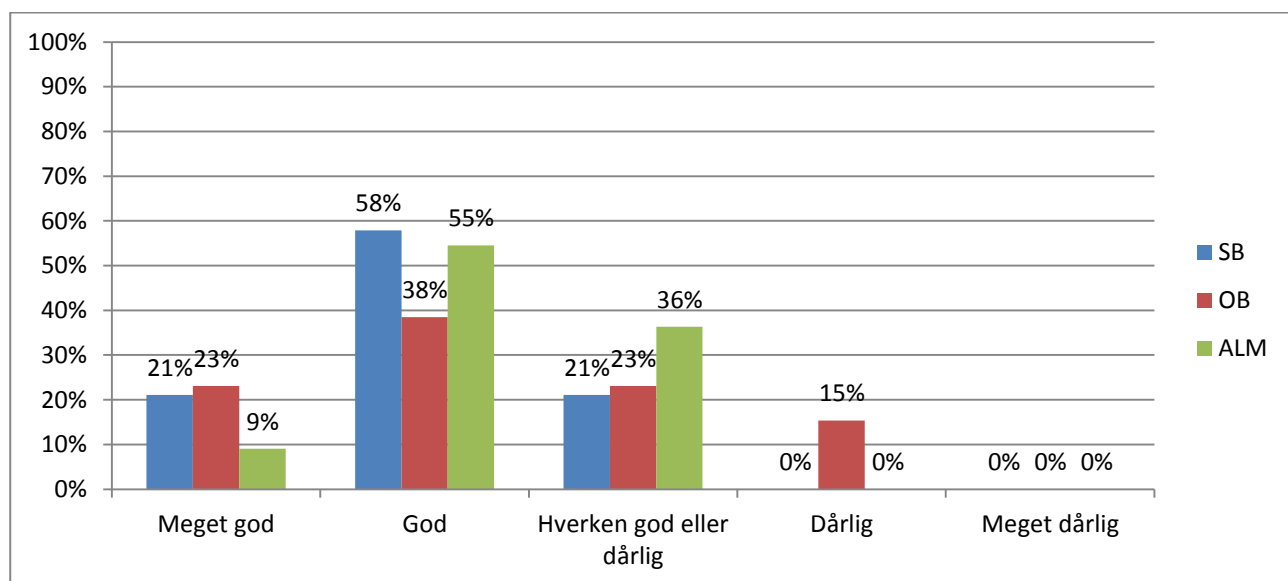
I dette kapitel sammenfattes de resultater i analysen, der vedrører skolernes vurdering af og holdninger til den nuværende tilskudsordning, herunder deres vurdering af styrker og svagheder samt deres holdning og ønsker til en fremtidig tilskudsordning. Dette er medtaget som et supplement til analysens øvrige resultater, der er centreret om skolerne, deres tilbud, deres elever og deres anvendelse af tilskud. Formålet er at opnå indsigt i skolernes holdninger og at få indblik i deres tilgang, prioriteringer og forventninger til en tilskudsordning.

Generelt er holdningen på tværs af SB-skolerne, OB-skolerne og de almene kostskoler, der modtager et højt SPS-tilskud, positiv i forhold til den nuværende tilskudsordning. På tværs af de tre skoletyper finder gennemsnitligt 61 procent, at den nuværende tilskudsordning enten er god eller meget god. Modsat er det kun på OB-området, at enkelte skoler oplever tilskudsordningen som dårlig. Det er dog kun 15 procent ud af 14 OB-skoler, der angiver dette. På et af vores casebesøg fortalte en forstander for en OB-skole, at der var en vis utilfredshed blandt nogle OB-skoler, da de ikke oplever, at den nuværende tilskudsordning er tilpasset OB-området. Vedkommende siger:

"Det er især blevet et problem at få en ordentlig vurdering af eleverne efter at inklusionsloven er trådt i kraft i folkeskolerne. Her bliver elever som har brug for under 9 støttetimer inkluderet i de almindelige klasser, men denne tilskudsordning henviser til 3 støttetimer hvilket skaber nogle problemer for os."

36 procent af de almene kostskoler forholder sig hverken positivt eller negativt til den nuværende tilskudsordning, hvilket kan være et udslag af, at den anvendes til en mindre gruppe af eleverne på disse skoler, og derfor ikke "fylder" så meget.

Figur 93: Holdning til nuværende tilskudsordning

9.1 Svaghederne ved den nuværende model

Når skolerne bliver spurgt til, hvad svaghederne ved den nuværende tilskudsordning er, træder to tendenser tydeligt frem. For det første er der et flertal af SB-skolerne, der angiver, at svagheden ved den nuværende tilskudsordning primært er, at systemet er bureaukratisk og administrativt tungt. Dette understøttes i caseinterviewene, hvor flere SB-skoler bekræfter, at ansøgningsprocessen kræver meget tid fra skolernes administration. Tilskudssystemet er ifølge flere skoleledere kompliceret, tager tid at sætte sig ind og kræver mange forskellige instanser inddraget. Dog pointeres det samtidigt blandt SB-skolerne, at der er forståelse for, at systemet kan være tungt, da der skal være sikkerhed for at tilskuddet er berettiget.

Den anden tendens er, at OB-skoler og almene skoler i større udstrækninger ikke kender svagheder eller oplever svagheder ved den nuværende tilskudsordning. Dette skyldes primært, at de som tidligere nævnt opretter en § 25,1-ansøgning. OB-skoler og almene skoler forholder sig således til færre af de konkrete spørgsmål med hensyn til styrker og svagheder ved den nuværende tilskudsordning og ønsker til den fremtidige. Dette er som tidligere nævnt et udslag af, at tilskudsordningen ikke anvendes i samme grad på disse skoler, hvor SB-skolerne har en procentvis større gruppe elever, der skal søges individuel og meget varieret SPS-tilskud til.

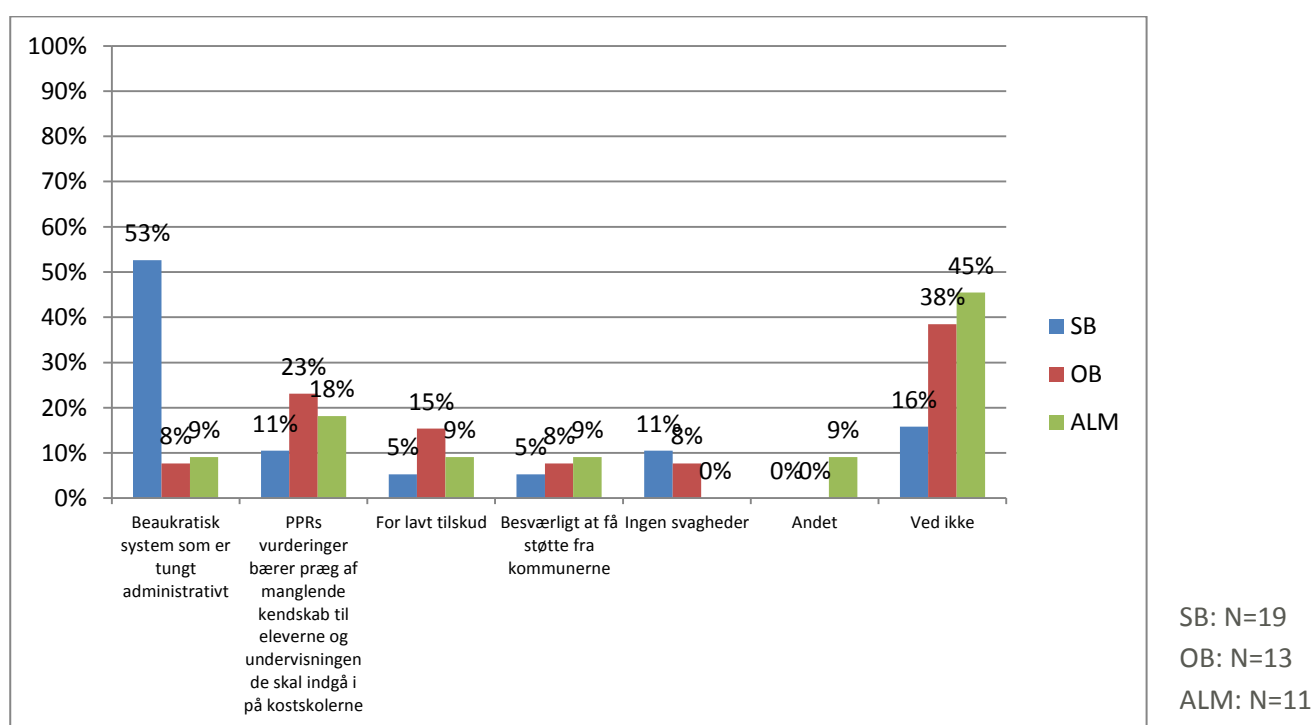
Af øvrige svagheder ved den nuværende tilskudslovgivning var der ingen tydelige tendenser i svarene udover, at PPR på tværs af skolerne kritiseres for mangel på kendskab til eleverne samt den undervisning, de skal indgå i på skolerne. Dette var også et gennemgående tema på vores casebesøg, hvor specielt SB-skolerne oplevede varierende kvalitet i PPR-udtalelserne. En skoleleder på en SB-skole var ganske tydelig:

"PPRs rolle er som vinden blæser. De kender ikke eleverne, men det handler vel om økonomi."

Med ovenstående citat udtrykker skolelederen irritation over, at SPS-tilskudsvurderingen ligger hos PPR i hjemkommunen. Da eleverne i tilfælde har været længe væk fra hjemkommunen, er kendskabet fra PPR lavt. Endvidere oplever skolelederen, at PPR ikke rejser til skolen for at lave en ny vurdering og for at få et kendskab til skolen, og hvordan eleven vil passe ind på denne. Dette bliver i langt de fleste tilfælde begrundet med, at der ikke er økonomi i kommunen til at sende PPR rundt i landet.

Om det også handler om økonomi på skolerne må stå ukommenteret. I forhold til svaghederne ved den nuværende tilskudsordning, blev skolerne bedt om at give deres holdning gennem åbne besvarelser. Disse har vi senere kodet til nedenstående figur 94.

Figur 94: Uddybelse af svaghederne ved den nuværende tilskudsordning⁴⁹

⁴⁹ Kategorierne er lavet på baggrund af åbne besvarelser, som er blevet kodet under temaer/udsagn, der repræsenterer, men samtidigt overskueliggør de oprindelige svar.

9.2 Styrkerne ved den nuværende model

Generelt fremhæver SB-skolerne, OB-skolerne og de almene skoler forskellige styrker ved den nuværende tilskudsordning. Alle tre skoletyper fremhæver, at ordningens udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger er en styrke. Andelen er dog noget større blandt SB-skolerne, hvor et flertal på 58 procent oplever dette som den primære styrke.

De OB-skoler, som har ansøgt efter § 25,2, angiver, at ordningens styrker er, at den tager udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger, og at man kan tænke skolens organisering ind i søgningen af tilskud.

På vores casebesøg uddybede en OB-skole, hvad der kunne menes med, at skolens organisering kan tænkes ind i søgningen af tilskud. Her påpegede forstanderen, at skolens måde at organisere undervisning altid tænkes ind i søgningen af tilskud.

”En skole med erfaring med ordblindes behov, betyder ofte at der bruges færre timer end eleven tidligere har haft behov for.”

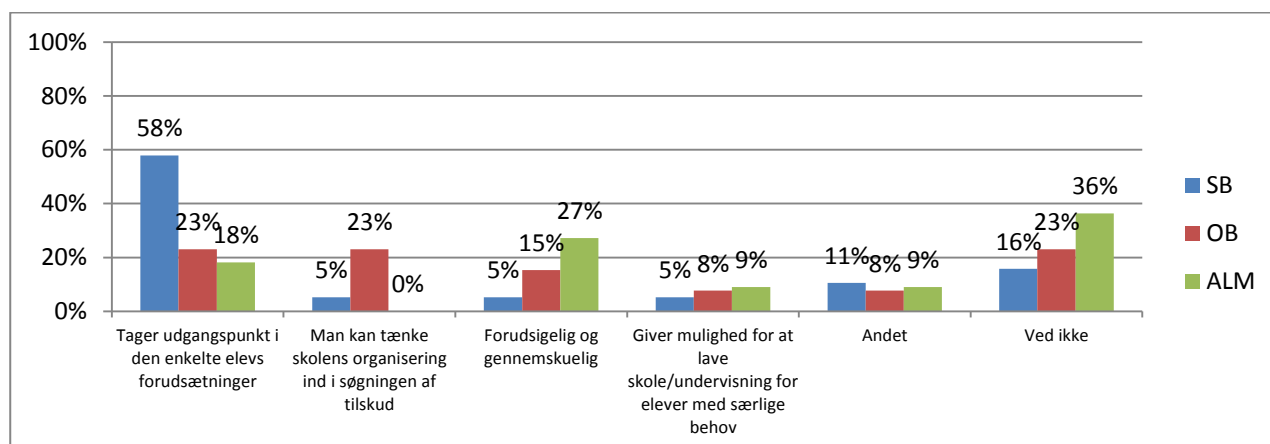
Blandt almene skoler oplever 27 procent primært tilskudsordningens styrker som forudsigelighed og gennemskuelighed. 18 procent fremhæver tilskudsordningen største styrke som, at den tager udgangspunkt i den enkelte elevs forudsætninger.

I caseinterviewene påpeger flere skoler, at den nuværende tilskudsordning primært er vellidt, fordi man søger på baggrund af den enkelte elev og derfor modtager støtte, så den enkelte elev kan få støtte til det individuelle behov. Argumentet er, at støttebehov varierer meget. På SB-området pointeres dette i særdeleshed. Det er mange SB-skolers opfattelse, at de i særdeleshed er afhængige af, at kunne søge tilskud afhængigt af den enkelte elevs individuelle forudsætninger. En skoleleder på en SB-skole udtaler:

”Man skal altid se på elevens behov, og hvad der passer bedst til den enkelte elev. Og det er klart, at det er bedst at kunne søge på det antal timer, som den enkelte elev har behov for.”

Skolerne er ligeledes blevet bedt om at beskrive de gode ting ved den nuværende tilskudsordning i åbne besvarelser. Dette har vi kodet i nedenstående figur.

Figur 95: Uddybelse af styrkerne ved den nuværende tilskudsordning

Når skolerne i figur 96 beskriver deres ønsker til en fremtidig tilskudsordning, adskiller SB-skolerne sig. 32 procent af SB-skolerne angiver, at de gerne så, at der blev skabt nogle overordnede kategoriseringer, som eleverne kunne inddeles efter, når der søges SPS-tilskud. I de kvalitative interview afviste flere SB-skoler dog ideen om overordnede kategoriseringer i tilskudsordningen. Her vurderes det således, at deres elever er for forskellige, og at elevernes behov varierer i en grad, der gør det umuligt at kategorisere dem. En skoleleder på en SB-skole mente således:

"Jeg tror ikke, at man kan lave det(tilskudsordningen) til bokse, fordi de særlige læringsforudsætninger er meget forskellige. Man er nødt til at lave en vurdering. (...) Og vores nuværende system er velfungerende, forstået på den måde, at jeg laver en vurdering af den enkelte elev."

Der var dog også andre, der mente, at grupperinger i en tilskudsmodel ikke er umulig:

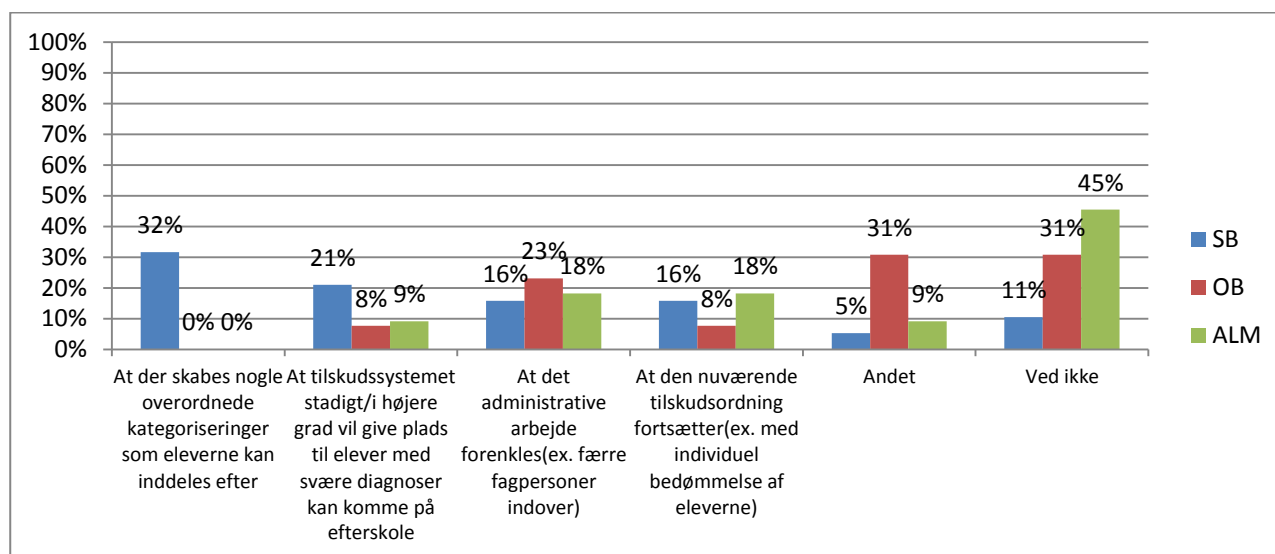
"Jeg tror godt, man kan lave kasser at inddele eleverne efter (når der søges om tilskud). Os forstandere gør det jo alligevel i det daglige ud fra vores erfaring. Det ville gøre inddelingen mere overskuelig og ens skolerne imellem."

OB-skolerne skiller sig ikke ud ved at have nogle generelle ønsker til den fremtidige tilskudsordning udover, at 23 procent ønsker at det administrative arbejde forenkles. De placerer sig hovedsageligt i kategorierne ved ikke og andet, hvor der ikke er et sammenfald i, hvad de ønsker.

Almene skoler placerer sig primært i kategorien ved ikke (45 procent), mens en anseelig andel på 18 procent ønsker, at den nuværende tilskudsordning skal fortsætte eller at den fremtidige tilskudsordnings administration skal forenkles administrativt.

I forhold til ønsker til en fremtidig tilskudsordning svarer skolerne også på dette i åbne besvarelser som efterfølgende er blevet kodet:

Figur 96: Skolernes ønsker til en fremtidig tilskudsordning

9.3 PPRs oplevelser, vurderinger og forslag

Dette afsnit vil kort redegøre for nogle af de tilbagemeldinger, der er kommet i forbindelse med interview med to repræsentanter fra PPR. Der er blandt PPR nogle dilemmaer, som handler om, at deres kendskab til de elever, som der bliver bedt om en udtalelse på, meget ofte er mangelfuldt. PPR oplever at få henvendelser fra efterskoler vedrørende elever, som de aldrig før har hørt om, eller som har været ude af kommunen i en lang årrække. En PPR-repræsentant:

"Så vores kendskab til eleven bliver meget mangelfuldt og dermed bliver håndtering af det, vi nu må skrive ikke videre bevendt, og det får karakter af, at vi bare bliver et stempelkontor, der skal blåstemple noget."

PPR påpeger endvidere, at det er komplekst, at PPR i den nuværende tilskudsordning skal tage højde for skolens konkrete undervisningstilbud. Det bliver påpeget, at elever fra Lolland f.eks. godt kan vælge en efterskole i Nordjylland, som PPR intet kendskab har til. Dette skaber selvfølgelig en problematik om kendskab til en efterskole i Nordjylland som undervisningstilbud og at kunne tage højde for det i en udtalelse. Da der ikke bliver sendt konsulenter eller psykologer tværs over landet, så baseres dette kendskab oftest kun på skolernes hjemmeside, hvis det overhovedet bliver taget i betragtning. En PPR-repræsentant siger:

"Jeg bliver nødt til at basere min udtalelse på baggrund af, hvad jeg kan få op under neglene på en hjemmeside, og det kunne jeg godt stille nogle faglige spørgsmål ved kvaliteten ved."

Derfor er det et stort ønske fra PPR, at det bliver en lokal PPR, som skal vurdere dette, da denne har mulighed for at besøge skolen i højere grad.

”Man skulle kigge på om PPR-betjeningsforpligtigelsen skulle skifte kommune ansvar med barnet, når vi snakker efterskoler. Altså, at når en elev skifter til en efterskole uden for kommunen, så glider PPR-forpligtigelsen samme vej”

Forslaget indebærer så, at PPR, i den kommune hvor skolen er beliggende, vil være nødt til at støtte sig til elevens tidligere skolekommunes PRR og deres kendskab til og arbejde med eleven.. Men dette vil også betyde, at man i højere grad vil kunne rejse et forventningsniveau i forhold til efterskolens tilbud.

Ovenstående fører videre til andet fremhævet af PPR og udtrykt på følgende måde:

”At man i fremtiden bliver knivskarp i forhold til opdelingen mellem almindelig god undervisning i forhold til børn med alle mulige behov og god undervisning i forhold til børn med særlige behov.”

Der henvises her til de børn, som placerer sig på kanten mellem § 25,1 og § 25,2. Det vurderes som vigtig, at alt det, der ligger på § 25,1-niveau eller under, fremtidigt ligger indenfor rammerne af grundtaksttildelingen, og at alt, hvad der ligger over, får et øget fokus på og et forventningskrav om kvaliteten af selve skolernes ansøgninger og fokus på kvaliteten.

Dette bliver understøttet af en anden PPR-repræsentant:

”Jeg tænker, at en del af svaret kunne ligge i grundtaksttildelingen: Vi sikrer, at det generelle taks-niveau modsvarer de forventninger, der ligger til et bredere undervisningsbegreb, og så vil vi slet ikke høre om de børn, der ikke har vidtgående behov. Dem skal PPR slet ikke involveres i, jf. gældende lovgivning. Dem vi gerne vil høre om, er dem som er så præget af deres behov, at man næsten kan se det på dem. Altså, dér hvor det giver mening.”

PPRs nye rolle i grundskolen og betydningerne heraf blev således berørt. Med den nye inklusionslovgivning er PPR nu blevet mere rådgivende end udredende i relation til mange elever. I kraft af det meget bredere definerede undervisningsbegreb, hvor man lægger op til en decentralisering af specialundervisningsressourcerne, er fokus flyttet væk fra individuelt fokus på specifikke elever med særlige behov i retning af primær forebyggelse rettet mod hele gruppen af elever. I denne sammenhæng skal det særligt bemærkes, at PPR ikke længere får specifikt systematisk kendskab til elever med støttebehov under 9 timer. Dette vil i denne sammenhæng få betydning for PPRs muligheder for at vurdere denne elevgruppe, når de f.eks. søger optagelse på efterskolerne.

9.4 Sammenfatning

Generelt er holdningen på tværs af SB-skolerne, OB-skolerne og almene skoler positiv i forhold til den nuværende tilskudsordning. Flertallet finder den nuværende tilskudsordning god eller meget god. Dog er der også enkelte skoler på OB-området, som oplever tilskudsordningen som direkte dårlig.

SB-skolerne er mest klare mht., hvad svaghederne og styrkerne ved den nuværende tilskudsordning er. Dette kan være et udslag af den meget højere andel af § 25,2-elever på SB-skolerne og den således mere omfattende erfaring med en besværlig støttevurderings- og ansøgningsproces.

Svaghederne ved den nuværende tilskudsordning er ifølge SB-skolerne, at den nuværende tilskudsordning er administrativt tung og bureaukratisk. Ansøgning om tilskud kræver meget tid af skolernes ledelse og administration. Tilskudssystemet er ifølge flere skoleledere kompliceret, tager tid at sætte sig ind og kræver således, som det da også er vist i undersøgelsen, mange forskellige instanser inddraget. Instanser som ofte har svært ved at bidrage kvalitativt til retvisende og aktuelle vurderinger.

På tværs af skolerne er der kritik af PPR for ofte at mangle kendskab til eleverne og den undervisning, de skal indgå i på skolerne. PPR genkender selv dette som et problem, og foreslår at det eventuelt kan løses ved at placere støttevurderingen hos det lokale PPR – hvor skolen ligger - frem for i elevens hjemkommune.

Paradoksalt er det, at ifølge kategoriseringer af skolernes svar, fremhæver en stor andel af SB-skoler, OB-skoler og almene skoler, udgangspunktet i den enkelte elevs forudsætninger og behov, som en styrke ved den nuværende tilskudsordning. Det paradoksale synes således at være, at netop dette udgangspunkt også er udgangspunktet for de mange administrative byrder som kritiseres. Forklaringen er antageligt, at skolerne nødtigt vil undvære dette individuelle udgangspunkt for støtteansøgning på trods af de administrative byrder. OB-skolerne angiver endvidere, at en af ordningens styrker er, at man kan tænke skolens organisering ind i ansøgningen af tilskud. Et mindretal af OB-skolerne, men stadigt en anseelig del, oplever tilskudsordningen, som forudsigelig og gennemskuelig.

10. Sammenfatning

Om skolerne

Der er i alt 251 efterskoler og 12 frie fagskoler i Danmark. Den primære målgruppe for denne undersøgelse er de heraf 41 skoler godkendt af Undervisningsministeriet med et samlet særligt undervisningstilbud. Heraf er 18 efterskoler og 2 frie fagskoler målrettet elever med særlige behov (SB-skoler) og 21 efterskoler målrettet elever med læse- og skrivevanskeligheder (OB-skoler). Der er således tale om specialskoler med et segregeret undervisningstilbud. Skolerne ansøger Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen om tilskud til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand efter § 25, 1 på baggrund af deres indholdsplan, og skolerne har mulighed for at ansøge om tilskud til dækning af ekstraudgifter til fx lærertimer til elever med svære handicap efter § 25,2 (herunder elever med indlæringsvanskeligheder, sociale problemstillinger osv.) hvor støttebehov er af mere vidtgående karakter.

De to skoleområder er målt på elever og skoleantal nogenlunde lige store. Det samlede antal elever har varieret mellem ca. 1750 og ca. 1600 på begge skoleområder inden for de seneste tre år. Skolernes størrelse varierer fra i alt ca. 40 årselever til 110 årselever. Langt størstedelen af skolerne har en størrelse på mellem 70 og 90 elever, som således også af aktørerne vurderes at være en passende størrelse.

Skolerne præges af et relativt stort elevfrafald i løbet af skoleåret. På SB-skolerne faldt 19 procent fra i skoleåret 2012/13, og på OB-skolerne faldt 12 procent fra. Ca. halvdelen af pladserne genbesættes. Til sammenligning lå frafaldet for hele efterskoleområdet på ca. 11 procent. Fr afaldet er en udfordring for organisering af undervisningen og for skolernes økonomi. Fr afald er karakteristisk for stort set alle skoler, men der er en meget stor variation i fr afaldsprocent på begge skoleområderne. På SB-området er denne variation særligt stor. På en fjerdedel af SB-skolerne falder mellem hver anden og hver fjerde elev fra i løbet af skoleåret. Den gruppe af skoler hvor fr afaldet er særligt stort, er også skoler, hvor eleverne er særligt præget af sociale problemer og dermed større fr afaldsrisiko, men den store variation i fr afaldsprocenter kunne antyde, at der også er variationer i fastholdelsesstrategier.

Kursusprisen per uge varierer fra 1750 kr. til 2500 kr. per uge per elev. Gennemsnittet ligger på 1999 kr. per uge på SB-skolerne og på 1940 kr. på OB-skolerne. Gennemsnittet på skolerne i almensektoren ligger på 1.966 kr. med en spredning mellem 1.700 kr. og 2.257 kr.

Der er relativt stor variation i de økonomiske årsresultater blandt såvel SB- som OB-skolerne. Omkring en femtedel har overskud på over 1 million kr. og omkring en femtedel har underskud ned til omkring en halv million kroner (over de seneste tre regnskabsår). De gennemsnitlige årsresultater på henholdsvis SB-, OB- og almene kostskoler ligger nogenlunde på niveau.

En del af SB-skolerne er helt eller delvis prøvefri, og den praktiske indfaldsvinkel til undervisningen er højt prioriteret typisk således, at der på små hold undervises i boglige fag om formiddagen og praktiske fag om eftermiddagen. Der er stor variation i skolernes samlede tilbud og stor forskel i skolernes tematiske tilgang (idræt, landbrug, musik, bo-træning, teater osv.) på SB-skolerne. Som det skal vise sig, afspejles dette også i

en stor variation i målgrupperne. OB-skolernes tilbud er mere ensartede og er målrettet normalt begavede elever med læse- skrivevanskeligheder, og undervisningstilbuddene prioriterer, med særlig støtte, samme formål som folkeskolen.

Skolernes SPS-tilskud

Der har været en tendens til stigende SPS-tilskud på begge skoleområder over de seneste tre år. Største samlede stigning i tilskuddet ses på SB-området, hvor tilskuddet er steget fra i alt 93,9 millioner kroner i 2010/2011 til i alt 102,2 millioner kroner i 2012/2013 – altså næsten 9 procent. På OB-området har det samlede tilskud ligget nogenlunde stabilt på ca. 40 millioner. Disse udviklinger skal dog ses i lyset af, at elevtallet på OB-området er faldet fra 1737 til 1659 elever og steget fra 1592 til 1664 elever på SB-området. Det gennemsnitlige tilskud per elev er således steget med ca. 2000 kr. på OB-området og med ca. 2500 kr. på SB-området. I 2012/2013 lå det gennemsnitlige tilskud per elev på 24.712 kr. på OB-området og på 61.440 kr. på SB-området. En SB-elev er altså gennemsnitligt set 2,5 gange dyrere end en OB-elev.

Der er da også stor forskel på fordelingen af § 25,1-tilskud og § 25,2-tilskud på de to områder. På SB-området er fordelingen samlet set nogenlunde ligelig, mens OB-området samlet set har få (én ud af ti) elever, der modtager tilskud efter § 25,2. De relativt få § 25,2-elever på OB-området er desuden placeret på få skoler. På trods af denne relativt store forskel, så fremgår det dog af variationen i anvendelsen af henholdsvis § 25,1 og § 25,2 og af variationen mellem de gennemsnitlige elevtilskud til de enkelte skoler, at såvel SB-området som OB-området har delvist sammenfaldende elevtyper mht. støttebehov og tilskud. Variationen i gennemsnitligt tilskud per elev ligger således mellem ca. 22.500 kr./elev og 130.000 kr./elev på SB-området og mellem ca. 20.000 kr./elev og ca. 56.500 kr./elev på OB-området. Ser man på variationen i SPS-tilskud mellem de enkelte skoler, så er der stor spredning og variation på SB-området, mens OB-området med få undtagelser er mere ensartet mht. gennemsnitligt tilskud per elev, hvilket skyldes, at de fleste OB-skoler udelukkende modtager tilskud efter § 25,1.

Ser man på, for hvor stor en andel af eleverne der helt eller delvist får dækket egenbetalingen for deres ophold af kommunen, så får 42 procent af eleverne på SB-skolerne og 12 procent af eleverne på OB-skolerne hele egenbetalingen dækket af kommunen. 28 procent af eleverne på SB-skolerne og 24 procent af eleverne på OB-skolerne får delvist dækket deres egenbetaling for opholdet af hjemkommunen. Samlet set får altså ca. syv ud af ti elever på SB-skolerne og fire ud af ti elever på OB-skolerne helt eller delvist dækket egenbetalingen af hjemkommunen.

Sammenhæng mellem tilskud og lærerforbrug og lønomkostninger

Statistiske analyser har afdækket en række klare sammenhænge mellem skolernes modtagne tilskud per årselev og forskellige kernetal i skolernes regnskab: Overordnet betragtet så hænger tilskud per elev både på SB- og OB-skolerne sammen med færre elever per ansat.

Dette nuanceres, når der ses på tilskuddets sammenhæng med lærerlønomkostningerne, hvor den mest stabile og præcise sammenhæng findes inden for gruppen af SB-skolerne. Der er her en meget ensartet tendens på tværs af de tre regnskabsår til, at udgifterne til lærerlønninger estimeres til at stige med om-

trent 5.000 kr. per årselev, når skolens tilskud stiger med 10.000 kr. per årselev. Denne forskel i stignings-takt er dels drevet af andelen af SPS-tilskuddets bidrag til lærerlønninger, dels elev/lærer-ratioen, dels lærerlønninger og dels af SPS-tilskuddets bidrag til driftsresultatet for skolen. Det bør understreges, at det ikke dermed kan siges, at skoler med højere SPS-tilskud bruger færre midler på lærerlønninger end det forventelige. Sammenhængen i stigningstakten er således en kompleks ligning med flere ubekendte.

En del af sammenhængen kan dog drives af, at skoler med høje gennemsnitlige SPS- tilskud per elev har lavere gennemsnitlige lærerlønnomkostninger per elev. Om dette lavere lønniveau skyldes lavere læreranciennitet eller andre forhold kan undersøgelsen ikke sige noget om.

Ifølge undersøgelsen er langt den største personalegruppe lærere – 67 procent (SB-skoler) og 64 procent (OB-skoler) - og kun henholdsvis 2 og 3 procent er angivet at være andet pædagogisk personale end lærere. I det omfang skolerne har ansat andre faggrupper som lærere, skal disse faggrupper være ansat på samme overenskomstmæssige vilkår, og den faglige baggrund kan således ikke have indflydelse på de identificerede sammenhænge mellem løn og SPS-tilskud.

De gennemsnitlige lærerlønnomkostninger per årselev er på 126.560 kr. for SB-skolerne, 86.074 kr. for OB-skolerne og 66.960 kr. for de almene kostskoler. Forskellen forklares langt overvejende af elev/lærer-ratioen.

Ansøgningspraksis, vurdering af støttebehov og ansøgning af tilskud

Udgangspunktet for ansøgning om SPS-tilskud er selvsagt elevens handicap, læringsmæssige forudsætninger, sociale forhold og heraf resulterende støttebehov. Et grundlæggende dilemma er dog i forlængelse heraf, at skolerne har et samlet tilbud til grupper af elever – og at eleverne har et støttebehov som i udgangspunktet afklares individuelt.

Forud for fastsættelse af støttebehov og ansøgning om SPS-tilskud, rådfører skolerne sig i høj grad med afgivende skole, PPR og UU-vejledere som en del af den samlede støttevurdering. Med meget få praktiske undtagelser afholder alle skoler desuden optagelsessamtaler med alle elever. Disse optagelsessamtaler bliver alle foretaget med eleven og en eller begge elevens forældre eller en værge. Langt de fleste af SB-skolerne har også en socialrådgiver fra kommunen eller en UU-vejleder med til samtalen. Det sidste er meget sjældent på OB-skolerne. På dette grundlag vurderer skolerne elevens støttebehov.

I kombination med den individuelle vurdering af elevens støttebehov foretages imidlertid også en vurdering af støttebehovet i relation til skolens samlede tilbud, og hvordan eleven kan indgå her i. Her foretages en justering i forhold til, hvilke hold og holdstørrelser eleven indgår i, og hvilke andre særlige støtteforhold eleven vurderes at skulle tilbydes. I lyset heraf justeres det af skolen vurderede støttebehov (timetallet) eventuelt.

I vurderingsprocessen er skolerne ofte i dialog med PPR, og det er tydeligt i såvel kvalitative som kvantitative studier, at der er uensartethed i disse to parter vurderinger af støttebehov og timetallet. Halvdelen af SB-skolerne og en syvendedel af OB-skolerne giver udtryk for, at de har ansøgt om tilskud i henhold til § 25,1, selvom PPR har vurderet, at eleven falder ind under § 25,2. Omvendt så angiver næsten alle af SB-

skolerne og halvdelen af OB-skolerne, at de har elever med et større støttebehov end det, som PPR har anbefalet. Et flertal af SB-skolerne kommer hyppigt med anbefalinger til PPR vedrørende elevens støttebehov i forbindelse med PPRs udarbejdelse af en udtalelse på eleven. Ifølge interview forekommer det, at nogle skoler skriver og fremsender den udtalelse, som PPR skal underskrive. OB-skoleområdet er anderledes. Her kommer en femtedel med anbefalinger, mens en fjerdedel stort set aldrig kommer med anbefalinger til PPR. Årsagerne til forskellen mellem områderne skal hovedsageligt findes i, at der på OB-området er meget færre elever, der modtagertilskud efter § 25,2.

Uensartetheden i vurderingerne skyldes ikke nødvendigvis forskellige vurderinger af elevernes støttebehov. Dele af uensartetheden kan således skyldes, at PPR alene tager udgangspunkt i elevens behov isoleret set, og at skolen tager udgangspunkt i det samlede særlige tilbud, de er godkendt til at drive.

Men i det hele taget forekommer der dog ofte, at være en generel konflikt mellem PPRs vurderinger og skolernes vurderinger af støttebehovet. Parterne har i mange tilfælde begrænset tillid til modpartens vurderingsmuligheder, forudsætninger eller motiver herfor. I løbet af undersøgelsen er en række uensigtsmæssige dilemmaer omkring ansøgning af tilskud således også blevet tydeliggjort. Det er tydeligt, at skolen balancerer mellem på den ene side, at skulle vurdere elevens støttebehov og søge den støtte, som er passende i relation hertil, og på den anden side at skulle vurdere skolens samlede økonomi i relation til personaleforhold osv. I den balancegang forekommer det, ifølge interview, jævnligt, at hensynet til skolens økonomiske situation (løn til lærere der skal varetage undervisningsopgaven) får indflydelse på det i ansøgningen vurderede støttebehov (målt i ansøgte timer). Disse tilpasninger foretages såvel i opadgående som nedadgående retning.

I nogle tilfælde sker det således også, at skolerne helt lader § 25,2-ansøgninger ligge i skuffen (for en elev som går på skolen), selvom eleven med stor sikkerhed kunne bevilges støtten. Dette forhold, at skolerne så at sige kan have en check liggende i skuffen til trange tider, er, for det første et klart udtryk for, at vurderingerne af støttebehovene er udpræget elastiske, og for det andet et udtryk for, at skolerne opgør deres samlede behov for tilskud og tilpasser deres ansøgninger herefter. Det skal i denne sammenhæng understreges, at der ikke er fundet grundlag for, at disse tilpasninger til skolens overordnede økonomiske forhold sker på bekostning af en passende støtte til eleven. Forholdene understreger imidlertid nogle uensigtsmæssigheder i gældende ansøgningspraksis.

Den endelige vurdering af støttebehov og den endelig ansøgning af tilskud er således resultatet af et komplekst forløb og uklare procedurer og vurderingskriterier, med uklare kompetencefordelinger mellem aktørerne.

I gennemsnit modtager 8,5 procent af eleverne på SB-skolerne og 5,5 procent af eleverne på OB-skolerne ekstra midler fra hjemkommunen med henblik på, at der iværksættes social støtte i samværsdelen. Der er dog stor variation mellem skolerne (på begge områder) mht. andelen af elever der modtager denne sociale støtte.

Eleverne

SB-skolerne modtager ca. 80 procent af deres elever fra specialklasse/specialskeleområdet og 20 procent fra almenområdet. OB-skolerne modtager ca. 20 procent fra specialområdet og således flertallet fra almenområdet. Der er en positiv statistisk sammenhæng mellem antal elever fra specialområdet og modtaget tilskud per elev. Mht. hvilke kommuner de enkelte skolars elever kommer fra, så er der relativ bred variation.

Vurderet på socioøkonomiske kriterier og data findes de gennemsnitligt mest ressourcetsvage elever på SB-skolerne, som ligger markant højere i risikoprofil mht. støttebehov, end alle øvrige skoletypegrupper. Eleverne på OB-skolerne er dog også mere ressourcetsvage end den gennemsnitlige elev på almene kostskoler og den danske skoleelev i samme alder.

Da de konstituerende socioøkonomiske variable i social profilindekset har vist sig at have stor betydning for prædiktation af danske elevers faglige præstationer, og dermed kan betragtes som en proxy for elevers støttebehov, er det nærliggende at forestille sig, at en skoles sociale profilscore også har en sammenhæng med skolens modtagelse af SPS-tilskud (og tilskudsbehov).

Vurderet på socioøkonomiske kriterier og data findes de gennemsnitligt mest ressourcetsvage elever på SB-skolerne, som ligger markant højere i risikoprofil mht. støttebehov, end OB-skolernes elevgruppe, almene kostskolars elevgruppe og den gennemsnitlige danske skoleelev i samme alder. Eleverne på OB-skolerne er dog også mere ressourcetsvage end den gennemsnitlige elev på almene kostskoler og den gennemsnitlige danske skoleelev i samme alder.

Forskellen på social profil mellem SB-området og OB-området afspejler sig også i modtaget SPS-tilskud, hvor SB-området samlet set modtager større SPS-tilskud end OB-området (se mere herom nedenfor). Hvis de to skoleområder derimod analyseres hver for sig, og der ses nærmere på forskellene mellem de enkelte skolars social profil, hænger social profilscore ikke sammen med modtaget SPS-tilskud. Det er således andre forhold, som samtidig ikke er korrelerede med den sociale profil, der fører til variation i tilskuddet. Med andre ord: De individuelle støttebehov på baggrund af handicap, indlæringsvanskeligheder og kontekstspecifikke sociale problematikker, samt vurderingerne heraf, har større indflydelse på variationen i tilskudstildelingen.

I gennem kvalitative undersøgelser og systematiseringer af svar, er der kondenseret 4 elevtyper på SB-området og 5 elevtyper på OB-området, som søger at forklare dele af variationen i støttebehov og tilskud. Elevtyperne giver et sammenfattende billede og grupperinger af omfanget af elevernes handicap, vanskeligheder og støttebehov. Opdelingen i elevtyper viser, at der er stor forskel og variation i karakteristika, handicap og vanskeligheder mellem SB-området og OB-området. Indenfor de enkelte skoleområder, ses den største variation på SB-området. På OB-området bekræftes billedet af en stor gruppe skoler med et meget ensartet tilbud og en relativt ensartet elevgruppe med få skoler som undtagelsen (med lidt mere støttekrævende elevtyper). Der er desuden identificeret en – analysegrundlaget taget i betragtning – klar sammenhæng mellem gennemsnitlig elevtype/tyngde og SPS-tilskud.

Skolernes særlige undervisningstilbud

De kondenserede og "forsimplede" elevtyper og kategorier herfor gør det for det første muligt overordnet set at gruppere støttebehov og for det andet at danne et overblik over, hvordan skolernes tilskudsansøgninger fordeler sig i forhold til elevernes handicap- og indlæringsvanskeligheder, sociale problemstillinger osv. og de hertil relaterede støttebehov/nødvendige støttetiltag.

Det vurderes samlet set, at elevtyper hvis handicap og problemstillinger er omfattende, også får mere omfattende støtte og også typisk modtager tilskud efter § 25,2. Modsætningsvist får de elever som beskrives som værende mindre tunge, ikke samme mængde støtte og primært også tilskud efter § 25,1. Der er konstateret en god sammenhæng mellem de genererede elevtyper/kategorier og modtaget elevtilskud.

SPS-tilskuddet bliver af både SB-skolerne og OB-skolerne brugt til at danne mindre holdstørrelser. Eleverne undervises typisk på mindre hold af varierende størrelse, men typisk med mellem 10 og 12 elever per hold. Derudover har især SB-skolerne, men også halvdelen af OB-skolerne, dobbeltlærere i mange timer. Såvel OB-skolerne som SB-skolerne benytter individuel specialundervisning i varierende men mindre omfang (gennemsnitligt 0,2 timer per elev om ugen på OB-skolerne og 2,1 timer per elev om ugen på SB-skolerne).

SB-skolerne har et meget forskelligt ugentligt undervisningstimeantal. Et flertal af skolerne angiver, at en gennemsnitlig elev undervises mellem 21 og 23 timer per uge. Mønstret på OB-skolerne ligner SB-mønstret lidt. Her har skolerne også et meget forskelligt ugentligt undervisningstimeantal. Et flertal angiver, at en gennemsnitlig elev undervises mellem 24-26 timer per uge.

Både SB-skolerne og OB-skolerne anvender – sammenlignet med almenområdet – ekstra ressourcer på pædagogisk tilrettelagte samvær uden for undervisningen. Desuden anvendes også flere personaleressourcer i elevernes fritid, hvor vagtlærer- og kontaktlærerfunktionen angiveligt, ifølge interview, er højere prioriteret end på almenområdet.

Et stort flertal af både SB-skolerne og OB-skolerne angiver, at de to elevgrupper, der modtager tilskud efter henholdsvis § 25,1 og § 25,2 er svære at skille fra hinanden, eller at det er pædagogisk uhensigtsmæssigt at gøre det, hvorfor de i undervisningssammenhæng i høj grad blandes. Samlet set kan det konstateres, at det individuelt baserede og ansøgte tilskud til et antal timer efter § 25,2, er svært at identificere/genfinde i praksis "én til én". Det hænger bl.a. sammen med, at store dele af tilskuddet anvendes til små holddannelser, hvorved dele af det ansøgte timeantal er et udtryk for et gennemsnit af det timetal, der anvendes på de små hold. Et stort flertal af både SB-skolerne og OB-skolerne har nogle særlige fysiske rammer, faciliteter og lignende, som vurderes at være nødvendige for at imødekomme de særlige pædagogiske behov som elevmålgruppen har.

Almene skoler der modtager et højt SPS-tilskud

Undersøgelser og analyser gennemført for de 17 almene skoler (11 almene efterskoler og seks frie fagskoler), som har modtaget et SPS-tilskud på minimum halvanden mio. kr. i skoleåret 2011/2012, viser, at nogle af dem på visse områder minder om SB-skolerne. De almene efterskoler har nogenlunde samme størrelser, men oplever ikke i samme grad som SB-skolerne og OB-skolerne elevfrafald og en udskiftning i elevgrup-

pen. Skolerne er i forhold til deres elever (dem med SPS-tilskud) relativt varierede mht. elevtyper og karakteristika.

Dette afspejles også i deres ansøgningspraksis, hvor der er stor variation i hvor mange af deres elever, der søges tilskud til, og variation i andelen af elever med § 25,1-tilskud og § 25,2-tilskud. Mens nogle skoler i meget begrænset omfang søger SPS-tilskud til deres elever, søger andre skoler § 25,1- eller 25,2-tilskud til langt flertallet af deres elever. Andelen af elever med SPS-tilskud varierer således fra 11 procent til 98 procent.

Disse forhold og variationer afspejles også i de sociale profiler (analyseret i kapitel 5), hvor den gennemsnitlige elevprofil ligger på niveau med den gennemsnitlige danske grundskoleelev fra samme årgang. Dvs. bedre stillet end SB- og OB- området.

Der er på dette område identificeret 4 "forsimplede" elevtyper der også karakteriserer tilskudstildeling og støttebehov. Her er der også sammenhæng mellem elevtype og tildelt tilskud.

Det gennemsnitlige SPS-tilskud per elev varierer fra 31.156 kr. per elev til 137.699 kr. per elev.

27 procent af eleverne på de almene skoler, der modtager højt SPS-tilskud får dækket hele egenbetalingen af hjemkommunen og 11 procent får delvist dækket egenbetalingen. Der er stor variation mht. andele af elever på skolerne, der får hel eller delvis dækning.

Den gennemsnitlige elev/lærer-ratio på skolerne er 5,1 og de gennemsnitlige lærerlønomkostninger per elev ligger på 91.435 kr. hvor den på øvrige almene kostskoler ligger på 64.820 kr. Variationen i lærerløn per elev er stor og der er sammenhæng mellem denne variation og tilskud per elev.

Det ses også (ligesom blandt SB-skolerne) at flertallet af eleverne med SPS-tilskud kommer fra specialområdet, inden de starter på skolen. SPS-tilskuddet bruges også på dette område til at lave små hold, til at have tolærerordninger og i mindre omfang til individuel undervisning. Individuel specialundervisning benyttes på langt de fleste skoler men i omfang er det gennemsnitligt 0,8 timer per elev per uge. På samme måde som på specialskoleområdet adskiller dette område heller ikke nødvendigvis undervisningen af elever afhængigt af om de modtager § 25,1-tilskud, § 25,2-tilskud eller ingen tilskud modtager.

Når der skal ansøges om SPS-tilskud, oplever flertallet af skolerne, at det støttebehov, som tildeles, ikke er svarende til deres egen opfattelse og vurdering af elevernes støttebehov. På samme måde som på SB- og delvist OB-området resulterer disse uoverensstemmelser i dialoger og anbefalinger til PPR eller faglig sagkyndig om indhold i indstillinger mht. støttebehov.

Holdninger til nuværende og fremtidig tilskudsordning

Generelt er holdningen på tværs af SB-skolerne, OB-skolerne og almene skoler positiv i forhold til den nuværende tilskudsordning. Flertallet finder den nuværende tilskudsordning god eller meget god. Dog er der også enkelte skoler på OB-området, som oplever tilskudsordningen som direkte dårlig.

SB-skolerne er mest klare mht., hvad svaghederne og styrkerne ved den nuværende tilskudsordning er. Dette kan være et udslag af den meget højere andel af § 25,2-elever på SB-skolerne og den således mere omfattende erfaring med en besværlig støttevurderings- og ansøgningsproces.

Svaghederne ved den nuværende tilskudsordning er ifølge SB-skolerne, at den nuværende tilskudsordning er administrativt tung og bureaukratisk. Ansøgning om tilskud kræver meget tid af skolernes ledelse og administration. Tilskudssystemet er ifølge flere skoleledere kompliceret, tager tid at sætte sig ind og kræver således, som det da også er vist i undersøgelsen, mange forskellige instanser inddraget. Instanser som ofte har svært ved at bidrage kvalitativt til retvisende og aktuelle vurderinger.

På tværs af skolerne er der kritik af PPR for ofte at mangle kendskab til eleverne og den undervisning, de skal indgå i på skolerne. PPR genkender selv dette som et problem, og foreslår at det eventuelt kan løses ved at placere støttevurderingen hos det lokale PPR – hvor skolen ligger - frem for i elevens hjemkommune.

Paradoksalt er det, at ifølge kategoriseringer af skolernes svar, fremhæver en stor andel af SB-skoler, OB-skoler og almene skoler, udgangspunktet i den enkelte elevs forudsætninger og behov, som en styrke ved den nuværende tilskudsordning. Det paradoksale synes således at være, at netop dette udgangspunkt også er udgangspunktet for de mange administrative byrder som kritiseres. Forklaringen er antageligt, at skolerne nødt til vil undvære dette individuelle udgangspunkt for støtteansøgning på trods af de administrative byrder. OB-skolerne angiver endvidere, at en af ordningens styrker er, at man kan tænke skolens organisation ind i ansøgningen af tilskud. Et mindretal af OB-skolerne, men stadig en anseelig del, oplever tilskudsordningen, som forudsigelig og gennemskuelig.

11. Konklusion og opmærksomhedspunkter

Baggrunden for nærværende undersøgelse har været et ønske fra Kvalitets- og Tilsynsstyrelsen om at opnå øget indsigt i og viden om specialkostskolerne med henblik på at kvalificere arbejdet med en ny samlet tilskudsordning for inklusion og specialundervisning.

Undersøgelsen har været centreret om følgende fokuspunkter og hovedproblemstillinger:

1. At beskrive skolernes undervisningstilbud og deres elever.
2. At undersøge hvordan skolerne fordeler sig med hensyn til det tilskud de modtager (tilskudsform, fordeling og størrelse).
3. At undersøge sammenhæng mellem skolernes SPS-tilskud og deres undervisningstilbud (herunder både hvordan de beskriver at de anvender SPS-tilskuddet og tilskuddet sammenholdt med personaleforbrug og omkostninger).
4. At undersøge sammenhængen mellem skolernes SPS-tilskud og deres elevgruppe.
5. At undersøge skolernes ansøgningspraksis, herunder deres samarbejde med PPR.
6. At få belyst skolernes holdning til den nuværende tilskudsordnings styrker og svagheder.

I det følgende konkluderes - delvist tværgående - på ovenstående hovedproblemstillinger. Først for SB og OB områderne og derefter på området for de almene skoler der i skoleåret 2011/12 modtog SPS-tilskud på 1,5 millioner kroner eller derover.

På baggrund af konklusionerne er der opstillet en række opmærksomhedspunkter, som styrelsen anbefales at tage højde for i det videre arbejde med en ny tilskudsmodel. Opmærksomhedspunkterne er fremhævet.

Skolernes undervisningstilbud og deres elever

- Der er stor forskel på SB-skolerne og OB-skolerne hvad angår undervisningstilbuddene. SB-skolernes tilbud er i høj grad bygget op omkring en praktisk indfaldsvinkel til undervisningen og med relativt stor tematisk variation i tilbuddenes indhold, herunder f.eks. særligt fokus på kreative fag, på bo-træning, på bevægelse, på friluft- og natur-aktiviteter osv.. Inden for den tematiske variation er der desuden også forskellighed mht., hvor meget de boglige fag vægtes, og hvor højt folkeskolens afgangsprøve prioriteres. OB-skolernes tilbud er mere ensartet og prioriterer i højere grad samme mål som folkeskolen, herunder folkeskolens afgangsprøve.
- Elevgruppen på SB-skolerne er meget varieret. Skolerne har en blanding af elever med Downs syndrom, svære udviklingsforstyrrelser, indlæringsvanskeligheder i varierende grad, elever med forskellige fysiske handicap med varierende indlæringsvanskeligheder og elever med svære opvækstbetingelser eller andre problemstillinger af social karakter. SB-skolernes undervisningsmæssige og pædagogiske udfordringer er således også meget varierede. En stor del af skolernes pædagogisk orienterede arbejde relaterer sig således til elevens hele sociale situation, familieforhold mm..
- Elevgruppen på OB-skolerne er i overvejende grad kendetegnet ved at være normalt begavede elever med læse-skrivevanskeligheder. Enkelte af OB-skolerne har imidlertid en mindre gruppe af ele-

ver, der ud over læse-skrivevanskeligheder også har andre vanskeligheder (primært udviklingsforstyrrelser), som de skal kompenseres for.

- Disse forskelle afspejles også i elevernes skolebaggrund. 80 procent af eleverne på SB-skolerne kommer fra specialklasse/specialskeleområdet og 20 procent fra almenområdet. På OB-området er det omvendt. Her kommer 20 procent fra specialområdet og 80 procent fra almenområdet.
- Der er en forholdsvis stor andel af elever på især SB-skolerne, der får dækket deres egenbetaling for efterskoleopholdet enten helt eller delvis af hjemkommunen. 42 procent af eleverne på SB-skolerne og 12 procent af eleverne på OB-skolerne får hele egenbetalingen dækket af kommunen. 28 procent af eleverne på SB-skolerne og 24 procent af eleverne på OB-skolerne får delvist dækket deres egenbetaling for opholdet af hjemkommunen. Samlet set får altså ca. syv ud af ti elever på SB-skolerne og fire ud af ti elever på OB-skolerne helt eller delvist dækket egenbetalingen af hjemkommunen.

Skolerne, elevgrupperne og fordeling af SPS-tilskud

- Der er en statistisk sammenhæng mellem antal elever fra specialområdet og modtaget SPS-tilskud. Jo flere elever fra specialområdet jo højere et SPS-tilskud modtager skolerne.
- På baggrund af strukturerede besvarelser fra skolerne selv om deres elever, elevernes handicap, indlæringsvanskeligheder og sociale problemer etc., samt om elevernes vurderede støttebehov og støttetiltag, har en nærmere analyse og kategorisering af eleverne resulteret i henholdsvis 4 (på SB-området) og 5 (på OB-området) "forsimplede" elevtyper fordelt på støttebehov. Der har endvidere vist sig at være en sammenhæng mellem elevsammensætning (elevtyper) og det SPS-tilskud som skolerne modtager.
- Vurderet på socioøkonomiske kriterier og data findes de gennemsnitligt mest ressourcetsvage elever på SB-skolerne, som ligger markant højere i risikoprofil mht. støttebehov end OB-skolernes elevgruppe, almene kostskolers elevgruppe og den gennemsnitlige danske skoleelev i samme alder. Eleverne på OB-skolerne er dog også mere ressourcetsvage end den gennemsnitlige elev på almene kostskoler og den gennemsnitlige danske skoleelev i samme alder.
- Forskellen på social profil mellem SB-området og OB-området afspejler sig også i modtaget SPS-tilskud, hvor SB-området samlet set modtager større SPS-tilskud end OB-området (se mere herom nedenfor). Hvis de to skoleområder derimod analyseres hver for sig, og der ses nærmere på forskellene mellem de enkelte skolers social profil, hænger social profilscore ikke sammen med modtaget SPS-tilskud. Det er således andre forhold, som samtidig ikke er korrelerede med den sociale profil, der fører til variation i tilskuddet.
- På SB-området er det samlede tilskud steget fra 93,9 millioner kr. til 102,2 millioner kr. over de seneste tre år (løbende priser). På OB-området har det samlede tilskud ligget nogenlunde stabilt på ca. 40 millioner kr. i samme periode (løbende priser). Disse udviklinger skal dog ses i lyset af, at elevtallet er faldet lidt på OB-området og steget lidt på SB-området. Det gennemsnitlige tilskud per elev er steget med henholdsvis ca. 2000 kroner og ca. 2500 kroner over de seneste tre år. I

2012/2013 lå det gennemsnitlige tilskud per elev på 24.712 kr. på OB-området og på 61.440 kr. på SB-området. En SB-elev er altså gennemsnitligt set ca. 2,5 gange dyrere end en OB-elev.

- Elevsammensætningen afspejles også i hvordan § 25,1-tilskud og § 25,2-tilskud fordeles på de to områder. På SB-området er fordelingen samlet set nogenlunde ligelig, mens OB-området samlet set har få (én ud af ti) elever med tilskud efter § 25,2. På OB-området er § 25,2-eleverne koncentreret på nogle få skoler, mens absolut størstedelen af skolerne kun har § 25,1-elever. Variationen i tilskud per elev ligger mellem ca. 22.500 kr./elev og ca. 130.000 kr./elev på SB-området og mellem ca. 20.000 kr./elev og ca. 56.500 kr./elev på OB-området. Dette fører frem til følgende opmærksomhedspunkt:
 - Under tilrettelæggelse af ny tilskudsordning bør man være opmærksom på variationen i skolernes elevgrupper hvad angår elevernes vanskeligheder/handicap og deres støttebehov på især SB-skolerne samt variationen i skoletilbud og målgrupper.

SPS-tilskud, undervisningstilbud, personaleforbrug og omkostninger

- Skolerne anvender i alt overvejende grad tilskuddet til små hold, tolærerordning, mindre klasse-størrelser og i mindre grad til individuel specialundervisning. Desuden anvendes tilskuddet f.eks. til særligt tilrettelagt pædagogisk samvær og til en styrkelse af vagt- og kontaktlærer funktionen. I hvilken udstrækning holdstørrelser, tolærerordninger og kontaktlærerfunktionerne adskiller sig fra hele almenområdet er svært at sige noget entydigt om da dette område ikke er undersøgt systematisk på samme måde.
- Samlet set kan det konstateres, at det individuelt baserede og ansøgte tilskud til et antal timer efter § 25,2 er svært at identificere/genfinde i praksis "én til én". Det hænger bl.a. sammen med, at store dele af tilskuddet anvendes til små holddannelser, hvorved dele af det ansøgte timeantal er et udtryk for et gennemsnit af det timetal, der anvendes på de små hold. Overordnet set er der i analysen fundet sammenhæng mellem det SPS-tilskud, skolerne modtager, og lærerlønomkostninger samt sammenhæng mellem SPS-tilskud og elev/lærer-ratio. Der er således på dette område en markant lavere elev/lærer-ratio end på de almene kostskoler. På SB-området er den gennemsnitlige elev/lærer-ratio ca. 3,5, på OB-området ca. 5,5 mens den for hele sektoren ligger på ca. 7.
- På SB-området er der en meget ensartet tendens på tværs af regnskabsår til, at udgifterne til lærerlønninger estimeres til at stige med omtrent 5.000 kr. per årselev, når skolens tilskud stiger med 10.000 kr. per årselev. Denne forskel i stigningstakt er dels drevet af andelen af SPS-tilskuddets bidrag til lønninger, dels elev/lærer-ratioen, dels lærerlønninger og dels af SPS-tilskuddets bidrag til driftsresultatet for skolen. Det bør understreges, at det ikke dermed kan siges, at skoler med højere SPS-tilskud bruger færre midler på lærerlønninger end det forventelige.
- Der er en forholdsvis konsistent negativ sammenhæng mellem skolernes gennemsnitlige SPS-tilskud per elev og deres lærerlønudgifter således, at SB-skoler med højest tilskud tenderer til at have det gennemsnitligt set lavest lønnede personale. Om dette lavere lønniveau primært skyldes

lavere læreranciennitet eller om der er andre årsager er uklart. Følgende opmærksomhedspunkt kan udledes:

- Såfremt en fremtidig tilskudsordning fortsat skal indeholde tilskudstildeling mv. på timeni-veau, kan man overveje at se nærmere på sammenhænge mellem det forventelige normalforbrug af lærere ift. elevtal, det antal lærere som SPS-tilskuddet muliggør og de faktiske forhold mht. lærerårsværk og aflønninger heraf. Endvidere kan man overveje at se nærmere på hvilke personalegrupper der er involveret i varetagelsen af den støtte, som SPS-tilskuddet anvendes til.

Ansøgningspraksis og samarbejde med PPR

- Det er meget vanskeligt præcist at vurdere, hvorvidt der er sammenhæng mellem det tilskud, skolerne modtager, og elevgruppens støttebehov. Det har været muligt at identificere overordnede statistiske sammenhænge mellem social profil og elevernes skolebaggrund. Men det er yderst vanskeligt at isolere den enkelte elevs støttebehov ud fra objektive kriterier
- Støttebehovet fastsættes således gennem individuelle vurderinger baseret på elevens historik, elevens handicap (herunder elevens eventuelle diagnose, indlæringsvanskeligheder, faglige udfordringer og/eller eventuelle sociale problemstillinger) og endelig skolens tilbud. Den endelige fastlæggelse af støttebehovet sker i et uklart og komplekst forløb og samspil med uklare kompetencefordelinger mellem PPR og skolerne.
- Bortset fra 2. og 3. års eleverne så kender skolerne i udgangspunktet ikke eleven ved tidspunktet for støttevurderingen. Det ligger desuden uden for PPRs rækkevidde, at opnå kendskab til de mange forskellige efterskoletilbud rundt omkring i landet. Endvidere har PPR en vanskelig opgave, idet de jf. ansøgningssystemet skal vurdere eleven som enkeltintegreret til trods for at eleven går i et segregeret specialeskoletilbud. Da PPR formelt set skal vurdere det endelige støttebehov, medfører denne konstruktion en høj usikkerhed mht. vurderingsgrundlaget. Konsekvensen er således også, at et flertal af SB-skolerne kommer med anbefalinger til PPR, eller simpelthen skriver udtalelserne og fremsender dem til PPR, som så kan tage stilling til dem, ofte på uklart grundlag. Følgende opmærksomhedspunkt kan udledes:
 - Man bør være opmærksom på de udfordringer, der ligger i, at PPR kan mangle kendskab til eleven, skolens tilbud og den øvrige elevsammensætning på skolen.
- En række andre usikkerheder kan også knyttes til vurderingen af individuelt støttebehov:
 - a) Elevernes støttebehov ændrer sig ofte i løbet af året, enten i opadgående eller nedadgående retning.
 - b) Skolerne anvender primært SPS-tilskuddet til små holddannelser og tolærerordning, og i mindre omfang individuel undervisning, hvilket gør det umuligt for skolerne at fastsætte den enkelte elevs støttebehov i timer isoleret set (særligt problematisk i relation til § 25,2, og derfor især en problematik på SB-området).

- c) Skolerne foretager ofte samlede vurderinger af skolens tilskudsbehov (for at kunne betale lærerlønninger mv.) og lader dette behov få indflydelse på det endeligt ansøgte tilskud per elev, og samlet set, i opad eller nedadgående retning.
- d) Det relativt store frafald af elever i løbet af et skoleår får også løbende indflydelse på skolernes samlede økonomiske vurderinger og dermed på de løbende individuelle ansøgninger. Det er således vanskeligt, at vurdere i hvilken udstrækning, skolerne tager udgangspunkt i den enkelte elevs støttebehov, elevens støttebehov i netop skolens undervisningstilbud, eller om det er skolens undervisningstilbud, der sætter niveauet for, hvad der ansøges.

Ovenstående tydeliggør, at det nuværende tilskudssystemets indretning ikke giver en gennemsigthed for så vidt angår kriterier for vurdering af den enkelte elevs støttebehov. Desuden vurderes det nuværende tilskudssystem af flere skoler (særligt SB-skoler) at være administrativt tungt. Endelig bruges der en hel del administrative ressourcer, når tilskudsmodellen ikke opleves at passe med skolernes praksis. Følgende opmærksomhedspunkter kan udledes:

- Det bør overvejes, hvordan det identificerede misforhold mellem skolernes ansøgning om individuelle tilskud til den enkelte elev på den ene side og på den anden side anvendelsen af tilskuddet til holddannelse mv. håndteres.
- Det bør overvejes, om der i udviklingen af en ny tilskudsordning kan findes alternativer til "time til time modellen". En mere enkel model med forenklet administration og færre variationer/kategorier i tilskudsstørrelse mv. kan overvejes. Det kan endvidere overvejes at tydeliggøre ansvarsfordelingen i forhold til opgaven med at vurdere elevernes støttebehov.

Almene kostskoler med højt SPS-tilskud

- Undersøgelsen af de 17 almene skoler (11 almene efterskoler og seks frie fagskoler), som har modtaget et SPS-tilskud på minimum 1,5 mio. kr. i skoleåret 2011/2012, viser, at de på mange områder minder om SB-skolerne for så vidt angår de elever, skolerne modtager SPS-tilskud til. De almene skoler har nogenlunde samme størrelser men oplever ikke i samme grad som SB-skolerne og OB-skolerne elevfrafald og udskiftning i elevgruppen.
- Skolerne er i forhold til deres antal elever (de elever skolen modtager SPS-tilskud til) relativt varierede mht. elevtyper og disses karakteristika. Dette afspejles også i skolernes ansøgningspraksis hvor der er stor variation i hvor mange af deres elever, der søges tilskud til. Andelen af elever som skolerne modtager SPS-tilskud til varierer således fra 11 procent til 98 procent. Der er desuden også stor variation og forskellighed i andelen af elever, som skolerne modtager henholdsvis § 25,1-tilskud og § 25,2-tilskud til. Det ses også (ligesom blandt SB-skolerne) at flertallet af eleverne med SPS-tilskud kommer fra specialområdet inden de starter på skolen.
- Det gennemsnitlige SPS-tilskud per elev varierer fra 31.156 kr. per elev til 137.699 kr. per elev. Den gennemsnitlige elev/lærer-ratio på skolerne er 5,1 og de gennemsnitlige lærerlønninger per elev ligger på 91.435 kr. hvor den på øvrige almene kostskoler ligger på 64.820 kr. Variationen i lærerløn per elev er stor og der er sammenhæng mellem denne variation og tilskud per elev.

- SPS-tilskuddet bruges også på de almene skoler til at lave mindre hold, til at have tolærerordninger og i mindre omfang til individuel undervisning, hvor andelen er højere end på SB- og OB-områderne. På samme måde som på SB- og OB-områderne er det svært at genfinde SPS-tilskuddet "én til én". Dette gør sig i særlig grad gældende på de skoler der modtager SPS-tilskud til en stor andel af deres elever. Undersøgelsen har i denne sammenhæng givet anledning til følgende opmærksomhedspunkt:
 - Man bør være opmærksom på, at det misforhold mellem skolernes ansøgning om individuelle tilskud til den enkelte elev på den ene side og på den anden side anvendelsen af tilskuddet til holddannelse mv., som er identificeret i analysen for så vidt angår særligt SB-skolerne, også gør sig gældende for de almene skoler, der modtager SPS-tilskud til en stor andel af deres elever.

Skolernes holdning til nuværende tilskudsordning

- Generelt, med undtagelser især på OB-området, er holdningen på tværs af SB-skolerne, OB-skolerne og almene skoler positiv i forhold til den nuværende tilskudsordning. Som styrke ved den nuværende ordning fremhæves især udgangspunktet i den enkelte elevs forudsætninger og behov, og at det er muligt at søge tilskud afhængigt af netop det vurderede støttebehov. I den sammenhæng fremhæver det af nogle som en styrke, at ordningen er gennemskuelig og forudsigelig. Desuden fremhæves det af nogle skoler, at det er muligt, at tænke skolens organisering og tilbud ind i ansøgningen af tilskud.
- Svaghederne ved den nuværende tilskudsordning er ifølge skolerne, at den nuværende tilskudsordning er administrativt tung og bureaukratisk. Ansøgning om tilskud kræver meget tid af skolernes ledelse og af administration. Tilskudssystemet er ifølge flere skoleledere kompliceret og tager tid at sætte sig ind i. Der er endvidere bred enighed blandt skolerne om, at en svaghed ved den nuværende ordning, er de udfordringer der er forbundet med PPRs rolle i støttevurderingsprocessen.

12. Bilag

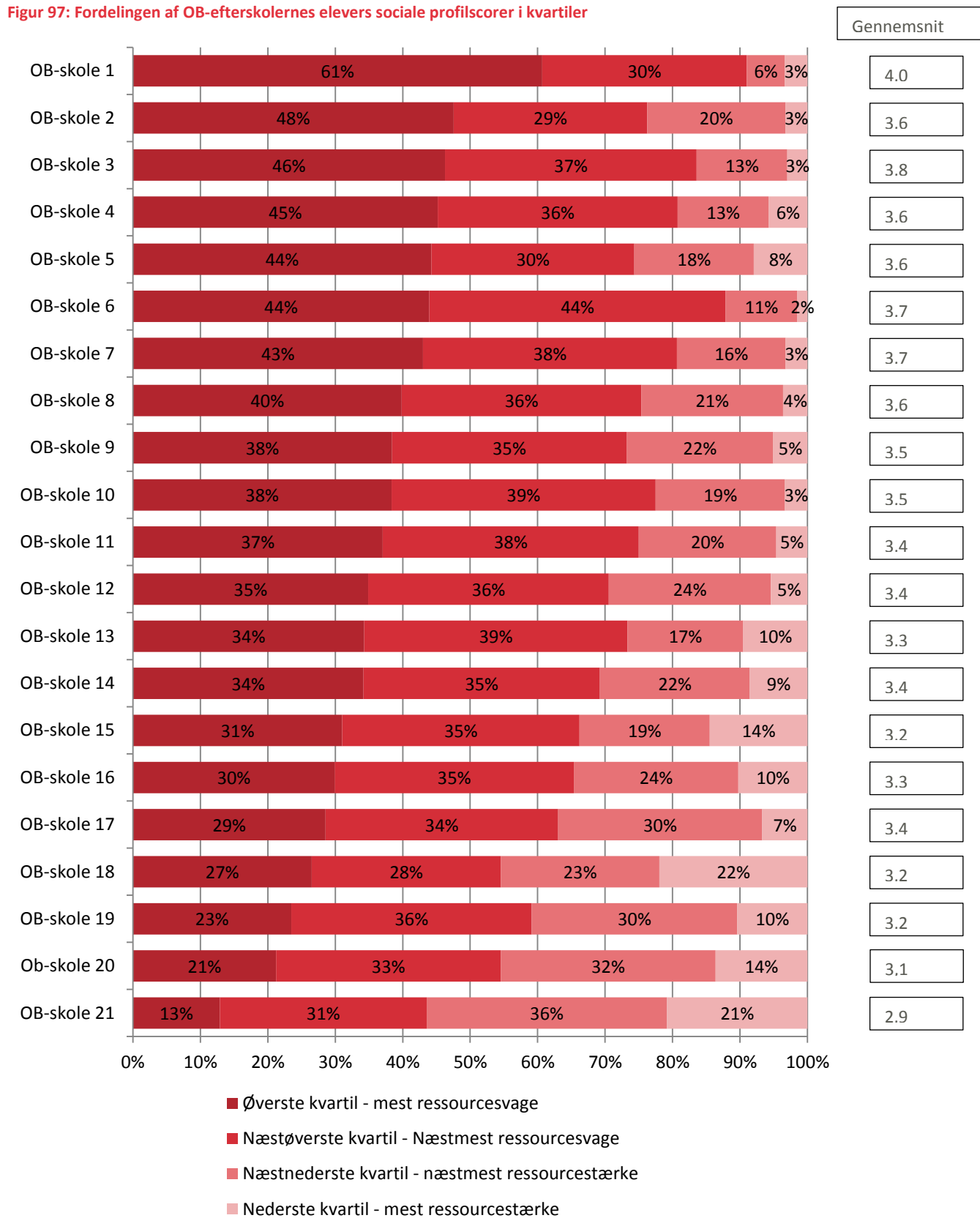
11.1 De enkelte skolars elevsammensætning i kvartiler

For at give et billede af, om skolernes gennemsnitsscore dækker over store variationer i fordelingen omkring gennemsnittet, vises i figur 97 (OB-efterskolerne), figur 98 (SB-efterskolerne) og figur 99 (de almene kostskoler), hvor stor en andel af den enkelte skoles elever, der falder i de forskellige kvartiler. Kvartilerne udtrykker de intervaller, som deler den samlede elevpopulation i fire lige store grupper. Hvis mere end 25 procent af eleverne på en given skole falder i et bestemt kvartil, kan skolens elever således siges at være overrepræsenteret i dette kvartil. Til højre for figuren fremgår desuden den enkelte skoles gennemsnitlige sociale profil.

Figureerne viser ikke overraskende, at de skoler, der har de højeste gennemsnitlige profilscorer, også tenderer til at have en stor andel elever tilhørende det fjerde (mest socialt udsatte) kvartil, sekundært mange i det tredje kvartil og kun få i det første og mest ressourcestærke kvartil. Gennemsnitsscorerne på tværs af skolerne lader ikke til at være baseret på vidt forskellige elevfordelinger omkring gennemsnittet, selvom et højt gennemsnit naturligvis i nogle tilfælde er drevet mere af en høj elevandel i tredje frem for fjerde kvartal og omvendt i andre tilfælde. Det tyder derfor på, at de aggregerede, gennemsnitlige sociale profilscorer giver et ganske rimeligt billede af specialefterskolernes sociale belastningsgrad. Dette gælder både SB- og OB-efterskolerne samt de øvrige tilskudstunge kostskoler.

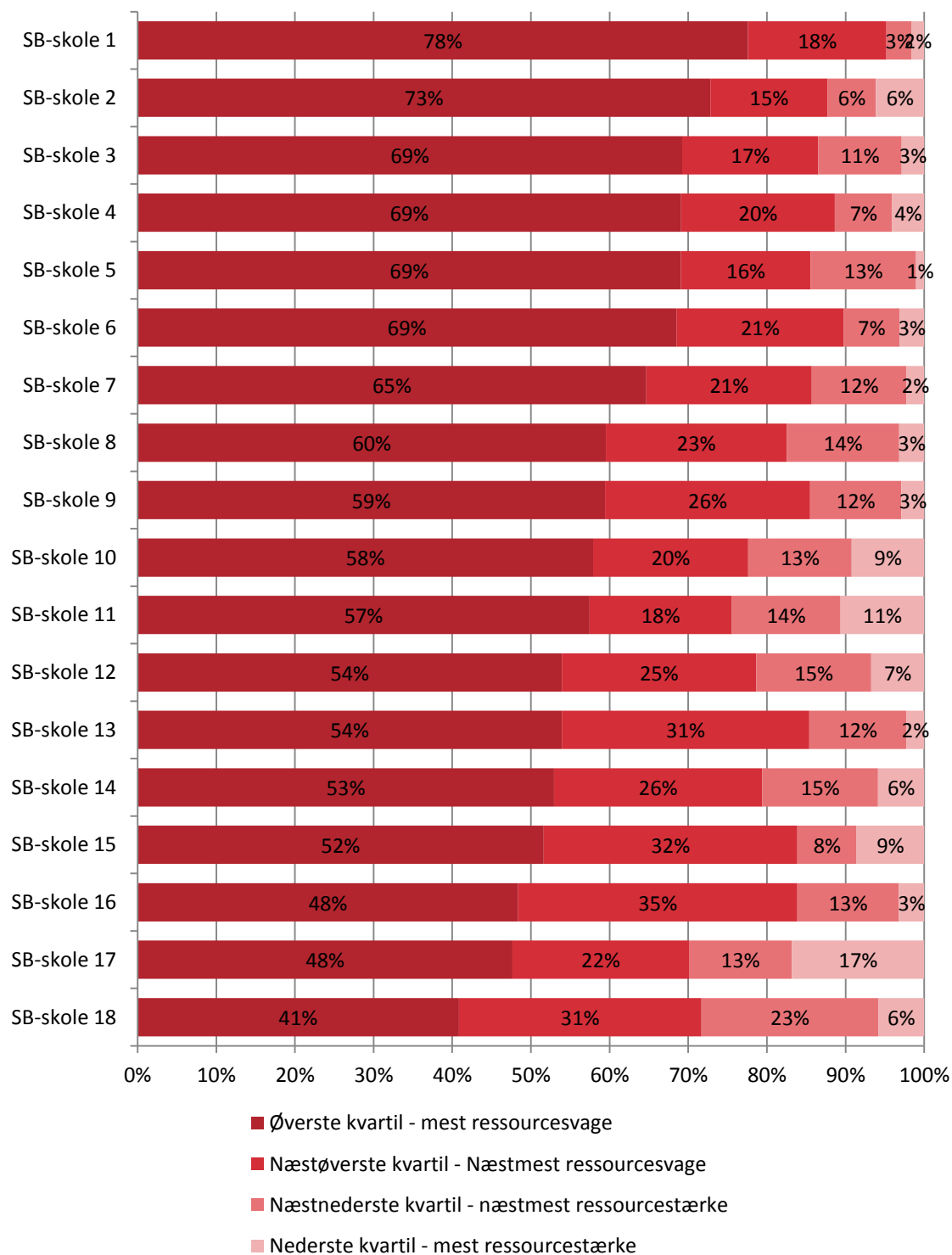
Dernæst understøtter figurerne også billedet af, at der er betydelig variation i den sociale belastningsgrad på tværs af skolerne, også når skolerne sammenlignes med andre skoler af samme type (f.eks. én OB-efterskole med en anden OB-efterskole). F.eks. er eleverne på OB-efterskole 1 lige så socialt belastede, når man ser på den sociale profil, som eleverne på en gennemsnitlig SB-efterskole, mens eleverne på OB-efterskole 21 gennemsnitligt set er mindst lige så ressourcestærke som eleverne på en gennemsnitlig ordinær efterskole og derfor også mere ressourcestærke end en gennemsnitlig grundskoleelev generelt set. Også inden for gruppen af SB-skoler er der betydelig variation mellem de enkelte skoler, men på samtlige disse skoler er den gennemsnitlige elev betydeligt mindre ressourcestærk end den gennemsnitlige grundskole

Figur 97: Fordelingen af OB-efterskolernes elevers sociale profilscore i kvartiler

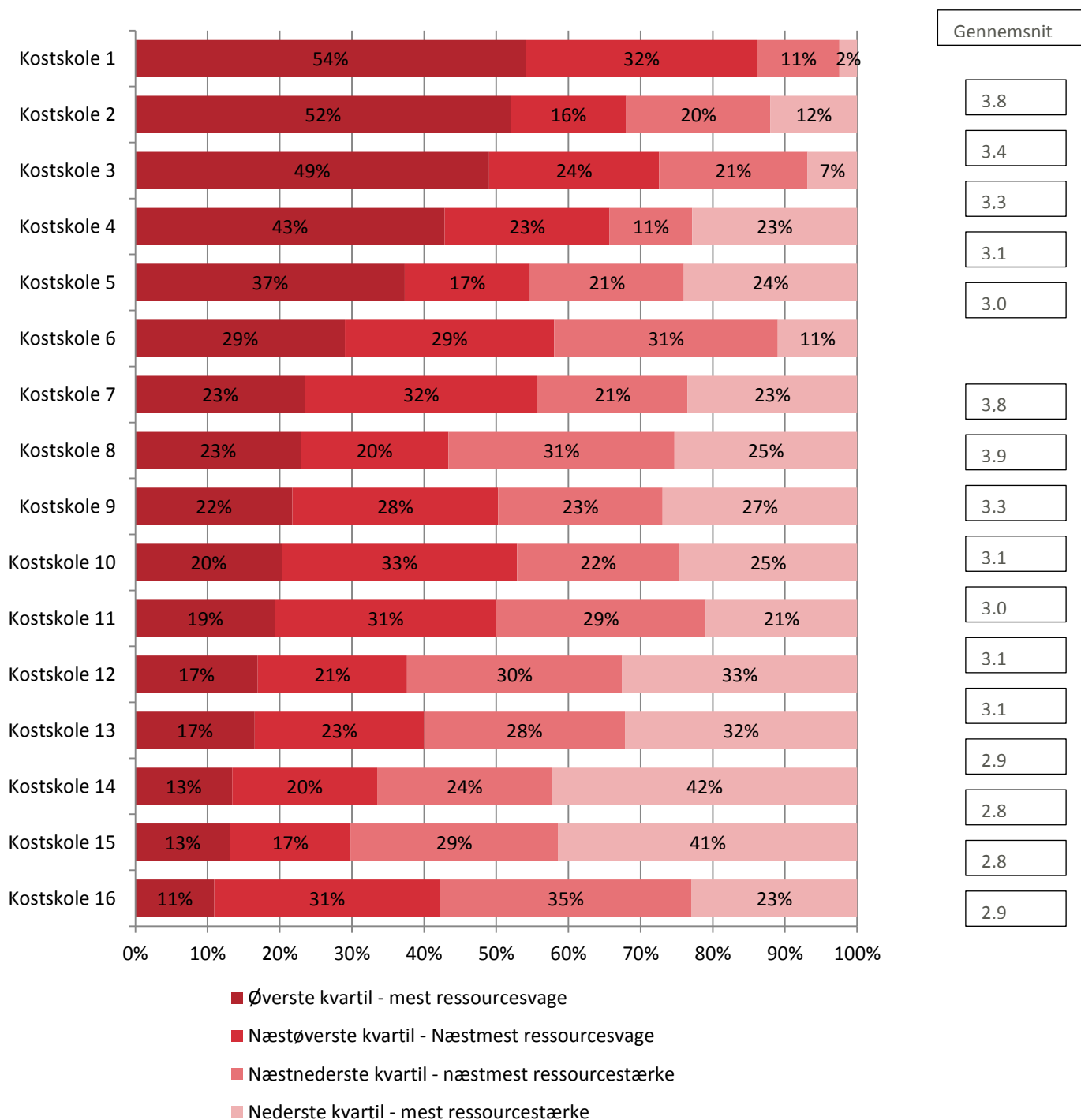

Figur 98: Fordelingen af SB-efterskolernes elevers sociale profilscorer i kvartiler

Gennemsnit

Figur 99: Fordelingen af almene kostskolers elevers sociale profilscorer i kvartiler

11.2 Grundlaget for forskellige sociale profiler

Det kan være vanskeligt at begribe den mere substantielle betydning af, at en skole f.eks. har en gennemsnitlig social profil på 4,0 og en anden skole en på 2,9, som det eksempelvis er tilfældet med de to ovennævnte skoler. Ved at sammenholde med oversigten over de forskellige elevtyper, kan gennemsnittene dog give et billede af skolens elevsammensætning, ligesom gennemsnitsforskellene også kan fortolkes i forhold til de indikatorer, som ligger til grund for beregningen af den samlede score. Hvis der skeles til bilagsoversigten over disse indikatorer (tabel 14), kan det ses, at en forskel, som den nævnte, på omkring 1,1 skalapoint mellem OB-efterskolerne 1 og 21, formentlig skyldes en lang række forskelle i flere sociale forhold. For at give et begreb om den mere substantielle størrelse på en forskel på omkring ét skalapoint, udlægges i tabel 13 (nedenfor) to tænkte og forsimplede eksempler, som teoretisk set kunne lægge til grund for en forskel på to skolars sociale profil på ca. ét skalapoint. En forudsætning for eksempeludregningerne er, at alle ikke-nævnte sociale karakteristika (gennemsnitligt set) antages at være konstante mellem elever på de to skoler.

Tabel 13: Sammenhæng mellem sociale karakteristika og gennemsnitlig social profil

Forskel på ét skalapoint i gennemsnitlig social profil	
Eksempel 1	
Skole A (mest socialt belastet)	Skole B (mindst socialt belastet)
Alle elevers mødre har en erhvervsfaglig uddannelse og fædre grundskolen som deres højst afsluttede uddannelse	Alle elevers forældre har begge en lang videregående uddannelse som højst afsluttede uddannelse
Eksempel 2	
Skole A (mest socialt belastet)	Skole B (mindst socialt belastet)
18 procent af elevernes fædre og mødre har en erhvervsfaglig uddannelse, 65 procent har grundskolen og 15 procent har en kort videregående uddannelse som højst afsluttede uddannelse, mens kun 2 procent har gennemført en lang videregående uddannelse. 50 procent af elevernes fædre og 70 procent af elevernes mødre er på kontanthjælp, mens de resterende forældre enten er lønmodtagere, under uddannelse, pensionerede eller på efterløn. Derudover bor 60 procent eleverne ikke med begge deres forældre, mens 65 procent af skolens elever drenge.	10 procent af elevernes fædre og mødre har en erhvervsfaglig uddannelse, 10 procent har grundskolen og 30 procent har en kort videregående uddannelse som højst afsluttede uddannelse, mens de resterende har gennemført en lang videregående uddannelse. 5 procent af elevernes fædre og mødre er på kontanthjælp, mens de resterende forældre enten er lønmodtagere, under uddannelse, pensionerede eller på efterløn. Derudover bor kun 5 procent af eleverne ikke med begge deres forældre, mens 60 procent af skolens elever er piger.

11.3 Indikatorer for sociale profiler

Tabel 14: Indikatorer anvendt i indekset for sociale profiler samt deres vægt

Indikator	Vægt
Dreng	-0,408
Ukendt fødselsvægt	0,194
Fødselsvægt mindre end 1500 g	-0,726
Fødselsvægt på 1500-2499 g	-0,072
Fødselsvægt større eller lig 4500 g	-0,138
Svangerskabslængde i uger	0,011
SGA	-0,193
Alder i måneder	0,026
Født i 3. kvartal	-0,053
Født i 4. kvartal	-0,395
Adopteret	1,616
Anbragt	-1,415
Bor ikke med mor	-0,187
Bor ikke med far	-0,185
Mors højeste fuldførte uddannelse ukendt	-1,655
Mors højeste fuldførte uddannelse grundskole	-0,683
Mors højeste fuldførte uddannelse erhvervsfaglig	-0,457
Mors højeste fuldførte uddannelse gymnasial/KVU	-0,144
Mors højeste fuldførte uddannelse MVU	-0,143
Fars højeste fuldførte uddannelse ukendt	-0,769

Fars højeste fuldførte uddannelse grundskole	-0,526
Fars højeste fuldførte uddannelse erhvervsfaglig	-0,328
Fars højeste fuldførte uddannelse gymnasial/KVU	-0,112
Fars højeste fuldførte uddannelse MVU	-0,065
Mors indkomst ukendt	-1,442
Mors indkomst ligger i nederste indkomstkvartil	-0,328
Mors indkomst ligger i næst nederste og næst øverste indkomstkvartil	-0,162
Fars indkomst ukendt	-0,939
Fars indkomst ligger i nederste Indkomstkvartil	-0,297
Fars indkomst ligger i næst nederste og næst øverste indkomstkvartil	-0,154
Mors tilknytning til arbejdsmarkedet er ukendt	-0,071
Mor er selvstændig	0,120
Mor er topleder	0,016
Mor har været arbejdsløs min. halvt år	0,009
Mor er kontanthjælpsmodtager	-0,160
Fars tilknytning til arbejdsmarkedet er ukendt	-0,093
Far er selvstændig	0,074
Far er topleder	0,094
Far har været arbejdsløs min. halvt år	0,024
Far er på sygedagpenge	0,011
Far er kontanthjælpsmodtager	-0,096
Mors alder ved barns fødsel ukendt	1,654
Mor under 20 år ved barns fødsel	-0,234

Mor 20-29 år ved barns fødsel	-0,111
Mor 30-39 år ved barns fødsel	-0,068
Fars alder ved barns fødsel ukendt	0,418
Far under 20 år ved barns fødsel	-0,155
Far 20-29 år ved barns fødsel	-0,098
Far 30-39 år ved barns fødsel	-0,050
En eller begge forældre fra Somalia	-0,388
En eller begge forældre fra Sri Lanka	0,533
En eller begge forældre fra Thailand	-0,220
En eller begge forældre fra Vietnam	0,681
En eller begge forældre fra Asiatiske lande	0,225
En eller begge forældre fra Sydamerikanske lande	-0,206
En eller begge forældres oprindelse ukendt/statsløs/udlandet uoplyst	1,097